



วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

ISSN: 3027-8597 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2568)

Vol.12 No.4 (April 2025)

เมษายน

❖ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) วารสารเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❖ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th



● บรรณาธิการ

บุญญาตา จงละเอียด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

ประเวศ อินทองปาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

สีบพงษ์ ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

สมบูรณ์ บุญโท มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประเทศไทย

ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประเทศไทย

ธนิศร ยืนยง มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

ธานี วรรณทรัพย์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประเทศไทย

บุษกร สุขแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเทศไทย

มุกดาวรรณ พลเดช วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ประเทศไทย

อุทัย เอกสะพัง มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

● ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระปลัดสาโรจน์ ธมมสโร วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระสมุห์อนุพงษ์ สุขิโต วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี วัดศาลาไม้ชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

พระเกียรติศักดิ์ ขำเกลี้ยง วัดศาลาไม้ชัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อนุชิต ปราบพาล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ศักดิ์ดา หารเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

ทิพย์วรรณ จันทรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

อภิรักษ์ คำหารพล นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย



💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระศักดิ์ถิ่น สุกวิโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระดิสรณ์ สิงห์เพ็ญ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรพงษ์ศิริ สังข์แก้ว	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลิสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธนพล วราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
วัชรินทร์ คำทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย

💧 ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย

💧 จัดรูปเล่ม

ธีรนนท์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

💧 โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ



วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2568 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 12 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2572) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่ บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการคุณภาพัน

วารสารมหาจุฬานาครทรรศ ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 27 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **โซ่อุปทานสินค้าเกษตรไทยผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์: ปัญหาและการศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม** บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและปัญหาของโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่าย ผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย และสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมในบริบทการจัดการโซ่อุปทาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีฐานรากตามแนวคิด ของ Charmaz ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรที่จำหน่ายสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ตัวแทนโลจิสติกส์ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและปัญหาของโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจำหน่ายโดยตรงจากเกษตรกร 2) การจำหน่ายผ่านผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่ง 3) การจำหน่ายผ่านห้างค้าปลีกสมัยใหม่ และ 4) การจำหน่ายผ่านผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเฉพาะทาง แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์ ด้านการจัดการคุณภาพสินค้า และด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยีโซ่อุปทาน สินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ฯ เกิดจากการประกอบสร้างทางสังคม 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติการปรับตัวของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มิติการพัฒนาระบบนิเวศทางธุรกิจ และมิติการสร้างความยั่งยืน ทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมในบริบทการจัดการโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การบูรณาการข้อมูล แบบเรียลไทม์ การปรับตัวทางดิจิทัล และการพัฒนาระบบเชื่อมโยงในระดับนโยบาย ทฤษฎีความสมดุลโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การจัดการคุณภาพสินค้า การบริหารทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการตอบสนองความต้องการ แบบเรียลไทม์

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

สุ.อ.จ.

บุญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศ

สารบัญ



บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร	1
DEVELOPMENT OF POLITICAL PARTICIPATION ACCORDING TO THE DEMOCRATIC METHOD OF THE PEOPLE IN LAT PHRAO DISTRICT BANGKOK	
ภัทรดนัย ไหม่พระเนตร, โชติ บดีรัฐ, ศรชัย ท้าวมิตร	
การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น	12
THE DEVELOPMENT OF GROUP COUNSELING PROGRAM FOR ENHANCING COPING WITH BULLYING OF EARLY ADOLESCENT	
นววิช นวชีวินมัย*, สกล วรเจริญศรี, พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก	22
DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN THE LOCAL ADMINISTRATION OF MUEANG PHITSANULOK DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE	
ศักดิ์ชัย แก้วเอี่ยม, โชติ บดีรัฐ, ศรชัย ท้าวมิตร	
ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร	35
SERVICE QUALITY FACTORS AFFECTING SATISFACTION ON APARTMENT RENTAL SERVICES IN CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK	
กิตติพงษ์ อุประ, ประวิทย์ พุ่มพา, ทศนีย์ สวนฉิมพลี, สรวงกรณ์ ลัทธิภาพพิชิต	
การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง	46
DEVELOPMENT OF COSTUME STYLES FOR TRADITIONAL LIKAY PA PERFORMANCES BAN KHLONG PALIAN GROUP, TRANG PROVINCE	
เสาวณีย์ บางโรย	
ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มลูกค้าเจนวาย ในพื้นที่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี	57
THE INFLUENCE OF SERVICE MARKETING MIX FACTORS ON THE DECISION-MAKING PROCESS FOR PURCHASING SINGLE-FAMILY HOMES AMONG GEN-Y CUSTOMERS IN BANGYAI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE	
สุวัฒน์ แสงจันทา, ประวิทย์ พุ่มพา, ทศนีย์ สวนฉิมพลี, สรวงกรณ์ ลัทธิภาพพิชิต	



มาตรฐานความปลอดภัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานอีเวนต์เชิงกีฬา กรณีศึกษา: งานวิ่งมาราธอนในประเทศไทย	69
SAFETY STANDARDS AFFECTING THE DECISION TO PARTICIPATE IN SPORTS EVENTS: A CASE STUDY OF MARATHONS IN THAILAND	
ธนภัทร ศิริกุลวัฒนา, นพรัตน์ บุญเพียรผล, วงศ์ลัดดา วีระไพบุลย์	
คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9	78
THE SERVICE QUALITY OF THE SOCIAL SECURITY OFFICE, BANGKOK AREA 9	
ปณณฎา พรพัฒนางกูร, ชิมโสณ วิสิฐนิจกิจ	
องค์ความรู้และต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้	89
BODY OF KNOWLEDGE AND STRONG COMMUNITY INNOVATION MODEL SUB-DISTRICTS OF THE COMMUNITY ORGANIZATIONS COUNCILS IN THE SOUTHERN REGION	
อุดมศักดิ์ เดโชชัย, บุญยิ่ง ประทุม, สุรินทร์ ทองทศ, วิเชียร มั่นแหล่	
รูปแบบการจัดการและสภาพคล่องทางการเงินที่ส่งผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์ โรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา (COVID-19)	103
THE MANAGEMENT PATTERNS AND FINANCIAL LIQUIDITY AFFECTING THE LIQUIDITY RISK OF HOTELS IN KOH SAMUI DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE, AFTER CORONAVIRUS DISEASE PANDEMIC (COVID-19)	
ช่อลัดดา พรหมดนตรี, อริสรา ชูมี, นินธนา เอี่ยมสะอาด	
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า	116
MARKETING MIX FACTORS THAT AFFECT THE DECISION TO USE A METAL FABRICATION FACTORY ACCORDING TO CUSTOMER ORDERS	
ไชยวัฒน์ ศิลป์ประสิทธิ์, วุฒิชัย ยี่สุนเทศ	
การจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้	126
KNOWLEDGE MANAGEMENT AND ORGANIZATIONAL CLIMATE INFLUENCE ON LEARNING ORGANIZATION OF THE SOUTHERN BORDER PROVINCES' PERSONNEL OF PUBLIC UNIVERSITY	
มูห์หมัดสากะเร๊ะ แลเบา, ธมยันต์ ประยูรพันธ์	
แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตการทำงานสำหรับพนักงานกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศของโรงแรมหรูและมีความพิเศษ	138
GUIDELINES FOR IMPROVING ENGAGEMENT AND QUALITY OF WORK LIFE FOR LGBTQ+ EMPLOYEES OF LUXURY HOTELS	
มาศญา ศรีสุข, พัทธ์ชัย ศรีวงศ์	
การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน	149
DEVELOPING AREA-BASED COLLABORATION NETWORKS IN COMMUNITY FOR SUSTAINABLY BUILDING UP CIVIC CONSCIOUSNESS OF MULTICULTURALIS, CHANA DISTRICT, SONGKHLA	
พิชญา สุวรรณโน, สายสุดา สุขแสง, ยุวัลดา ชูรักษ์, อริสรา บุญรัตน์, ชิตพล เอกสายธาร	

ผลกระทบของมลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM2.5 ต่อสุขภาพทางเดินหายใจของประชาชนในเขตเมือง และแนวทางป้องกัน 160

THE IMPACT OF AIR POLLUTION FROM PM2.5 DUST ON THE RESPIRATORY HEALTH OF URBAN POPULATIONS AND PREVENTIVE MEASURES

ฉัตรธสนัน สรรวงษ์ละคร, เรืองวิทย์ วะริยะราช

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 R เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น 170

DEVELOPING LEARNING PATTERN IN BUSINESS WITH K-SMART MODEL TO PROMOTE ENTREPRENEURSHIP COMPETENCE ON PRATOMSUKSA SIX LEVEL STUDENTS AT BANHAIMAIPAN SCHOOL

ญาณิน นุรังษี

การประเมินความต้องการจำเป็นขวัญกำลังใจของครูผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ 181

NEEDS ASSESSMENT FOR ENHANCING MORALE OF TEACHERS WORKING IN SPECIAL AREAS OF CHIANG MAI PROVINCE

ปาริชาติ พรหมชนะ, ณัฐพล แจ่งอักษร

การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 192

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE DIGITAL INTELLIGENCE IN UNDERGRADUATE STUDENTS: A CASE STUDY OF SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

เพชร รองพล, มณีนุช รองพล, วันฉัตร จารุวรรณโน

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล 203

HEALTH PROMOTING BEHAVIOR AND RETIREMENT PREPARATION OF PROFESSIONAL BOXERS IN BANGKOK AND METROPOLITAN AREA

อรมน บั่นทอง, ชนินทร์ จักรภพโยธิน, วิไลลักษณ์ เรืองสม

การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย ในประเทศไทย 215

MANAGEMENT FOR ENHANCING THE OPERATIONAL EFFICIENCY ACCORDING TO STANDARDS CRITERIA OF BOXING CAMPS IN THAILAND

ก้องเกียรติ พูลเกิด, พิศมัย จารุจิตติพันธ์, ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น 226

THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MODEL FOR TEMPLES AND COMMUNITIES AROUND KHON KAEN'S KAEN NAKHON LAKE, KHON KAEN PROVINCE

วิทยา ทองดี, สุรพล พรหมกุล, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ท่า, พันทิวา ทับภูมิ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 236

DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM BASED ON A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY TO ENHANCE THE COMPETENCIES OF TPACK MODEL LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS UNDER NAKHON PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

รัชณี สมรฤทธิ, ธนวัฒน์ กุลไพบุตร, พจมาน ชำนาญกิจ



การพัฒนาความสามารถในการแปลภาษาอาหรับด้วยแบบฝึกทักษะสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษา อาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	249
THE DEVELOPMENT OF ARABIC TRANSLATION PROFICIENCY THROUGH SKILL-BASED EXERCISES FOR STUDENTS IN THE ARABIC FOR HEALTH BUSINESS AND TOURISM PROGRAM AT YALA RAJABHAT UNIVERSITY	
มะซัมดี สะอะ	
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียน ภายในประเทศไทย	259
FACTORS INFLUENCING THE PURCHASING DECISION OF ACCOUNTING SOFTWARE PACKAGES OF ACCOUNTING FIRMS REGISTERED IN THAILAND	
เพชรรัตน์ ผาภูมิมา, เป็ญจวรรณ ลีเจริญ, เตือนใจ แสงทอง	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี	271
FACTORS AFFECTING EXECUTIVE THINKING OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN IN CHILD DEVELOPMENT CENTER, RATCHABURI PROVINCE	
ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม, วราภรณ์ คำทับทิม, สันติ ศรีสวนแดง	
โซ่อุปทานสินค้าเกษตรไทยผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์: ปัญหาและการศึกษาด้วยการ สร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม	285
THE SUPPLY CHAIN OF THAI AGRICULTURAL PRODUCTS THROUGH E-COMMERCE CHANNELS: ISSUES AND A STUDY USING CONSTRUCTIVIST GROUNDED THEORY	
วิษณุพันธ์ แสนรัมย์, พัทธ์ชัย ศิริวงศ์	
นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย	297
THE POLICIES AND MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION FOR THE ELDERLY IN THAILAND	
สุวิมล เจียรธรวาณิช, ธรรมมา เจียรธรวาณิช, พันธศักดิ์ พลสารรัมย์	
พื้นที่ทางสังคมในขอบเขตโครงร่างที่ว่างและสภาวะสบายกรณีศึกษา: ที่ว่างกลางแจ้งในกรุงเทพมหานคร	308
SOCIAL SPACE IN SPATIAL CONFIGURATION AND OUTDOOR THERMAL COMFORT FRAMEWORK CASESTUDY OUTDOOR SPACE IN BANGKOK	
พุกัน สายด้วง, สุดตยุดิ จารุณูช	
ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้	320
PROPOSED POLICY FOR DEVELOPING LEARNING LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DISRUPTIVE ERA AFFECTING SCHOOL EFFECTIVENESS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN THE SOUTHERN REGION	
ทวีพงศ์ ศรีสุวรรณ, สุพรรณิ สมานญาติ, สิริธร ลินจินดาวงศ์	
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านหนองวิล จังหวัดอุบลราชธานี	334
CREATIVE COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT MODEL OF BAN NONG WILAI COMMUNITY, UBON RATCHATHANI PROVINCE	
ปวิวรรต สมนึก	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร*

DEVELOPMENT OF POLITICAL PARTICIPATION ACCORDING TO

THE DEMOCRATIC METHOD OF THE PEOPLE IN LAT PHRAO DISTRICT BANGKOK

ภัทรดนัย ไหมพระเนตร*, โชติ บดีรัฐ, ศรชัย ท้าวมิตร

Pataradanai Maiphranate*, Chot Bodeerat, Sonchai Taomit

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: mr.pattaradanai.m@psru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 2 ตัวแปร เรียงลำดับผลต่อการผันแปรจากมากที่สุดไปหาน้อยคือ ด้านองค์ประกอบชุมชน (X_3 Beta = .658) และด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคม (X_1 Beta = .203) และ 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว พบว่า ภาครัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิธีระบอบประชาธิปไตยทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนา, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of this research are 1) To study the level of development of political participation according to the democratic method of the people in Lat Phrao District 2) To study factors affecting the development of political participation according to the democratic method of the people in Lat Phrao District and 3) To propose guidelines for developing political participation



according to the democratic method of the people in Lat Phrao District. The study is research Combined methods, sample group of 400 people, data collected by questionnaire. Data analysis uses statistics, averages, and fractions. Standard deviation and linear multiple regression analysis statistics for 32 key informants as well. How to choose specifically Data were collected using in-depth interviews. The findings were as follows: 1) The overall level of development of political participation according to the democratic method of the people in Lat Phao district, was overall at a moderate level ($\bar{X} = 2.84$) 2) Factors affecting the development of political participation according to the democratic method of the people in Lat Phrao (y) with statistical significance at the .05 level has a total of 2 Variables, arranged in order of their effect on diversion. Varying from highest to lowest are community composition (X_3 Beta = .658) and change of society (X_1 Beta = .203) and 3) Guidelines for developing political participation according to the regime Democracy of the people in Lat phrao District found that the government should encourage people to participate in politics. A city following the democratic way, both direct and indirect political participation seriously and continuously.

Keywords: Development, Political Participation, Democracy

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักความเสมอภาค เสรีภาพ ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพที่เท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตย ต้องมาจากปวงชน ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน ซึ่งลักษณะ ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ คือ ลักษณะการปกครองของประมุข ซึ่งในบางประเทศมีลักษณะของการปกครองในรูปแบบที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ ผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล ส่วนองค์พระมหากษัตริย์ จะทรงเป็นกลางทางการเมือง (กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว, 2562) และบางประเทศจะมีประธานาธิบดีเป็นประมุข โดยประธานาธิบดีจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และลักษณะการปกครองโดยใช้ระบบการใช้อำนาจ การปกครอง บางประเทศมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าในการบริหารประเทศโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของสภา ผู้แทนราษฎร แต่ในบางประเทศปกครองในระบบประธานาธิบดีโดยประธานาธิบดีจะมีอำนาจเต็มในการบริหาร ประเทศไม่ต้องขึ้นต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น (พระเทพวิสุทธิโสภณ (เฉลา เตชวโนโต) และคณะ, 2566)

โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นการที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมในมิติต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติด้วยความรับผิดชอบ สำหรับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยด้วยตนเอง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ทั้งการติดตาม ดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของ รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การตรวจสอบดูแลพฤติกรรมในการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง การใช้สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเองได้อย่างถูกต้อง หรือการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยร่วมกับผู้อื่น เช่น การร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ การเข้าร่วมชุมนุม อย่างสงบเพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม หรือร่วมกันกับสมาชิกในชุมชนขอใช้สิทธิที่จะดูแลรักษาและ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น หรือการที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าชื่อเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันจากการใช้รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการเมือง

ซึ่งสะท้อนได้จากเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนที่ว่า มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธการจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) เป็นต้น

แต่จะพบได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทางการเมือง ทั้งในแง่ของความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันจะส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ความแตกต่างของวัฒนธรรมทางการเมือง ทศนคติทางการเมือง ความเชื่อและความชอบทางการเมือง ความแตกต่างระหว่างช่วงวัย (Generation Gap) ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยของปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า การเมืองนั้นจะมีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ การเมืองระดับชาติ และการเมืองระดับท้องถิ่น ซึ่งถือว่ามีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงสัมพันธ์กันขึ้นอยู่กับประเภทการปกครองได้แก่ การปกครองแบบเฉพาะเจาะจงมีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา และการปกครองแบบทั่วไป คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย (ภวัต พัฒนนิภากร, 2563) ที่ถือเป็นการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกหลักสำคัญของการพัฒนาการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะหากยังมีการกระจายอำนาจการปกครองและสามารถส่งเสริมให้ประชาชนนั้นสามารถปกครองตนเองได้มากเท่าไร จะยิ่งส่งผลต่อความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ในส่วนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จะพบได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมือง รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ได้แตกต่างไปจากชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ที่ประสบกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ ที่ประสบกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่ต้องเร่งรีบมีการแข่งขันในการทำมาหากิน และให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญและความสนใจการเมืองการปกครอง หรือการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองออกมาเด่นชัดเท่าใดนัก เนื่องจากมีความเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัวเกินไป แต่นับหลังจากปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองเพิ่มมากขึ้น ได้รับบรรทัดประโยชน์ทางการเมือง ตลอดจนทั้งได้รับการตอบสนองและเอาใจใส่จากนักการเมือง สถาบันทางการเมืองที่มาจากการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้ประชาชนพลเมืองในกรุงเทพมหานครได้หันมาสนใจในเรื่องการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น จากนั้นก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองร่วมกับประชาชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องด้วยประชาชนได้รับบรรทัดประโยชน์สูงสุดจากการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือที่มีการกล่าวขานกันว่า “ประชาธิปไตยกินได้” (สนุก สิงห์มาตร และสัญญา เคนาภูมิ, 2558) จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ และสามารถเทียบเท่ากับนานาประเทศที่มีความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงการพัฒนาการตื่นรู้ และตื่นตัวทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพของประชาชนคนรุ่นใหม่ต่อไป และยังสามารถ



คาดหวังได้ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในรุ่นปัจจุบันจะทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปเป็นประชาชนที่มีคุณภาพและสามารถขับเคลื่อนให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากแบบสอบถาม โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตามตัวแปรที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ส่วนระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากจะช่วยอธิบายข้อค้นพบแล้วยังสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากบทความ วารสารวิชาการ เอกสาร หนังสือ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแหล่งข้อมูล ตามขอบเขตการศึกษา ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปออกแบบเป็นเครื่องมืองานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย
3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย (Population) ได้แก่ ประชากรที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน 111,703 คน
4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ได้ทำการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้สูตรของ Yamane, T. โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Yamane, T., 1973)
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 4 ขั้นตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

6. เสนอแบบสอบถามฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบรูปแบบ ความถูกต้องครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของภาษา และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7. นำแบบสอบถามตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามในแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 และนำแบบสอบถามที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงและเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง

8. นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกับประชาชนในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของ Cronbach, L. J. (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของข้อคำถาม = 0.995

9. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการขอหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมรับคืนด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตย โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 32 คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือก (Criteria) ดังนี้ นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2 คน นักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 10 คน ประธานชุมชน ผู้นำชุมชน หรือแกนนำที่มีบทบาททางด้านการเมืองในชุมชน พื้นที่กรุงเทพมหานคร 10 คน และประชาชนผู้มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ซึ่งได้มาจากการศึกษา สังเคราะห์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัยและตัวแปรที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำไปสู่การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้ตามคำแนะนำ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาในการวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการกำหนดขอบเขตและประเด็นคำถามโดยยึดตามวัตถุประสงค์ และชี้จุดมุ่งหมาย การเก็บความลับ พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์และเจาะลึก



ในประเด็นที่สัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตรงประเด็นตามกรอบแนวคิดระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเนื้อหาการสัมภาษณ์เป็นไปด้วยบรรยากาศ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อนำมาอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.02$) ด้านการมีส่วนร่วมในการเปิดพื้นที่รับความคิดเห็นจากประชาชน ($\bar{X} = 2.80$) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ($\bar{X} = 2.81$) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.77$) และด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุมโดยประชาชน ($\bar{X} = 2.80$)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร (y) เท่ากับ 0.993 ($R = .993$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง และปัจจัยทั้ง 4 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร (y) เท่ากับ 0.985 ($R^2 = .985$) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถอธิบายการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร (y) ได้ร้อยละ 98.50 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านองค์ประกอบชุมชน (X_3 Beta = .658) และด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคม (X_1 Beta = .203)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรง คือ การที่ประชาชนของรัฐทั้งหมดเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรงด้วยการร่วมกันประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ หรือทำหน้าที่เป็นสภาเอง เนื่องจากอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยหลักการว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วม ในการกำหนดกฎเกณฑ์บัญญัติกฎหมายต่าง ๆ หรือสามารถดำเนินการทางการเมืองได้หลายรูปแบบ เช่น การสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เช่น การประชุมสาธารณะหรือเวทีเสวนา เป็นต้น การลงคะแนนเสียงโดยตรงในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือการอนุมัติกฎหมายบางฉบับ เป็นต้น การยื่นคำร้องต่อหน่วยงานภาครัฐ หรือสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเรียกร้องให้มีการพิจารณาหรือดำเนินการเรื่องที่สำคัญ และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ เช่น การชุมนุมประท้วงหรือร่วมชุมนุมเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาสาธารณะ เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม โดยให้ประชาชนสามารถเลือกผู้แทนตนเองเพื่อเข้าไปบริหารกิจการบ้านเมืองทั้งในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะให้โอกาสทุกคนใช้สิทธิในการปกครองประเทศ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อม จึงเป็นหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะการเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศ ประชาชนต้องร่วมมือร่วมใจ ไม่สนับสนุนการซื้อสิทธิขายเสียง ต่อต้านและกำจัดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเลือกตั้งผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้แทนทำหน้าที่ตัดสินใจและกำหนดนโยบายแทนตนเอง การร่วมงานกับพรรคการเมือง เช่นร่วมเป็นสมาชิกพรรค หรือการสนับสนุนพรรคการเมืองผ่านการบริจาคเงิน หรือทำงานอาสาสมัครช่วยประชาชนในการกำหนดนโยบายและทิศทางของพรรคการเมือง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สหภาพแรงงาน สมัชชาเกษตรกร หรือสมาคมวิชาชีพ เป็นต้น การใช้สื่อออนไลน์แสดงความคิดเห็นหรือสนับสนุนนโยบายที่ตนเองเห็นด้วย รวมถึงการสร้างกระแสทางการเมือง และการรณรงค์หาเสียง หรือช่วยพรรคการเมืองหาเสียงเลือกตั้ง หรือร่วมจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ทางการเมือง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.02$) ด้านการมีส่วนร่วมในการเปิดพื้นที่รับความคิดเห็นจากประชาชน ($\bar{X} = 2.80$) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ($\bar{X} = 2.81$) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.77$) และด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุมโดยประชาชน ($\bar{X} = 2.80$) สอดคล้องกับ พระสร้อยทอง ปยุวภูโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันโดยภาพรวม พบว่าแตกต่างกัน และปัญหาอุปสรรคการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนส่วนมากได้รับข่าวสารไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร หรือไม่มีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และควรมีการจัดกิจกรรมหรือมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านการเลือกตั้งที่ถูกต้อง และควรมีการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขต่อไป (พระสร้อยทอง ปยุวภูโต, 2562)



2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์ประกอบชุมชน และปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในชุมชนมีความเข้มแข็ง เช่น ความสมัครสมานสามัคคีของชุมชน มีความเสียสละต่อส่วนรวมของชุมชน ผู้นำชุมชนที่มีภาวะผู้นำสูง เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ และความเสียสละต่อส่วนรวม การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในชุมชน จำนวนสมาชิกในชุมชน หรือความหนาแน่นของประชากรในชุมชนและการมีความสัมพันธ์หรือความผูกพันกันภายในชุมชน มีความแตกต่างทางความชอบ ความศรัทธา และค่านิยมทางการเมือง ทั้งพรรคการเมืองหรือนักการเมือง มีความแตกต่างของช่วงวัย เช่น วัยรุ่น วัยทำงาน วัยเกษียณ และประสบการณ์ทางการเมือง มีความแตกต่างทางการศึกษา ชุดข้อมูลความรู้ทางการเมือง แนวคิดทางการเมือง หรือทัศนคติ มีความแตกต่างทางโครงสร้างสังคมต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม วิถีชีวิต และสถาบันครอบครัว และมีปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมือง สอดคล้องกับ ศราวุธ ชันธวิชัย และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21 โดยจากการศึกษา พบว่า สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นควรเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในระดับท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมในระดับชาติ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวจะนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านคุณภาพระบบบริการและการดูแลประชาชน (ศราวุธ ชันธวิชัย และคณะ, 2564)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่เข้มแข็งมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งองค์ประกอบสำคัญนั้นมาจาก การพัฒนาของเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ที่เป็นสิ่งที่ประชาชนมีกันเกือบทุกคน ที่เป็นช่องในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และสามารถติดตามได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะการโพสต์หรือการแชร์ลงพื้นที่ที่สื่อออนไลน์ได้ด้วยตนเอง รวมถึงการโพสต์หรือการแชร์ข้อมูลความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะทางการเมืองไปสู่สถาบันทางการเมืองโดยตรง หรือสามารถเข้าไปเสนอความคิดเห็นหรือร้องเรียนในเรื่องต่าง ๆ ได้โดยง่ายผ่านช่องทางเว็บไซต์ หรือช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐเปิดพื้นที่จัดเตรียมไว้ให้แก่ประชาชน รวมถึงการควบคุมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองของสถาบันการเมืองตลอดจนการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ด้วยตนเอง หรือตรวจสอบผ่านองค์กรอิสระต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบนักการเมือง ข้าราชการ หน่วยงานภาครัฐให้ดำเนินงานด้วยความสุจริต โปร่งใส และดำเนินคดีตามกฎหมายกับนักการเมือง ข้าราชการ หน่วยงานพหุติที่ทุจริต และประพฤติมิชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่เชื่อถือของประชาชน ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการวางแผนร่วมกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งในที่นี้ หมายถึง กรุงเทพมหานคร และด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า ยังอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยทางสังคม ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการรับรู้และความรู้ความเข้าใจในสิทธิของประชาชน รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว ดังนั้น จึงควรเร่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชน สามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ครอบคลุมครบทุกด้านด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวิรัช ดำรงศรีวงศ์

ที่ศึกษาเรื่อง พัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากการศึกษาพบว่า การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย เป็นการวิจัยคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ คือ เอกสาร ตำรา การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ และสร้างข้อสรุปทั่วไป พบว่า ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยไทย รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ไม่ได้เป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบชิงสุกก่อนห่าม (ณัฐวิชัย ดำรงศรีวงศ์, 2564)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า ความเจริญเติบโตของชุมชนเมืองขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนมีความตึงเครียด เร่งรีบในการดำเนินชีวิต การแบกรับภาระและปัญหาต่าง ๆ จนไม่สนใจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากเท่าที่ควร และส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมที่ในปัจจุบันมีความหลากหลายของชุมชนมากขึ้น เช่น ชุมชนขนาดใหญ่ ชุมชนเศรษฐกิจ ชุมชนการค้าใหม่และเก่า ชุมชนแออัด ชุมชนขนาดเล็ก ชุมชนบ้านจัดสรร ชุมชนแนวตั้งหรือชุมชนอาคารชุดคอนโดมิเนียม และเคหะชุมชน ที่มีความแตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่า เศรษฐกิจไทยในปัจจุบันประสบปัญหาต่าง ๆ หลายประการ ทั้งปัจจัยภายนอกประเทศและปัจจัยภายในประเทศ ส่งผลให้การทำงานของรัฐบาลในพลิกพื้นเศรษฐกิจเป็นไปด้วยความยากลำบาก ที่สามารถส่งผลต่อคะแนนนิยม หรือความไว้วางใจของรัฐบาลได้ และเชื่อมโยงกับคะแนนเสียงของประชาชนในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ดังนั้น ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจจึงมีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบวิถีประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว

ด้านองค์ประกอบชุมชน พบว่า ประธานชุมชนหรือผู้นำชุมชนที่มีบทบาททางการเมืองจะมีบทบาททางการเมืองที่จำกัด ซึ่งจะแตกต่างกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่นต่างจังหวัดอย่างชัดเจน จึงทำให้โครงสร้างของชุมชนในกรุงเทพมหานครนั้นองค์ประกอบชุมชนทางการเมืองที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศไทย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบวิถีประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ด้านความสนใจและความผูกพันทางการเมือง พบว่า สื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นเครื่องมืออันทรงพลังของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และยังสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อความผูกพัน ความศรัทธา และค่านิยม ที่มีต่อพรรคการเมืองและนักการเมืองได้อยู่ตลอดเวลา เพราะในปัจจุบันประชาชนไม่ได้ตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองจากชื่อเสียง และการขายความสุจริต โปร่งใส หรือคุณสมบัติส่วนตัวเพียงอย่างเดียว ประชาชนพร้อมรับกับสิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากประชาชนนั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลของพรรคการเมือง หรือนักการเมืองต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ดังนั้น ในปัจจุบันประชาชนจึงความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างและพัฒนามากขึ้น มีผลต่อปัจจัยด้านความสนใจและความผูกพันทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป และมีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร อย่างมากด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรพงษ์ เกิดแก้ว ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ พบว่า เยาวชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี



โดยเยาวชนส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารทางจากอินเทอร์เน็ต Facebook, Line, YouTube ทวิตเตอร์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว เพื่อน และพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลล่อมเกลตาทางการเมืองของเยาวชนยังคงมาจากครอบครัวและเพื่อนที่เยาวชนสามารถพูดคุยสื่อสารทางการเมืองได้ในวิถีชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งพรรคการเมืองที่สร้างอุดมการณ์ทางการเมืองความคิดความเชื่อผ่านการสื่อสารทางการเมือง อินเทอร์เน็ต Facebook, Line, YouTube ทวิตเตอร์ทำให้เกิดการสื่อสารข้อความต่าง ๆ นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นหรือรวมชุมนุมทางการเมืองประทั่วในประเด็นต่าง ๆ ของเยาวชน (สรพงษ์ เกิดแก้ว, 2565)

3. แนวทางทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จึงควรส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในด้าน ที่ยังพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังอยู่ในระดับที่ไม่สมบูรณ์เหมาะสมแก่การพัฒนา และควรให้ความสำคัญต่อเสริมสร้างการพัฒนาในด้านดังกล่าว เพื่อให้พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และตรวจสอบถึงปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อส่งเสริมให้การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยอาศัยเทคโนโลยี และการสื่อสารสังคมออนไลน์ที่บทบาทอย่างสำคัญในปัจจุบันมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร สามารถบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในปัจจุบัน มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากอดีตอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในมิติต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นช่องทางในการติดตามข่าวสารทางการเมือง การติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล พรรคการเมือง และนักการเมือง รวมถึงการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์พูดคุยทางการเมืองที่มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นับเป็นพัฒนาการที่สำคัญของการเมืองไทย ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของทั้งรัฐบาล พรรคการเมือง และนักการเมือง ที่จำเป็นต้องปรับนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน พฤติกรรมทางการเมืองที่ต้องสุจริตโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เพราะในปัจจุบันมีองค์กรอิสระ ภาคประชาชน และเครื่องมือต่าง ๆ ในการตรวจสอบนักการเมืองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นำมาสู่ข้อเสนอแนะ 3 ประการ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรนำผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองไปเป็นข้อมูลในการวางแผนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ให้มีทิศทางสอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เศรษฐกิจและชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุปัญหาอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในมิติอื่น ๆ ของบริบทที่แตกต่างกัน และควรมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายของทุกภาคส่วนเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบ

ประชาธิปไตยประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร นอกจากปัจจัยที่ส่งผล 4 ด้าน ที่ทำการวิจัยนี้แล้ว และศึกษาเปรียบเทียบกับประชาชนในเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีระบอบประชาธิปไตยของประชาชนประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานครต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว. (2562). จารัตประเพณีทางรัฐธรรมนูญกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(2), 22-33.
- ณัฐวิชัย ดำรงศรีวงศ์. (2564). พัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, 2(1), 73-85.
- พระเทพวิสุทธิโสภณ (เฉลา เตชวณโฑ) และคณะ. (2566). การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองของสาธารณรัฐเกาหลีและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(2), 61-71.
- พระสร้อยทอง ปณญาวุโธ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตาอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 1(3), 9-22.
- ภวัต พัฒนนิภากร. (2563). รูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ภายใต้อิทธิพลของพลวัตทางการเมือง. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 12 (6 เมษายน 2560).
- ศราวุธ ชันธิชัย และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(1), 703-720.
- สนุก สิงห์มาตร และสัญญา เคนาภูมิ. (2558). ประชาธิปไตยกินได้: ของจริงหรือแค่ภาพทรมการเมือง. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2(4), 91-107.
- สรพงษ์ เกิดแก้ว. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการไทยและการจัดการ, 3(1), 55-65.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับ การข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น*

THE DEVELOPMENT OF GROUP COUNSELING PROGRAM FOR ENHANCING COPING WITH BULLYING OF EARLY ADOLESCENT

นววิช นวชีวินมัย*, สกล วรเจริญศรี, พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์

Nawawit Navachewinmai*, Skol Voracharoensri, Patcharaporn Srisawat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nawawit54@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น 2) เปรียบเทียบการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 3) เปรียบเทียบการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบซ้ำ สถิติทดสอบที่แบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) โปรแกรมให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแก มีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษาทั้งทฤษฎีที่เน้นความคิดอย่าง ทฤษฎีการปรึกษาที่เน้นความคิดและพฤติกรรม ทฤษฎีการปรึกษาที่เน้นเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม ทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรม คือ ทฤษฎีการปรึกษาแบบเผชิญความจริง เทคนิคที่เน้นการจัดอารมณ์ทางลบ คือ เทคนิคการกำหนดลมหายใจ เทคนิคการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นการให้คำปรึกษา และขั้นยุติการให้คำปรึกษา 2) การเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อการเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การข่มเหงรังแก, การเผชิญกับการข่มเหงรังแก, การให้คำปรึกษากลุ่ม

Abstract

The purposes of this research were to 1) Develop a group counseling program to enhance coping with bullying of early adolescents; 2) Compare the effect of using the program in an experimental group in the pre-experiment and post-experiment follow-up; and 3) Compare the effect of using the program in an experimental group and a control group in the pre-experiment

*Received March 28, 2025; Revised April 17, 2025; Accepted April 22, 2025

and post-experiment follow-up. The sample of research involved 16 secondary school students who were selected by purposive sampling. Data were analyzed using statistical methods, including one-way ANOVA with repeated measures and the independent samples t-test. The findings were as follows: 1) The group counseling program integrates theories and counseling techniques from various counseling approaches. These include cognitive-focused theories such as cognitive-behavioral counseling and rational-emotive behavior counseling, as well as behavior-focused theories like reality therapy. Techniques emphasizing the regulation of negative emotions, such as deep breathing techniques and stabilization techniques, are also applied. The program comprised three stages: The beginning stage, the counseling process stage, and the termination stage. 2) The experimental group showed statistically significant improvements in overall coping with bullying and all sub-dimensions compared to the control group at the 0.01 level across the pre-test, post-test, and follow-up stages. 3) The experimental group showed statistically significant improvements in overall coping with bullying and all sub-dimensions compared to the pre-test, post-test, and follow-up stages at the 0.01 level.

Keywords: Bullying, Coping with Bullying, Group Counseling

บทนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ควรได้รับการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน (Identity) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม อีกทั้งมีสถิติที่น่าสนใจเปิดเผยว่า วัยรุ่นไทยที่ควรได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะข้างต้นกลับต้องประสบกับปัญหาการถูกข่มเหงรังแก (Bullying) อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2563) ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและปัญหาการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Arseneault, L., 2017) ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนตามช่วงวัย โดยเฉพาะช่วงอายุ 10 - 15 ปี ที่สถิติระบุว่า เป็นวัยที่เคยตกเป็นเหยื่อการถูกข่มเหงรังแก (victims) สูงถึง ร้อยละ 91.79 (เบญจพร ตันตสุติ, 2562) รวมถึงข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต ระบุว่า มีเด็กวัยรุ่นที่ถูกข่มเหงรังแกมากกว่า 6 แสนรายต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งถือเป็นอันดับ 2 ของโลก (คณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2563) ดังนั้น การเผชิญกับการข่มเหงรังแก จึงเป็นคุณลักษณะที่ควรส่งเสริมให้กับวัยรุ่นในช่วงวัยดังกล่าว เพื่อให้บุคคลสามารถรับมือกับสถานการณ์ปัญหาการข่มเหงรังแก สามารถแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกที่เกิดขึ้น อีกทั้งสามารถฟื้นตัวจากการถูกกระทำดังกล่าว ได้ทั้งในแง่ของร่างกายและจิตใจ (Hunter, S. & Boyle J., 2004) ซึ่งการเผชิญกับการข่มเหงรังแกเป็นกลยุทธ์ที่บุคคลสามารถเสริมสร้างให้ปรากฏขึ้นได้ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาการข่มเหงรังแกที่เกิดขึ้นแล้ว ทั้งในแง่ของการกระทำการแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้น รวมถึงสามารถเผชิญกับการข่มเหงรังแกที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต โดยองค์ประกอบของการเผชิญกับการข่มเหงรังแกนั้น ประกอบด้วย การแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคม (Social Support) การแก้ปัญหา (Problem-Solving) การจัดการกับความขัดแย้ง (Conflict Resolution) การปรับโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Restructuring) และการปลอบโยนตนเอง (Self-Soothing) (Parris, L. et al., 2019)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า การเผชิญกับการข่มเหงรังแก เป็นตัวแปรที่มีองค์ประกอบครอบคลุมทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ดังนั้น ในการเสริมสร้างจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางจิตวิทยา ที่มุ่งเน้นให้วัยรุ่นตอนต้นได้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เกิดการปรับปรุงตนเองให้พร้อมรับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตามบริบทการข่มเหงรังแก พร้อมการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในบรรยากาศของการเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่ม



(Group Counseling) เป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความสอดคล้องกับลักษณะที่กล่าวมา เป็นการสื่อสารเชิงบวก ในลักษณะที่มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีความคล้ายคลึงกันเข้ามาร่วมกันในการกระบวนการของการปรึกษา มีการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก พร้อมการสำรวจเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง มีการดำเนินการปรับเปลี่ยนเจตคติและเสริมสร้างพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่สร้างสรรค์ตามบริบทของเป้าหมายที่ก่อให้เกิดการตั้งกลุ่มในครั้งนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลยังสามารถนำแนวทางที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ (พัชรารณ ศรีสวัสดิ์, 2561)

จากความสำคัญในประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการดำเนินการทำงานในเชิงป้องกันการข่มเหงรังแกและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ การเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น ตามบริบทของผู้ถูกระทำ (Victim) โดยระบุกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนในช่วงวัยแรกรุ่นในช่วงอายุ 13 - 15 ปี ด้วยการพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแก เพื่อเป็นนวัตกรรมที่นำไปปรับใช้ในการพัฒนาวัยรุ่นให้สามารถปรับตัวต่อปัญหาและการดำเนินชีวิตส่วนตัวและสังคมได้อย่างสงบสุขอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น
2. เพื่อเปรียบเทียบการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล
3. เพื่อเปรียบเทียบการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการศึกษาและพัฒนา (research and development) มีรายละเอียดการดำเนินการจำแนกตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุ 13 - 15 ปี จำนวน 16 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยพิจารณาจากนักเรียนที่มีคะแนนจากการทำแบบวัดการเผชิญการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้นอยู่ในระดับต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา แล้วทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 8 คน โดยกลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน ถือเป็นขนาดกลุ่มที่เหมาะสมในการให้คำปรึกษากลุ่ม (Jacobs, E et al., 2012)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแก มีรายละเอียดของเครื่องมือวัดและขั้นตอนการสร้างรวมถึงหาคุณภาพเครื่องมือวัด ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ตลอดจนเครื่องมือวัดที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญกับการข่มเหงรังแก โดยผู้วิจัยศึกษาเครื่องมือวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแกสำหรับวัยรุ่น (CBSC: Coping with Bullying Scale for Children) (Parris, L., 2013) และศึกษาองค์ประกอบการเผชิญกับการข่มเหงรังแกด้วยตนเอง (Coping with bullying: the moderating effects of self-reliance) (Parris, L. et al., 2019)

1.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับการเผชิญกับการข่มเหงรังแกจากผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา

เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับวัยรุ่น หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่น และนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์เผชิญกับการข่มเหงรังแกมาแล้ว ซึ่งผู้วิจัยประสานครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวเป็นผู้ช่วยเหลือในการคัดเลือกนักเรียน

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ ตลอดจนการวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแก และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรวมถึงนักเรียนวัยรุ่นที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเผชิญกับการข่มเหงรังแก มาพัฒนานิยามศัพท์เฉพาะของการเผชิญกับการข่มเหงรังแก ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาและสรุปมาจากข้อมูลเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาทำการออกแบบและสร้าง ข้อคำถามของแบบวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น

1.4 นำแบบวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ/ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วจึงนำคะแนนที่ได้จากการตรวจรวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จึงจะถือว่ามีความสามารถใช้งานได้ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแก ข้อคำถามทุกข้อมีค่าความสอดคล้องที่สามารถนำไปใช้งานได้

1.5 นำแบบวัดการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น ที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าแอลฟาครอนบาค ซึ่งควรมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเผชิญกับการข่มเหงรังแก มีค่าเท่ากับ 0.95

2. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น โดยมีรายละเอียดของโปรแกรมและขั้นตอนการสร้างรวมถึงหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและทบทวน เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ทักษะ และเทคนิคของการให้คำปรึกษากลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแก เพื่อที่ผู้นำกลุ่มจะสามารถเลือกและนำเทคนิคเฉพาะของแต่ละทฤษฎี มาใช้ในการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น

2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ศึกษา มาพัฒนาเป็นร่างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น

2.3 ผู้วิจัยนำร่างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น ที่สร้างขึ้นส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับเอกในสาขา จิตวิทยาการให้คำปรึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ด้านการให้คำปรึกษา และมีประสบการณ์ในการวิจัย หรือเคยตีพิมพ์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการให้คำปรึกษา จำนวน 5 ท่าน พิจารณาประเมิน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.4 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแก ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงอายุ 13 - 15 ปี) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา เนื้อหาต่าง ๆ ตลอดจนการหาและปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลองก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง



2.5 ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและจากการทดลองใช้กับกลุ่มคล้ายคลึง มาปรับปรุงเป็นโปรแกรมการให้ โดยผู้วิจัยทำการผสมผสานกับองค์ประกอบของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นร่างของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการช่มเหงรังแก โดยผู้วิจัยใช้การให้คำปรึกษาแบบผสมผสานเทคนิค (Technical Eclecticism) ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักการสำคัญในการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา ตลอดจนการบูรณาการเทคนิคของทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษากลุ่ม แต่ละทฤษฎีโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมกับบริบทของผู้รับคำปรึกษา และตัวแปรที่ทำการศึกษา (นันทชัย สกลพงศ์, 2557)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการปฏิบัติของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเริ่มการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยผู้วิจัยขอถือว่าคะแนนจากการทำแบบวัดการเผชิญการช่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้นที่ใช้ในการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงในข้างต้น เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) ไปด้วยในตัว

2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองแบบสองกลุ่มมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดำเนินการวัดก่อนและหลังการทดลอง (Pretest-posttest control group design) และระยะติดตามผล (Follow-up) โดยดำเนินการตามหลักการและกระบวนการของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการช่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลอง จำนวนทั้งสิ้น 11 ครั้ง สำหรับกลุ่มควบคุมจะไม่มีคำปรึกษาใด ๆ เพื่อเป็นกลุ่มเปรียบเทียบผลที่ได้จากการทดลองด้วยโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม

3. ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดำเนินการทำแบบวัดการเผชิญกับการช่มเหงรังแก เพื่อเก็บมาวิเคราะห์เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) และหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการไปแล้วหนึ่งเดือน ผู้วิจัยทำการประเมินกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอีกครั้งเพื่อเป็นการติดตามผล (Follow-up) แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล มีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการเผชิญกับการช่มเหงรังแก ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลองและติดตามผล โดยใช้ สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบซ้ำ (One-way ANOVA with repeated measures)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเผชิญกับการช่มเหงรังแกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล ด้วยสถิติทดสอบทีแบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (t-test for independent samples)

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการช่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการช่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญกับการช่มเหงรังแก โดยพิจารณาองค์ประกอบของการเผชิญกับการช่มเหงรังแกในแต่ละด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหา การปรับโครงสร้างทางความคิด การแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคม การจัดการความขัดแย้ง และการปกป้องตนเอง

ร่วมกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแก คือ ต้นทุนทางจิตวิทยา ซึ่งมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากการจากการสัมภาษณ์สามารถสรุปประเด็นจากประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปพัฒนาเครื่องมือวิจัย ได้แก่ การปรับโครงสร้างความคิด การสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม การแก้ปัญหา การจัดการความขัดแย้ง และการปลอบโยนตนเอง โดยโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม จำนวน 11 ครั้ง ครั้งละประมาณ 90 นาที มีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น (Initial Stage) ขั้นดำเนินการ (Working Stage) ขั้นสรุป (Ending Stage) โดยผู้วิจัยได้ใช้การบูรณาการเทคนิคของทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษากลุ่ม แต่ละทฤษฎีโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมกับบริบทของผู้รับคำปรึกษา และตัวแปรที่ทำการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการพิจารณาเลือกเอามาใช้เฉพาะเทคนิคจากทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแกให้กับวัยรุ่นตอนต้น

เมื่อวิเคราะห์จำแนกตามองค์ประกอบและประเด็นในการให้คำปรึกษากลุ่มแต่ละครั้ง จำนวน 11 ครั้ง ประกอบด้วย ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศและการสร้างสัมพันธภาพ มีการบูรณาการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-centered Counseling Theory) เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกกลุ่มรวมถึงเทคนิคเชิงสร้างสรรค์สำหรับการให้คำปรึกษากลุ่ม (Creative Techniques and Activities) ด้วยเทคนิค สิ่งแทนตัวฉัน (Self-Representative Techniques) ในการสำรวจปัญหาและความต้องการในการเข้าร่วมกลุ่ม ในครั้งที่ 2 และ 3 เป็นประเด็น ความหุนตัวเพื่อการปลอบโยนตนเองในการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแก มีการบูรณาการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเน้นเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม (Rational Emotive Behavioral Theory) และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเน้นความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Theory) เพื่อการปรับความคิดจะช่วยให้ในการปรับอารมณ์ทางลบในการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแก อีกทั้งมีการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแนวความหมายของชีวิต (Logo Therapy) เทคนิค การอุปมา (Metaphor) ร่วมกับเทคนิค “The Resilience Plan” เพื่อเสริมสร้างความหุนตัว แล้วจึงมีการบูรณาการใช้เทคนิคการกำหนดลมหายใจ (Deep Breaths) และการผ่อนคลายกล้ามเนื้อผ่านเทคนิคในการทำให้จิตใจมั่นคงขึ้น (Stabilization Techniques) เพื่อใช้ในการปลอบโยนตนเอง ในครั้งที่ 4 และ 5 เป็นประเด็น ความหวังเพื่อการแก้ปัญหาในการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแก มีการบูรณาการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบมุ่งเน้นคำตอบ (Solution Focused Brief Theory) เพื่อค้นหาความหวัง แล้วมีการบูรณาการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) ด้วยเทคนิค WDEP และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเหตุผลและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Theory) ด้วยการใช้เทคนิคการแก้ปัญหา (Problem-Solving Technique) เพื่อให้สมาชิกได้ระบุมุมความคิดในการแก้ปัญหาที่สมาชิกแต่ละคนกำลังเผชิญอยู่ ในครั้งที่ 6 และ 7 เป็นประเด็น การรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อการแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมในการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแก มีการบูรณาการใช้เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ (Creative Techniques and Activities) ด้วยเทคนิค สิ่งดี ๆ ในชีวิต (good things in your life) เพื่อสำรวจประสบการณ์ที่ดีของสมาชิกแต่ละคน แล้วจึงให้สังเกตและเรียนรู้แนวทางจากตัวแบบที่นำความสามารถของตนเองมาสร้างเครือข่ายแหล่งสนับสนุนทางสังคม เพื่อให้ตนเองรับมือกับการช่มเหล่งรังแก ที่ผู้วิจัยเตรียมมาแล้วประยุกต์กับบริบทของสมาชิกแต่ละคน รวมถึงมีการผสมผสานทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล (Transactional Analysis Counseling Theory) เพื่อให้สมาชิกฝึกการวิเคราะห์การสื่อสาร และดำเนินการสื่อสารเพื่อแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคม ในครั้งที่ 8 และ 9 เป็นประเด็น การมองโลกในเชิงบวกเพื่อปรับโครงสร้างความคิดในการเผชิญกับการช่มเหล่งรังแกเพื่อเผชิญกับการช่มเหล่งรังแก มีการบูรณาการทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเน้นความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Theory) ด้วยเทคนิค Cognitive Restructuring เพื่อช่วยในการปรับความคิดให้เหมาะสม และมีการประยุกต์ใช้เทคนิค ABCDE Disputing เพื่อฝึกการปรับความคิดในเชิงบวก ในครั้งที่ 10 เป็นประเด็นการจัดการความขัดแย้ง



ในการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟัน มีการบูรณาการ แนวคิดปฏิบัติการเชิงสมานฉันท์ (Restorative Practice) ด้วยเทคนิคคำถามแบบ Restorative Questions และมีการใช้แนวคิด Social Discipline Windows เพื่อการจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสม ในครั้งที่ 11 เป็นประเด็นปัจจัยนิเทศและการยุติกลุ่ม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ (Creative Techniques and Activities) ด้วยเทคนิค อัลบั้มเพลงแห่งชีวิต เป็นสื่อในการสำรวจประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก แนวปฏิบัติที่เกิเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงหลังจากที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม

2. ผลการเปรียบเทียบการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันของวัยรุ่นตอนต้นของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนหลังการทดลอง และ ระยะติดตามผล

พบว่า กลุ่มทดลองมีการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันโดยรวม ก่อนการทดลองเท่ากับ 2.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 หลังการทดลองเท่ากับ 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 และ ระยะติดตามผลเท่ากับ 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ (Mean Difference: MD) พบว่า การเปรียบเทียบก่อนการทดลองกับหลังการทดลองมีค่าเท่ากับ 1.12 และระยะติดตามผลกับก่อนการทดลองเท่ากับ 1.14 ซึ่งแสดงว่ามีการซ่อมเหง้าฟันสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. ผลการเปรียบเทียบการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันของวัยรุ่นตอนต้นระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

พบว่า ภาพรวม ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันในภาพรวมเท่ากับ 2.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 กลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันในภาพรวมเท่ากับ 2.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ค่า t เท่ากับ -0.31 แสดงว่าก่อนการทดลอง คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันในภาพรวม เท่ากับ 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 กลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันในภาพรวม เท่ากับ 2.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ค่า t เท่ากับ 7.55 แสดงว่าหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันในภาพรวม เท่ากับ 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 กลุ่มควบคุมคะแนนเฉลี่ยภาพรวม เท่ากับ 2.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ค่า t เท่ากับ 8.34 แสดงว่าระยะติดตามผล คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันของวัยรุ่นตอนต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟันของวัยรุ่นตอนต้น จากการหาข้อดีข้อเสียของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มฯ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่า โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มฯ ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบประเมินความสอดคล้อง ทั้งแนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และทักษะการให้คำปรึกษากับวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ เพราะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การบูรณาการเทคนิค (technical eclecticism) เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการให้คำปรึกษาพัฒนาตัวแปรตามที่มีองค์ประกอบเป็นคุณลักษณะที่มีความหลากหลาย ซึ่งประกอบเป็นครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศและการสัมพันธ์ภาพ เน้นที่การสร้างสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกันของสมาชิก รวมถึงการชี้แจงแลกเปลี่ยนประเด็นสำคัญของการตั้งกลุ่ม การสำรวจประสบการณ์ความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญกับการซ่อมเหง้าฟัน ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของ Jacobs, E et al. ที่ระบุว่าในครั้งแรกของการให้คำปรึกษากลุ่มต้องเน้นที่การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรเพื่อให้เกิดสัมพันธ์ที่เหมาะสม การชี้แจงกระบวนการ จุดประสงค์ แนวทาง และ

เป้าหมายในการเข้าร่วมกลุ่ม (Jacobs, E et al., 2012) ครั้งที่ 2 และ 3 เป็นหัวข้อ ความหยุนตัวเพื่อการปลอบโยนตนเองในการเผชิญกับการช่มเหงรังแก ซึ่งการบูรณาการความหยุนตัวกับการปลอบโยนตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dreisoerner, A. et al ที่ระบุว่า การปลอบโยนตนเอง (self-soothing) เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความความหยุนตัวทำให้สามารถเผชิญกับความเครียดจากปัญหาที่ตนเผชิญ (Dreisoerner, A. et al., 2021) ครั้งที่ 4 และ 5 เป็นหัวข้อ ความหวังเพื่อการแก้ปัญหาในการเผชิญกับการช่มเหงรังแก ซึ่งการบูรณาการความหวังกับการแก้ปัญหาในการให้คำปรึกษากลุ่มในครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Trzmielewska, W. et al. ที่ระบุว่าความหวัง (hope) มีความสัมพันธ์กับการตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (Trzmielewska, W. et al., 2022) ครั้งที่ 6 และ 7 หัวข้อการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อการแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมในการเผชิญกับการช่มเหงรังแก ซึ่งผสมผสานการรับรู้ความสามารถของตนเองกับการแสวงหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, C. M. et al. เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับการรับรู้ความสามารถของตนในจิตแพทย์เพศหญิง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองจากทั้งประสบการณ์การทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการเกิดการสนับสนุนทางสังคม (Wang, C. M. et al., 2015) ครั้งที่ 8 และ 9 การมองโลกในเชิงบวกเพื่อปรับโครงสร้างความคิดในการเผชิญกับการช่มเหงรังแก เพื่อเผชิญกับการช่มเหงรังแก ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของ Laranjeira, C. & Querido, A. ที่ระบุถึงการพัฒนามุมมองที่เหมาะสมในการเผชิญกับปัญหา ผ่านโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะในรูปแบบที่แตกต่างกัน ควรมีการผสมผสานการมองโลกในเชิงบวกกับการปรับโครงสร้างทางความคิด (Laranjeira, C. & Querido, A., 2022) ครั้งที่ 10 การจัดการความขัดแย้งในการเผชิญกับการช่มเหงรังแก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Parris, L. et al. ที่ระบุว่าการจัดการกับความขัดแย้งถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการเผชิญกับการช่มเหงรังแก (Parris, L. et al., 2019) และในครั้งที่ 11 การปัจฉิมนิเทศและการยุติกลุ่ม เป็นครั้งที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นการสรุป แลกเปลี่ยน ประเด็นสำคัญและประสบการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากการให้คำปรึกษากลุ่มโดยผู้วิจัยใช้ เทคนิคเชิงสร้างสรรค์สำหรับการให้คำปรึกษากลุ่ม (Creative Techniques and Activities) ในเทคนิคอัลบั้มเพลงแห่งชีวิต มาเป็นสื่อกลางการดำเนินการปรึกษากลุ่มเพื่อให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกันภายใต้สัมพันธภาพเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกล วรเจริญศรี ที่ใช้เทคนิคดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการปรึกษากลุ่มกับวัยรุ่นเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพเชิงบวกในการสื่อสาร (สกล วรเจริญศรี, 2560)

2. ผลการเปรียบเทียบการเผชิญกับการช่มเหงรังแกของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า ค่าเฉลี่ยการเผชิญกับการช่มเหงรังแกในภาพรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง เท่ากับ 2.10 และ หลังการทดลองเท่ากับ 3.27 ซึ่งค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในภาพรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองเท่ากับ 2.10 และ ระยะติดตามผล เท่ากับ 3.25 ซึ่งค่าเฉลี่ยในระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rajabi, M. et al. ที่ศึกษาประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีที่เน้นความคิดและพฤติกรรมที่เสริมสร้างกลยุทธ์การเผชิญกับความวิตกกังวล ปัญหาทางสุขภาพจิต ปัญหาทางร่างกาย ของเหยื่อผู้ถูกระทำการช่มเหงรังแก ผลการวิจัยพบว่า การให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเสริมสร้างกลยุทธ์การเผชิญกับปัญหาให้กับกลุ่มทดลองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 (Rajabi, M. et al., 2016)

3. การเปรียบเทียบการเผชิญกับการช่มเหงรังแกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยการเผชิญกับการช่มเหงรังแก โดยรวมและรายด้านในทุกด้าน แตกต่างกันโดยหลังการทดลองสูงขึ้นทั้งหมดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Oral, T. et al. ที่ได้ทำการศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวคิดแบบมุ่งเน้นคำตอบ (Solution Focused Brief Theory) ที่ส่งผลต่อการเผชิญปัญหาการช่มเหง



รังแก โดยผลการวิจัยพบว่า หลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับการเผชิญปัญหาสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Oral, T. et al., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกไปใช้ในการพัฒนาการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่นตอนต้น ผู้ที่นำโปรแกรมการให้คำปรึกษาไปใช้ มีความจำเป็นต้องมีสมรรถนะของผู้ให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา จึงควรมีการวิจัยต่อยอดในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสมรรถนะในการให้คำปรึกษากลุ่มสำหรับบุคลากรการศึกษาที่ทำงานกับวัยรุ่นตอนต้น ในประเด็นของการเสริมสร้างการเผชิญกับการข่มเหงรังแกของวัยรุ่น อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่การศึกษาในบริบทของผู้ถูกระทำการข่มเหงรังแก (Victim) จึงควรขยายการวิจัยให้ครอบคลุมกับกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ทั้งกลุ่มของผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง (Bystander) กลุ่มของผู้กระทำการข่มเหงรังแก (Bully) รวมถึงมีการนำโปรแกรมการให้คำปรึกษาไปใช้กับผู้ถูกระทำการข่มเหงรังแกในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ นอกเหนือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ครอบคลุมในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- คณะสือสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2563). กรมสุขภาพจิตเผยเด็กไทยรังแกกัน ในโรงเรียนติดอันดับ 2 ของโลก. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2567 จาก <https://mac.ru.ac.th/ramintouch-blog/กรมสุขภาพจิต-เผยเด็กไทย/>
- นันท์ชัตต์สันท์ สกกุลพงศ์. (2557). จิตวิทยาการปรึกษาและจิตบำบัดแบบผสมผสาน. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 22(2), 103-114.
- เบญจพร ตันตสุติ. (2562). เมื่อลูกถูกแกล้ง. กรุงเทพมหานคร: พรวาโพเอท.
- พัชรารณณ์ ศรีสวัสดิ์. (2561). การให้คำปรึกษากลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอปอเรชั่น.
- สกล วรเจริญศรี. (2560). การพัฒนาเทคนิคเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกในการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11(2), 1-19.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563). การบูลลี่ (bullying) ไม่ใช่แค่การกลั่นแกล้งแต่เป็นความรุนแรงในสังคม. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2565 จาก [http://lms.nhrc.or.th/ulib/document/News letter/fulltext/v19n8.pdf](http://lms.nhrc.or.th/ulib/document/News%20letter/fulltext/v19n8.pdf)
- Arseneault, L. (2017). The long-term impact of bullying victimization on mental health. Retrieved January 15, 2023, from <https://doi.org/10.1002/wps.20399>
- Dreisoerner, A. et al. (2021). Self-soothing touch and being hugged reduce cortisol responses to stress: A randomized controlled trial on stress, physical touch, and social identity. Retrieved January 10, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.cpnec.2021.100091>
- Hunter, S. & Boyle J. (2004). Coping and appraisal in victims of school bullying. British Journal of Educational Psychology, 74(1), 83-107.
- Jacobs, E. et al. (2012). Group Counseling: Strategies and Skills. Belmont: Cengage learning.
- Laranjeira, C. & Querido, A. (2022). Hope and optimism as an opportunity to improve the "positive mental health" demand. Retrieved January 10, 2023, from <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.827320>

- Oral, T. et al. (2023). The Effect of Group Psychological Counseling Based on Solution-Focused Psychological Counseling Approach on the Level of Peer Bullying Experienced by Primary School Students Who have Experienced Peer Bullying. *Research on Education and Psychology*, 7(1), 1-14.
- Parris, L. (2013). The Development and Application of the Coping with Bullying Scale for Children. Doctor of Philosophy in Counseling and Psychology Services Dissertation. Georgia State University, United States of America: Georgia.
- Parris, L. et al. (2019). Coping with bullying: The moderating effects of self-reliance. *Journal of School Violence*, 18(1), 62-76.
- Rajabi, M. et al. (2016). Effectiveness of cognitive-behavioral group therapy on coping strategies and in reducing anxiety, depression, and physical complaints in student victims of bullying. Retrieved March 10, 2023, from <https://doi.org/10.5812/ijhrba.41463>
- Trzmielewska, W. et al. (2022). Does hope in mind influence people's problem-solving performance?. *Polish Psychological Bulletin*, 53(1), 23-31.
- Wang, C. M. et al. (2015). Relationship between social support and self-efficacy in women psychiatrists. *Chinese Nursing Research*, 2(4), 103-106.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก*

DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN THE LOCAL ADMINISTRATION OF MUEANG PHITSANULOK DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE

ศักดิ์ชัย แก้วเอี่ยม*, โชติ บดีรัฐ, ศรชัย ท้าวมิตร

Sakchai Kaewiem*, Chot Bodeerat, Sonchai Taomit

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences and Local development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: phawat.phat58@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย 1) ศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก การศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 คน คือ 1) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก 2) นักรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 6) อสม. 7) ตัวแทนผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ถดถอย พหุคูณ พบว่า 1) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองพิษณุโลก (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ตัวแปร ลำดับผลการถดถอยจากมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษา (X_2 Beta = .506) ด้านความมั่นคงในชีวิต (X_1 Beta = .242) ด้านเศรษฐกิจ (X_3 Beta = .178) และด้านสังคม (X_4 Beta = .089) และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองพิษณุโลก พบว่า องค์กรภาครัฐควรนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิผลในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Research objectives 1) To study the level of quality of life development for the elderly in local administrative organizations in Mueang Phitsanulok District, 2) To study the factors affecting the development of quality of life for the elderly in local administrative organizations in Mueang Phitsanulok District, and 3) To propose guidelines for the development of quality of life for the

elderly in local administrative organizations in Mueang Phitsanulok District. This study was a mixed-method research. The key informants were 28 people. The interviews were conducted with 1) The Office of Social Development and Human Security of Phitsanulok Province, 2) A political scientist, 3) A local administrative executive, 4) A director of the local administrative organization social welfare division, 5) A director of the sub-district health promoting hospital, 6) A village health volunteer, and 7) A representative of the elderly in local administrative organizations in Mueang Phitsanulok District. The purposive sampling method and a sample of 400 people were selected from a random sample of the elderly in local administrative organizations in Mueang Phitsanulok District. Data were collected by questionnaires. Data analysis used statistics, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results showed that 1) The level of quality of life development for the elderly in local administrative organizations in Mueang Phitsanulok District The overall picture is at a high level ($\bar{X} = 3.57$). 2) Factors affecting the development of the quality of life of the elderly in local administrative organizations, Mueang Phitsanulok District (y) with statistical significance at the .01 level consisted of 4 variables. The order of the effect on the variation from most to least is education (X_2 Beta = .506), life security (X_1 Beta = .242), economy (X_3 Beta = .178), and society (X_4 Beta = .089). 3) Guidelines for developing the quality of life of the elderly in local administrative organizations, Mueang Phitsanulok District, found that government organizations should continuously implement guidelines for developing the quality of life of the elderly in local administrative organizations for long-term effectiveness.

Keywords: Development of the Quality of Life, Elderly, Local Administration

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ประเทศไทยได้เริ่มสถานการณ์เข้าสู่สังคมสูงอายุเรื่อยมา ทำให้ประเทศไทยซึ่งยังเป็นประเทศกำลังพัฒนา ต้องเร่งเตรียมการเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงอายุ เนื่องจากการเข้าสู่สังคมสูงอายุมักมีผลกระทบในด้านต่าง ๆ อาทิ ปัญหาขาดแคลนแรงงาน การขาดรายได้ของผู้สูงอายุ การจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อเพิ่มสวัสดิการกับผู้สูงอายุ จนนำมาซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุในปี 2565 ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) โดยการที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี เก่ากว่า 12.9 ล้านคน หรือ 20% จากจำนวนประชากรทั้งหมด และมีการคาดประมาณว่าในอีกไม่เกิน 15 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” (super aged society) และเมื่อสัดส่วนของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี สูงถึง 28% ของประชากรทั้งหมด จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้นประเทศไทยได้ตระหนักถึงการเข้าสู่สังคมสูงอายุและให้ความสำคัญกับการรองรับสังคมสูงอายุนาน ซึ่งประเทศไทยมีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 โดยได้รับอิทธิพลจากการจัดประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับตลกลเป็นครั้งแรกที่กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2525 โดยมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2525 - 2544 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 - 2565 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2566) นอกเหนือจากนโยบายข้างต้น ประเทศไทยยังมีนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุให้สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้เริ่มให้ความสำคัญในเรื่องเรื่องสิทธิ สวัสดิการ และ



การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้นโดยการบัญญัติรองรับสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิการสงเคราะห์และการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุ เกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามกฎหมายบัญญัติ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด พื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำดังกล่าว ในขณะที่ภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภารกิจที่ถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และหน้าที่ในการสงเคราะห์และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566)

ในปัจจุบัน จะพบว่า “สังคมผู้สูงอายุ” เป็นประเด็นสำคัญที่สังคมเริ่มตระหนักรู้และตื่นตัวในสถานการณ์ที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีการดูแลยังไม่ครอบคลุม ไม่ทั่วถึง ไม่เท่าเทียม โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในต่างจ. หรือนอกเขตชุมชน ท่างไกลจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้ง สมาชิกในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในหลายมิติทั้ง ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพราะมีสถานะที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (ภวัต พัฒนนิภากร, 2563) จึงมีการกิจโดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งการส่งเสริมสนับสนุน และแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นการยกระดับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองและชุมชนประจักษ์ในศักยภาพและพลังของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และมีความสุขในการดำรงชีวิตในบ้านปลาย ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเพื่อเสนอ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mix Methodology Research) จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลมาสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 28 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกจาก พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก 1 คน นักรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 5 คน และตัวแทนผู้สูงอายุ 5 คน และเมื่อได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 400 คน ด้วยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโรยามาเน่ (Yamane, T., 1973) จากประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 39,062 คน โดยใช้แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และ ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Step Multiple Linear Regression Analysis) (พัชรา ศรีพระบุ, 2565) อภิปรายผลและข้อสรุปของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้เชิงปริมาณ

1. แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยและนำแบบสอบถามเสนอและปรับแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ 4) นำเครื่องมือที่สร้างแล้วไปหาคุณภาพด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความถูกต้องและสมบูรณ์ของเครื่องมือโดยนำเครื่องมือฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวนทั้งสิ้น 5 ท่าน 5) นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงเชิง



เนื้อหาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective congruence) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไปมาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยใช้สูตรของ โรวีนลลี และแฮมเบิลตัน มีสูตรการคำนวณ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 1 และ 6) ทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) แล้วนำมาทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนผู้สูงอายุที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.997 แล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้เชิงคุณภาพ

1. แบบสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 คน โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิดซึ่งได้มาจากการศึกษา สังเคราะห์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จ.พิษณุโลก เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัยและตัวแปรที่ต้องการศึกษาจากนั้นนำไปสู่การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาในการวิจัย ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก และตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีเหตุผลและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิเพื่อที่จะวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 คน ด้วยการให้คำถามปลายเปิดในข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก นำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการมีสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 3.64$) ด้านเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.55$) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X} = 3.15$)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

2.1 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก (y) เท่ากับ 0.994 ($R = .994$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

2.2 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 4 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก (y) เท่ากับ 0.988 ($R^2 = .988$) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถอธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก (y) ได้ร้อยละ 98.80

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมั่นคงในชีวิต (X_1 Beta = .242) ด้านการศึกษา (X_2 Beta = .506) ด้านเศรษฐกิจ (X_3 Beta = .178) และด้านสังคม (X_4 Beta = .089)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอภิปราย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จากผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการมีสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 3.64$) ด้านเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.55$) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X} = 3.15$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศันสนีย์ โอถาวรวงษ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยภูเฒ่า อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก คือ ด้านสภาพแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านร่างกาย (ศันสนีย์ โอถาวรวงษ์, 2565)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความมั่นคงในชีวิต ปัจจัยด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ได้รับการดูแล และความห่วงใยจากสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นในชุมชนเป็นอย่างดี ได้รับการดูแลด้านความปลอดภัยทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สินจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดี มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัย และเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ มีการดูแลและการจัดสวัสดิการทางด้านการรักษาพยาบาล ขึ้นปฐมนุญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม มีหน่วยงาน หรืออาสาสมัคร เช่น อสม. ลงพื้นที่ดูแล



ผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม และสม่ำเสมอในชุมชน ได้รับการส่งเสริมสวัสดิการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น มีกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ และการดูแลสุขภาพร่างกายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ มีการฝึกอาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มทักษะให้ผู้สูงอายุมีงานทำ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการถ่ายทอดประสบการณ์ หรือส่งเสริมให้มีปราชญ์ชาวบ้าน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสนับสนุนสถาบันการศึกษา เข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น การทำวิจัย เป็นต้น ผู้สูงอายุยังมีรายได้จากการทำงานที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ที่เพียงพอ ผู้สูงอายุมีเงินสะสม หรือเงินเก็บที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ไม่เป็นภาระต่อครอบครัว และชุมชน ผู้สูงอายุได้รับเงินจุนเจือจากสมาชิกในครอบครัวที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ผู้สูงอายุได้รับเงินสวัสดิการจากภาครัฐที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ผู้สูงอายุมีภาระหนี้สินทั้งของตนเอง และของครอบครัวที่ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ หรืองานรดน้ำหัวผู้สูงอายุ เป็นต้น ผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมประเพณี หรือกิจกรรมทางศาสนา เช่น การเข้าวัดฟังธรรม การปฏิบัติธรรม งานบุญต่าง ๆ ภายในชุมชน ผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมกิจกรรม สันทนาการต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น การออกกำลังกาย การแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ การดูงานและท่องเที่ยว ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ภายในชุมชน ร่วมหาวิธีการแก้ไข ร่วมเสนอแนวทางและความต้องการของชุมชน ต่อหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ผู้สูงอายุคอยเป็นหูเป็นตา สอดส่องคอยเฝ้าระวัง และคอยให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเพื่อป้องกันอันตรายจากการถูกละเมิดสิทธิ ถูกแสวงหาผลประโยชน์ และการถูกทอดทิ้งไร้การดูแล ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรนันท์ อุ่นอ่อน ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐมระดับนัยสำคัญ .05 มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านสุขภาพ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ตามลำดับ 3) แนวทางในการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุควรหมั่นดูแลสุขภาพกายของตนเอง 2) ผู้สูงอายุควรวางแผนทางการเงินตั้งแต่วัยทำงาน และออมเงินไว้ใช้ในยามแก่ชรา 3) ครอบครัว และชุมชนควรให้ความเข้าใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สูงอายุ 4) การมีระบบบริการสาธารณะที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ควรมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ สนับสนุนให้มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ การสนับสนุนการจัดทำโครงการหรือจัดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม การกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (ภัทรนันท์ อุ่นอ่อน, 2564)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการวิจัยเชิงลึก ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจจะนำมาอภิปรายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก มีการดำเนินการตามนโยบายภาครัฐของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยการมีจัดเตรียมระบบการดูแลที่บ้าน สถานที่พักผ่อน และโรงพยาบาล ที่เป็นการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และภายในครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้แบ่งการวิจัยระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านสุขภาพร่างกาย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาโครงสร้างระบบสาธารณสุขของประเทศ ที่มีความแข็งแกร่งในการสร้างระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการยกระดับผู้ดูแลหรือบริบาลมีอาชีพให้มีศักยภาพมากขึ้น การดูแลผู้สูงอายุ มีความจำเป็นและสำคัญมาก เราควรเอาใจใส่ในด้านสุขภาพและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น วิถีดูแลสุขภาพดีให้ผู้สูงอายุ การทำงานของร่างกายจะเสื่อมลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ โดยวิถีดูแลสุขภาพผู้สูงอายุประกอบด้วย การดูแล้วยะส่วนต่าง ๆ และจัดการเรื่องเข้ารับการรักษาและรักษาปัญหาสุขภาพจากโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยให้ผู้สูงอายุ มีการจัดการศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพควบคู่กับบริการฟื้นฟูทางการแพทย์สำหรับผู้ดูแลผู้ป่วยระยะกลาง รวมถึงการพัฒนาาระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ก่อนนำสู่การรักษาในระบบโรงพยาบาลประจำอำเภอ และโรงพยาบาลประจำจังหวัดต่อไป เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ

1.2 ด้านสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด พบว่า การให้เกียรติ ยอมรับในการตัดสินใจ ยอมรับบทบาท และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เช่น คอยซักถามเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ ชวนคุย เล่าเรื่องสนุก ๆ ให้ท่านฟัง หากิจกรรมให้ผู้สูงอายุทำ เป็นสิ่งที่ทำแล้วเพลิดเพลิน สิ่งที่ท่านชอบและสนใจที่จะทำ หมั่นทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว กระตุ้นให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณเองเป็นที่ปรึกษาของบุคคลในครอบครัวได้ อย่าทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าท่านเป็นผู้ที่ให้คุณต้องแบกรับภาระเหนื่อยยากในการดูแล หมั่นสังเกตความผิดปกติ และควรสอบถามสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความวิตกกังวล พุดคุย และรับฟัง แลกเปลี่ยนวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน ไม่ควรให้ผู้สูงอายุเก็บปัญหา หรือความไม่สบายใจไว้เพียงลำพัง ให้ผู้สูงอายุพบปะกับบุคคลที่ชอบหรือคุ้นเคย เช่น ลูกหลาน เพื่อน หรือเพื่อนบ้าน ชวนสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม ฟังสมาธิ ปรับเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้สูงอายุรู้สึกสดชื่น หลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความกระทบกระเทือนใจ เพราะความสุขของผู้สูงวัยเกิดขึ้นได้ด้วยความรัก ความเข้าใจของผู้ดูแลและคนใกล้ชิด ลูกหลานจึงควรมองการแสดงออกของผู้สูงอายุหรือปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยทัศนคติเชิงบวก จะช่วยให้เรารู้สาเหตุและค้นพบทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม สำหรับตัวผู้สูงอายุเอง ควรทำความเข้าใจกับธรรมชาติยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึกของตัวเองอย่างเท่าทัน และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นเพื่อให้ชีวิตมีความสุข ทำให้ผู้สูงวัยมีสภาวะจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกนึกคิดที่มีคุณภาพ

1.3 ด้านการมีสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านการมีสัมพันธภาพที่ดีในสังคม การเตรียมทางด้านสังคม ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักอยู่ติดบ้านมากขึ้น ส่วนใหญ่ได้แต่นั่ง ๆ นอน ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกท้อเหี่ยวลงทุกวัน ดังนั้น ผู้สูงอายุต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ไม่ยึดถือตัวตน ฟังความคิดเห็นของคนอื่น สนใจสิ่งใหม่ ๆ คบเพื่อนต่างวัยเพื่อพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ออกสังคมบ้างเป็นครั้งคราว หรือเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้าน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกับบุคคลอื่นในชุมชน ทั้งลูกหลาน คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ญาติมิตร หรือประชาชนที่อาศัยร่วมกันในชุมชน โดยการมีโอกาสนำความช่วยเหลือไปช่วยเหลือบุคคลอื่นในชุมชน หรือได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคมมีความเสียสละต่อส่วนรวมอยู่เสมอ มีโอกาสในการเสนอตนเองเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมในชุมชน มีบทบาทและเป็นที่ยอมรับในชุมชน

1.4 ด้านเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมนั้น ความมั่นคงแข็งแรงของบ้าน ควรดูแลตรวจสอบสภาพทั่วไปของบ้าน หากพบว่า มีส่วนใดที่อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ควรแก้ไขให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอ พื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้เป็นประจำควรรวมอยู่ชั้นล่างของบ้าน (กรณีที่เป็นบ้านสองชั้น) เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว และส่วนที่พักผ่อนพื้นบ้านควรเป็นพื้นเรียบและไม่ขัดมัน บริเวณรอบบ้านต้องเรียบไม่มีพื้นผิวขรุขระเนื่องจากผู้สูงอายุมีการทรงตัวไม่ดีอาจจะสะดุดหกล้มได้ เพิ่มแสงสว่างภายในบ้านผู้สูงอายุมักจะมีความเสื่อมของสายตา ทำให้



ต้องการแสงสว่างเพิ่มขึ้น ภายในบ้านจึงควรมีแสงสว่างที่เพียงพอ โดยเฉพาะบริเวณห้องนอน ห้องน้ำ ประตู บันได และทางเดิน สวิตช์ไฟควรอยู่ในตำแหน่งที่เปิด-ปิดได้สะดวก อุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้าน ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย จัดวางเป็นระเบียบ มีมุมพักผ่อน ถ้าบริเวณบ้านมีพื้นที่ว่าง ควรจัดให้มีมุมพักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุ เช่น มุมสวนเล็ก ๆ เติมน้ำบ้าน ศาลา หรือสนามหญ้า เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างในการนั่งเล่น เดินออกกำลังกาย รดน้ำต้นไม้ พูดคุยกับเพื่อนบ้าน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครอบครัวติดตั้งสัญญาณขอความช่วยเหลือ เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรติดตั้งตามจุดต่าง ๆ ภายในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นห้องนอน ห้องน้ำ ห้องส้วม มุมพักผ่อน หรือห้องที่ผู้สูงอายุใช้เป็นประจำ เพราะเวลาเกิดเหตุจะได้เข้าไปช่วยเหลือได้ทัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยเหลือในการดำเนินชีวิต ได้รับความสะดวกสบายจากการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนทั้งการคมนาคม ถนนหนทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ราชการ หรือการริเริ่มสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สะอาด ปราศจากมลพิษในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ธรรมนูญ ทวีสิน และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จากการศึกษาพบว่า การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านชุมชนของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ปัจจัยด้านชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า r มีค่า .826, .871, .850, .846 และ Sig. มีค่าเท่ากับ .00 หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 4) ความสัมพันธ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .895 สามารถอธิบายความผันแปรปัจจัยด้านชุมชนของผู้สูงอายุ มีค่าพยากรณ์ร้อยละ 80.0 ($R^2 = .800$) 5) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 (ธรรมนูญ ทวีสิน และคณะ, 2566)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมรับมือสังคมสูงวัยเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วน ที่ต้องคำนึงถึงการดูแลกลุ่ม ผู้สูงวัยในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการรองรับกลุ่ม ผู้สูงวัยในอนาคต โดยยึดหลักคิดที่มีผู้สูงวัยเป็นศูนย์กลางและออกแบบบริบททางเศรษฐกิจสังคมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสังคม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้ พบปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยสามารถอธิบายเป็นรายด้านได้ ดังนี้

2.1 ด้านความมั่นคงในชีวิต ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียามชราภาพ โดยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นผู้สูงวัยเป็นศูนย์กลาง อาจจะต้องเพิ่มเติมการพิจารณาเชื่อมโยงกับ มิติพื้นที่ เพื่อให้เห็นว่า ภาพผู้สูงอายุที่อยากจะเห็น จะสามารถเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ท่านอาศัยอยู่ได้อย่างไร คำถามเชิงนโยบายน่าจะจะต้องเปลี่ยนไป จะทำให้ผู้สูงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคมได้อย่างไร จะทำให้ผู้สูงวัยทุกคนที่อาศัยในถิ่นที่อยู่ใด ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคมได้อย่างไร การผนวกแนวคิด มิติพื้นที่ เข้ามาในเป้าหมายจะสร้างสถานการณ์บังคับให้เกิดการสร้างเชื่อมโยง หรือการบูรณาการร่วมกัน

2.2 ด้านการศึกษา เป็นปัจจัยอีกด้านที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมสวัสดิการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ มีการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ หรือจัดสถานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีการสนับสนุนให้สังคมหรือชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเป็นครูถ่ายทอดประสบการณ์ หรือเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้สู่ชุมชน มีการจัดการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน

มีการจัดการกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุ ถือเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเป็นการเข้าถึงสังคมของผู้สูงอายุด้วย

2.3 ด้านเศรษฐกิจ คือ ผู้สูงอายุมีความจำเป็นที่ยังต้องประกอบอาชีพหลังวัยเกษียณ ผู้สูงอายุมีรายได้ไม่เพียงพอหลังวัยเกษียณ ผู้สูงอายุมีภาระรับผิดชอบที่ต้องดูแลหลังวัยเกษียณ ผู้สูงอายุประสบปัญหาหนี้ครัวเรือนหลังวัยเกษียณ ผู้สูงอายุได้รับเงินจุนเจือจากสมาชิกในครอบครัวที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการหรือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และผู้สูงอายุมีการวางแผนการออมและมีเงินออมที่เพียงพอต่อการดำรงชีพในวัยเกษียณ

2.4 ด้านสังคม เป็นการที่ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมสวัสดิการด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าวัดฟังธรรม การปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมออกกำลังกายและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ มีการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และการถูกทอดทิ้งหรือไร้การดูแลจากลูกหลาน มีสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ หรือสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงการเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุพึงจะได้รับ ด้วยความเท่าเทียมกับผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ที่ได้รับตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน ทั้งสวัสดิการต่าง ๆ เช่น สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิในการได้รับเงินจากภาครัฐในโครงการต่าง ๆ หรือสิทธิอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด สอดคล้องกับ ฤทธิชัย ชาแสน และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร จำนวน 375 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.90 มีอายุระหว่าง 66 - 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.30 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 66.70 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 31.50 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 62.90 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.00 ตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) ระดับปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) และระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) 3) สวัสดิการผู้สูงอายุมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$ มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ ($\bar{R}^2 = .545$) 4) ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$ มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ = .696 (ฤทธิชัย ชาแสน และคณะ, 2565)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพานโลก จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐที่จะต้องส่งเสริมในการเปิดพื้นที่ให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และในส่วนของประชาชนเองก็ควรตระหนักถึงความสำคัญควบคู่กับการมีทัศนคติในการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนนี้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ได้ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญและเร่งส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง รวมถึงให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างกันอย่างเป็นรูปธรรม

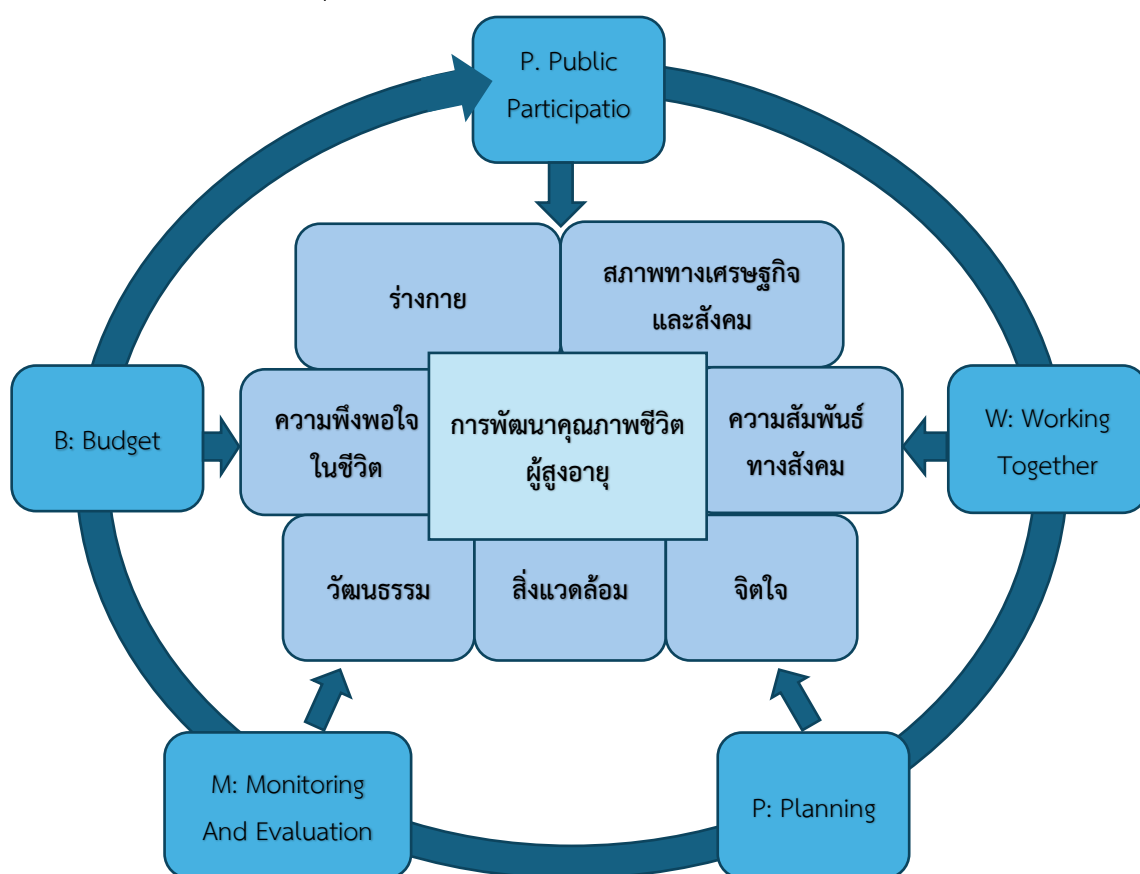


3.2 การสร้างความร่วมมือในการทำงาน โดยการสร้างความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการดูแลและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการร่วมบูรณาการกันอย่างสอดคล้องกัน โดยการสนับสนุนซึ่งกันและกันในทุกมิติ รวมถึงการกระจายและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน โดยยึดประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก เพื่อสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างยั่งยืน

3.3 การวางแผน โดยการตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเริ่มต้นวางแผนให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าใจบทบาท และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการสร้างคุณภาพให้กับประชาชนในชุมชนให้มีความสามารถในการพัฒนาต่อไป

3.4 การประเมินผล โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.5 งบประมาณ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม เช่น การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หรือการพัฒนาคุณภาพให้ประชาชนในชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี (ฉันทกี ศรีรัตน์ และคณะ, 2566) โดยอธิบายเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จ.เพชรบุรี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่องนี้สรุปว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง พิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก นั้นผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ต่าง ๆ ทุกระบบในร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ มักจะมีผลต่อเนื่องและเชื่อมโยงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคมด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาการทำงานและการทำหน้าที่ต่าง ๆ มีการสูญเสียอำนาจ อาจจะทำให้เกิดความเครียด ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตได้ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งหมายถึง การมีรายได้ลดลง บทบาททางสังคมเปลี่ยนไป ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการอยู่ในสังคม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี สื่อสาร ก็เข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตประจำวัน การปรับตัวและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ของผู้สูงอายุ อีกด้วย ดังนั้น ครอบคลุมควรให้ความสำคัญและความสนใจในนำเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มาใช้กับผู้สูงอายุ อย่างเหมาะสม เพื่อลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัว ช่วยให้ ผู้สูงอายุอยู่ในสังคมและครอบครัวได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณค่าในตนเอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ประสบการณ์แปลกใหม่ ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นต้น และนโยบายของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง กรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมมือบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งผู้นำชุมชน เครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนประชาชนในชุมชน โดยการจัดหาบุคลากรช่วยดูแลโภชนาการของผู้สูงอายุในชุมชน การเลือกอาหารให้เหมาะสม และพอดี ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายมีความต้องการต่อการใช้พลังงานลดน้อยลง เนื่องจากมีกิจกรรมที่ทำได้น้อยลงส่งผลให้แต่ละวันใช้พลังงานลดน้อยลง นอกจากนี้ในกลุ่มผู้สูงอายุยังมีแนวโน้มขาดสารอาหารโดยเฉพาะแคลเซียม สังกะสี และเหล็ก ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคแทรกซ้อน และควรพยายามให้ผู้สูงอายุดื่มน้ำเพื่อลดภาวะท้องผูก และช่วยให้ระบบทางเดินอาหารและลำไส้ทำงานได้ดีขึ้น รวมถึงการจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสม ในการควบคุมอาหารและออกกำลังกายอย่างพอเหมาะ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเคลื่อนไหวได้คล่องตัว ลดปัญหาการพลัดตกหกล้ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานรัฐที่ต้องทำงานใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ดังนั้น การมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้ผู้สูงอายุทำหรือช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะเพื่อน หรือพูดคุยกับญาติสนิท เพื่อนวัยเดียวกัน โดยอาจจัดกิจกรรมนัดพบ เชิญเพื่อนฝูงญาติมิตร มาสังสรรค์ที่บ้าน หรือพาผู้สูงอายุออกไปเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้าง พาไปวัด หรือเข้าชมรม ทำกิจกรรมต่าง ๆ การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมหรืองานอดิเรกจะช่วยชะลอความเสื่อมถอยของระบบประสาทและสมอง อีกทั้งยังลดโอกาสเสี่ยงต่อโรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุได้อีกด้วย กระทรวงสาธารณสุขต้องเข้ามามีบทบาทร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดการดูแลส่งต่อผู้สูงอายุกรณีเกิดอุบัติเหตุ การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ เนื่องจาก การเคลื่อนไหวที่ไม่สะดวก ประกอบกับสายตาที่มองได้ไม่ชัดเหมือนเช่นแต่ก่อน รวมถึงการเข้ามาดูแลสุขภาพเรื่องการรักษาพยาบาล การใช้ยาของผู้สูงอายุเพื่อป้องกัน หลีกเลี่ยงการใช้ยาที่ไม่เหมาะสม และมีแผนในการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี และควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เห็นถึงผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป



เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.
- ณฐนนท ทวีสิน และคณะ. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วารสาร Procedia of Multidisciplinary Research, 1(10), 1-12.
- ณัททวี ศิริรัตน์ และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(1), 325-343.
- พัชรา ศรีพระบุ. (2565). การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการทำเรือสินค้าทั่วไป. วารสารวิศวกรรมศาสตร์และนวัตกรรม, 15(3), 154-163.
- ภวัต พัฒนนิภากร. (2563). รูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ภายใต้อิทธิพลของพลวัตทางการเมือง. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภัทรนันท์ อุ่นอ่อน. (2564). แนวทางการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฤทธิชัย ขาแสน และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(87), 161-173.
- ศันสนีย์ โอถาวรวงษ์. (2565). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวกุญแจ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2566). สุขภาพคนไทย 2566: คำสัญญาของไทยใน “คอป” (COP: Conference of Parties) กับการรับมือโลกรวน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons.

ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่า
ประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร*
SERVICE QUALITY FACTORS AFFECTING SATISFACTION ON APARTMENT
RENTAL SERVICES IN CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK

กิตติพงษ์ อูประ, ประวิทย์ พุ่มพา, ทศนีย์ สวนฉิมพลี, สรวงภรณ์ สัจภาพพิชิต*

Kitiphong Aupara, Prawit Phumpa, Tassanee Suanchimplee, Sruangporn Satchapappichit*

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Tawan-Ok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: sruangporn_sa@rmutto.ac.th

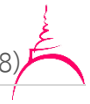
บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภท อพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า และศึกษาถึงปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่อพาร์ทเมนต์ของผู้เช่า เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่กำลังเช่าพักอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยมีระยะเวลาในการเช่าไม่น้อยกว่า 6 เดือน ด้วยสูตรคำนวณของ Cochran ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานโดยใช้ One-Way ANOVA และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยคุณภาพการบริการด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีความสำคัญมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า ด้านระยะเวลาในการเช่า ราคาเช่า ที่พักต่อเดือนโดยเฉลี่ย วัตถุประสงค์ในการเช่า แหล่งการหาข้อมูล บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และจำนวนผู้เช่า ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยคุณภาพการบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ส่งผลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยนี้ นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการบริการในธุรกิจห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์

คำสำคัญ: ปัจจัยคุณภาพการบริการ, การใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์, จตุจักร, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to compare tenant satisfaction on apartment rental services in Chatuchak District, Bangkok, classified by decision-making behaviour, and to study service quality factors affecting tenant satisfaction on apartment rental services. The study employs a quantitative research methodology, with the sample group consisting of individuals currently renting apartments in



Chatuchak District for a minimum rental period of six months. Using Cochran's formula, the sample size was calculated to be 384 participants. The research instrument utilized was a questionnaire, and data collection was conducted through online questionnaires. The statistical methods used for data analysis include descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics using One-Way ANOVA and Multiple Regression Analysis. The research results showed that the service quality factor in terms of assurance was the most important and tenants' satisfaction varied significantly based on rental decision-making behaviour factors such as rental duration, average monthly rental price for accommodation, purpose of renting, sources of information, influential individuals, and number of tenants at the 0.05 level. Service quality factors, including tangibility, reliability, assurance, and empathy, had a statistically significant impact on customer satisfaction at the 0.05 level. The results of this research can be applied to improve service quality in the apartment rental business.

Keywords: Service Quality Factors, Apartment Rental Services, Chatuchak District, Bangkok

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะธุรกิจอพาร์ทเมนต์ให้เช่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากที่พักอาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการศึกษา การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสามารถส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนได้อย่างมาก (ภวิศณัฐ ปฐมเจริญสุขชัย, 2554) ในประเทศไทย นโยบายด้านที่อยู่อาศัยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงที่พักอาศัยได้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งมีปัญหาคูหาชุมชนแออัดและความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงที่อยู่อาศัย (ศูนย์ข้อมูลที่อยู่อาศัยแห่งชาติ, 2562) อพาร์ทเมนต์ให้เช่าเป็นทางเลือกที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนในสังคมเมือง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการความยืดหยุ่นในการอยู่อาศัย (พรพิมล ปฐมศักดิ์, 2567) เขตจตุจักรเป็นพื้นที่ยอดนิยมที่มีการคั่นหาเช่ามากที่สุดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของคนไทยและชาวต่างชาติ เพราะเพียบพร้อมไปด้วยสาธารณูปโภคที่ครบครัน การคมนาคมสะดวกสบาย ใกล้ห้างสรรพสินค้า ย่านธุรกิจ เป็นต้น จึงทำให้ปัจจุบัน “ย่านจตุจักร” กลายเป็นแหล่งรวมคอนโดมิเนียมระดับกลางจนถึงระดับไฮเอนด์ เต็มไปด้วยชาวไทยและชาวต่างชาติ เหมาะทั้งการอยู่อาศัยและคู้ค่าแก่การลงทุน (ต่อทอง ทองหล่อ, 2564)

ปัจจุบัน ตลาดอพาร์ทเมนต์ให้เช่าประสบกับการแข่งขันที่รุนแรง โดยมีจำนวนห้องเช่ามากกว่าความต้องการ และในบางพื้นที่ผู้ประกอบการปล่อยห้องเช่า เริ่มเผชิญกับปัญหาในเรื่องของจำนวนห้องเช่าที่มีจำนวนมากกว่าความต้องการเช่า ผู้ประกอบการอาจจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ของห้องว่างได้เช่นกัน ทำให้ต้องปรับกลยุทธ์การแข่งขันเพื่อดึงดูดผู้เช่า โดยเฉพาะราคาที่มีการแข่งขันเข้มข้น หรือการปรับลดต้นทุนการบริหารงานต่าง ๆ จากความต้องการของผู้บริโภคที่ยังมีอยู่ทำให้ผู้ประกอบการอพาร์ทเมนต์ มีจำนวนเพิ่มขึ้นตามด้วย จึงทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเองเพื่อจะแย่งส่วนแบ่งการตลาด และมีคู่แข่งจากธุรกิจปล่อยเช่าคอนโดมิเนียม ซึ่งมีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเดียวกัน คุณภาพการบริการจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความแตกต่างและความพึงพอใจของผู้เช่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ เช่น SERVQUAL Model (Parasuraman, A. et al., 1985) ในรูปแบบจำลองของคุณภาพบริการ ซึ่งได้ระบุถึง 5 มิติของคุณภาพการบริการ (ความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความมั่นใจ การเข้าใจและเข้าถึงลูกค้า) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอพาร์ทเมนต์ให้เช่า มีงานวิจัยหลายชิ้น (สุชาญ์ริณี เกียรติรัตนกร, 2566); (ภูมิริน จงรักษ์, 2564); (สิริวิญญ์ ปิ่นคำ และคน, 2566)

ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้เช่าที่พักอาศัยให้เช่า ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการปรับปรุงคุณภาพบริการในธุรกิจนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในเขตจตุจักร ประกอบด้วย ทั้งชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการเช่าพักอาศัย 6 เดือนขึ้นไป ที่เลือกอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกและการคมนาคมที่สะดวกสบาย อย่างไรก็ตาม ผู้เช่าหลายคนยังคงเผชิญกับปัญหาคุณภาพบริการที่ไม่สอดคล้องกับราคาที่จ่ายไป ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวม (เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร, 2550) ตัวอย่างเช่น ผู้เช่าบางคน พบว่าค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเช่าหรือค่าบริการ เพิ่มขึ้นโดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ เช่น การเพิ่มค่าที่จอดรถโดยไม่มีทางเลือก หรือการเพิ่มค่าเช่าโดยไม่มีเหตุผลที่สมเหตุสมผล ส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบ (Ibrahim, A. & Heikal, J., 2024)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยคุณภาพด้านการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่า จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า และศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ใน อพาร์ทเมนต์ โดยเฉพาะด้านคุณภาพการบริการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับปรุงและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เช่าได้มากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจอพาร์ทเมนต์ให้เช่าให้มีความยั่งยืน และสามารถแข่งขันได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ใน อพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เช่าพักอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักรที่มีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการเช่าพักอาศัย 6 เดือนขึ้นไป ใช้สูตรคำนวณของคอแรน (Cochran, W. G., 1977) เพื่อทำการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ ร้อยละ 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องใช้ในการวิจัย จะต้องไม่น้อยกว่า 384 คน ด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการสำรวจแบบออนไลน์ (Online Survey) โดยรายละเอียดของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการตัดสินใจเช่า ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ส่วนที่ 5 ความพึงพอใจของการเช่าพักอพาร์ทเมนต์ ซึ่งแบบสอบถามส่วนที่ 4 และ 5 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธี Likert Scales การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) สรุปได้ค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไข



จากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้เช่าอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ จำนวน 50 ชุด ซึ่งเป็นปริมาณการทดลองให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (Engel, R. J. & Schutt, R. K., 2005) Try-out จำนวน 50 ชุดในเดือนสิงหาคม 2567 แล้วจึงดำเนินการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีของครอนแบค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติทางสังคมศาสตร์ ได้ค่า 0.875

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามออนไลน์จัดทำด้วย Google Forms การส่งและรับแบบสอบถามดำเนินการผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น อีเมล ลิงก์แชร์ หรือ QR Code ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน - เดือนตุลาคม 2567 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เช่าพักอาศัยในอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร ที่มีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการเช่าพักอาศัยไม่น้อยกว่า 6 เดือน ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม เช่น ความครบถ้วนของคำตอบ และความถูกต้องของข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) สำหรับทดสอบสมมติฐานที่ 1: เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 95 สำหรับทดสอบสมมติฐานที่ 2: ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ในอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ในอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.9 อายุ 18 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.0 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 85.9 ส่วนใหญ่ทำอาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 62.0 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.8

2. พฤติกรรมในการเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมในการเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นระยะเวลาในการเช่า มากกว่า 3 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 45.3 ราคาเช่าที่พักต่อเดือน 5,001 - 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.3 ทำเลที่ตั้งสะดวกแก่การเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 50.8 ตัวเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พัก คิดเป็นร้อยละ 51.6 ส่วนใหญ่จำนวนสมาชิกที่พักอาศัยอยู่ที่เดียวกัน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของปัจจัยด้านคุณภาพการบริการในภาพรวม

ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.43	0.42	มากที่สุด
ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ	4.37	0.44	มากที่สุด
การตอบสนองต่อลูกค้า	4.48	0.36	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของปัจจัยด้านคุณภาพการบริการในภาพรวม (ต่อ)

ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.31	0.35	มากที่สุด
การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	4.43	0.43	มากที่สุด
รวม	4.41	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ โดยรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตอบสนองต่อลูกค้ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอันดับแรก มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.36) รองลงมา ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.42) การรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.43) ความน่าเชื่อถือใน การให้บริการ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.44) และด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

4. ความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร

ความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภท อพาร์ทเมนต์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านมีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการอพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน	4.35	0.58	มากที่สุด
2. ท่านมีความพึงพอใจในทำเลที่ตั้งของบริการอพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน	4.46	0.49	มากที่สุด
3. ท่านมีความพึงพอใจในความปลอดภัย สุขภาวะบริการ อพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน	4.50	0.57	มากที่สุด
4. ท่านมีความพึงพอใจสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันของบริการอพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน	4.38	0.57	มากที่สุด
5. โดยรวมแล้วท่านมีความพึงพอใจในการบริการอพาร์ทเมนต์ในปัจจุบัน	4.44	0.50	มากที่สุด
รวม	4.43	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทบริการอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีความพึงพอใจในความปลอดภัย สุขภาวะของอพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอันดับแรก ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.57) รองลงมา ท่านมีความพึงพอใจในทำเลที่ตั้งของ อพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.49) โดยรวมแล้วท่านมีความพึงพอใจในการเช่าอพาร์ทเมนต์ในปัจจุบัน ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.50) ท่านมีความพึงพอใจสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันของอพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.57) และท่านมีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ ของอพาร์ทเมนต์ที่ท่านเช่าอยู่ในปัจจุบัน ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ



5. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า ระยะเวลาในการเช่า ราคาเช่าที่พักโดยเฉลี่ย วัตถุประสงค์ในการเช่า แหล่งการหาข้อมูลบุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเช่า และจำนวนผู้เช่า ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีผลต่อความพึงพอใจของการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร

ตัวพยากรณ์	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.806	0.355		2.268	0.024
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ	0.194	0.044	0.202	4.367	0.000*
ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ	0.070	0.070	0.076	1.314	0.000*
การตอบสนองต่อลูกค้า	0.598	0.047	0.538	12.793	0.190
การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	0.303	0.051	0.267	5.937	0.000*
การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	0.208	0.039	0.223	5.345	0.000*
R = 0.667 R ² = 0.446 S.E. = 0.438 F = 60.747 Sig. = 0.000					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ คุณภาพการบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (B = 0.303) ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า (B = 0.208) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (B = 0.194) ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ (B = 0.070) ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการตอบสนองต่อลูกค้า (B = 0.598) ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร และปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร ทุกด้านที่นำมาวิเคราะห์สามารถอธิบายความผันแปรต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 44.6

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ในอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 18 - 30 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 20,001 - 30,000 บาท 2) พฤติกรรมในการเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ส่วนใหญ่ได้เช่ามากกว่า 3 ปี ราคาเช่าที่พักต่อเดือน 5,001 - 8,000 บาท ทำเลที่ตั้งสะดวกแก่การเดินทาง ตัวเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเช่า สมาชิกที่พักอาศัยอยู่ที่เดียวกัน 1 คน 3) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การตอบสนองต่อลูกค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ และด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ตามลำดับ

4) ความพึงพอใจในการใช้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความพึงพอใจในความปลอดภัย สุภาพะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมา มีความพึงพอใจในทำเลที่ตั้งในการเช่า โดยรวมมีความพึงพอใจในการเช่าอพาร์ทเมนต์ในปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน และคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ อภิปรายได้ว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการจากผู้ให้เช่าที่น่าเสนอคุณค่าสูงสุดที่ผู้บริโภครับรู้คุณค่าด้านการบริการที่ผู้บริโภคพึงพอใจ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ การสร้างความจงรักภักดีที่ลูกค้ามีให้กับองค์กรเป็นหัวใจสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จมาจากจำนวนกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีขนาดใหญ่และการรักษาลูกค้าให้เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ การส่งมอบคุณค่าที่ดีให้กับผู้บริโภค คือ ความปรารถนาของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการที่บริษัทสร้างและส่งมอบเพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุดแก่ผู้บริโภค และผลิตภัณฑ์หรือบริการที่บริษัทนำเสนอต่อลูกค้าก็ควรประกอบขึ้นมาจากคุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ คุณค่าทางด้านราคา คุณภาพของสินค้าหรือบริการ ความพร้อมใช้งาน ความหลากหลาย ความสามารถหลัก ความสามารถเสริม การบริการ เครือข่ายความร่วมมือ และผู้ให้เช่าและคุณภาพบริการส่งมอบให้ตามคุณลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นจะสามารถสร้าง “ความได้เปรียบในการแข่งขัน” กับคู่แข่งในตลาดได้ ความแข็งแกร่ง ความน่าเชื่อถือของสินค้าและบริการที่องค์กรนั้นสร้างขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จในการมอบสิ่งที่คุณค่าต้องการได้นั้นมีคุณลักษณะสำคัญสองประการ นั่นคือ คุณค่าทางด้านราคาและคุณภาพ การหาสมดุลที่ถูกต้องระหว่างสองคุณลักษณะนี้ได้ก็จะสามารถนำผลิตภัณฑ์นั้น ๆ สู่ความสำเร็จได้และ 5) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ระยะเวลาในการเช่า ราคาเช่าที่ปักโดยเฉลี่ย วัตถุประสงค์ใน การเช่า แหล่งการหาข้อมูล บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเช่า และจำนวนผู้เช่า ที่แตกต่างกันมีผลต่อความ พึงพอใจของการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ในพื้นที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สงกรานต์ คงเพชร ที่พบว่า ผู้ที่เช่าอพาร์ทเมนต์ส่วนใหญ่จะเลือกเช่าอพาร์ทเมนต์ใกล้สถานีรถไฟฟ้า (BTS, MRT) ใกล้แหล่งชุมชน ต้องการที่พักอาศัยอยู่ในระดับราคาที่สูงมาก และจะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับอพาร์ทเมนต์ด้วยตนเอง (สงกรานต์ คงเพชร, 2553) และปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ มีผลต่อความพึงพอใจของการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ คุณภาพการบริการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้ความเชื่อมั่น การรู้จักและเข้าใจ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ และปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ทุกด้านที่นำมาวิเคราะห์สามารถอธิบายความผันแปรต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ได้ร้อยละ 44.6 อภิปรายได้ว่า คุณภาพการให้บริการ โดยมีแบบจำลอง SERVQUAL ใช้เป็นแนวทางในการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพนักงานให้บริการให้ความสำคัญกับลูกค้า การใช้คำพูดเชิงบวกด้วยความสุภาพนุ่มนวล มีกริยามารยาทที่ดี อาจเป็นเพราะว่า ความสุภาพอ่อนโยนนั่น



มักจะเป็นสิ่งที่คนหลายคนต้องการ และความสุภาพนั้นยังแสดงถึงการตั้งใจในการบริการ และการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ทำให้ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจ และสร้างความเชื่อมั่นของลูกค้า สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดี และการสร้างความจงรักภักดีของผู้บริโภค การส่งมอบคุณค่าที่ดีให้กับผู้บริโภคเพื่อรักษาลูกค้าและเพิ่มความสำเร็จในธุรกิจ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ พบว่า เป็นสิ่งที่ผู้เข้าใช้บริการได้รับประสบการณ์มีการประเมินตามความคาดหวังเปรียบเทียบกับรูปธรรมที่ได้รับบริการ ได้แก่ มีรูปแบบของห้องพักมีการตกแต่ง ปรับปรุงให้สวยงาม มีป้ายชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ ที่ชัดเจน เช่น ป้ายติดต่อสอบถามพร้อมแจ้งเบอร์ติดต่อ ป้ายบอกวัน - เวลาทำงานของพนักงาน มีสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง ที่สุดภายในห้องพักมีเฟอร์นิเจอร์ (ตู้ เตียง โต๊ะเครื่องแป้ง) และสภาพแวดล้อมโดยรอบของอพาร์ทเมนต์สะอาด เรียบร้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ จิรายุทธ์ สกุลเลิศมงคล และศักดิ์ชาย จันทรเรือง ที่ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้คุณภาพการให้บริการ การรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความไว้วางใจในการเช่าอพาร์ทเมนต์ จากการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการ มีความสำคัญต่อการรับรู้ของผู้ที่ใช้บริการเช่าอพาร์ทเมนต์ ซึ่งพบว่า ผู้เช่าอพาร์ทเมนต์ในเขต จังหวัดชลบุรี มีการรับรู้คุณภาพในการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (จิรายุทธ์ สกุลเลิศมงคล และศักดิ์ชาย จันทรเรือง, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรมน เชื้อนาคะ ได้ทำการศึกษา เรื่องคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พบว่า เมื่อคุณภาพการบริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ และคุณภาพการบริการด้านความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น จะทำให้ความพึงพอใจของผู้รับบริการเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง (พัชรมน เชื้อนาคะ, 2560)

2. ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ พบว่า มีการคิดคำนวณค่าเช่ารายเดือนถูกต้อง ไม่ผิดพลาด มีการให้บริการต่าง ๆ ได้ตามที่สัญญาเข้าได้รับไว้ การแจ้งรายละเอียดข้อมูลค่าใช้จ่ายในใบเรียกเก็บเงิน มีการเก็บค่าสาธารณูปโภค ค่าน้ำ ค่าไฟ ตามสัญญาเช่า และมีข้อมูลกฎระเบียบของอพาร์ทเมนต์ชัดเจนในสัญญาเช่าโดยอยู่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิพย์ นิลพัท ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการ โรงพยาบาลเปาโลรังสิต พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการ โรงพยาบาลเปาโลรังสิต ด้านความเชื่อถือว่าไว้วางใจเพิ่มขึ้น จะทำให้ความพึงพอใจของผู้รับบริการ (รุ่งทิพย์ นิลพัท, 2561)

3. ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า พบว่า พนักงานมีความกระตือรือร้นในการตอบข้อซักถาม และให้ข้อมูลต่อผู้เช่า พนักงานมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา พนักงานให้ความช่วยเหลือผู้เช่าได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ พนักงานมีการแจ้งขั้นตอนและระยะเวลาในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้ผู้เช่ารับทราบ และพนักงานสามารถแก้ไขปัญหาให้ผู้เช่าได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yousapronpaiboon, K. & Johnson, W. C. ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวัดคุณภาพบริการผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาลของประเทศไทย พบว่า คุณภาพการบริการ มีประสิทธิภาพมากเพียงพอในการเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในการประเมินคุณภาพโดยจะส่งผลไปถึงความจงรักภักดีและความพึงพอใจในการใช้บริการ สร้างให้เกิดพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำและบอกต่อแก่บุคคลภายนอกให้เข้ามาใช้บริการ (Yousapronpaiboon, K. & Johnson, W. C., 2013)

4. ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า พบว่า พนักงานมีการให้บริการต่อผู้เช่าอย่างเท่าเทียม พนักงานมีความสามารถในการรับเรื่องปัญหาต่าง ๆ เพื่อเตรียมการแก้ไขได้อย่างครบถ้วน ถูกต้อง ผู้เช่าสามารถเข้าถึงและติดต่อพนักงานของอพาร์ทเมนต์ได้โดยง่าย พนักงานมีกิริยามารยาทที่สุภาพและเป็นมิตร และพนักงานสามารถตอบข้อซักถามและให้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อผู้เช่า สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูมิริน จงรักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ต่อในอพาร์ทเมนต์เดิมของผู้เช่าในเขตกรุงเทพมหานคร ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ในมิติของการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าและมีมาตรการรู้จัก

และเข้าใจลูกค้า ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจ ในการเช่าอยู่ต่อในอพาร์ทเมนต์เดิมของผู้เช่าในเขตกรุงเทพมหานคร ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 และ คุณภาพการบริการด้านการให้ความมั่นใจและเชื่อถือ นับว่าเป็น ด้านที่มียอดประกอบสำคัญต่อความเห็นของลูกค้าต่อคุณภาพบริการ เพราะประกอบจากปัจจัยหลายด้านรวมกัน ทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นได้ว่าผู้ให้บริการ มีทักษะ มีความรู้ความสามารถในการให้บริการ มีอัธยาศัยไมตรี มีความสุภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีการแต่งกายที่สุภาพเหมาะสม มีความน่าเชื่อถือ ซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ และได้รับความปลอดภัยในการพักอาศัย ทั้งร่างกาย ทรัพย์สิน เหล่านี้ถือเป็นคุณภาพการบริการที่มีประสิทธิภาพ (ภุมริน จงรักษ์, 2564)

5. ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า พบว่า พนักงานของอพาร์ทเมนต์พูดจาสุภาพ มนุษย์สัมพันธ์ดี พนักงาน มีความเข้าใจสิ่งที่ผู้เช่าต้องการ พนักงานมีการดูแลพื้นที่ส่วนกลางให้ผู้เช่าสามารถใช้งานได้เสมอ อพาร์ทเมนต์ ที่เช่าอยู่มีการปรับปรุงหรือแก้ไขตามความต้องการของผู้เช่าได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉายาลักษณ์ ศรีจะบก ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านการเข้าใจและการรู้จัก ผู้รับบริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ ข้าราชการสหกรณ์ (ฉายาลักษณ์ ศรีจะบก, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ในอพาร์ทเมนต์ ของผู้เช่าในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) พฤติกรรมการเช่า ประเภทอพาร์ทเมนต์ 3) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ความพึงพอใจในการใช้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ พึงพอใจมากที่สุด ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการจากผู้ให้เช่าที่น่าเสนอคุณค่าสูงสุดที่ผู้บริโภครับรู้คุณค่าด้านการบริการที่ผู้บริโภคพึงพอใจจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ การสร้างความจงรักภักดีที่ลูกค้ามีให้กับองค์กรเป็นหัวใจสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และ 5) การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมการตัดสินใจเช่า ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ระยะเวลาในการเช่า ราคาเช่าที่พักโดยเฉลี่ย วัตถุประสงค์ในการเช่า แหล่งการหาข้อมูล บุคคลที่มีอิทธิพล ในการตัดสินใจเช่า และจำนวนผู้เช่า ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ในเขตพื้นที่จตุจักร กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ มีผลต่อความพึงพอใจของการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่า ประเภทอพาร์ทเมนต์ คุณภาพการบริการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้ความเชื่อมั่น การรู้จักและเข้าใจ ความเป็นรูปธรรม ของการบริการ ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่า ประเภทอพาร์ทเมนต์ และปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ ทุกด้านที่นำมาวิเคราะห์ สามารถอธิบายความผันแปรต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ นอกจากนี้ พฤติกรรม การตัดสินใจเช่าที่แตกต่างกันก็ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เช่าด้วยเช่นกัน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การศึกษา พฤติกรรมการเช่าพักอาศัยอพาร์ทเมนต์ในครั้งต่อไปควรใช้ช่องทางทางการตลาดแบบใหม่ เช่น การตลาดผ่าน ช่องทางออนไลน์ที่สามารถลดค่าใช้จ่ายให้กับอพาร์ทเมนต์ เนื่องจากการส่งเสริมการตลาดโดยโฆษณาสินค้าหรือ ธุรกิจผ่านสื่อออนไลน์มีต้นทุนต่ำกว่าการโฆษณาผ่านสื่อทั่วไป อีกทั้งการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์สามารถเข้าถึง กลุ่มลูกค้าได้อย่างทั่วถึงและหลากหลาย หรือแม้กระทั่งเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่เฉพาะเจาะจงก็ได้เช่นกัน 2) การเพิ่มเติม



การปรับปรุงการบริหารโครงการและผลตอบแทนจากการลงทุนในธุรกิจห้องเช่าประเภทอพาร์ทเมนต์ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

- จิรายุทธ์ สกกุลเลิศมงคล และศักดิ์ชาย จันทร์เรือง. (2561). การรับรู้คุณภาพการให้บริการ การรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความไว้วางใจในการเช่าอพาร์ทเมนต์. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฉายาลักษณ์ ศรีจะบก. (2561). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิก สหกรณ์ ข้าราชการ สหกรณ์ จำกัด. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ต่อทอง ทองหล่อ. (2564). ส่องศักยภาพที่กำลังจะเปลี่ยนไปของย่านจตุจักร ศูนย์กลางการเดินทางแห่งใหม่ แหล่งช้อปปิ้งใกล้สวนจตุจักร คนเช่าอยู่สบาย ลงทุนได้สบายกระเป๋. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก <https://propholic.com/prop-talk/ส่องศักยภาพที่กำลังจะ/>
- พรพิมล ปฐมศักดิ์. (2567). ซื้อบ้าน หรือ เช่าบ้าน ทางเลือกไหนดีกว่า? เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก <https://www.set.or.th/th/education-research/education/happymoney/knowledge/article/116-tsi-buy-vs-rent-house-factors>
- พัชรมน เชื้อนาคะ. (2560). คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภวิศณัฐ ปฐมเจริญสุขชัย. (2554). แผนธุรกิจ Service Apartment เดอะพีคเรนเทล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภุมริน จงรักษ์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเช่าอยู่ต่อในอพาร์ทเมนต์เดิมของผู้เช่าในเขตกรุงเทพมหานคร ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รุ่งทิพย์ นิลพัท. (2561). คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาลเปาโลรังสิต. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศูนย์ข้อมูลที่อยู่อาศัยแห่งชาติ. (2562). แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยกรุงเทพมหานคร และแผนปฏิบัติการด้านที่อยู่อาศัยกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2567 จาก https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/103/SorSorchor/plan.pdf
- สงกรานต์ คงเพชร. (2553). ปัจจัยการตัดสินใจเลือกเช่าอพาร์ทเมนต์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สิริวิญญู ปิ่นคำ และคณ. (2566). อิทธิพลของคุณภาพการบริการต่อความภักดีของลูกค้าธุรกิจหอพักในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 14(1), 215-229.
- สุชาญ์ริณี เกียรติรัตนกร. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีในการเช่าอพาร์ทเมนต์ของประชากรในจังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร. (2550). Gen Y จับให้มันคั่นให้เวิร์ค. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ บิซบุ๊ก.

- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons.
- Engel, R. J. & Schutt, R. K. (2005). The Practice of Research in Social Work. (4th ed.). Bangkok: Publications SAGE.
- Ibrahim, A. & Heikal, J. (2024). The Impact of Quality and Cost on Tenant Satisfaction and Loyalty. Jurnal Scientia, 13(4), 1293-1301.
- Parasuraman, A. et al. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. Journal of Marketing, 49(4), 41-50.
- Yousapronpaiboon, K. & Johnson, W. C. (2013). Measuring hospital out-patient service quality in Thailand. Leadership in Health Services, 26(4), 338-355.

การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า

คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง*

DEVELOPMENT OF COSTUME STYLES FOR TRADITIONAL LIKAY PA

PERFORMANCES BAN KHLONG PALIAN GROUP, TRANG PROVINCE

เสาวณีย์ บางโรย

Saowanee Bangroy

คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang Campus, Trang, Thailand

Corresponding author E-mail: saowanee.b@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดงและเพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการวิจัยเชิงคุณภาพและพัฒนา ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 42 คน ได้แก่ นักแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน ผู้นำชุมชนบ้านคลองปะเหลียนและชาวบ้านในชุมชนบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ได้ดังนี้ การแสดงลิเกป่า เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้หรืออีกชื่อหนึ่ง เรียกว่า ลิเกرامةนา ซึ่งเรียกตามเครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในการแสดง พบเห็นได้ในหลายพื้นที่ เช่น นครศรีธรรมราช พัทลุง กระบี่ ตรัง สงขลาและสตูล เป็นการแสดงที่มีทำนองดนตรีที่สนุกสนานผสมผสานกับเนื้อร้องด้วยภาษาพื้นบ้านภาคใต้ กล่าวถึงเรื่องราวการเดินทางของแขกเทศและภรรยา นักแสดงหลัก คือ แยกแดงเป็นพระเอก ยายีเป็นนางเอก และมีเสนาเป็นตัวตลก ซึ่งคณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากคณะอื่น ๆ คือ มีนักแสดงยายีสองนาง ในปัจจุบันลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ได้ก่อตั้งมาเป็นเวลากว่า 40 ปี แต่ด้วยทีมนักแสดงส่วนใหญ่เป็นวัยชราและขาดองค์ความรู้ทางด้านองค์ประกอบศิลป์โดยเฉพาะการจัดรูปแบบเครื่องแต่งกายตามหลักทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ทำให้ภาพลักษณ์ของการแสดงขาดซึ่งสุนทรียภาพที่สวยงาม ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายให้แก่ผู้แสดงหลัก คือ แยกแดงและยายีขึ้นใหม่โดยการออกแบบตามหลักการและแนวคิดทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ เพื่อเพิ่มความงดงามและสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบเครื่องแต่งกาย, การแสดงพื้นบ้าน, ลิเกป่า

Abstract

This research aimed to study the history, performance style and to develop the costume style of Likay Pa troupe of Ban Klong Palian, Trang Province. The research was qualitative and developed using in-depth interviews and focus group discussions. The researcher selected 42 key informants, namely Likay Pa troupe of Ban Klong Palian, leaders of Ban Klong Palian community

*Received March 6, 2025; Revised April 19, 2025; Accepted April 24, 2025

and villagers of Ban Klong Palian community, Trang Province. The purpose of the research was to analyze the content data and summarize the overall picture as follows: Likay Pa is a southern folk performance or another name is Likay Rammana, which is named after the main musical instrument used in the performance. It can be found in many areas such as Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, Krabi, Trang, Songkhla and Satun. It is a performance with lively melodies combined with lyrics in the southern local language. It tells the story of a foreigner and his wife. The main actors are Khaek Daeng as the hero, Yayee as the heroine and Sena as the clown. The Ban Klong Palian troupe in Trang Province has an identity that is different from other troupes, which is that it has two Yayee actresses. At present, Likay Pa The Ban Klong Palian troupe in Trang Province has been established for over 40 years. However, most of the performers are elderly and lack knowledge of art elements, especially in the design of costumes based on the principles of southern folk dance, which makes the image of the performance lack beautiful aesthetics. Therefore, the researcher has developed a new style of costumes for the main performers, Khaek Daeng and Yayee, by designing them based on the principles and concepts of southern folk dance to enhance the beauty and create a unique identity for the Ban Klong Palian troupe in Trang Province.

Keywords: Development, Costume Design, Folk Performance, Likay Pa

บทนำ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ ร่วมกันดำเนินโครงการ “ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง” ตั้งแต่ปี 2559 โดยคัดเลือกอำเภอย่านตาขาว เป็นพื้นที่นำร่องโครงการ “ย่านตาขาวโมเดล” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งได้ลงพื้นที่ไปศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา โดยใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสร้างการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชน “ย่านตาขาวโมเดล” แบ่งการทำงานเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1) การเข้าใจ นักวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ได้เข้าไปศึกษาชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พบว่า ย่านตาขาวเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย มีมรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า รวมถึงวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ นำไปสู่การรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน ภายใต้ชื่อ “กลุ่มย่านตาขาวโมเดล” การศึกษามุ่งเน้นการออกแบบและการพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเกิดการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้การสนับสนุน ต่อมาในระยะที่ 2) การเข้าถึง นักวิจัยคณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการเข้าร่วมดำเนินโครงการกับนักวิจัยจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนจากฐานมรดกทางวัฒนธรรม ทูทางสังคม และทรัพยากรทางธรรมชาติ ในรูปแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เพื่อพัฒนาแบรนด์สถานที่ (Destination Brand) ในชื่อ “ย่านตาขาวแบรนด์” สำหรับการสื่อสารทางการตลาดของผลิตภัณฑ์และบริการ และระยะที่ 3) การพัฒนา นักวิจัยและชุมชนย่านตาขาวร่วมกันพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านธุรกิจต่อเนื่อง โดยมหาวิทยาลัยยังคงสนับสนุนองค์ความรู้ต่าง ๆ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน



คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพทางด้านศิลปะวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้าน ของอำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ได้แก่ มโนราห์ หนังตะลุง กลองยาว ร้องเงิ้ง และลิเกป่า โดยทางหัวหน้าโครงการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ มณีมัย และทีมผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นสมควรว่า คณะลิเกป่า บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ที่มีการสืบทอดมาถึงสามชั่วอายุคน และมีเพียงคณะสุดท้ายนั้น ควรได้รับการศึกษาพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายสูญหายไป จึงมอบหมายให้อาจารย์ประจำหลักสูตร ศิลปะการแสดงและการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบงานวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาด้านศิลปะการแสดงมาสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนการแสดงพื้นบ้านดังกล่าวให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับจังหวัดและพื้นที่ภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินการของลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง จึงได้เลือกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรอง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จำนวน 42 คน ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่
 - 1.1 นักแสดงลิเกป่า ประจำคณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ประกอบด้วย
 - นักแสดงรุ่นที่ 1 มีประสบการณ์ในการแสดงลิเกป่าระยะเวลา 40 ปี จำนวน 3 คน
 - นักแสดงรุ่นที่ 2 มีประสบการณ์ในการแสดงลิเกป่าระยะเวลา 20 ปี จำนวน 5 คน
 - นักแสดงรุ่นที่ 3 มีประสบการณ์ในการแสดงลิเกป่าระยะเวลา 5 - 8 ปี จำนวน 8 คน
 - 1.2 นักดนตรีลิเกป่า ประจำคณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ประกอบด้วย
 - นักดนตรีรุ่นที่ 1 มีประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีลิเกป่าระยะเวลา 40 ปี จำนวน 2 คน
 - นักดนตรีรุ่นที่ 2 มีประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีลิเกป่าระยะเวลา 20 ปี จำนวน 5 คน
 - นักดนตรีรุ่นที่ 3 มีประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีลิเกป่า ระยะเวลา 3 - 5 ปี จำนวน 2 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้นำชุมชนบ้านคลองปะเหลียน จำนวน 2 คน
 - 2.2 บุคลากรในสถานศึกษาและนักวิชาการวัฒนธรรม จำนวน 5 คน
 - 2.3 ชาวบ้านในชุมชนบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 10 คน



เครื่องมือวิจัย โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตการณ์การสาธิตแสดงการลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง เพื่อให้ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงภาพรวมทั้งหมดของการแสดงนำไปสู่การสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างตรงประเด็น

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและรูปแบบของการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ทั้งหมด

ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

การสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแนวความคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม มาสร้างเป็นเครื่องมือ แบบบันทึกการสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงทางโครงสร้าง (construct validity) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมในการใช้ภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด

การรวบรวมข้อมูล การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลด้านเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือเอกสารงานวิจัย และเว็บไซต์ต่างๆที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง เช่น ความรู้เกี่ยวกับการแสดงลิเกป่าในภาคใต้ แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการจัดวางสี ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับความงามที่จะสื่อสารออกไปสู่สาธารณะชน ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมซึ่งนำไปสู่การศึกษากระบวนการและจุดกำเนิดตลอดถึงการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งมาสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างชัดเจน

ข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม

1. การสังเกตการณ์โดยการสังเกตการณ์การสาธิตการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ในงานพิธีกรรมโรงครูประจำปี 2566 ซึ่งจัดขึ้นในพื้นที่ชุมชนคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกตการณ์การสาธิตการแสดงเสร็จสิ้นผู้วิจัยได้นำข้อสงสัยและตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3 การจัดสนทนากลุ่มร่วมกับ สมาชิกในทีมลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า ให้แก่คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเกตการณ์การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มาแบ่งข้อมูลเป็นสามกลุ่มตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ด้านประวัติความเป็นมา แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ประวัติความเป็นมาของลิเกป่าภาคใต้ และประวัติความเป็นมาของลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง 2) ด้านรูปแบบการแสดง แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ ลำดับการแสดงทั้งหมด บทร้อง ทำนองดนตรี และทำรำ 3) ด้านการพัฒนาเครื่องแต่งกาย



แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ เครื่องแต่งกายของแขกแดง และ เครื่องแต่งกายของยาย จากนั้นนำมาตรวจสอบข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อการแสวงหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างกันทางด้านเวลา สถานที่ และบุคคล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 ส่วน มาทบทวนเพื่อตรวจสอบอย่างละเอียดว่าข้อมูลที่ได้มานั้น แตกต่างหรือไปในทิศทางเดียวกันอย่างไรบ้าง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

ลิเกป่าได้รับอิทธิพลมาจาก แยกเจ้าเซ็นที่เดินทางมาค้าขายในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้นมา พวกเขามีการสวดเพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้าของตนด้วยทำนองและน้ำเสียงที่ไพเราะมาก จึงทำให้เป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านทั่วไป จนได้มีการถ่ายทอดบทสวดดังกล่าวนั้นมายังคนไทย ในช่วงแรกก็ใช้คำร้องทำนองเหมือนกับ เพลงสวดของแยกเจ้าเซ็น แต่เมื่อคนไทยนำมาร้องมากขึ้นก็เลยกลายเป็นแบบไทยและคำว่าดิเกย์ ก็เปลี่ยนมาเป็น คำว่าลิเก หรือ ยี่เก โดยมีดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ รำมะนา ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมีต้นแบบมาจากมลายู เพราะมลายูมีกลองชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า ระเบนา ซึ่งมีเสียงคล้ายๆกันกับของรำมะนา เมื่อการเดินทางได้แผ่ขยาย มาจนถึงภาคใต้ ซึ่งจังหวัดตรังก็เป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีทำนน้ำสำคัญ คือ ท่าเรือกันตัง เป็นทางรับส่งสินค้าจาก ต่างประเทศ แยกเทศ จึงได้มีการเดินทางมาค้าขายเสื้อผ้าและได้นำการแสดงดังกล่าวมาเผยแพร่ให้แก่คน ในท้องถิ่นซึ่งหนึ่งในนั้นมีบรรพบุรุษของ คณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียนด้วย ในปัจจุบัน คณะลิเกป่าบ้านคลอง ปะเหลียน จังหวัดตรัง ได้รับการดูแลบริหารจัดการโดย นายเกียรติก้อง แก้วละเอียด จบการศึกษาระดับชั้นมัธยม ตอนปลาย จากโรงเรียนสภาราชนี จังหวัดตรัง ประวัติการก่อตั้งคณะ เริ่มจากการสืบทอด 2 - 3 ชั่วอายุคน ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ตนเองได้รับช่วงที่ 3 ประสบการณ์การแสดงเริ่มด้วย สมัยตอนเด็กทางคณะได้ไป แสดงตามที่ต่าง ๆ แต่ตนเองไม่ได้ไปร่วมแสดง ต่อมาประมาณ 7 ปี คณะลิเกป่าซบเซาลง ผู้อาวุโส หรือคนเก่าใน คณะ ได้ปรึกษาแนวทางการวางแผนพัฒนาการแสดงลิเกป่าให้ยังคงอยู่ต่อไป หลังจากการฟื้นฟูเกิดขึ้นก็ได้ไปแสดง ตามที่ต่าง ๆ มากขึ้น ในส่วนของเอกลักษณ์ของลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน ด้านการแสดง ประกอบการแสดง ที่เป็นเอกลักษณ์และไม่เหมือนคณะอื่น ๆ คือ มีตัวละครย่ายี่ทั้งหมด 2 คน ซึ่งคณะอื่น ๆ ที่มีเพียงคนเดียว เพราะ เนื่องจาก ในบทร้องของแขกแดง กล่าวไว้ว่า “มาอยู่ทับเที่ยงเทศเลียงเมียงสอง” ซึ่งเป็นบทร้องของแขกแดงที่บรรพ บุรุษได้แต่งขึ้นใหม่ เกิดเป็นเอกลักษณ์ของคณะขึ้นมาแต่ในส่วนอื่น ๆ ก็จะมีมีความคล้ายคลึงกับคณะลิเกป่า โดยทั่วไป อาจจะต่างเพียงบทร้องที่ใช้ขับเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ (เกียรติก้อง แก้วละเอียด, 2566) อดีตกับ ปัจจุบันมีความแตกต่างกัน ในเรื่องของเครื่องดนตรี ประกอบจังหวะการแสดงมีน้อย เช่น รำมะนา สมัยก่อนใช้แค่ 2 ลูก ปัจจุบันใช้ 4 ลูก และมีเสียงปี เสียงซอ เข้ามาเสริมเพื่อเพิ่มความไพเราะ ในส่วนของการแสดงบทที่ใช้ ก็จะมีการปรับเปลี่ยนเข้ากับยุคสมัย สภาพปัจจุบันของลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน ทางคณะลิเกป่าได้สร้างพันธกิจ เป็นของตนเอง มีทั้งหมด 3 ประการ ประการที่หนึ่ง อนุรักษ์ ประการที่สอง การเผยแพร่ และประการที่สาม การถ่ายทอด ทางคณะได้สร้างพันธกิจทั้งสามขึ้นก็เพื่อให้เดินควบคู่กันกับการแสดงลิเกป่าได้อย่างมีเป้าหมาย และ เพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้และซึมซับวิถีวัฒนธรรม ของการแสดงอย่างมีคุณค่า และควรค่าการอนุรักษ์ และ ยังมีเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาฝึกฝนเรียนรู้อยู่เป็นประจำ โดยใช้เวลาวางในช่วงวันอาทิตย์ขณะนี้ทางคณะกำลัง ทำโครงการไปยังกลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรม เพราะว่าทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรม มีโครงการสนับสนุนและงบประมาณ ในการฝึกอบรมและการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (สิริชัย ทองดี, 2566)

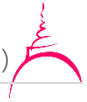
2. รูปแบบการแสดงลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

ลิเกป่าคณะหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยผู้แสดงประมาณ 15 - 20 คน ทำหน้าที่ลูกคู่และเล่นดนตรีประกอบ 5 - 8 คน ส่วนที่เหลือเป็นตัวแสดง มีตัวแสดงหลัก คือ แยกแดง ยายี เสนา และเจ้าเมือง ที่เหลือเป็นตัวประกอบ เอกลักษณ์ของลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน คือ ยายี 2 คน ตามเนื้อร้องที่ว่ามาอยู่ทับเที่ยงเทศเลียงเมีย สอง เวที แสดงปลูกเป็นโรง 6 เสา หลังคาเพิงหมาแหงน หมายถึง เป็นหลังคาที่เป็นผืนเดียวต่อเนื่อง ลาดเอียงไปทางด้านเดียวกัน พร้อมกันม่านกลางเพื่อแบ่งฉากสำหรับใช้พื้นที่ในการแสดงเบื้องหน้าและเบื้องหลัง ในส่วนของเวทีแสดงสามารถปูเสื่อแสดงบนพื้นดินหรือยกพื้นเวทีขึ้นสูงตามความต้องการ (นครินทร์ หนูนวล, 2566) เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองรำมะนา 2 - 3 ลูก โหม่ง ฉิ่ง ปี่ กรับ ซอ การแต่งกาย แยกแดงตัวเอกของเรื่องแต่งแบบแขกมลายู ติดหนวดเครารุงรัง สวมสร้อยลูกประคำ ยายีตัวเอกฝ่ายหญิงนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อยาวหยาผ้าลูกไม้ มีผ้าโปรงบางคลุมศีรษะ ส่วนตัวละครเสนาแต่งแบบคนรับใช้ คือ แต่งตัวสบาย มักไม่สวมเสื้อแต่งหน้าตาให้ดูตลกขบขัน การแสดงลิเกป่ามีตัวละครหลัก ได้แก่ 1) แยกแดง ซึ่งเป็นนายแขกเทศที่นั่งเรือสำเภาจากเมืองกัลกัตตา มาขายผ้าที่เมืองตรัง 2) ยายี ซึ่งเป็นสาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ที่เมืองทับเที่ยง จังหวัดตรัง และมีตัวประกอบฉากเพื่อเพิ่มอรรถรสในการแสดง ได้แก่ นายเสนาซึ่งเป็นตัวตลกคอยดำเนินเรื่องช่วงชว่นยายีลงเรือกลับบ้านแขกแดง การแสดงลิเกป่า เมื่อเริ่มต้นเล่นเรื่องเดียวกันตลอด มีลำดับขั้นตอนการแสดงเริ่มด้วยการเบิกโรงขอที่ขอทางเจ้าที่ แล้วโหมโรงด้วยการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ ต่อด้วยบทว่าดอ คือ การขับบทลูกคู่โดยผลัดกันร้องทีละคน ผลัดเปลี่ยนกันไปรอบวง บทร้องกล่าวถึงดอไม้ พรรณนาถึงความรัก เกี้ยวพาราสี จากนั้นเป็นการไหว้ครู ขับร้องการะเวงสังคีตลีลิตีทั้งหลายและครูบอาจารย์ที่สั่งสอนกันมา ให้ช่วยพิทักษ์รักษาคณะลิเกป่า ต่อด้วยการบอกชุดสิบสองภาษา คือ ขับบทเล่าเรื่องนิทานหรือเรื่องในวรรณคดีอย่างย่อ ๆ ทั้งหมด 12 ชุด จบ เมื่อถึงตอนสำคัญ คือ การออกแขกแดง โดยแขกแดงจะจุดเทียนขับบทเป็นภาษาแขกหลังม่าน แล้วขับบทขย่มม่านออกหน้าโรงในลักษณะเต้นสามขา มือหนึ่งเท้าสะเอวเดินออกไปหน้าโรง ขับบทการะเวงผู้ชมและแนะนำตัวเองไปพร้อมกัน มีลูกคู่ร้องรับบทขับแต่ละตอนเสร็จแล้วเริ่มเล่นเรื่อง โดยแขกแดงจะเรียกยายีออกมาเพื่อชักชวนให้ไปบ้านเมืองของตน มีเสนาคอยเป็นลูกคู่โต้บทสร้างความตลกขบขัน จนลงเรือและเดินทางถึงเมืองกัลกัตตา แต่ปัจจุบันมักจะเล่นถึงเพียงตอนเรือติดหาดที่เกาะลิบงหรือเหลาเลียง แล้วมีเสนาหรือตัวตลกออกมาบอกเรื่องที่จะเล่นต่อ ส่วนใหญ่เป็นนิยายจักร ๆ วงศ์ ๆ จากวรรณคดี เมื่อการแสดงจบลง ผู้แสดงทุกคนจะออกมาหน้าม่านแล้วร้องบทส่งครูเป็นลำดับสุดท้าย (ด้วน ทองดี, 2566)

ตัวอย่างบทกาดครู

ขับกาดครู ขึ้นดอ

(แม่เพลง)	คำแล้วเชิญครู มาอยู่เหนือเกล้า เกศา เชิญมาแม่มา พิทักษ์รักษา ลูกด้วยกัน...ด้วยกันแหละเหอลูกด้วยกัน
(ขึ้นดอ)*	คลองเหลือนปากก มั่นรบกนป่าเตย ความรักความซื่อ หมดแล้วหรือ น่องว้ายยังเหลย...เอ็งเอ๋ย...เอ๋อเหอ...เอ็ง เอยชะตังน้อย...น้อย เหอ...เอ็งเอ๋ย
*	คลองเหลียนแก้วข้า มีนิกเขาวาเพิงสอนชั้น ใครดักใครต่อได้ ฉันทจะให้รางวัล...เอ็งเอ๋ย...เอ๋อเหอ...เอ็ง เอย ชะตังน้อย...น้อย เหอ...เอ็ง เอย
*	ต้นพร้าวทางแดง ทั้งวีทั้งแวงไปทุกทิศ คลองเหลียนบ้านใหญ่ บังตั้งหัวใจไว้ทุกทิศ...เอ็ง เอย...เอ๋อเหอ...เอ็ง ดอย ชะตังน้อย...น้อย เหอ...เอ็ง เอย
*	ต้นกล้วยพังลา ชูปลีหันหน้าทิศพายัพ คลองเหลียนถาวร ทำให้บังนอน ไม่ค่อยหลับ...เอ็ง เอย...เอ๋อเหอ...เอ็ง เอย



ตัวอย่างบทขับกลอน 12 ชุด

ขับบอกชุด

- ชุดที่ 1 บอกเสียให้แท้ ๆ ยังมีคนแก่...เอ๋ย...รดน้ำมนต์ออกมาเทียวเดิน เล่นอยู่ร่ม ๆ เทียวเดิน...เทียวเดินแล้วอยู่
ร่ม ๆ บอกกกุศลให้คนเข้าใจ...ชะติงนองนอย ห่อ เอ็ง เอย
- ชุดที่ 2 แขกแดงเสียงม ๆ เล่นตามธรรมเนียม...เอ๋ย...แต่เก่าก่อน...ไม่ปลิ้น...ไม่ปลอก...ไม่หลอก...ไม่หลอน (ซ้ำ)
ไม่เอาคำกลอนของใครมาว่า...ชะติงนอง...นอย...ห่อ เอ็ง เอย
- ชุดที่ 3 ประขุขามขำ ๆ พวกจีนไหหลำ...เอ๋ย...กินน้ำชา พอเมายาแดง แกว่งไปแกว่งมา (ซ้ำ) ร้องรำทำท่าไม่รู้
ภาษาไหน...ชะติงนอง นอย ห่อ เอ็ง เอย

(เอกภพ ปานคง, 2566)

ตัวอย่างบทแขกแดง

ช่วงที่ 1 (ขับหลังม่าน)

ไอ้ยารูมันตะเร้...(เอื่อน) ตะเบะนานาไอ้เร้ารารูมันตาเร้
ชุดตะแแรกแขกแดงขึ้นแปลหลังคา รดน้ำมนต์ทั่ว พระยาภาษาลิเก
จุดเทียน เทียนจุดรูปผมจะปลูกเพลงเล่น ออกไปเดินท่าแขกให้มันแปลภาษา

ช่วงที่ 2

ไอ้ยารูมันตะเร้...(เอื่อน) ตะเบะนานา (ใส่มุขตลก)
น่าน่านานา.....ไอ้เร้ารารูมันตาเร้
ตะเบะและสูตะเบะและหาวตะเบะและจะตะเบะและบัง ๆ
พี่น้องที่นั่งบังขอตะเบ้ (เข้าหลังม่าน)

(ภานุพงศ์ บุญสุข, 2566)

ตัวอย่างบทายี

นางหยิบแป้งผงมาลงเลขสี่	บ่าวตามนี้รักจีหลงไหล
หยิบหวีหางมาสาธิตผมพันใด	ดกดำวิไลห้อยลงตามบ่า
แล้วหยิบกระຈักขึ้นมายกส่อง	แย้มดูฟันทองของน้องทอดตา

(บุญมี แก้วละเอียด, 2566)

3. การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า บ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง



ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายลิเกป่าคณะบ้านคลองปะเหลียนแบบดั้งเดิม

เครื่องแต่งกายดั้งเดิมของลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง แต่งด้วยชุดเสื้อผ้าธรรมดาที่ตัดเย็บกันเองในทีมงานไม่ได้มีการออกแบบสร้างสรรค์ให้มีความงดงามตามหลักสุนทรียศาสตร์หรือนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ได้เพียงแค่นำประโยชน์ในการใช้สอยเพื่อสวมใส่ในการแสดงเท่านั้น จึงทำให้ภาพลักษณ์ที่แสดงออกไปสู่สาธารณะชนไม่มีความโดดเด่นน่าสนใจ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการเริ่มนำหลักการทางด้านเครื่องแต่งกายทางด้านนาฏศิลป์และทฤษฎีการจัดวางสีในด้านทัศนศิลป์เพื่อให้เครื่องแต่งกายที่ออกแบบจัดทำขึ้นใหม่นั้นมีความสวยงามและน่าสนใจ ทั้งยังถูกต้องตามหลักของนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ ได้ดังนี้ (เพชรไพลิน หนูนวล, 2566); (ธิดา เสวียนชัย, 2566)

3.1 เครื่องแต่งกายของ แยกแดง หรือแยกเทศ สวมใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาวสีทอง ตัดแบบพอดีตัวด้วยผ้าไหมอิตาลี สวมเสื้อกั๊กสีแดง ตัดแบบพอดีตัว ด้วยผ้ากำมะหยี่ ส่วนล่างสวมผ้าซอกแคะสีน้ำตาลแดง มีลวดลายเส้นสีน้ำทอง ตัดเย็บแบบพอดีตัว พับขอบเป็นเข็มขัดและจับช่อดอกไม้ไว้ที่เอวด้านขวา

3.2 นางเอกยายี คนที่ 1 สวมเสื้อบานง ส่วนกลางลำตัวตัดเย็บด้วยผ้าไหมอิตาลีสีชมพูตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้สีทองที่ชายเสื้อ ส่วนแขนทั้งสองข้างตัดเย็บด้วยผ้าชีฟองสีชมพูอ่อน ส่วนล่างสวมผ้าถุงปาเต๊ะสีบานเย็น ตกแต่งลวดลายดอกไม้สีทองที่ชายผ้าถุง

3.3 นางเอกยายี คนที่ 2 สวมเสื้อบานง ส่วนกลางลำตัวตัดเย็บด้วยผ้าไหมอิตาลีสีฟ้าตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้สีทองที่ชายเสื้อ ส่วนแขนทั้งสองข้างตัดเย็บด้วยผ้าชีฟองสีฟ้าอ่อน ส่วนล่างสวมผ้าถุงปาเต๊ะสีฟ้าตกแต่งลวดลายดอกไม้สีขาวทองที่ชายผ้าถุง



ภาพที่ 2 ผลงานการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผลร่วมกับแนวความคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดง ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ได้ดังนี้

1. การแสดงลิเกป่าได้เข้ามาในจังหวัดตรังโดยแยกเทศที่มาจากชายเสื้อผ้าในเมืองทับเที่ยงที่ได้นำเอาศิลปะวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น การร้องรำทำเพลงลิเกป่า มาเผยแพร่ให้แก่ชาวใต้ในจังหวัดตรังซึ่งมีบรรพบุรุษของคณะบ้านคลองปะเหลียนได้เข้าไปศึกษาตั้งแต่ปี 2546 เนื้อร้องและทำนองได้ถูกปรับแต่งขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติสถานที่อยู่อาศัยในจังหวัดตรัง และ เรื่องราวบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน มีการปรับบทร้องใหม่ให้มีความสั้นกระชับ และเข้าใจง่ายแต่ยังคงมีครบองค์ในทุกช่วงของการแสดง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ (Ralph, L., 2436) ที่ได้กล่าวถึง



การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมโดยเกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมรวมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกันเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการผลิตคิดค้นขึ้นเองในสังคมหรือถ้ามีก็มักจะเกิดจากการนำสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกมาผสมผสานของที่มีอยู่แล้วให้เป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนเช่นเดียวกันกับการแสดงลิเกป่าที่ถูกนำมาโดยชาวต่างชาติที่มีความสามารถทางด้านขับร้องและการแสดง มีความน่าสนใจที่น่าชมจนผู้คนเกิดความหลงใหลและชื่นชอบและมีการถ่ายทอดฝึกฝนแนะนำการแสดงนั้นให้แก่ชาวบ้านจังหวัดตรังที่สนใจ จนมีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

2. การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ออกแบบและจัดทำรูปแบบเครื่องแต่งกายต้นแบบให้แก่นักแสดงหลักคณะคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 3 ชุด คือ ชุดแขกแดง 1 ชุด ประกอบด้วย เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว สีทอง สวมเสื้อก๊วกและนุ่งโสร่งผ้าซอกแคะ สีแดงลายน้ำทอง ชุดยายีคนที่ 1 สวมเสื้อบานงแขนยาวสีชมพู นุ่งผ้าถุงปาเต๊ะสีชมพูลายน้ำทอง ชุดยายีคนที่ 2 สวมเสื้อบานงสีฟ้า นุ่งผ้าถุงผ้าปาเต๊ะสีฟ้าลายน้ำทอง โดยใช้ทฤษฎีของการสื่อสารผ่านความหมายของสีต่าง ๆ (Peeranat, D., 2565) กล่าวคือ ชุดของแขกแดง ใช้สีทองเป็นสีชุดยืนพื้นด้านใน หมายถึง ความมั่งคั่ง ร่ำรวย มีคุณค่าในด้านศาสนา ยังสื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ การหยั่งรู้ แต่ในแง่ลบ หมายถึง ความฟุ้งเฟ้อ และ โอ้อวด ได้อีกด้วย ซึ่งตรงกับบุคลิกของแขกแดง ที่พยายามเกี้ยวพาราสียั่วยุให้ไปอยู่ด้วย การพูดพรรณนาถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งเพชฌัญญูจินดา และของมีค่ามากมายที่จะมอบให้นาง ส่วนเสื้อก๊วกและโสร่ง ใช้สีแดง ซึ่งหมายถึง ความรัก ความร้อนแรง ที่แฝงด้วยความแข็งแกร่ง ดังความรักที่แขกแดงมีต่อยายี ชุดของยายีคนที่ 1 ใช้สีชมพู ความนุ่มนวลอ่อนหวาน ละเอียดย่อนอ่อนโยนและเพ้อฝัน เช่นเดียวกับตัวยายี ที่ในเนื้อเรื่องบทร้องจะมีบุคลิกขี้อ้อน ขี้อาย แต่ก็ไม่สามารถปิดบังความรักที่มีต่อแขกแดงได้ ถึงเริ่มเรื่องจะเล่นตัวมากเพียงใดแต่สุดท้ายก็ต้องยอม จากบ้านไปพร้อมกับแขกแดง ชุดยายีคนที่ 2 ใช้สีฟ้า สื่อถึงความสดใส อ่อนโยน ความฝัน และที่สำคัญยังรวมไปถึงความอิสระดั่งก้อนเมฆที่อยู่บนท้องฟ้า เปรียบดั่งตัวยายีคนที่ 2 นั้น ถึงแม้จะเป็นเมียสองแต่มีความรักให้แขกแดงอย่างเหลือล้น พร้อมจะเดินทางร่วมเคียงข้างกันไปกับเขาทุกที ดังท้องฟ้าที่ไม่มีวันหายไปไหน ไม่ว่าจะกลางวันหรือกลางคืนก็ตาม โดยรูปแบบเครื่องแต่งกายที่ออกแบบจัดทำขึ้นได้นำแนวความคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดง (Kanyachat, W., 2565) กล่าวถึงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ที่มีแบบเครื่องแต่งกายอ้างอิงจากหนุ่มสามชามมุสลิมที่ผู้ชายสวมเสื้อก๊วกนุ่งโสร่ง ผู้หญิงสวมเสื้อบานงนุ่งผ้าปาเต๊ะ ที่เป็นเอกลักษณ์ความงดงามที่สืบทอดมาอย่างช้านาน จนมีการนำรูปแบบเครื่องแต่งกายดังกล่าวไปประยุกต์ใช้มากมายในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์หรือแม้กระทั่งการสวมใส่ในงานพิธีการโอกาสต่าง ๆ ก็มีความโดดเด่นเป็นสง่าด้วยเช่นกัน

จากข้อความดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ของ วราภรณ์ ดวงแก้ว ที่ได้กล่าวถึง “สุนทรียศาสตร์” ว่ามาจากศัพท์ภาษาบาลี “สุนทริยะ” แปลว่า ดี งาม สุนทรียศาสตร์จึงมีความหมายตามรากศัพท์ว่าวิชาที่ว่าด้วยความงาม (วราภรณ์ ดวงแก้ว, 2546) และกมลรส โมฆรัตน์ ได้กล่าวถึง การสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้คิดสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ให้เกิดความประทับใจซึ่งในคุณค่าของความงามที่สามารถสัมผัสรับรู้ในคุณค่าสุนทรียภาพของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง (กมลรส โมฆรัตน์, 2556) เช่นเดียวกับ การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการถ่ายทอดความรู้ที่คิดที่มีผ่านสีและรูปแบบของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทั้งสามชุดเพื่อให้ภาพลักษณ์ของคณะบ้านของปะเหลียนมีความงดงาม เพิ่มแรงดึงดูดสร้างจุดสนใจให้แก่ผู้พบเห็นมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

สรุปและเสนอแนะ

สรุปการวิจัยการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตการณ์การสาธิตการแสดง และสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาข้อมูลด้านประวัติความเป็นมา และรูปแบบการแสดงลิเกป่า รวมถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในคณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง นำมาสู่การสนทนากลุ่มย่อยระหว่างสมาชิกลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียนและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายนักแสดงหลักให้มีความสอดคล้องกับหลักทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้และความงามทางด้านสุนทรียศาสตร์มากขึ้น ได้แก่ ชุดแขกแดง จำนวน 1 ชุด และ ชุดยายี จำนวน 2 ชุด โดยตัดเย็บแบบพอดีตัวให้แก่นักแสดงหลักตัวจริงในขณะนั้น ไว้เป็นต้นแบบในการนำไปปรับใช้แก่นักแสดงในรุ่นถัด ๆ ไป ข้อเสนอแนะในงานวิจัย 1) ควรมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ลิเกป่า คณะบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง ให้คงอยู่ต่อไปแก่คนรุ่นหลัง 2) ควรมีการศึกษาพัฒนาเรื่องท่ารำที่ใช้ในการแสดงให้มีความสอดคล้องกับเนื้อร้องและมีความหลากหลายน่าสนใจ 3) ควรมีการศึกษาพัฒนาเรื่องบทร้องในการแสดง ให้มีความกระชับและหลากหลายมากขึ้นในด้านภาษา เพื่อถ่ายทอดหน้าสามารถนำการแสดงลิเกป่า ไปใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนมากในจังหวัดตรังต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กมลรส โมฆรัตน์. (2556). ทฤษฎีทางด้านมานุษยวิทยา. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/206330>
- เกียรติกิจ ก้าวละเอียด. (16 พ.ค. 2566). สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- ถ้วน ทองดี. (16 พ.ค. 2566). รูปแบบการแสดงและบทร้องของคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- ธิดา เสวียนชัย. (16 พ.ค. 2566). อุปสรรคและปัญหาในการพัฒนาเครื่องแต่งกายของคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- นครินทร์ หนูนวล. (20 พ.ค. 2566). การจัดเตรียมความพร้อมในการแสดงของคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญมี ก้าวละเอียด. (20 พ.ค. 2566). บทร้องของยายีคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- เพชรไพลิน หนูนวล. (16 พ.ค. 2566). อุปสรรคและปัญหาในการพัฒนาเครื่องแต่งกายของคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- ภานุพงศ์ บุญสุข. (16 พ.ค. 2566). บทร้องของแขกแดงคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- วรภรณ์ ดวงแก้ว. (2546). ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2567 จาก <https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/10000/general/10000-10184.html>
- สิริชัย ทองดี. (20 พ.ค. 2566). สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)
- เอกภพ ปานคง. (20 พ.ค. 2566). บทขับกล่อ 12 ชุดของคณะลิเกป่าบ้านคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. (เสาวณีย์ บางโรย, ผู้สัมภาษณ์)



- Kanyachat, W. (2565). แนวความคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดง. Retrieved February 22, 2567, from <https://pubhtml5.com/oeea/ughx/basic/>
- Peeranat, D. (2565). ความหมายของสีต่าง ๆ. Retrieved February 20, 2566, from <https://www.allwedo.in.th/post/ความหมาย-นัยยะ-และอารมณ์ต่างๆที่แฝงอยู่ในสีแต่ละสี>
- Ralph, L. (2436). ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม. Retrieved March 4, 2567, from <https://the.library.mju.ac.th/wp-content/uploads/2023/04/7.pdf>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน

ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี*

FACTORS AFFECTING EXECUTIVE THINKING OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN
IN CHILD DEVELOPMENT CENTER, RATCHABURI PROVINCEดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม^{1*}, วราภรณ์ คำทับทิม², สันติ ศรีสวนแดง²Duangruetai Seamkhumhom^{1*}, Varaporn Kamtubtim², Sunti Srisuantang²¹วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีราช คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ราชบุรี ประเทศไทย¹Boromarajonani College of Nursing, Chakiraj Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ratchaburi, Thailand²คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม ประเทศไทย²Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University Kamphaeng Saen campus, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: duangruetai@ckr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครอง จำนวน 300 คู่ ที่เข้ารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 49.97$, $S.D. = 9.90$) ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย ($\beta = .170$, $p < .05$) การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ ($\beta = .136$, $p < .05$) และ ความเครียดของผู้ปกครอง ($\beta = .133$, $p < .05$) ตัวแปรทั้งหมดรวมกันทำนายการคิดเชิงบริหารได้ ร้อยละ 9 ($R^2 = .090$, $p < .05$) ผลจากการวิจัยเสนอแนะให้บุคลากรด้านสุขภาพควรให้ความรู้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับช่องทางการประเมินความเครียดและหาทางออกของความเครียดเพื่อป้องกันการส่งผ่านความเครียดผ่านการเลี้ยงดูสู่บุตรขณะอยู่ที่บ้าน อีกทั้งควรให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ส่งเสริมการคิดเชิงบริหารเพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจและสามารถบูรณาการผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในขณะที่เด็กอยู่ที่บ้านได้ อาทิ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยแก่เด็ก ผู้ปกครองควรอธิบายเหตุผลให้เด็กรับทราบความผิดอย่างใจเย็นเข้าใจ และควรเปิดโอกาสให้เด็กหาแนวทางแก้ไขด้วยตนเองเพื่อลดโอกาสในการทำผิดซ้ำในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: การคิดเชิงบริหาร, เด็กก่อนวัยเรียน, การอบรมเลี้ยงดูเด็ก, ความเครียดของผู้ปกครอง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

This research aimed to study the executive Functions of preschool children by studying child factors, family factors and factors affecting executive Functions of preschool children in child development centers in Ratchaburi Province. The sample consisted of 300 pairs of preschool



children and their parents who received services at the child development centers under the Department of Local Administration in Ratchaburi Province. Multi-stage random sampling was used. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The results of the research found that Executive Functions of preschool children was at a moderate level ($M = 49.97$, $S.D. = 9.90$). Factors that significantly affected executive thinking of children were parenting that promoted discipline ($\beta = .170$, $p < .05$), parenting that promoted inconsistent discipline ($\beta = .136$, $p < .05$), and parental stress ($\beta = .133$, $p < .05$). All variables together predicted executive thinking by 9 percent ($R^2 = .090$, $p < .05$). The results of the research suggest that health personnel should provide knowledge to parents or caregivers about channels for assessing stress and finding solutions to stress in order to prevent the transmission of stress through childcare to children while at home. In addition, knowledge about childcare that promotes executive Functions should be provided so that parents have knowledge and understanding and can integrate it through organizing learning experiences while children are at home. For example, in raising children to promote discipline, parents should explain the reasons to children to acknowledge their mistakes calmly and understandably, and should give children the opportunity to find solutions by themselves to reduce the chances of repeating the same mistakes in the future.

Keywords: Executive Functions, Preschool-Aged Children, Parenting Behaviors, Parental Stress, Child Development Center

บทนำ

การคิดเชิงบริหาร (Executive Functions: EF) เป็นการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองช่วยให้มนุษย์ควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ จนเกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมาย (Goal directed behaviors) (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) ตามแนวคิดของ Center on the Developing Child ระบุองค์ประกอบของการคิดเชิงบริหารในเด็ก ประกอบด้วย ทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การหยุด/การยับยั้งพฤติกรรม การยืดหยุ่นทางความคิด การควบคุมอารมณ์ ความจำขณะทำงาน และการวางแผนจัดการ (Center on the Developing Child at Harvard University, 2015) การคิดเชิงบริหารมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีอิทธิพลทางบวกต่อความพร้อมทางการเรียน (Micalizzi, L. et al., 2019) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพ และคุณภาพชีวิต (Zysset, A. E. et al., 2018) ส่วนเด็กที่มีการคิดเชิงบริหารบกพร่องจะนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมและปัญหาสังคมตามมาในอนาคต (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) การคิดเชิงบริหารเป็นทักษะที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็วในช่วงวัยเยาว์ (Hendry, A. et al., 2016); (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย วางแผนจัดลำดับการทำงาน คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรม (World Health Organization, 2016) เด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นช่วงเวลาสำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงบริหาร

การคิดเชิงบริหารในเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านตัวเด็ก การเลี้ยงดู และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็กมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ อายุ (Meuwissen, A. S. et al., 2015) ระดับพัฒนาการโดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษา (ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ, 2562); (Gooch, D. et al., 2016) พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก (Devine, R. T., & Hughes, C., 2014) ความเครียด (Bernier, A. et al., 2010) และภาวะทุพโภชนาการ (Roberts,

S. B. et al., 2020) 2) ปัจจัยด้านผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ได้แก่ ระดับการศึกษา (Ardila, A. et al., 2017) ความเครียด (Wagner, S. L. et al., 2016) การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง (Cuevas, K. et al., 2014) คุณภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง (Khalil, T. H. et al., 2023) พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็ก (ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ, 2562); (Vasic, Z. et al., 2017) และสถานภาพสมรสของผู้ปกครอง (Rhoades, B. L. et al., 2011) 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ของครอบครัว (Vernon-Feagans, L. et al., 2016); (Meuwissen, A. S. et al., 2015) โครงสร้างของครอบครัว (Bernier, A. et al., 2012) 4) ปัจจัยด้านครูผู้สอน ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก (Vandenbroucke, L. et al., 2017) การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็ก (Neuenschwander, R. et al., 2017) ความเครียดในการทำงาน (Neuenschwander, R. et al., 2017) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการคิดเชิงบริหาร (กขกร ศรีสังข์ และคณะ, 2564) และการคิดเชิงบริหารของครู (Patrawala, N. M., 2018) และ 5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม การสอนทักษะ และการจูงใจเด็กให้ใช้ทักษะการคิดเชิงบริหาร (Dawson, P., & Guare, R., 2023) โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (ภาณุศักร หงษ์ทองและคณะ, 2019) บริหารงานแบบมีส่วนร่วม (กขกร ศรีสังข์ และคณะ, 2564) การใช้วินัยเชิงบวกของครู (Sutipan, P., et al., 2012) การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงบริหาร การจัดกิจกรรม/การจัดประสบการณ์ (วไลพร เมฆไตรรัตน์ และปริยาภรณ์ คงแก้ว, 2564) คุณภาพการจัดการเรียนการสอน (Korucu, I. et al., 2019) และคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Lohndorf, R. T. et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการคิดเชิงบริหารควรเริ่มจากการเตรียมความพร้อมด้านตัวเด็กให้มีความพร้อมในการต่อยอดการเรียนรู้ โดยต้องอาศัยการดูแลสุขภาพและการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ปกครองเป็นสำคัญ

ปัญหาของเด็กก่อนวัยเรียนของประเทศไทย มีพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 42 โดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า ร้อยละ 47.5 ปัญหาอีกตัวที่พบมากที่สุด คือ ด้านขาดความมุ่งมั่นพยายาม และขาดทักษะในการแก้ไข ปัญหา (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) นอกจากนี้เด็กก่อนวัยเรียนมีคะแนนการคิดเชิงบริหารต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 28.32 (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) หากเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาการคิดเชิงบริหารจะทำให้เด็กสามารถควบคุมกำกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม รู้จักคิดถึงผลดี ผลเสีย ก่อนตัดสินใจลงมือทำ คิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำงานเสร็จทันเวลาโดยไม่ยึดติดกับอุปสรรคเพียงเล็กน้อย หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น เด็กก่อนวัยเรียนจึงช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารให้กับเด็ก เพื่อเตรียมพร้อมก้าวเข้าสู่วัยเรียน วัยรุ่น และวัยทำงาน ให้สามารถปรับตัว อยู่ร่วมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถตั้งเป้าหมายชีวิตได้อย่างชัดเจน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และเป็นทุนมนุษย์ที่ช่วยในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศชาติต่อไป

จังหวัดราชบุรีมีเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 23,896 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากร จากรายงานประกันคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของจังหวัดราชบุรี พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนมีปัญหาด้านพัฒนาการ ร้อยละ 23 (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) ปัญหาโภชนาการ ฟันผุ และมีโรคประจำตัว (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) นอกจากนี้รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดราชบุรี พบว่า สถานการณ์เชิงกลุ่มเป้าหมายด้านเด็กและเยาวชน มีประชากรอายุต่ำกว่า 18 ปี มีภาวะยากลำบาก ครอบครัวมีรายได้น้อย และครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว มีปัญหาพฤติกรรมหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการตั้งครุฑก่อนวัยอันควรในกลุ่มวัยรุ่น (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) อีกทั้งสถานการณ์ด้านครอบครัว พบว่า มีความอ่อนแอ 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสัมพันธภาพ และมิติด้านโครงสร้างของครอบครัว ไว้วถือนักจิตวิทยาชาวรัสเซียเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการที่เด็กสร้างความรู้ขึ้นจากการสังเกต การใช้ประสาทสัมผัส และประสบการณ์จากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมมาสร้างเป็นความเข้าใจตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กผ่านสื่อภาษา การมีปฏิสัมพันธ์



ระหว่างบุคคล การชี้แนะ การกระตุ้นหรือการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กเรียนรู้ โดยผู้ใหญ่ เช่น พ่อ แม่ และครูจะเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาใหม่ (Vygotsky, L. S., 1978) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านตัวเด็กและปัจจัยด้านครอบครัว เนื่องจากเป็นตัวแปรที่สามารถพัฒนาได้ ซึ่งการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนจะทำให้ทราบถึงสภาพปัจจัยด้านเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนจังหวัดราชบุรี เพื่อใช้แนวทางในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านเด็ก และปัจจัยด้านครอบครัว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทำนาย (Predictive research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ในปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ พัฒนาการ พื้นฐานอารมณ์ ภาวะโภชนาการ และปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ความเครียดของผู้ปกครอง พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง และการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครอง ที่เข้ารับบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 209 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างเป็นคูปักครองและเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 300 คูปักครองจากการใช้โปรแกรม G*power ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 208 คน และเพิ่มข้อมูลสูญหาย (Missing Data) ร้อยละ 45 โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน รายละเอียด ดังนี้ 1) จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 10 อำเภอ สุ่มเลือกมา 5 อำเภอ 2) สุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอละ 6 ศูนย์ จำนวน 30 ศูนย์ 3) สุ่มเด็กก่อนวัยเรียนจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์ละ 1 ห้องเรียน และสุ่มเด็กในห้องเรียน 10 คน รวมจำนวน 300 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้

1. เด็กก่อนวัยเรียนอายุระหว่าง 3 - 5 ปี 11 เดือน 29 วัน จำนวน 300 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็นเด็กที่ไม่มีภาวะสมาธิสั้น ออทิสติก มีโรคทางสมอง หรืออยู่ระหว่างการรักษาอาการทางสมอง ผู้ปกครองยินยอมให้เด็กเข้าร่วมการวิจัย และเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เด็กปฏิเสธหรือไม่ให้ความร่วมมือในการคัดกรองพัฒนาการ และผู้ปกครองโดยชอบธรรมไม่ยินยอมให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

2. ผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 300 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า คือ เป็นผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กก่อนวัยเรียน สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ และเกณฑ์การคัดออก คือ ไม่ยินยอมให้ข้อมูลในการอบรมเลี้ยงดูเด็กขณะอยู่ที่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 7 ชุด ดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ น้ำหนักส่วนสูง และประวัติสุขภาพ

แบบสอบถามเกี่ยวกับพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก ผู้วิจัยใช้ของพนิดา ศิริอำพันธ์กุล และจุไรรัตน์ กีบาง (พนิดา ศิริอำพันธ์กุล และจุไรรัตน์ กีบาง, 2564) ข้อคำถาม 40 ข้อ ค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.0 Cronbach's alpha coefficient method = 0.87 แบ่งพื้นฐานอารมณ์ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ พื้นอารมณ์ลูกเลี้ยงยาก อารมณ์ลูกเลี้ยงยากในบางเรื่อง และพื้นฐานอารมณ์ลูกไม่เลี้ยงยาก/เลี้ยงง่าย

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครอง จำนวน 9 ข้อ เพศ อายุ ความเกี่ยวข้องกับเด็ก สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

แบบสอบถามความเครียดของผู้ปกครอง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม The 10 - items Perceived Stress Scale (T-PSS-10) ของ Cuevas, K. et al (Cuevas, K. et al., 2014) พัฒนาเป็นฉบับภาษาไทยโดย Wongpakaran & Wongpakaran (Wongpakaran & Wongpakaran, 2010) ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น Conbrach's alpha coefficient เท่ากับ 0.85 แบ่งความเครียดเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ต่ำ ปานกลาง และสูง

แบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นของเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครอง ผู้วิจัยใช้ของดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ (ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ, 2562) มีข้อคำถาม 29 ข้อ แบ่งพฤติกรรมการเล่นออกเป็น 4 แบบ คือ การเลี้ยงดูเชิงบวก การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ และการส่งเสริมวินัย โดยค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการเล่นดูแบบใดมากที่สุดแสดงว่าผู้ปกครองมีพฤติกรรมการเล่นเด็กแบบนั้น

แบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง ผู้วิจัยพัฒนาโดยการคิดเชิงบริหารประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเริ่มต้นทำงาน ความจำขณะทำงาน การแก้ไขปัญหา การวางแผนและการจัดการระบบ การตรวจสอบงาน การจัดระเบียบวัสดุ การหยุดยั้งพฤติกรรม การประเมินตนเอง การปรับเปลี่ยนความคิด และการควบคุมอารมณ์ มีข้อคำถามจำนวน 65 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 พิสัยคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 65 - 260 คะแนน การแปลผล การคิดเชิงบริหารออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย และควรปรับปรุง

ชุดที่ 2 แบบบันทึกสำหรับผู้วิจัย ประกอบด้วย 2 แบบบันทึก ได้แก่

แบบคัดกรองพัฒนาการของเด็ก ผู้วิจัยประเมินด้วยตนเองโดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) พัฒนาโดยศิริพร กัญชนะ (ศิริพร กัญชนะ, 2558) มีค่าความไว (sensitivity) ร้อยละ 96.04 และความจำเพาะของแบบทดสอบ (Specificity) ร้อยละ 64.64 (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) แปลผลการคัดกรองพัฒนาการเป็น 2 แบบ ได้แก่ สมวัย หรือสงสัยล่าช้า

แบบบันทึกภาวะโภชนาการของเด็ก ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวเด็ก มาบันทึกลงแบบบันทึกภาวะโภชนาการ ประกอบด้วย เพศ วันเดือนปีเกิด อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง และนำมาเทียบกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงในการติดตามการเจริญเติบโตของเด็ก 2 - 5 ปี ของสำนักงานโภชนาการกระทรวงสาธารณสุข แบ่งเป็นภาวะผอม ภาวะสมส่วน และภาวะอ้วน (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน พัฒนาโดย นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล และคณะ ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็ก มีรู้จัก ค้นหาเด็ก และมึระยะเวลาในการดูแลเด็กไม่ต่ำกว่า 3 เดือน แบบประเมินมีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.0 มีข้อคำถามทั้งสิ้น 32 ข้อ ประกอบด้วย ทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การหยุด การยับยั้งพฤติกรรม การยืดหยุ่นทางความคิด การควบคุมอารมณ์ ความจำขณะทำงาน และการวางแผนจัดการ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อบอกความถี่ของพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา พิสัยคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 - 128 คะแนน การแปลผล นำคะแนนดิบมาลงกราฟ T-Score ให้ตรงกับช่วงอายุของเด็ก แปลผลการคิดเชิงบริหารออกเป็น 5 ระดับ คือ T-Score > 60 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารดีมาก 56 - 60 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารดี 45 - 55 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารปานกลาง 40 - 44 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารควรพัฒนา และถ้า < 40 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารควรปรับปรุง (นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล และคณะ, 2561)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครอง และแบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครองให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาปฐมวัยและด้านบริหารการศึกษา 2) ด้านวิจัยศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา 3) ด้าน



จิตวิทยาพัฒนาการ และวิจัยการศึกษา 4) อาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ 5) ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.98

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของเด็กและผู้ปกครอง แบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง และแบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นของเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครองที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครองที่เข้ารับบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 30 คู่ แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองได้ค่า Cronbach's Alpha = .901

3. การให้ครูประจำชั้น/ครูผู้ดูแลที่อยู่ห้องเดียวกัน ประเมินเด็กคนเดียวกัน จำนวน 3 คน คำนวณความเที่ยงตรงด้วยวิธี Interrater reliability ได้ร้อยละ 100

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอเก็บข้อมูลวิจัยจากสาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์สุขภาพและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ถึงนายกเทศมนตรี และขอให้ครู/ผู้ดูแลประเมินการคิดเชิงบริหารของเด็ก

2. ผู้วิจัยเข้าพบผู้อำนวยการกองการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยประสานครูเพื่อขอพบผู้ปกครองในวันจัดกิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ขอเชิญผู้ปกครองที่สนใจเข้าร่วมรับฟังโครงการวิจัย หากผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมการวิจัย ขอให้ลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

4. ขอให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองและเด็ก แบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นของผู้ปกครอง แบบวัดความเครียดของผู้ปกครอง แบบวัดการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง และขอให้ครูประเมินการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน

5. ผู้วิจัยคัดกรองพัฒนาการเด็กภายหลังการสร้างสัมพันธภาพกับเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า คะแนนการคิดเชิงบริหารมีการกระจายตัวเป็นโค้งปกติ มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ระหว่าง $-.639$ $-.176$ ($< .75$) แสดงว่าไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (multicollinearity) จึงใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้มีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชบุรี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2567 รหัสรับรอง P006/2567 โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงให้เห็นว่าข้อมูลที่ให้จะเกิดประโยชน์โดยรวม และมีการปกป้องสวัสดิภาพของอาสาสมัครผู้ยินยอมโดยไม่บันทึกชื่อ นามสกุล และไม่เปิดเผยข้อมูลให้ผู้อื่นทราบ และแจกแบบสอบถามหลังได้รับคำยินยอมจากอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัยทุกราย พร้อมทั้งแจ้งสิทธิการยกเลิกเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด และไม่มีผลกระทบในเชิงลบแต่อย่างใด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เป็นมารดา ร้อยละ 72.3 มีอายุระหว่าง 19 - 79 ปี ($M = 34.31$, $S.D. = 9.29$) ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 83.67 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 51.34 มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 49.34 มีความเพียงพอของรายได้ ร้อยละ 66 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 2 - 4 คน ร้อยละ 52.67 โดยปัจจัยด้านครอบครัว ความเครียดของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 23.82$, $S.D. = 4.48$) รูปแบบการเลี้ยงดูเด็กแบบเลี้ยงดูเชิงบวกอยู่ในระดับมาก ($M = 55.35$, $S.D. = 10.30$) การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมออยู่ในระดับน้อย $M = 4.67$, $S.D. = 2.82$) การเลี้ยงดูเชิงลงโทษอยู่ในระดับน้อย ($M = 14.55$, $S.D. = 5.96$) การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 18.22$, $S.D. = 2.46$) การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครองอยู่ในระดับดี ($M = 168.32$, $S.D. = 25.53$)

2. ข้อมูลทั่วไปของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82 อายุระหว่าง 3 - 5 ปี 4 เดือน ($M = 3.89$, $S.D. = 0.62$) มีน้ำหนักระหว่าง 9 - 39 กิโลกรัม ($M = 15.93$, $S.D. = 3.62$) มีส่วนสูงระหว่าง 75 - 120 เซนติเมตร ($M = 98.87$, $S.D. = 6.95$) โดยปัจจัยด้านเด็ก พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก เป็นพื้นฐานอารมณ์ลูกเลี้ยงยาก ในบางเรื่อง ($M = 2.18$, $S.D. = 0.52$) พัฒนาการ สมวัยครบ 5 ด้าน ร้อยละ 32 โดยด้านที่สงสัยล่าช้ามากที่สุด คือ ด้านการใช้ภาษา ร้อยละ 35 รองลงมา ได้แก่ ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ด้านการเข้าใจภาษา และด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ตามลำดับ (ร้อยละ 30, 29, 19.3 และ 19 ตามลำดับ) ภาวะโภชนาการของเด็กส่วนใหญ่อยู่ในภาวะสมส่วน ร้อยละ 78.7 มีภาวะอ้วน ร้อยละ 16.3 และมีภาวะผอม ร้อยละ 5 การคิดเชิงบริหารของเด็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 49.99$, $S.D. = 9.09$) การคิดเชิงบริหารของเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยพัฒนาการด้านการหยุด การยับยั้งพฤติกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($M = 50.06$, $S.D. = 9.91$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนดิบ คะแนนมาตรฐานและระดับของพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารโดยรวมและองค์ประกอบรายด้านของเด็กก่อนวัยเรียนในราชบุรี ($n = 300$)

การคิดเชิงบริหาร	คะแนน				คะแนนมาตรฐาน (T-score)				ระดับ
	Min	Max	Mean	S.D.	Min	Max	Mean	S.D.	
การหยุด การยับยั้งพฤติกรรม	5	46	31.42	6.40	21	77	50.06	9.91	ปานกลาง
การยืดหยุ่นทางความคิด	1	20	14.81	4.18	21	66	49.85	9.65	ปานกลาง
การควบคุมอารมณ์	2	20	14.35	4.22	23	68	49.94	9.82	ปานกลาง
ความจำขณะทำงาน	0	26	19.43	4.18	0	77	49.75	10.18	ปานกลาง
การวางแผนจัดการ	2	25	20.44	3.79	21	71	49.70	9.53	ปานกลาง
รวม	27	128	100.46	19.18	21	77	49.97	9.91	ปานกลาง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านเด็กกับการคิดเชิงบริหาร ภาวะผอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการคิดเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.128$, $p < .05$) ส่วนปัจจัยด้านผู้ปกครอง พบว่า การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ และการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบริหารของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .121$, $.158$ และ $.176$, $p < .05$) ดังตารางที่ 2



ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเด็กและปัจจัยด้านครอบครัวกับการคิดเชิงบริหาร

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. พัฒนาการของเด็ก	1										
2. พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก	.006	1									
3. ภาวะผอม	.011	.001	1								
4. ภาวะสมส่วน	-.018	.026	-.441**	1							
5. ความเครียดของผู้ปกครอง	-.096	-.280**	-.087	.050	1						
6. การเลี้ยงดูเชิงบวก	-.028	-.181**	.062	.057	.168**	1					
7. การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ	-.026	.118*	-.019	-.078	-.272**	.244**	1				
8. การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ	-.028	.138*	-.032	-.085	-.205**	.105	.000	1			
9. การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย	-.028	.066	.004	-.059	.052	.342**	.098	.316**	1		
10. การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง	.331	-.639**	.007	.067	-.087	-.086	.373	.071	.036	1	
11. การคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน	.022	-.061	-.128*	.037	.099	.024	.121*	.158**	.176**	-.032	1

* $p < .05$, ** $p < .01$

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี พบว่าการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยเป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .170$, $p < .05$) รองลงมา คือ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ ($\beta = .136$, $p < .05$) และความเครียดของผู้ปกครอง ($\beta = .133$, $p < .05$) โดยปัจจัยทั้ง 10 ตัว สามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ร้อยละ 9 ($R^2 = .090$, $p < .05$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตัวแปรด้านเด็กและด้านปกครองที่มีอิทธิพลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็ก ($n = 300$)

ตัวแปรทำนาย	B	SE	β	t	Sig
ค่าคงที่	33.425	6.925		4.827	.000
พัฒนาการของเด็ก	.247	.456	.031	.542	.588
พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก	-1.631	1.482	-.086	-1.100	.272
ภาวะผอม	-4.246	2.899	-.094	-1.471	.142
ภาวะสมส่วน	.631	1.549	.026	.408	.684
ความเครียดของผู้ปกครอง	.295	.140	.133	2.105	.036
การเลี้ยงดูเชิงบวก	-1.479	.888	-.110	-1.665	.097
การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ	1.353	.685	.136	1.975	.049
การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ	.991	.740	.091	1.339	.182
การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย	4.117	1.553	.170	2.650	.008
การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง	.001	.028	.003	.035	.972

$R = .300$, $R^2 = .090$; SEE = 9.614; $F = 2.861$; Sig of $F = .002$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ การคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน = $33.425 + .247$ (พัฒนาการของเด็ก) + -1.631 (พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก) + -4.246 (ภาวะผอม) + $.631$ (ภาวะสมส่วน) + $.295$ (ความเครียดของผู้ปกครอง) + -1.479 (การเลี้ยงดูเชิงบวก) + 1.353 (การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ) + $.991$ (การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ) + 4.117 (การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย) + $.001$ (การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง)

อภิปรายผล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาปัจจัยด้านเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย 10 ตัว สามารถรวมทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ร้อยละ 9 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านเด็ก และปัจจัยด้านครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การคิดเชิงบริหารของเด็กอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ พัฒนาการของเด็ก พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ภาวะผอม ภาวะสมส่วน ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านผู้ปกครองพบว่า การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอและ ความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ปณิตดา ธนเศรษฐกร เกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก คือ การสอนและฝึกฝนเด็กให้มีพฤติกรรมตามที่พ่อแม่ ผู้ปกครองคาดหวังโดยไม่ใช้ความรุนแรงโดยยึดหลักการ 5T ได้แก่ Teach คือ การสอน และ Train คือ การฝึกฝน ซึ่งนอกจากการสอนและการฝึกฝนแล้ว การใช้การสร้างวินัยเชิงบวกให้ได้ผล ยังต้องเสริมอีก 3T คือ Target Behavior คือ การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย Trust คือ ความเชื่อมั่นไว้ใจ และ Time คือ การใช้เวลาในการฝึกฝนพฤติกรรมเป้าหมาย และการสานความผูกพัน อย่างไรก็ตามการเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองส่งเสริมวินัยให้กับเด็กนั้นจะเป็นการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง อดทนต่อสิ่งกระตุ้น ฝึกการคิด การวางแผนจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา มุ่งมั่น รู้จักการบริหารเวลาเพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามที่รับมอบหมายหรือข้อตกลงที่ได้กำหนดร่วมกับผู้ปกครองไว้ (ปณิตดา ธนเศรษฐกร, 2565)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ และความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้นั้น ถ้าผู้ปกครองเลี้ยงดูเด็กแบบส่งเสริมวินัยเด็กจะมีการคิดเชิงบริหารที่ดี การส่งเสริมวินัย (Other discipline Practices) ซึ่งเป็นการเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกับเด็กเพื่อฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมกำกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยผู้ปกครองมีการชื่นชมและเสริมแรงเมื่อเด็กทำได้ถูกต้องและอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเมื่อเด็กทำผิด (Shelton, K. K. et al., 1996) การมีวินัยในตัวเองมีความสำคัญในการเรียน การทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการศึกษาของ Vasic, Z. et al ศึกษาความสามารถทำนายพฤติกรรม การเลี้ยงดูกับการคิดเชิงบริหารในเด็กและวัยรุ่นอายุ 9 - 14 ปี จำนวน 169 คน ในประเทศเยอรมัน ผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารในเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($b = -.05, p < .05$) (Vasic, Z. et al., 2017) เนื่องจากการที่เด็กรับผิดชอบและทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจของเด็กในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และมีสมาธิจดจ่อ มุ่งมั่น ตลอดจนการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก (Vasic, Z. et al., 2017) ส่วนการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ (Inconsistent discipline) สามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ ($\beta = .136, p < .05$)



การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ เป็นการที่ผู้ปกครองตั้งกฎ กติกา ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก แต่เมื่อเด็กทำผิดข้อตกลงผู้ปกครองไม่ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงทุกครั้ง (Shelton, K. K. et al., 1996) โดยผลการศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอกับการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนมีทั้งที่ มีความสัมพันธ์และไม่มีความสัมพันธ์ ดังนี้

การศึกษาในประเทศเยอรมันของ Vasic, Z. et al ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .47, p = .22$) (Vasic, Z. et al., 2017) โดยพฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอทำนายความผิดพลาดในการทดสอบด้วย Erikson flanker task ซึ่งเป็นการทดสอบการคิดเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .04, p < .05$) โดยอภิปรายผลว่าการส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอนั้น เด็กจะเรียนรู้ในการปรับพฤติกรรมไม่ต่อเนื่อง ไม่เกิดการเรียนรู้จากความผิดพลาดจากการกระทำก่อนหน้า ทำให้เด็กไม่สามารถควบคุมกำกับตนเองให้ปฏิบัติตามวินัยได้ ซึ่งทักษะการควบคุมกำกับตนเองมีความสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการเรียน (Vasic, Z. et al., 2017)

ความเครียดของผู้ปกครอง สามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ ($\beta = .133, p < .05$) ความเครียด เป็นภาวะของอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับปัญหาและทำให้รู้สึกถูกกดดัน วุ่นวายใจ กลัว วิดกกังวล ส่งผลให้สภาวะสมดุลของร่างกายและจิตใจเสียไป (ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์, 2554) การที่ผู้ปกครองมีความเครียดซึ่งอาจเกิดจากการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน หรือจากความยากจนจะมีผลกับดูแลเอาใจใส่เด็ก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็ก การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการทำกิจกรรมของครอบครัว ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wagner, S. L. et al พบว่า ความเครียดของผู้ปกครองสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 6.32, p = .014$) ทั้งนี้ ผู้ปกครองที่มีความเครียดจะมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กลดลง เช่น การพูดคุย การเล่น การทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เด็กขาดการได้รับการส่งเสริมการคิดเชิงบริหาร ซึ่งต้องอาศัยผู้ปกครองในการช่วยสอน เสนอแนะ หรือช่วยจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ (Wagner, S. L. et al., 2016)

ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดสถานการณ์หรือและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็ก หากผู้ปกครองมีความเครียดจะลดการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก เช่น การพูดคุย การเล่น ลดการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึก ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมกำกับตนเอง (Vernon-Feagans, L. et al., 2016); (Kimberly, G. N. et al, 2005) จากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความเครียดของผู้ปกครองมีความสำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารในเด็กก่อนวัยเรียน เนื่องจากผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ จัดสถานการณ์หรือและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับช่วงวัย และเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็ก หากผู้ปกครองมีความเครียด จะลดการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก เช่น การพูดคุย การเล่น ลดการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึก ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมกำกับตนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 300 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 82 อายุ 3 - 5 ปี ภาวะโภชนาการสมส่วน ร้อยละ 78.70 พัฒนาการสมวัยทั้ง 5 ด้าน ร้อยละ 32 เด็กมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่สมวัยร้อยละ 81 รองลงมา ได้แก่ การเข้าใจภาษา การช่วยเหลือตนเองและสังคม กล้ามเนื้อมัดเล็ก และการใช้ภาษา (สมวัยร้อยละ 80, 71, 70 และ 65 ตามลำดับ)การคิดเชิงบริหารของเด็กอยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี ได้แก่ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอและ ความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเด็กมีความสำคัญ เนื่องจากการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารในเด็กก่อนวัยเรียนนั้นต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กที่มีความต่างแต่ละคน ผู้ปกครองต้องใส่ใจให้โอกาสเด็กลงมือทำด้วยตนเองโดยให้ทางเลือก และให้คำชี้แนะหรือข้อเสนอให้เด็กเลือกตัดสินใจ รู้จักคาดการณ์ รู้จักลองผิดลองถูกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เก็บเป็นประสบการณ์ในการปรับใช้ครั้งต่อไป เรียนรู้จักการผิดหวัง และสมหวังเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ นอกจากการเลี้ยงดูที่让孩子มีการเติบโตทางร่างกายแล้ว วิธีการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพจะมีขั้นตอน รายละเอียด และวิธีการที่ต้องอาศัยการวางแผนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย จึงจะสามารถส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็ก การที่ผู้ปกครองมีความเครียดในชีวิตประจำวันซึ่งอาจเกิดจากการทำงานหรือการใช้ชีวิตประจำวันนั้น ทำให้ต้องมีการตั้งกฎระเบียบร่วมกับบุตร มีการจัดตารางเวลาในการใช้ชีวิตแต่ละวัน และ让孩子ช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งตัว การรับประทานอาหาร หรือการช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น กรอกน้ำเพื่อแช่เย็น หรือล้างแก้วพลาสติก หรือช่วยถูบ้าน เป็นต้น เด็กก่อนวัยเรียนเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้ในชีวิตของเด็กให้เติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติเป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย วางแผนจัดลำดับการทำงาน คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรม การที่เด็กจะมีความพร้อมในการเรียนรู้นั้น เด็กต้องมีพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง รู้จักการควบคุมอารมณ์และแสดงออกพฤติกรรมอย่างเหมาะสม หากเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาการคิดเชิงบริหารจะทำให้เด็กสามารถควบคุมกำกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม รู้จักคิดถึงผลดี ผลเสีย ก่อนตัดสินใจลงมือทำ คิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำงานเสร็จทันเวลาโดยไม่ยึดติดกับอุปสรรคเพียงเล็กน้อย หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้เสนอแนะว่าผู้ปกครอง ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ควรร่วมมือในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยเพื่อต่อยอดในการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรประเมินความเครียดและหาแนวทางในการลดความเครียดเพื่อลดการส่งผ่านความเครียดมายังเด็กก่อนวัยเรียน บุคลากรด้านสุขภาพ ครู/ผู้ดูแล และควรส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาให้เหมาะสมกับวัยของเด็กเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็ก นอกจากนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาเครื่องมือประเมินการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กภายใต้บริบทสังคมไทย รวมถึงควรศึกษาปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัจจัยด้านครู และด้านสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างครอบคลุมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กชกร ศรีสังข์ และคณะ. (2564). กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความสามารถของสมองในการบริหารจัดการชีวิตของ เด็กปฐมวัยในโรงเรียนบ้านใหม่ (วันครู 2503). วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 44(2), 110-124.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). การบูรณาการความร่วมมือ 6 กระทรวงการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตกลุ่มเด็กปฐมวัย (0 - 6 ปี) พ.ศ. 2565-2569. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://ecd.onec.go.th/law-policy/plan/6942/>



- _____. (2566). สถิติสำคัญ พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน. *The Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council*, 34(4), 80-94.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ. (2561). การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4650>
- ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2565). วินัยเชิงบวก ทักษะสร้างความสุขและภูมิคุ้มกันทางความคิดเด็กยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <https://op.mahidol.ac.th/ga/posttoday-11/>
- พนิดา ศิริอำพันธ์กุล และจุไรรัตน์ กีบาง. (2564). พื้นอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเด็กปฐมวัย. *J Ment Health Thai*, 29(1), 80-92.
- ภาณุศักร หงษ์ทองและคณะ. (2019). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง (EXECUTIVE FUNCTION: EF) ของเด็กปฐมวัย. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(6), 2766-2786.
- วไลพร เมฆไตรรัตน์ และปรียาภรณ์ คงแก้ว. (2564). การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมทักษะสมอง EF (Executive Function) ของเด็กปฐมวัยที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 11(2), 15-30.
- ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์. (2554). ความเครียด และวิธีแก้ความเครียด. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/xWvju>
- ศิริพร ภัยชนะ. (2558). หลักการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิด - 5 ปี ด้วย DSPM และ DAIM. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/T2zve>
- Ardila, A. et al. (2017). The influence of the parents' educational level on the development of executive functions. *Developmental neuropsychology*, 28(1), 539-560.
- Bernier, A. et al. (2010). From external regulation to self-regulation: Early parenting precursors of young children's executive functioning. *Child development*, 81(1), 326-339.
- _____. (2012). Social factors in the development of early executive functioning: A closer look at the caregiving environment. *Developmental science*, 15(1), 12-24.
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2015). Enhancing and Practicing Executive Function Skills with Children from Infancy to Adolescence. Retrieved October 8, 2023, from <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/executive-function>
- Cuevas, K. et al. (2014). What's mom got to do with it? Contributions of maternal executive function and caregiving to the development of executive function across early childhood. *Developmental science*, 17(2), 224-238.
- Dawson, P. & Guare, R. (2023). *Coaching Students with Executive Skills Challenges*. (2nd.). New York: Guilford Publications.
- Devine, R. T. & Hughes, C. (2014). Relations between false belief understanding and executive function in early childhood: A meta-analysis. *Child development*, 85(5), 1777-1794.

- Gooch, D. et al. (2016). The development of executive function and language skills in the early school years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(2), 180-187.
- Hendry, A. et al. (2016). Executive function in the first three years of life: Precursors, predictors and patterns. *Developmental Review*, 42(1), 1-33.
- Khalil, T. H. et al. (2023). Impact of maternal, paternal mental state talk and quality of parenting on executive function of preschoolers. *Early Child Development and Care*, 193(1), 109-120.
- Kimberly, G. N. et al. (2005). Neurocognitive correlates of socioeconomic status in kindergarten children. *Dev Sci*, 8(1), 74-87.
- Korucu, I. et al. (2019). Examining associations between the home literacy environment, executive function, and school readiness. *Early Education and Development*, 31(3), 455-473.
- Lohndorf, R. T. et al. (2019). Preschoolers' problem behavior, prosocial behavior, and language ability in a Latin-American context: The roles of child executive functions and socialization environments. *Early Childhood Research Quarterly*, 48(3), 36-49.
- Meuwissen, A. S. et al. (2015). Fathers matter: The role of father parenting in preschoolers' executive function development. *Journal of experimental child psychology*, 140(1), 1-15.
- Micalizzi, L. et al. (2019). Effects of socioeconomic status and executive function on school readiness across levels of household chaos. *Early childhood research quarterly*, 47(2), 331-340.
- Neuenschwander, R. et al. (2017). Teacher stress predicts child executive function: Moderation by school poverty. *Early Education and Development*, 28(7), 880-900.
- Patrawala, N. M. (2018). Teachers' Executive Functioning Abilities and Levels of Occupational Stress. In Research report. University of Northern Colorado.
- Rhoades, B. L. et al. (2011). Demographic and familial predictors of early executive function development: Contribution of a person-centered perspective. *Journal of experimental child psychology*, 108(3), 638-662.
- Roberts, S. B. et al. (2020). Effects of food supplementation on cognitive function, cerebral blood flow, and nutritional status in young children at risk of undernutrition: randomized controlled trial. *bmj*, 370(1), 1-17.
- Shelton, K. K. et al. (1996). Assessment of parenting practices in families of elementary school-age children. *Journal of clinical child psychology*, 25(3), 317-329.
- Sutipan, P. et al. (2012). The impact of the 101s positive discipline teacher training on teacher practices and preschoolers' executive function skills. Retrieved October 8, 2023, from <https://shorturl.asia/yOjS2>
- Vandenbroucke, L. et al. (2017). The development of executive functioning across the transition to first grade and its predictive value for academic achievement. *Learning and Instruction*, 49(25), 103-112.
- Vasic, Z. et al. (2017). The association between parenting behavior and executive functioning in children and young adolescents. *Frontiers in psychology*, 8, 472. <https://shorturl.asia/rpA2z>



- Vernon-Feagans, L. et al. (2016). Predictors of behavioral regulation in kindergarten: Household chaos, parenting, and early executive functions. *Developmental psychology*, 52(3), 430. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4760868/>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: the Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wagner, S. L. et al. (2016). Higher cortisol is associated with poorer executive functioning in preschool children: The role of parenting stress, parent coping and quality of daycare. *Child Neuropsychology*, 22(7), 853-869.
- Wongpakaran & Wongpakaran. (2010). Retrieved October 9, 2023, from https://www.cmu.edu/dietrich/psychology/stress-immunity-disease-lab/scales/pdf/pss_10_thai.pdf
- World Health Organization. (2016). Early child development-Child health and development. Retrieved October 8, 2023, from <http://www.who.int/topics/early--child-development/child-health-development/en/>
- Zysset, A. E. et al. (2018). Predictors of executive functions in preschoolers: findings from the SPLASHY study. *Frontiers in psychology*, 9(2060), 1-11.

มาตรฐานความปลอดภัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม งานอีเวนต์เชิงกีฬา กรณีศึกษา: งานวิ่งมาราธอนในประเทศไทย*

SAFETY STANDARDS AFFECTING THE DECISION TO PARTICIPATE IN SPORTS EVENTS: A CASE STUDY OF MARATHONS IN THAILAND

ธนภัทร ศิริกุลวัฒนา*, นพรัตน์ บุญเพียรผล, วงศ์ลัดดา วีระไพบุลย์

Tanaphat Sirikulvadhana*, Nopparat Boonpienpon, Wongladda Weerapaiboon

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tanaphat.sirikulvad@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานความปลอดภัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานอีเวนต์เชิงกีฬากรณีศึกษา: งานวิ่งมาราธอนในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันการจัดงานวิ่งมาราธอนในประเทศไทยได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากทั้งนักวิ่งสมัครเล่นและนักวิ่งมืออาชีพ ขณะเดียวกันมาตรฐานด้านความปลอดภัยในการจัดงานวิ่งยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางปฏิบัติที่ใช้ในปัจจุบันที่กำลังเผชิญสถานการณ์ฝุ่น PM 2.5 ที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นความท้าทายในหมู่ผู้จัดงานวิ่ง เพื่อที่จะยกระดับการจัดงานไปสู่มาตรฐานสากล เช่น มาตรฐานของ World Athletics และ AIMS ซึ่งเป็นองค์กรรับรองมาตรฐานงานวิ่งที่ทั่วโลกยอมรับ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อความปลอดภัยของนักวิ่ง อาทิ การจัดการเส้นทางวิ่ง การดูแลทางการแพทย์ มาตรการป้องกันภาวะฉุกเฉิน และการบริหารจัดการฝูงชน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ในกระบวนการจัดงาน โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา พบว่า การจัดงานอีเวนต์เชิงกีฬา การจัดการความปลอดภัย และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้สุขอนามัย บรรยากาศความปลอดภัยของสถานที่จัดงาน ความเชื่อมั่นของผู้เข้าร่วมงาน และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมงานอีเวนต์เชิงกีฬา เป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินการวิจัยเพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยในการจัดงานอีเวนต์เชิงกีฬาในประเทศไทย

คำสำคัญ: งานอีเวนต์เชิงกีฬา, มาตรฐานการจัดการความปลอดภัย, การรับรู้ความเสี่ยง, การวิจัยแบบเดลฟาย

Abstract

This academic article aims to explain the conceptual framework related to safety standards that influence the decision to participate in sports events, with a case study on marathon events in Thailand. Currently, marathon events in Thailand have been gaining popularity, attracting many participants, including amateur and professional runners. At the same time, safety standards in marathon event organization remain a crucial issue that requires further development. This is



especially true for current operational guidelines, which face the escalating challenge of PM 2.5 air pollution, making it a growing concern for marathon organizers. To elevate event organization to international standards such as those set by World Athletics and AIMS (Association of International Marathons and Distance Races), which are globally recognized certifying bodies, it is necessary to consider key factors affecting runner safety. These include racecourse management, medical support, emergency prevention measures, and crowd management. The researcher has established a conceptual framework for this study on sports tourism by reviewing relevant literature. The findings suggest that sports event management, safety management, and theories related to risk perception, perceived hygiene, health awareness, event safety atmosphere, participant confidence, and behavioral intention are essential aspects for research to enhance safety standards in sports event organization in Thailand.

Keywords: Sport Events, Safety Management Standard, Risk Perception, Delphi Research

บทนำ

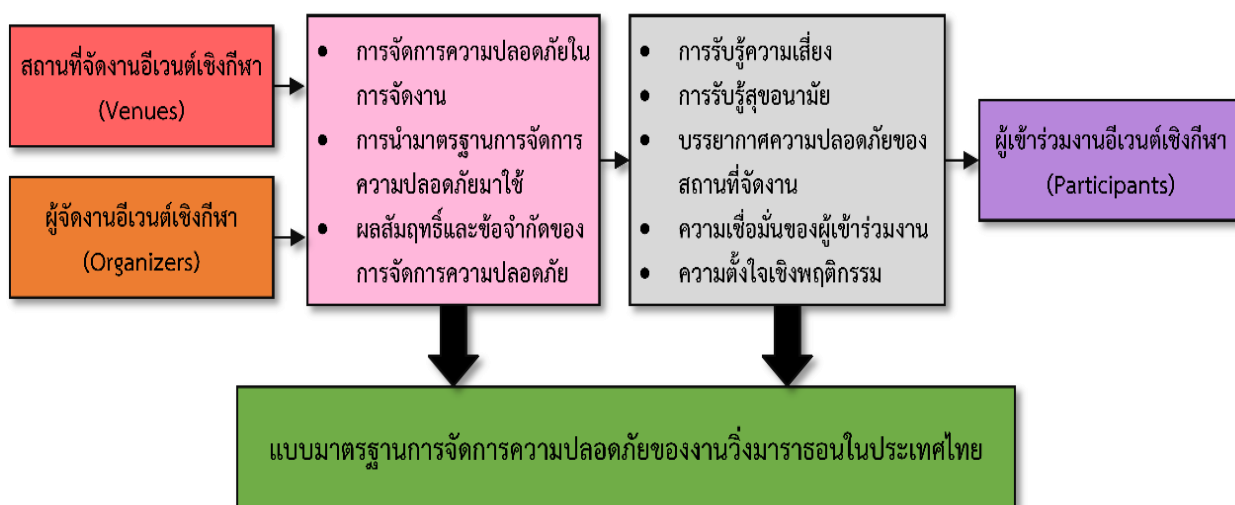
ในปัจจุบันการจัดงานอีเวนต์เชิงกีฬาในประเทศไทยได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย และถูกนำไปพัฒนาจนถูกบรรจุเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570) สนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการกีฬาและนันทนาการและการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการลงทุนและฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรม การกีฬาของภูมิภาคเอเชียควบคู่กับการพัฒนาการกีฬาเชิงท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ดังเช่นที่ สัจจา ไกรศรีรัตน์ และทัศนีย์ นาคเสนีย์ กล่าวถึง กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ว่าควรมีการใช้กิจกรรมกีฬา (sport event) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ และอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และกิจกรรมกีฬา (sport event) บนฐานทรัพยากรท้องถิ่นให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเชิงกีฬา (Sport event) ทั้งด้านองค์ความรู้ คุณภาพ และด้านการจัดงานอย่างมืออาชีพ จะเป็นส่งเสริมผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงกีฬา บนฐานทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประชาคมอาเซียน ดังนั้น กิจกรรมเชิงกีฬา (Sport Event) จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะการเป็นของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวเชิงกีฬา (สัจจา ไกรศรีรัตน์ และทัศนีย์ นาคเสนีย์, 2561)

งานอีเวนต์เชิงกีฬาประเภทงานวิ่ง ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์มาก ทั้งในส่วนของส่งเสริมสุขภาพ กระตุ้นเศรษฐกิจ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทย แต่ก็ยังคงมีปัญหาด้านความปลอดภัยที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่น อันตรายจากความไม่พร้อมของนักวิ่ง, สภาพแวดล้อม, ภัยพิบัติทางธรรมชาติ, โรคระบาด และการก่อการร้าย รวมไปถึงมาตรการการดูแลความปลอดภัยต่าง ๆ แก่ผู้เข้าร่วมงาน (World Tourism Organization (UNWTO), 2020) ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ ด้านการจราจรและเส้นทาง และการรักษาความปลอดภัยต่าง ๆ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตจากการแข่งขันวิ่ง เช่น การแข่งขันวิ่งอัลตรามาราธอนในประเทศจีน เมื่อปี 2564 ที่มีผู้เสียชีวิต 21 ราย จากสภาพภูมิอากาศเลวร้าย (BBC, 2021) หรือการแข่งขันวิ่งในประเทศไทยที่มีผู้เสียชีวิตจากการวิ่งในรายการต่าง ๆ อาทิ กรณีที่รองอธิบดีกรมควบคุมโรคเสียชีวิตจากภาวะหัวใจล้มเหลว ในขณะที่วิ่งมินิมาร์ธอน ณ อุทยานวิรัชค้ายบางระจัน อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (โพสทูเดย์, 2563)

ถึงแม้ว่าสาเหตุหลักของความสูญเสียในงานอีเวนต์เชิงกีฬาประเภทงานวิ่ง จะเกิดจากภัยธรรมชาติหรือสมรรถภาพร่างกายของนักวิ่งที่คาดไม่ถึง แต่การมีมาตรการคัดกรองสมรรถภาพนักวิ่งก่อนเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง และการเตรียมความพร้อมในมาตรการความปลอดภัยในการปฐมพยาบาลฉุกเฉิน สามารถลดความเสี่ยงในการสูญเสียชีวิตของผู้เข้าร่วมงานได้ เช่น กรณีที่นักวิ่งในงาน 109 MAHARAT RUN FOR LIFE เกิดหัวใจหยุดเต้น และได้รับการช่วยเหลือจากทีมกู้ชีพจนรอดชีวิต ทีมนักวิ่งกู้ชีพที่เป็นหน่วยสนับสนุนความปลอดภัยของโครงการผลิตกันกู้สัญญาณชีพจนสามารถส่งโรงพยาบาลทันท่วงที ทำให้นักวิ่งรอดชีวิตจากเหตุการณ์นั้น (เนชั่นทีวี, 2561) ซึ่งจากการจัดงานวิ่ง 832 ครั้ง ในปี 2565 พบเหตุการณ์หมดสติ 24 ราย เสียชีวิต 1 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 50 - 59 ปี และเกิดขึ้นในระยะทางสุดท้ายก่อนเข้าเส้นชัย โดยหลายคนไม่ทราบว่าตัวเองมีโรคประจำตัวหรือไม่ดูแลรักษาโรคที่มีอยู่ ซึ่งเป็นสาเหตุของการหมดสติหรือเสียชีวิตโดยทั้งผู้ที่หมดสติรวมถึงผู้เสียชีวิตเป็นนักวิ่ง นักกีฬา หรือผู้ที่ออกกำลังกายเป็นประจำและส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนเองมีโรคประจำตัว หรือมีโรคประจำตัวอยู่แล้ว แต่ขาดการรักษาหรือรับทานยาไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้นักวิ่งหมดสติหรือเสียชีวิตได้ (กรมควบคุมโรค, 2566)

จากกรณีตัวอย่าง พบว่า ปัญหาด้านการดูแลความปลอดภัยในการกู้ชีพและการเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉิน ในงานวิ่งประเทศไทยยังขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนของการควบคุม และกำกับดูแลการจัดงานวิ่งอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับองค์กรระดับนานาชาติอย่าง IAAF และ AIMS คอยดูแลการแข่งขันมาราธอนระดับโลก ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยเองก็ยังไม่มีการออกระเบียบหรือข้อบังคับเฉพาะในการจัดงานวิ่ง มีเพียงคู่มือที่แปลมาจากระเบียบของ IAAF และมีการเพิ่มเติมมาตรการสุขอนามัยสำหรับ COVID-19 แต่ยังขาดการบังคับใช้มาตรฐานหรือบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน (IAAF, 2018); (กฤษฎา เอี่ยมละมัย, 2562) ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสี่ยงจากเหตุการณ์ไม่คาดฝันในการจัดงานและอาจกระทบภาพลักษณ์ของประเทศ

ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้นจึงได้มีการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดอีเวนต์เชิงกีฬา และการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายส่วน อาทิ การจัดการความปลอดภัย (Safety Management), การรับรู้ความเสี่ยง, การรับรู้สุขอนามัย, บรรยากาศความปลอดภัยของสถานที่จัดงาน, ความเชื่อมั่นของผู้เข้าร่วมงาน และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมงานอีเวนต์เชิงกีฬา จึงเกิดกรอบแนวคิดนี้เพื่อเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานการจัดงานอีเวนต์เชิงกีฬาในอนาคต



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)
(Jongsik, Y., et al., 2021)



อีเวนต์เชิงกีฬา (Sporting Events)

อีเวนต์เชิงกีฬา คือ การจัดแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น กีฬาสมัครเล่น (Amateur) และกีฬาระดับมืออาชีพ (Professional) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ เช่น ผู้เข้าแข่งขัน (contestants, participants) ผู้ชม (Audience, Specter) ผู้สนับสนุน (Sponsor) และผู้จัดงาน (Organizer) ซึ่งเจ้าภาพหรือผู้จัดการแข่งขันสามารถเป็นการรวมกลุ่มขององค์กร หน่วยงานระดับนานาชาติ ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค หรือกลุ่มของสมาคม สมาพันธ์ สโมสร มูลนิธิ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน ชุมชน หรือบุคคล เป็นผู้จัดงาน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

อีเวนต์เชิงกีฬามีการจำแนกขนาดออกเป็น 3 ระดับ

1. อีเวนต์ขนาดใหญ่ (Mega-Sporting Events) เช่น กีฬาโอลิมปิก, ฟุตบอลโลก
2. อีเวนต์ขนาดกลาง (Medium-Sporting Events) เช่น การแข่งขันระดับชาติ
3. อีเวนต์ขนาดเล็ก (Small-Sporting Events) เช่น การแข่งขันวิ่งมาราธอนท้องถิ่น

ทั้งนี้ อีเวนต์เชิงกีฬาถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน สร้างรายได้ให้ท้องถิ่น และภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ ซึ่งทำให้หลายประเทศแข่งขันกันเพื่อเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน โดยต้องมีการสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ บุคลากร ระบบการบริหารงาน มาตรฐานความปลอดภัยและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ซึ่งเจ้าภาพผู้จัดงานอีเวนต์เชิงกีฬาจะนำเอากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) มาใช้ในการสร้างตราสินค้าของงานอีเวนต์ และนำเอาจุดเด่นด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมของประเทศ ภูมิภาคท้องถิ่นหรือเมืองมาใช้ รวมไปถึงการทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่จัดงานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดงานที่จะเกิดขึ้น (Fotiadis, A. et al., 2020) เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ

ปัจจุบันคนไทยให้ความสนใจกับกิจกรรมเชิงสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันวิ่ง ซึ่งมีหลายประเภทแบ่งตามระยะทาง ดังนี้ (Higgins, J. W. & Lauzon, L., 2006)

1. มินิมาราธอน (Mini-Marathon) - 10 กิโลเมตร (6.21 ไมล์) เป็นตัวเลือกสำหรับผู้ที่กำลังจะเข้าสู่การวิ่งมาราธอน นิยมกันมากในหมู่นักวิ่งเพื่อสุขภาพ นักกีฬาที่ฝึกซ้อมเป็นประจำ หรือร่างกายอยู่ตัวแล้ว สามารถวิ่งมินิมาราธอนทุกวัน ส่งเสริมกล้ามเนื้อ และสุขภาพปอดได้อย่างดี

2. ฮาล์ฟมาราธอน (Half-Marathon) - บางครั้งอาจเรียกว่าการแข่งขันวิ่งระยะ 21k หรือ 21.1k (13.1 ไมล์) ก็ได้ ซึ่งเป็นระยะทางมาตรฐานที่จัดแข่งขันระดับนานาชาติทั่วโลก การวิ่งแบบนี้ผู้วิ่งควรผ่านการฝึกซ้อมมาพอสมควร มีการเตรียมร่างกายก่อนวิ่ง Half marathon มากกว่า 10 สัปดาห์ เพื่อป้องกันการบาดเจ็บที่อาจเกิดต่อร่างกายและหัวใจขณะที่แข่งขันได้

3. มาราธอน (Marathon) - 42 กิโลเมตร (26.2 ไมล์) ถือเป็นระยะทางมาตรฐานที่ใช้ทั่วโลก และใช้ในการแข่งขันในกีฬาโอลิมปิก การแข่งขันระยะนี้นักวิ่งอาชีพและนักวิ่งสมัครเล่นจำเป็นต้องฝึกซ้อม และควรผ่านการตรวจสุขภาพมาก่อนเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอน

4. อัลตรามาราธอน (Ultra-Marathon) - ระยะทางมากกว่า 42 เหมาะสำหรับคนที่อยากพัฒนาศักยภาพตัวเองให้สูงขึ้น หรือท้าทายขีดจำกัดร่างกายของตัวเอง สำหรับการแข่งขันวิ่งประเภทนี้ไม่แนะนำสำหรับผู้หัดวิ่งใหม่ ๆ เพราะเป็นการแข่งวิ่งที่ค่อนข้างหนัก โดยทั่วไปนักวิ่งระยะนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่เคยผ่านการฝึกร่างกายมาอย่างหนัก และผ่านสนามวิ่งมาแล้วหลายสนามจนมีประสบการณ์ นักวิ่งที่ตั้งใจวิ่งระยะนี้เพราะต้องการพิสูจน์ตัวเองและท้าทายขีดจำกัดของร่างกายของตัวเอง

5. งานวิ่งร่วมหลายรายการ (Stage Races) - แข่งขันต่อเนื่อง 2 - 3 วัน อาจมีองค์ประกอบเพิ่มเติม เช่น การผจญภัย หรือการขายอาหารและเครื่องดื่ม (Watson, T., 2018); (กฤษฎา เอี่ยมละมัย, 2562) เป็นต้น

6. งานแข่งขันวิ่งประเภทอื่น ๆ

- งานวิ่งประเพณี (Classical Races) - วิ่งตามประเพณีหรือเทศกาล
- งานวิ่งเสมือนจริง (Virtual Run/Race) - สะสมระยะทางผ่านแอปพลิเคชัน
- การวิ่งเพื่อระดมทุน (Charity Run) - วิ่งเพื่อการกุศล

ทั้งนี้ ในปัจจุบันการแข่งขันวิ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนันทนาการที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในหมู่นักกีฬาเพียงอย่างเดียว ดังนั้น เราจึงสามารถเห็นความหลากหลายของนักวิ่งในการแข่งขันวิ่งรายการต่าง ๆ ที่นอกจากนักวิ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นเลิศทางด้านกีฬายังประกอบไปด้วยกลุ่มนักวิ่งที่มีเป้าหมายเชิงนันทนาการและท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วยเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยอีเวนต์เชิงกีฬา

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่สนใจกิจกรรมอีเวนต์เชิงกีฬา เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม หรือแม้กระทั่งมีเมืองที่เต็มไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ จึงเห็นได้จากการจัดงานแข่งขันมาราธอนและไตรกีฬาในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้คนจากทั่วโลกมารวมตัวกันในพื้นที่ และเพื่อให้การจัดอีเวนต์เชิงกีฬาประเภทงานวิ่งเป็นไปตามมาตรฐานการจัดงานวิ่งประเภทถนนที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานของ สหพันธ์สมาคมกรีฑานานาชาติ (IAAF) หรือ World Athletics โดยมีการแบ่งระดับมาตรฐานของการแข่งขันออกเป็น 4 ระดับ ตาม IAAF Label Road Race Regulations 2019 ดังนี้ (คณะกรรมการมาตรฐานการจัดงานวิ่งไทย, 2561); (กฤษฎา เอี่ยมละมัย, 2562)

1. ระดับแพลตินัม (Platinum Label) - มาตรฐานสูงสุด ต้องมีนักวิ่งระดับโลกและมีการถ่ายทอดสด
2. ระดับทอง (Gold Label) - มาตรฐานระดับนานาชาติ มีการควบคุมการแข่งขันอย่างเข้มงวด
3. ระดับเงิน (Silver Label) - มาตรฐานรองลงมา มีนักวิ่งที่ผ่านการรับรองและสนามแข่งขันได้มาตรฐาน
4. ระดับบรอนซ์ (Bronze Label) - มาตรฐานเบื้องต้นที่ได้รับการรับรองจาก IAAF การแข่งขันที่อยู่ในระดับสูงเหล่านี้ต้องมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย เช่น การควบคุมเส้นทาง อุปกรณ์ช่วยเหลือ การแพทย์ และระบบจัดการนักวิ่ง เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและลดความเสี่ยงของอุบัติเหตุในการแข่งขัน

การจัดอีเวนต์เชิงกีฬาประเภทการวิ่งบนถนนในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการเตรียมการอย่างรอบคอบและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและปลอดภัย ซึ่งจากข้อกำหนดเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการ ความรับผิดชอบในหลายด้าน ดังนี้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

1. มาตรฐานการจัดงาน ควรปฏิบัติตามคู่มือที่ออกโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานที่ช่วยกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมที่ถูกต้อง
2. การรับรองมาตรฐาน การจัดกิจกรรมที่ต้องการความเชื่อมั่นในระดับนานาชาติ เช่น การรับรองจากสมาคมกีฬากรีฑาแห่งประเทศไทย หรือ WORLD ATHLETICS ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานสากล
3. การประชาสัมพันธ์ ควรได้รับการประชาสัมพันธ์ในปฏิทินกิจกรรมประจำปี ซึ่งช่วยเพิ่มการมองเห็นและความน่าเชื่อถือให้กับกิจกรรม
4. สภาพแวดล้อมและความปลอดภัย การเลือกวันและเวลาที่เหมาะสม รวมถึงการคำนึงถึงสภาพอากาศและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น
5. การเลือกพื้นที่ ต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าร่วมและอำนวยความสะดวกในการจัดงาน รวมถึงให้ความสำคัญกับการวางแผนเส้นทางที่ไม่กีดขวางการเคลื่อนไหว
6. ความปลอดภัยและการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดต่อกับหน่วยงานท้องถิ่นและการมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญ



7. ความรับผิดชอบตามกฎหมาย การจัดประกันภัยที่คุ้มครองผู้เข้าร่วมและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดนี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมและสาธารณชนว่ากิจกรรมวิ่งจะได้รับการจัดการอย่างมืออาชีพและมีความปลอดภัยสูงสุด.

8. ความปลอดภัย การรักษาความปลอดภัยเป็นหัวใจสำคัญในการจัดอีเวนต์เชิงกีฬาวิ่ง ผู้จัดการกิจกรรมต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ, หน่วยกู้ภัย, และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดงานจะไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น การตั้งจุดตรวจ, การจัดการเส้นทางการจราจร, การจัดตั้งทีมกู้ภัย เพื่อรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกิจกรรม

9. ความรับผิดชอบตามกฎหมาย

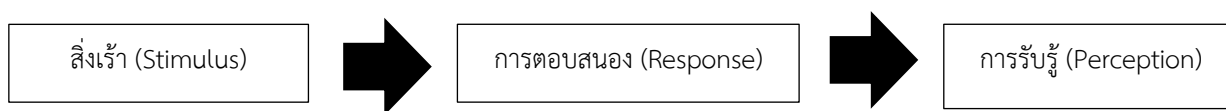
9.1 การประกันภัย การจัดทำประกันภัยสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเจ้าหน้าที่ถือเป็นการรับประกันความปลอดภัยและช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

9.2 การจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ผู้จัดการกิจกรรมต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ข้อมูลการสมัครเข้าร่วมกิจกรรม โดยปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิดหรือไม่เหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาการรับรู้ถึงความเสี่ยง (Risk perception)

การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น โดยผ่านประสาทสัมผัสที่ต่างกัน เช่น การมองเห็น, การฟัง, การสัมผัส เป็นต้น ซึ่งข้อมูลจากสิ่งเร้าเหล่านั้นจะถูกแปลความหมายและตีความในใจของเรา ผ่านการใช้ประสบการณ์ที่เคยได้รับมาก่อน หรือความรู้เดิมที่มีอยู่ เพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ การรับรู้สามารถมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ รวมทั้งสร้างทัศนคติที่มีต่อแบรนด์หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ดังนั้นการรับรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความต้องการ, แรงจูงใจ, และทัศนคติของผู้บริโภคในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับ (Schiffman, L. G. & Leslie, L. K., 2000)

การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการตีความหมายจากการรับสัมผัส (Sensation) ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองของบุคคล การรับรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถเปลี่ยนแปลงแนวคิดและพฤติกรรมของบุคคลได้



ภาพที่ 2 กระบวนการรับรู้

การรับรู้ความเสี่ยง (Risk Perception) คือ การประเมินแนวโน้มของสภาวะที่อาจเกิดขึ้น โดยแบ่งเป็น 1) ความเสี่ยงที่วัดได้จริง (Objective Risk) เช่น ค่าความดันโลหิตหรือปริมาณสารพิษ และ 2) ความเสี่ยงที่เกิดจากความรู้สึกและการตีความ (Subjective Risk) เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเสี่ยงสามารถเกิดจากทั้งภัยธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ และมีลักษณะที่ซับซ้อนหลายมิติขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคล (Bradbury, J. A., 1989); (Rayners, S. & Cantor, R., 1987) ซึ่ง นิยะนันท์ และดวงกมล ได้ทำการแบ่งทฤษฎีการประเมินความเสี่ยง ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มองความเสี่ยงในแง่ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและเทคนิค โดยเชื่อว่าความเสี่ยงเป็นสิ่งที่มียุ่จริง (objective hazard) และสามารถวัดได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การวิเคราะห์ทางสถิติ การประเมินแนวโน้ม ความเสี่ยง และการวิเคราะห์ความเสี่ยงในเชิงเทคนิค ซึ่งใช้ในการควบคุมและจัดการความเสี่ยง เช่น การปรับปรุงมาตรฐานเทคโนโลยีเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากความเสี่ยง นักวิทยาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญจะใช้ข้อมูล เพื่อดำเนินการและควบคุมความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ 2 มองความเสี่ยงจากมุมมองเศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวัฒนธรรม โดยมองว่าแต่ละบุคคล และสังคมให้ความหมายและตัดสินความเสี่ยงตามความรู้สึกร่วมบุคคล (subjective choice) ไม่ใช่สิ่งที่วัดได้ แบบวัตถุวิสัย ความเสี่ยงจึงถูกประเมินตามฐานความเชื่อและมุมมองของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลให้วิธีการจัดการ ความเสี่ยงแตกต่างกันตามความเชื่อและทฤษฎีที่พวกเขาเชื่อเช่นกัน (นิยะนันท์ สำเภารเงิน และคณะ, 2014)

แนวคิดด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงและมาตรฐานสากล

การสร้างระบบความปลอดภัยให้ครอบคลุม ควรมีการจัดเตรียมข้อมูลด้านความปลอดภัยในประเด็น ต่าง ๆ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทำการศึกษาและเตรียมตัว โดยทำการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ และกำหนดให้ ผู้สมัครทำความเข้าใจข้อมูลดังกล่าวขณะทำการกรอกข้อมูลเพื่อสมัคร หรือกำหนดให้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีความรู้ ดังกล่าวก่อนวันเริ่มงาน เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุฉุกเฉินทางการแพทย์ที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง และเพื่อน นักวิ่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (สถาบันนโยบายสาธารณะ (สนส.ม.อ.), 2565)

1. มาตรฐานการจัดการและสื่อสารกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน การจัดการเมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินจากการวางแผน ในการรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ได้แก่

1.1. ภัยพิบัติธรรมชาติ ได้แก่ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย โรคระบาด การระบาดของแมลงหรือ สัตว์พิษตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข

1.2. ภัยพิบัติจากมนุษย์ ได้แก่ การก่อการร้าย เหตุการณ์ความรุนแรง การจลาจล การควบคุมฝูงชน

1.3. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโดยฉับพลัน การเกิดพายุ การเกิดคลื่นพายุหมุน (storm surge) เป็นต้น

1.4. เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมโดยปกติอื่น ๆ

2. การอบรมทีมงานและอาสาสมัคร ให้เข้าใจมาตรฐานความปลอดภัยและการช่วยเหลือนักวิ่งกรณีเกิด เหตุฉุกเฉิน

2.1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรมวิ่ง เช่น ให้ทีมงานและอาสาสมัครรับทราบถึงประเภทของ การกิจกรรมงานวิ่ง (Fun run, Mini Marathon, Half Marathon ฯลฯ) และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับนักวิ่ง เช่น เป็นลม ลื่นล้ม บาดเจ็บ กล้ามเนื้อฉีกขาด ภาวะขาดน้ำ

2.2. มาตรฐานความปลอดภัยในการจัดงาน เช่น จุดบริการน้ำและปฐมพยาบาล การสื่อสารกับ ศูนย์กลาง เช่น วิทูลสื่อสารหรือเบอร์ติดต่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

2.3. บทบาทและหน้าที่ของอาสาสมัคร ชี้แจงและทำความเข้าใจกับทีมงานและอาสาสมัครใน การช่วยแนะนำเส้นทางนักวิ่งเพื่อป้องกันความเข้าใจผิดในการใช้เส้นทาง เพราะอาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ หรือ วิธีการสังเกตอาการผิดปกติเบื้องต้นที่อาจเกิดกับนักวิ่ง เช่น เหนื่อยเกินไป หน้ามืด ชัก เพื่อที่จะสามารถส่งต่อข้อมูล ให้เจ้าหน้าที่อย่างรวดเร็วและทันท่วงที

2.4. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการอบรมการประเมินอาการเบื้องต้นให้แก่ทีมงานและอาสาสมัคร (การตอบสนอง การหายใจ การมีชีพจร) เช่น การช่วยหายใจ (CPR) การจัดทำนักวิ่งที่หมดสติและการดูแลบาดแผล หรืออาการบาดเจ็บเล็กน้อย



3. การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและช่วยเหลือนักวิ่ง

3.1. สายรัดข้อมือ RFID (RFID Wristband/Tag) ย่อมาจาก Radio Frequency Identification ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้คลื่นวิทยุในการส่งข้อมูลจากชิป (Tag) ไปยัง เครื่องอ่าน (Reader) แบบไร้สาย ปัจจุบันได้มีการนำมาใช้การจัดกิจกรรมงานวิ่งโดยใช้ติดกับข้อมือหรือรองเท้าของนักวิ่ง เพื่อบันทึกเวลาเริ่มต้น - สิ้นสุดการวิ่ง (Time Tracking) รวมถึงการตรวจสอบการผ่านจุดเช็คพอยต์ตามเส้นทาง และใช้ยืนยันตัวตนของนักวิ่งในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินได้ด้วย

3.2. การติดตามด้วยระบบ GPS (GPS Tracking) เป็นการใช้สัญญาณดาวเทียมเพื่อระบุตำแหน่งของนักวิ่งแบบเรียลไทม์ โดยอุปกรณ์ GPS อาจอยู่ในรูปแบบของสมาร์ทวอตช์ แอปพลิเคชันต่าง ๆ บนมือถือ หรือสายรัดข้อมือ GPS สำหรับนักวิ่ง ซึ่งการใช้งานการติดตามด้วยระบบ GPS นั้นทำได้ทั้งการตรวจสอบเส้นทางที่นักวิ่งใช้ ติดตามตำแหน่งของนักวิ่งแบบเรียลไทม์บนแผนที่ การส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือได้ทันที (บางอุปกรณ์มีปุ่ม SOS) หรือแม้กระทั่งการแจ้งเตือนแจ้งเตือนเมื่อหลุดจากเส้นทางที่กำหนด

ซึ่งการใช้เทคโนโลยีในการติดตามทั้ง 2 ระบบ ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความปลอดภัยของการจัดกิจกรรมและตัวนักวิ่งเอง เพราะสามารถติดตามตำแหน่งนักวิ่งที่มีอาการผิดปกติได้เร็ว ทำให้สามารถแจ้งเตือนทีมแพทย์/เจ้าหน้าที่ให้เข้าช่วยเหลือทันที รวมทั้งยังสามารถเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนาในกิจกรรมครั้งต่อไปได้ด้วย

4. การนำมาตรฐาน ISO 45001 มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย ซึ่ง ISO 45001:2018 คือ มาตรฐานสากลที่มีข้อกำหนดสำหรับระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (Occupational Health and Safety: OHS) โดยมีเป้าหมายหลัก เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุและเจ็บป่วยจากการทำงาน ส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย สุขภาพดีและมีประสิทธิภาพ (Knowledge center, 2025) โดยประโยชน์ของการนำมาตรฐาน ISO 45001 มาใช้กับงานวิ่งจะช่วยป้องกันอุบัติเหตุและเหตุไม่คาดคิด รวมถึงช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของงานทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกมั่นใจและปลอดภัย

สรุป

จากองค์ประกอบ และความสำคัญที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นที่มาของงานบทความวิชาการชิ้นนี้อันจะนำไปสู่การศึกษามาตรฐานความปลอดภัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานวิ่ง เพื่อให้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยที่ได้รับการยอมรับในหมู่ผู้จัดอีเวนต์งานวิ่ง ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้กับนักกีฬารunningถึงความปลอดภัยในการเข้าร่วม อย่างแพร่หลายในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมาตรฐานขององค์กรในระดับสากลอย่าง World Athletics Road Race ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าแนวทางดังกล่าวจะถูกนำไปปรับใช้กับการจัดอีเวนต์งานวิ่งที่ปัจจุบันเกิดขึ้นมากมาย และถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2566). กรมควบคุมโรค แนะนำนักวิ่งให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของตนเองเป็นอันดับแรก. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2567 จาก [https://www.gcc.go.th/2023/06/07/กรมควบคุมโรค-แนะนำนักวิ่ง/](https://www.gcc.go.th/2023/06/07/กรมควบคุมโรค-แนะนำนักวิ่ง/กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2567 จาก https://province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/nonthaburi/ewt_dl_link.php?nid=924)
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2567 จาก https://province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/nonthaburi/ewt_dl_link.php?nid=924
- กฤษฎา เอี่ยมละมัย. (2562). มาตรฐานการจัดงานวิ่งในประเทศไทยโดยมุมมองกฎหมาย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 1(2), 33-53.

- คณะกรรมการมาตรฐานการจัดงานวิ่งไทย. (2561). คู่มือการจัดกิจกรรมวิ่งประเภทถนนของ IAAF. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- นิยมนันท์ สำเภาเงิน และคณะ. (2014). อิทธิพลของการรับรู้ความเสี่ยงต่อพฤติกรรมสุขภาพและแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างพฤติกรรมป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของกลุ่มเสี่ยง. *Journal of Public Relations and Advertising*, 7(2), 38-58.
- เนชั่นทีวี. (2561). ทีมแพทย์งานวิ่ง สุดยอดเยี่ยม!! ยื้อชีวิตนักวิ่งรุ่นใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2565 จาก <https://www.nationtv.tv/news/378641448>
- โพสต์ทูเดย์. (2563). สลด “รองอธิบดีกรมควบคุมโรค” เสียชีวิตขณะสังเวยมาราธอน. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2565 จาก <https://www.posttoday.com/social/general/639121>
- สถาบันนโยบายสาธารณะ(สนส.ม.อ.). (2565). มาตรฐานการจัดการความปลอดภัยงานวิ่งประเภทถนน สถาบันนโยบายสาธารณะ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2568 จาก <https://massportsafety.net/upload/original/1691482277-1691482277.pdf>
- สัจจา ไกรศรีรัตน์ และทัศนีย์ นาคเสนีย์. (2561). ศักยภาพโอกาสและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- BBC. (2021). China ultramarathon: Severe weather kills 21 runners. Retrieved March 27, 2023, from <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57216601>
- Bradbury, J. A. (1989). The Policy Implication of Differing Concepts of Risk. *Science, Technology, and Human Values*, 14(4), 380-399.
- Fotiadis, A. et al. (2020). Travelling to Compete: Antecedents of Individuals' Involvement in Small-scale Sports Events. *Tourism Recreation Research*, 46(4), 531-547.
- Higgins, J. W. & Lauzon, L. (2006). Finding the funds in fun runs: Exploring physical activity events as fundraising tools in the nonprofit sector. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 8(4), 363-377.
- IAAF. (2018). IAAF Athletics Awards 2018: Ready, set, go! Retrieved March 20, 2023, from <https://worldathletics.org/competitions/awards/news/iaaf-athletics-awards-2018-how-to-follow>
- Jongsik, Y., et al. (2021). Perceived hygiene attributes in the hotel industry: customer retention amid the COVID-19 crisis. *International Journal of Hospitality Management*, 93(2021), 1-9. DOI: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0278431920303200?via%3Dihub>
- Knowledge center. (2025). ISO 45001 คืออะไร. Retrieved March 27, 2022, from <https://www.klc.co.th/what-is-iso-45001/>
- Rayners, S. & Cantor, R. (1987). How Fair Is Safe Enough? The Cultural Approach to Societal Technology Choice. *Risk Analysis*, 7(1), 3-13.
- Schiffman, L. G. & Leslie, L. K. (2000). *Consumer Behavior*. (7th ed.). New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Watson, T. (2018). Types of Race. Retrieved September 20, 2024, from <http://marathonhandbook.com/starthere/types-of-race/>
- World Tourism Organization (UNWTO). (2020). COVID-19 and tourism 2020: A year in review. Retrieved June 13, 2024, from <https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020>

คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9* THE SERVICE QUALITY OF THE SOCIAL SECURITY OFFICE, BANGKOK AREA 9

ปณณญา พรพัฒนางกูร*, ชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ

Punyapa Pornpattananangkul*, Chinnaso Visitnitikija

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration Program, Kasembundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pornpattana.a@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 2) ความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 3) การเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และ 4) คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รับบริการ จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานด้วย t-test, F-test (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31 - 40 ปี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยมากกว่า 25,000 บาท เข้ารับบริการในช่วงเวลา 12.31 - 14.30 น. และความถี่ในการใช้บริการปีละ 1 - 3 ครั้ง โดยภาพรวมคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ช่วงเวลาที่มาใช้บริการ และความถี่ในการใช้บริการ พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นประเภทงานที่มาใช้บริการ ซึ่งมีความพึงพอใจในการใช้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ พบว่า คุณภาพการให้บริการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ และด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, ความพึงพอใจในการใช้บริการ, สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9, การประเมินผลบริการภาครัฐ, ผู้ใช้บริการ

Abstract

This research article aims to study: 1) The service quality of the Social Security Office, Bangkok Area 9, 2) The satisfaction of users with the services provided by the Social Security Office, Bangkok Area 9, 3) The comparison of satisfaction classified by personal demographic data, and 4) The service quality factors that influence user satisfaction with the services provided by the Social Security Office, Bangkok Area 9. The sample consisted of 400 service users. A questionnaire was

*Received April 1, 2025; Revised April 20, 2025; Accepted April 25, 2025

used as a tool for data collection. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentages and means, as well as inferential statistics, such as t-tests, F-tests (One-way ANOVA), and multiple regression analysis. The results indicated that the majority of the sample were female, aged between 31 - 40 years, employed in the private sector, single, with a bachelor's degree, and an average monthly income exceeding 25,000 baht. The majority accessed services between 12:31 and 14:30, and the frequency of service use was 1 - 3 times per year. Overall, both the service quality and user satisfaction were rated as high. The comparison of satisfaction according to personal demographic characteristics such as gender, age, occupation, education level, average monthly income, service time, and frequency of service use revealed no statistically significant differences, except for the type of service received, which showed a statistically significant difference at the .05 level. Furthermore, the various service quality factors, including tangibility, reliability, responsiveness, assurance, and empathy, were found to have a statistically significant impact on user satisfaction at the .01 level.

Keywords: Service Quality, Service Satisfaction, Social Security Office Bangkok Area 9, Public Service Evaluation, Service Users

บทนำ

ในปัจจุบัน ภาครัฐของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐควบคู่กับการสร้างความพึงพอใจในการเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชน รัฐบาลจึงกำหนดแนวนโยบายการพัฒนากระบวนการที่มุ่งเน้นการบริการที่มีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และคุ้มค่ากับภาษีของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564)

สำนักงานประกันสังคม ถือเป็นหนึ่งในหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมความมั่นคงด้านสวัสดิการแรงงานภาคเอกชน ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2533 และมีการจัดตั้งสำนักงานประกันสังคมขึ้นเมื่อวันที่ 3 กันยายนของปีเดียวกัน โดยในระยะเริ่มแรก ครอบคลุมเฉพาะสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป (ผู้ประกันตนตามมาตรา 33) ต่อมาได้ขยายขอบเขตไปยังสถานประกอบการขนาดเล็กลงในปีพ.ศ. 2536 และพ.ศ. 2545 ปัจจุบัน ระบบประกันสังคมให้ความคุ้มครองสิทธิประโยชน์ทั้งสิ้น 7 กรณี ได้แก่ การเจ็บป่วย ทูพพลภาพ เสียชีวิต การคลอดบุตร การสงเคราะห์บุตร ชราภาพ และกรณีว่างงาน โดยมีแหล่งเงินทุนจากการสมทบของนายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาล อีกทั้งยังมีกฎหมายกองทุนเงินทดแทน สำหรับดูแลลูกจ้างที่ได้รับอันตราย หรือเสียชีวิต จากการทำงาน (สำนักงานประกันสังคม, 2565)

คุณภาพการบริการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรและธุรกิจในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในภาคบริการ ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดความต้องการบริการที่มีคุณภาพเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตในมุมมองของผู้รับบริการ คุณภาพบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริง หากผลการบริการตรงหรือเกินความคาดหวัง จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ และกระตุ้นให้เกิดการใช้บริการซ้ำ คุณภาพการบริการจึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพิ่มความเชื่อมั่นในองค์กร และส่งผลต่อความสำเร็จในระยะยาว การวัดและประเมินคุณภาพการบริการอย่างเป็นระบบจะช่วยให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รัชนาท บัวเงิน, 2562)



แม้ว่าระบบประกันสังคมจะมีบทบาทสำคัญในด้านสวัสดิการและความมั่นคงทางสังคม แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับคุณภาพของการให้บริการ เช่น ความล่าช้าในกระบวนการดำเนินงาน ความไม่ชัดเจนของข้อมูล และความซับซ้อนของขั้นตอนการให้บริการ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาคุณภาพการให้บริการและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 เพื่อประเมินระดับการให้บริการในแต่ละมิติ และนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการให้บริการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

4. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มาใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 400 ราย ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติเฉพาะของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการใช้บริการจากหน่วยงานดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมุ่งศึกษาการรับรู้จริงจากผู้มีประสบการณ์โดยตรง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้แบบสอบถาม (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ซึ่งเป็นผู้ใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 เช่นเดียวกัน เพื่อประเมินคุณภาพของเครื่องมือก่อนการนำไปใช้จริง โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) รายข้อด้วยวิธีการวิเคราะห์รายการ (Item Analysis) และหาความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.971 แสดงถึงระดับความเชื่อถือได้ในระดับสูง โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเชิงพรรณนาโดยจัดแสดงผลผ่านตารางและอธิบายผลในลักษณะพรรณนา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 โดยใช้แนวคิดกรอบแนวคิด SERVQUAL Model ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ของ Parasuraman (Parasuraman, A. et al., 1990) สามารถแบ่งออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) การตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ (Responsive) การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ (Assurance) การรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ (Empathy) และอาศัยแนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจของ Millet (Millet, J. D., 1954) ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) การให้บริการอย่างตรงเวลา (Timely Service) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service)

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มาใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 จำนวน 400 ราย ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับการใช้บริการของหน่วยงาน และสามารถสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการและระดับความพึงพอใจได้อย่างถูกต้องและชัดเจนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจำกัดเฉพาะผู้ที่มาใช้บริการ

ณ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 ในช่วงเวลาที่มีการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้หลักการคำนวณ ของ W. G. Cochran ซึ่งเหมาะสมสำหรับกรณีที่ไม่สามารถระบุจำนวนประชากรได้อย่างแท้จริง โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ดังนี้

$$\text{สูตร } n = P(1-P)(Z^2)/(e^2)$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P = ค่าความน่าจะเป็นของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสุ่มจากประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

z = ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% z มีค่าเท่ากับ 1.96)

$$\text{แทนค่า } n = (.50)(1-.50)(1.96^2)/(.05^2)$$

$$n = (.5)(.5)(3.8416)/.0025$$

$$n = .9604/.0025$$

$$n = 384.16$$

ในการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสม คือ 385 ราย แต่เพื่อป้องกันปัญหาข้อมูลไม่สมบูรณ์ และเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ราย

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาศึกษา ตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2567 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ แบบสอบถาม ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษา ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทงานที่มาใช้บริการ ช่วงเวลาที่มาใช้บริการ ความถี่ในการใช้บริการ โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

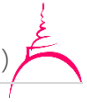
ส่วนที่ 2 คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ 5 = สำคัญมากที่สุด, 4 = สำคัญมาก, 3 = สำคัญปานกลาง, 2 = สำคัญน้อย, 1 = สำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 เป็นข้อคำถามที่วัดระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 = พอใจมากที่สุด, 4 = พอใจมาก, 3 = พอใจปานกลาง, 2 = พอใจน้อย, 1 = พอใจน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามฉบับร่างได้รับการพิจารณาและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหาร การวัดผล การวิจัยทางสังคมศาสตร์ และมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี ทำหน้าที่ประเมินและตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ซึ่งผลการประเมิน พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรง IOC เท่ากับ .940

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้รับบริการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 40 ราย ด้วยวิธีของ Cronbach (Cronbach, L. J., 1990) พบว่ามีความเชื่อมั่นเท่ากับ .971



การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่มาใช้บริการที่สำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองแบบเจาะจงกับผู้ที่มาใช้บริการ และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปลักษณะข้อมูลเบื้องต้นและแสดงระดับการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้ใช้บริการในแต่ละมิติ
2. ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงแนวโน้มและความแตกต่างของระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการด้านต่าง ๆ
3. คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมิติเชิงคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยตรวจสอบข้อสมมติของการวิเคราะห์ ได้แก่ ความเป็นเส้นตรง (Linearity), ความเป็นอิสระของข้อผิดพลาด (Independence of Errors), ความแปรปรวนของข้อผิดพลาดคงที่ (Homoscedasticity), และการไม่มีภาวะร่วมเส้นตรง (Multicollinearity) เพื่อให้มั่นใจในความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .01

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 256 คน (64%) อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 106 คน (27%) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 182 คน (45%) สถานภาพโสด จำนวน 241 คน (60%) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 231 คน (58%) มีรายได้มากกว่า 25,000 บาท จำนวน 136 คน (34%) โดยส่วนใหญ่มาใช้บริการชำระเงินสมทบ จำนวน 112 คน (28%) ช่วงเวลา 12.31 - 14.30 น. จำนวน 131 คน (33%) และมาใช้บริการปีละ 1 - 3 ครั้ง จำนวน 184 คน (46%) จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มผู้ให้บริการส่วนใหญ่เป็นบุคคลวัยทำงาน มีการศึกษาและรายได้ระดับปานกลางถึงสูง อีกทั้งยังมีพฤติกรรมการใช้บริการที่สม่ำเสมอ

ตารางที่ 1 แสดงระดับความสำคัญคุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

ข้อที่	คุณภาพการให้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
1	ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.28	.58	มาก	5
2	ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	4.37	.58	มาก	2
3	ด้านการตอบสนองต่อผู้ให้บริการ	4.37	.60	มาก	1
4	ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ให้บริการ	4.37	.57	มาก	3
5	ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ให้บริการ	4.34	.60	มาก	4
ผลรวม		4.35	.59	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = .60) รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = .58) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = .57) ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .60) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .58) ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่า สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 มีการให้บริการในทุกมิติอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด และควรรักษาไว้เป็นจุดแข็งขององค์กร ในขณะที่ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่อาจเป็นจุดที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมดุลของคุณภาพบริการในทุกมิติ

ตารางที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

ข้อที่	ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
1	การให้บริการอย่างเสมอภาค	4.40	.59	มาก	1
2	การให้บริการอย่างตรงเวลา	4.33	.61	มาก	4
3	การให้บริการอย่างเพียงพอ	4.33	.60	มาก	3
4	การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.39	.56	มาก	2
5	การให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.26	.63	มาก	5
ผลรวม		4.34	.60	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจสูงสุด คือ การให้บริการอย่างเสมอภาค ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .59) รองลงมา คือ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .56) การให้บริการอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .60) การให้บริการอย่างตรงเวลา ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .61) และลำดับสุดท้าย คือ การให้บริการอย่างก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .63) ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการรับรู้และพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค และการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการให้บริการที่มีมาตรฐาน ไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถดูแลผู้ใช้บริการได้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การให้บริการอย่างก้าวหน้าอาจเป็นด้านที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติม เช่น การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือแนวทางบริการแบบดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพให้ทันต่อความต้องการของผู้รับบริการในอนาคต

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความพึงพอใจ		Sig	ผลการทดสอบ
	T	F		
เพศ	.707		.480	ไม่แตกต่าง
อายุ		2.072	.084	ไม่แตกต่าง
อาชีพ		.908	.437	ไม่แตกต่าง
สถานภาพ		2.096	.124	ไม่แตกต่าง
ระดับการศึกษา		1.198	.310	ไม่แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		.108	.980	ไม่แตกต่าง
ประเภทงานที่มาใช้บริการ		2.301	.044*	แตกต่าง
ช่วงเวลาที่มาใช้บริการ		1.549	.201	ไม่แตกต่าง
ความถี่ในการใช้บริการ		2.003	.113	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05



จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 ที่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ช่วงเวลาที่มาใช้บริการ ความถี่ในการใช้บริการ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 ไม่แตกต่างกัน ส่วนประเภทงานที่มาใช้บริการที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ยกเว้น ประเภทงาน ที่มาใช้บริการ ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแตกต่างในขั้นตอน การให้บริการ เช่น การขึ้นทะเบียนนายจ้าง หรือการแจ้งเข้า-ออกงาน อาจต้องใช้เอกสารประกอบจำนวนมาก มีขั้นตอนที่ซับซ้อน และใช้เวลานาน ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจต่ำกว่า ในขณะที่การชำระเงินสมทบ หรือขอรับ คืนเงินสมทบ เป็นงานที่มีระบบขั้นตอนการดำเนินงานที่สั้น สะดวก รวดเร็ว จึงทำให้เกิดความพึงพอใจมากกว่า

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	p-value
	B	SE	Beta		
ค่าคงที่	.245	.081		3.036	.003
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	.155	.030	.160	5.249	.000*
ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	.142	.047	.148	3.030	.003*
ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ	.154	.049	.166	3.155	.002*
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ	.197	.057	.203	3.481	.001*
ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ	.294	.051	.313	5.741	.000*

$R^2 = .875$, adjusted $R^2 = .874$ $F = 552.581$, $P < .05$

*ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงให้เห็นว่า คุณภาพ การให้บริการทั้ง 5 ด้าน ของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 มีความสัมพันธ์เชิงบวกและส่งผลต่อ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะในมิติของ ด้านการรู้จักและเข้าใจ ผู้ใช้บริการ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta) สูงที่สุดเท่ากับ 0.313 แสดงให้เห็นว่า ผู้รับบริการให้ความสำคัญ กับการได้รับการดูแลแบบเข้าใจ เข้าใจ มีการสื่อสารที่เหมาะสม การรับฟัง และความสามารถในการตอบสนองต่อ ความต้องการเฉพาะรายอย่างมีประสิทธิภาพจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. คุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกมิติ ทั้งด้านความเป็นรูปธรรมของ การบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ สะท้อนให้เห็นว่าสำนักงานสามารถดำเนินการตามมาตรฐานการบริการที่ครอบคลุม

ทั้งด้านกายภาพ พฤติกรรมของบุคลากร และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวธิดา สุริจักหงส์ และรัชดา ภักดิ์ยิ่ง ที่ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่งผา อำเภอบ้านผาง จังหวัดขอนแก่น (เยาวธิดา สุริจักหงส์ และรัชดา ภักดิ์ยิ่ง, 2565) และพบว่า คุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กาญจนา คำตัน และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการของสำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขา บางกะปิ (กาญจนา คำตัน และคณะ, 2565) ซึ่งรายงานว่าคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมากเช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรักษ์ ภูหิรัญ และกฤษฎา มุฮัมหมัด ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี (ศิริรักษ์ ภูหิรัญ และกฤษฎา มุฮัมหมัด, 2563) และงานวิจัยของ พัฒนดา เรืองฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเทศบาลเมืองปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช (พัฒนดา เรืองฤทธิ์, 2563) ที่พบว่า คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในต่างประเทศ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boyne, G. A. ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของรัฐบาลท้องถิ่นในสหราชอาณาจักร (Boyne, G. A., 2002) โดยพบว่า มิติด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) และความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษานี้ ที่พบว่า ทุกมิติของคุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 อยู่ในระดับมาก และมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจให้แก่ผู้ให้บริการ

2. ความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงาน มีการบริหารจัดการด้านการบริการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐนนท ทวีสิน และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจการให้บริการของประชาชนผู้ให้บริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุโขทัย (ญฐนนท ทวีสิน, 2566) พบว่า คุณภาพการให้บริการในด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในลักษณะเดียวกันกับผลการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Van Ryzin, G. G. ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะในประเทศสหรัฐอเมริกา (Ryzin, G. G., 2004) โดยพบว่า ประชาชนจะมีระดับความพึงพอใจสูงเมื่อได้รับการที่มีความรวดเร็ว ตรงต่อเวลา และสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า มิติของการให้บริการอย่างตรงเวลา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. เปรียบเทียบความพึงพอใจของคุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคม กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มประชากรที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน



มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของสำนักงานฯ ในระดับใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการให้บริการของสำนักงานฯ มีมาตรฐานเดียวกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการในทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทกา สายสวาท และคณะ ที่อธิบายไว้ว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (นันทกา สายสวาท และคณะ, 2563) พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่มีผลต่อความแตกต่างของระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในทิศทางเดียวกันกับผลวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรักษ์ ภูหิรัญ และกฤษฎา มุฮัมหมัด ที่อธิบายไว้ว่าปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี (ศิริรักษ์ ภูหิรัญ และกฤษฎา มุฮัมหมัด, 2563) พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างในระดับความพึงพอใจของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. คุณภาพการให้บริการมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการในทุกมิติ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ กล่าวคือ หากสำนักงานสามารถยกระดับคุณภาพในแต่ละมิติได้ ก็จะช่วยส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวธิดา สุริจกหงส์ และรัชดา ภักดียิ่ง ที่อธิบายไว้ว่าคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการ ของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น (เยาวธิดา สุริจกหงส์ และรัชดา ภักดียิ่ง, 2565) พบว่าคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อความความพึงใจในการใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการให้บริการที่ดีในทุกด้าน โดยเฉพาะในแง่ของการตอบสนองและความเข้าใจผู้ใช้บริการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าคุณภาพการให้บริการของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 อยู่ในระดับมากในทุกมิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของหน่วยงานในการดำเนินงานด้านการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติ ดังนี้ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ควรพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสำนักงานให้มีความทันสมัย เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนผู้มาใช้บริการในแต่ละวัน เช่น การจัดหาอุปกรณ์สำนักงานที่มีเทคโนโลยีทันสมัย การปรับปรุงพื้นที่พักคอย ห้องสุขา และพื้นที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ พร้อมทั้งจัดให้มีระบบกำกับดูแลที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามมาตรฐาน และสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของการให้บริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ควรส่งเสริมการอบรมและพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ให้สามารถให้บริการด้วยความเต็มใจ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาระบบสื่อสารและข้อมูลข่าวสารให้สามารถเข้าถึงง่าย ครอบคลุม และตอบสนองต่อข้อสงสัยหรือความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ ควรเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะในการให้คำปรึกษาของเจ้าหน้าที่

เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพของหน่วยงาน ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ ควรส่งเสริมให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้บริการอย่างจริงจัง และนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดจากการศึกษาที่มุ่งเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครพื้นที่ 9 ซึ่งอาจไม่สะท้อนภาพรวมของประเทศ อีกทั้งการใช้แบบสอบถามปลายเปิดและการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง อาจส่งผลต่อความหลากหลายของมุมมองที่ได้รับ ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังสำนักงานในภูมิภาคอื่นเพื่อเปรียบเทียบในระดับประเทศ พัฒนาเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมการให้บริการผ่านช่องทางดิจิทัล และนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก มาใช้เพื่อให้เข้าใจบริบทและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คำตัน และคณะ. (2565). คุณภาพการให้บริการของสำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขาบางกะปิ. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 12(2), 208-220.
- ณฐนท ทวีสิน. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจการใช้บริการของประชาชน ผู้ใช้บริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุโขทัย. ใน การประชุมระดับชาติและนานาชาติเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 6 ปี 2566. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทกา สายสวาท และคณะ. (2563). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 6(3), 262-269.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พัฒน์ดา เรืองฤทธิ์. (2563). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เยาวธิดา สุริจกหงส์ และรัชดา รักดียิ่ง. (2565). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการ Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(11), 1-16.
- รัชนาท บัวเงิน. (2562). คุณภาพการบริการของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูลพบุรี จำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริรักษ์ ภูหิรัญ และกฤษฎา มุฮัมหมัด. (2563). ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 ปี 2563. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2564 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 11 เมษายน 2568 จาก <https://www.opdc.go.th/>
- สำนักงานประกันสังคม. (2565). รายงานประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 26 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.sso.go.th/wpr/>
- Boyne, G. A. (2002). Public service performance: What do the public think? Public Administration, 80(4), 681-703.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). New York: Harper & Collins.
- Millet, J. D. (1954). Management in the public service. McGraw-Hill: Scientific Research.



- Parasuraman, A. et al. (1990). Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations. New York: Free Press.
- Ryzin, G. G. (2004). Expectations, performance, and citizen satisfaction with urban services. *Journal of Policy Analysis and Management*, 23(3), 433-448.

องค์ความรู้และตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ของสภาองค์กรชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้*

BODY OF KNOWLEDGE AND STRONG COMMUNITY INNOVATION MODEL SUB-DISTRICTS OF THE COMMUNITY ORGANIZATIONS COUNCILS IN THE SOUTHERN REGION

อุดมศักดิ์ เดโชชัย*, บุญยิ่ง ประทุม, สุรินทร์ ทองทศ, วิเชียร มั่นแท้

Udomsak Dechochai*, Boonying Prathum, Surin Thongthod, Wichian Manlae

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: udomsak_dec@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ไปสู่ นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง 2) ศึกษาองค์ความรู้และรูปแบบตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง และ 3) ศึกษา แนวทางการพัฒนาการวางแผนเชิงพื้นที่ในชุมชน ภายใต้โครงการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรม ชุมชนเข้มแข็ง ประจำปี 2565 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) สภาองค์กรชุมชนตำบล หนองหงส์ 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิชิต 4) สภาองค์กรชุมชนเทศบาล ตำบลบ้านเขี้ยวหลาน โดยใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมด 84 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ไปสู่ นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบล 4 พื้นที่ มีบริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะของกลุ่มที่นำไปสู่ ความเข้มแข็งของชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม ของสมาชิก การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างภาคีเครือข่ายของสภาองค์กรชุมชน 2) องค์ความรู้และรูปแบบตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง พบว่า สภาองค์กรชุมชนทั้ง 4 พื้นที่ ได้การขับเคลื่อน การพัฒนาชุมชนด้วยกลุ่มสตรี การจัดทำแผนชุมชนและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ การคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ และการสร้างภาคีเครือข่าย มีผู้นำนักประสาน บนฐานทรัพยากรชุมชน 3) แนวทางการพัฒนาการวางแผนเชิงพื้นที่ ในชุมชน พบว่า สภาองค์กรชุมชนในเขตภาคใต้ทั้ง 4 พื้นที่มีแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ เช่น การสร้างศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน แผนชุมชน การสร้างคนรุ่นใหม่ การสร้างเครือข่ายด้านการจัดการภัยพิบัติ และมีหลักสูตร ของชุมชน

คำสำคัญ: องค์ความรู้, นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง, สภาองค์กรชุมชน

Abstract

This research article with the purpose of studying The Context of the origin and characteristics of community organizations leading to strong community innovation, To study the body of knowledge



and prototype of the strong community innovation and to study the guidelines for the spatial planning development of the community, Under The Project to extract knowledge for the development of strong community innovation model subdistricts for the year 2022, by quality research studies Key informants 1) A Community Organization Council of Nong Hong Subdistrict, Nakhon Si Thammarat Province Thailand. 2) A Community Organization Council of Na Toei Subdistrict, Phang Nga Province Thailand. 3) A Community Organization Council of Wichit Municipal Subdistrict, Phuket Province Thailand. 4) A Community Organization Council of Ban Chiew Lan Municipal Subdistrict, Surat Thani Province Thailand. The research methodology was an in-depth interview form, group discussion with a total of 84 informants by descriptive data analysis. The research results found that: 1) The context for the birth and characteristics of community organization groups that lead to strong community innovation. It was found that the Subdistrict Community Organization Councils in 4 areas had the birth context and characteristics of A group that leads to the strength of the community according to the Community Organizations Council Act of 2008 and the group leaders have a vision. Member participation Continuously doing activities Exchanging knowledge and creating a network of community organization councils. 2) Knowledge and models of strong community innovation model sub-districts found that community organization councils in all 4 areas have driven community development with women's groups. Creating a community plan and developing a learning curriculum Improving Quality of life and health and creating network partners There is a leader who coordinates on the community resource base. 3) Guidelines for developing spatial planning in the community. It was found that community organization councils in all 4 southern areas have guidelines for spatial development, such as creating community learning centers. Community tourism, community plans, building the new generation Creating a network for disaster management and there is a community curriculum.

Keywords: Body of Knowledge, Strong Community Innovation, Community Organization Council

บทนำ

ท่ามกลางสถานการณ์ในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทยที่มีความเป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ตลอดจนถึงภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมา ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในประเทศ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยเด็ก ที่ลดลงและประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศ ในมิติต่าง ๆ มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น การลงทุนและการออม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เป็นประเด็นที่มีความท้าทายต่อทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ที่กล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) ประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียม

ความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึง บริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2561)

นวัตกรรมชุมชน คือ การคิดค้นทางใหม่ ๆ นวัตกรรมไม่ใช่เป้าหมาย แต่เป็นการหาหนทางใหม่ ๆ ในการไปสู่ เป้าหมาย ซึ่งก็คือ การกินดีอยู่ดี ความผาสุกของประชาชน ความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งจากฐานราก เป็นการแสวงหาหนทางใหม่ ๆ เนื่องมาจากหนทางเก่าที่เคยทำมาอาจไม่ได้ผล ดังนั้น นวัตกรรมจึงต้องเกาะกับ เป้าหมาย เพราะนวัตกรรมไม่ใช่เป้าหมายในตัวเอง นอกจากนี้ นวัตกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่อย่างสมบูรณ์ อาจต่อยอดจากของเดิม ซึ่งก็คือ รากเหง้าของชุมชน และนวัตกรรมชุมชนในฐานะเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยวิธีการ คือ ต้องใช้เรื่องหนึ่งเป็นตัวเริ่มต้น พิจารณาดำเนินการของชุมชนว่า มีอะไรบ้าง มีการริเริ่มจากจุดเริ่มต้นนั้น ก็ทำให้เข้มแข็งขึ้น เงื่อนไขโดยภาครัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนภาครัฐ ท้องถิ่นและภาคเอกชน โดยเป้าหมาย (Outcome) คือ ความยั่งยืน ของชุมชน สังคมเข้มแข็ง เมื่อชุมชนเข้มแข็งขึ้นมา ก็จะเป็นบทเรียนในการทำให้ชุมชนเข้มแข็งและเพื่อนำไปพัฒนา ในเรื่องอื่นหรือในพื้นที่อื่นต่อไป เมื่อนำเป้าหมายเป็นตัวตั้งแล้วดึงผู้เกี่ยวข้องเข้ามาทำงานร่วมกัน สุดท้ายแล้ว ชุมชนต้องรวมตัวกัน เช่น การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สร้างสรรค์ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี การสร้างสังคมที่เข้มแข็ง เป็นเครือข่ายถักทอของผู้คน โดยต้องมีแบบฝึกหัดจากเรื่องหนึ่งก่อน เพื่อทำเรื่องใหญ่ขึ้นต่อไป โดยในกระบวนการ ทำงาน 1) มี เป้าหมาย (Outcome) ชัดเจน และหาวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย 2) คิดเชิงบวกว่าปัญหาแก้ได้ และ ต้องมีจินตนาการ เช่นภาพชุมชนที่น่าอยู่ เศรษฐกิจดี ชุมชนที่เข้มแข็ง มีภาพเป็นอย่างไร 3) สร้างความร่วมมือ (Collaboration) ดึงคนที่สามารถมาช่วยแก้ปัญหาในแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจำเป็นต้องยอมรับข้อจำกัด (Limitation) ของตนเองเพื่อดึงคนที่รู้มาช่วยแก้ปัญหา 4) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หาวิธีการแปลกใหม่ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งผู้ที่อยู่ในปัญหาอาจมองไม่เห็น เสนอทางเลือกต่าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างให้ชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้องลงมือทำ ซึ่งไม่ได้เป็นการบอกให้ทำ และการมีความคิดสร้างสรรค์ ได้นั้นต้องมีข้อมูลในอดีตของชุมชน และข้อมูลที่สำคัญ ที่เป็นต้นทุนของชุมชน 5) ต้องประชุมเป็น หาดูร่วม จดรวม คือ เป้าหมาย จุดต่าง คือ วิธีการที่เรามีไว้แก้ปัญหา ได้มากขึ้น นวัตกรรมชุมชนในฐานะเครื่องมือในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมชุมชน เป็นเครื่องมือใน การต่อรอง เป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ ในการรับมือและเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลง โดยกลไกแบบเดิมทำได้ไม่มี ประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นวัตกรรมชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้ปัญหาสามารถ ที่จะแก้ไขได้บางส่วน ในบางแง่มุม และปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างส่วนต่าง ๆ นับตั้งแต่ รัฐกับชุมชน ชาวบ้านกับชุมชน ชาวบ้านกับองค์กรพัฒนาเอกชน ชาวบ้านกับท้องถิ่น เป็นต้น (สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการ ความรู้และการสื่อสาร, 2563) รวมทั้งมิติความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นมี ศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่าย การพัฒนาเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของ ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้อย่าง ต่อเนื่อง และการที่คนในชุมชนรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนโดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ของชุมชนจนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมภายใน ซึ่งส่งผลกระทบสู่ภายในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553), (ธีระพงษ์ แก้วหาญ, 2543)



บริบทของสภาองค์กรชุมชนทั้ง 4 พื้นที่ในเขตภาคใต้ ประกอบด้วย 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเดียง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 4) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขวหุลาน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำแบบประเมินความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนภายใต้กรอบตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 4 มิติ ได้แก่ 1) คนมีแนวคิดและความสามารถเพิ่มขึ้น 2) องค์กรชุมชนเข้มแข็ง มีความสามารถในการบริหารจัดการ 3) คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้น และ 4) การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์โครงสร้าง นโยบาย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งที่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ร่วมกันคิดค้นพัฒนาขึ้น โดยผลการประเมินตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 4 มิติ ประจำปีงบประมาณ 2565 และทั้ง 4 พื้นที่ได้ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับดีมาก ซึ่งโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนให้การสนับสนุน ล้วนเป็นโครงการที่จะนำไปสู่เป้าหมายชุมชนเข้มแข็ง ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะเป็นทั้งกลไกและเครื่องมือสำคัญ ที่จะทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสำรวจรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เช่น สถานภาพความเป็นอยู่ ทุน ทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ปัญหาที่เผชิญ ความต้องการของชุมชน สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเพราะการมีแผนจะทำให้ชุมชนจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการแก้ปัญหา หรือนำสู่การพัฒนาที่มีกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ร่วมรับผลประโยชน์จากการแก้ปัญหาและการพัฒนาที่ชัดเจน จนทำให้เกิดแผนงานโครงการหรือกิจกรรมที่มีคุณค่าและยั่งยืนกับชุมชนโดยแท้จริง (สุภาวดี ขุนทองจันทร์ และคณะ, 2566)

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อได้องค์ความรู้เกี่ยวกับต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง เพื่อสามารถยกระดับการพัฒนาเชิงพื้นที่และ สามารถนำองค์ความรู้ชุมชนนวัตกรรมมาเป็นตัวอย่างในการพัฒนาชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ไปสู่นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และรูปแบบตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการวางแผนเชิงพื้นที่ในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกระบวนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การจัดเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดองค์ความรู้ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทั้ง 4 กลุ่มองค์กรชุมชน ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและอาศัยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยพิจารณาการออกแบบเป็นกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก
3. การจดบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย โดยการบันทึกเสียงและภาพการประชุม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 84 คน ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวน 4 พื้นที่การศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ภาคีพัฒนา ตัวแทนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.)

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 84 คน โดยเจาะจงจากผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูล ตรงกับการวิจัยมากที่สุด ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวน 4 พื้นที่การศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน 1 คน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน 5 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน 5 คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ 2 คน ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้อง 2 คน ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 3 คน

ขอบเขตในการวิจัย

สภาองค์กรชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 4) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขวหุลาน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวประเด็นคำถามการสนทนากลุ่มของงานวิจัยเรื่อง โครงการถอดองค์ความรู้ การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ประจำปี 2565 ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และประเด็นสำคัญในการสนทนากลุ่ม และคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน เลขที่ใบรับรอง REC 046/65

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็น การสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการก่อเกิดของกลุ่ม องค์ความรู้เกี่ยวกับตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชน เข้มแข็ง และแนวทางการพัฒนาการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ประเด็นดังนี้ 1) บริบทการก่อเกิดของชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน 2) องค์ความรู้และรูปแบบของตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชน เข้มแข็ง 3) ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน 3.1) คุณภาพของคน 3.2) องค์การชุมชน 3.3) คุณภาพชีวิตของคน ในชุมชน 3.4) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาคีเครือข่าย 4) แนวทางการพัฒนาแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในชุมชน

ส่วนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้กำหนดการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 5 - 10 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประเด็นตามวัตถุประสงค์จากการถอดองค์ความรู้ และการจัดบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำ การจัดบันทึกภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย โดยการบันทึกเสียงและภาพการประชุม และนำมาถอดใจความสำคัญสรุปเชิงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประสานกับเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน (องค์การมหาชน) ที่รับผิดชอบในพื้นที่ในการประสานการนัดกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการลงพื้นที่ในการเปิด เวทีการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก และเมื่อนัดหมายวันเวลา สถานที่ และกลุ่มเป้าหมายได้แล้ว ผู้วิจัย ได้ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการวิจัยเพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรับทราบอย่างทั่วถึง และ ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นคำถามหลักใน การสนทนากลุ่มเพื่อดำเนินการถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ ตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชน ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มประชากร เป้าหมายโดยเจาะจงเนื่องจากเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูลและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล พื้นที่การศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิก สภาองค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชนที่ เกี่ยวข้อง ตัวแทนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) รวมทั้ง 84 คน



การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและนำข้อมูลที่ได้เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบและนำมาตีความหมายเชื่อมโยงสัมพันธ์เพื่อสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมา ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์แล้วประเด็นใดไม่มีความชัดเจนก็จะดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและถอดองค์ความรู้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี และการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปของการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งโดยการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกันกับข้อมูลที่เชื่อถือได้รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการทวนข้อมูลเพื่อรับฟังความเห็นจากพื้นที่และให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. บริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ไปสู่นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

สภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 4 พื้นที่ ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลลิขิต อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหวาน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีบริบทการก่อเกิดจากพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งสภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจ ดังต่อไปนี้ 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน 3) เผยแพร่ และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมถึงการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน 4) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) จัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีผล หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย 7) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมถึงประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน 8) ประสานและร่วมมือกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น 9) รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงานใด ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ โดยรายงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง 10) วางกติกาในการดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล 11) จัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชนตำบลรวมถึงสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ และ 12) เสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อไปร่วมประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวนสองคน

ส่วนคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งซึ่งแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 4 พื้นที่ ได้มีองค์ประกอบของกลุ่มองค์กรชุมชน ดังนี้ คือ 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ โดยมี นางเพ็ญศรี รัตนพันธุ์ เป็นประธานสภาองค์กรชุมชน วันที่ก่อตั้ง วันที่ 4 สิงหาคม 2554 มีจำนวน 14 หมู่บ้าน และกลุ่มที่เข้าร่วมจัดตั้ง ครั้งแรก 51 กลุ่ม เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย โดยมี นาง ยุพิน คล่องแคล่ว เป็นประธานสภาองค์กรชุมชน ก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2555 มีจำนวน 9 หมู่บ้าน และกลุ่มที่จัดตั้งทั้งหมด 19 กลุ่ม 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร โดยมี นายไชยยศ สิงขรณ์ เป็นประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล ก่อตั้งเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2551 มี 9 หมู่บ้าน และกลุ่มที่จัดตั้ง ที่เข้าร่วมจัดตั้งครั้งแรก 28 กลุ่ม และ 4) สภา องค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน โดยมีนาย สุรินทร์ ศรีสวัสดิ์ เป็นประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล ก่อตั้งเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 มีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน จำนวนชุมชนที่จัดตั้ง ทั้งหมด 13 กลุ่ม ซึ่งเมื่อพิจารณา จากคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ทั้ง 4 แห่งในพื้นที่ภาคใต้ พบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนทางด้านอาชีพ กลุ่มองค์กรชุมชนทางด้านสวัสดิการชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนด้านวิสาหกิจชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนด้านกลุ่มสตรี และกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มองค์กรชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสุขภาพ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งแต่ละมีศักยภาพและกระบวนการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย การมีผู้นำกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม มีกิจกรรมความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานชุมชน

2. องค์ความรู้และรูปแบบตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

รูปแบบและวิธีการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 4 พื้นที่ พบว่า องค์ความรู้และรูปแบบตำบลต้นแบบ นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของแต่ละพื้นที่ มีดังนี้ คือ

สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินการ ขับเคลื่อน ด้วยพลังสตรี ในการบริหารจัดการชุมชนโดยมีการกระจายอำนาจในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งโซนการบริหารและกระจายอำนาจในการตัดสินใจแต่ละโซน ซึ่งได้แบ่ง การบริหารจัดการชุมชนเป็น 3 โซน (หงส์ฟ้า หงส์ทอง หงส์หยก) 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย จังหวัดพังงา พบว่า องค์ความรู้และรูปแบบ การดำเนินงานโดยการขับเคลื่อนด้วยองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งโดยมีการบูรณาการแผนชุมชนร่วมกับสถาบัน การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการเรียนรู้ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สู่ยุทธศาสตร์ ร่วมกับขบวนจังหวัดสู่พังงาแห่งความสุข 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร จังหวัดภูเก็ต พบว่า องค์ความรู้ และรูปแบบการดำเนินการขับเคลื่อนงานหลายมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้านสุขภาพ ผ่านการประสานเชื่อมโยงภาคีการพัฒนา ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำ ตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวิเชียร และองค์กรพัฒนาในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะด้าน การเสริมสร้างสุขภาพของชุมชน และมีมิติการบริการสาธารณสุขแก่คนในชุมชนโดยมุ่งเน้นกลุ่มเปราะบาง คือ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้พิการ และกลุ่มผู้สูงอายุ 4) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน จังหวัด สุราษฎร์ธานี พบว่า องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินงานชุมชนด้านการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของ ท้องที่ท้องถื่นอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ผู้นำมีการประสานงานพัฒนา และกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ได้ยึดฐาน ทรัพยากรชุมชนเป็นหลักในการจัดการทรัพยากรร่วมโดยผ่านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างกฎระเบียบกติกาการร่วมกันใน การจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

3. ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชน ประกอบด้วย

3.1 ด้านคุณภาพของคน พบว่า การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กร ชุมชนตำบลหนองหงส์ ประกอบด้วย การขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนโดยใช้บทบาทพลังสตรีเป็นกลไกใน



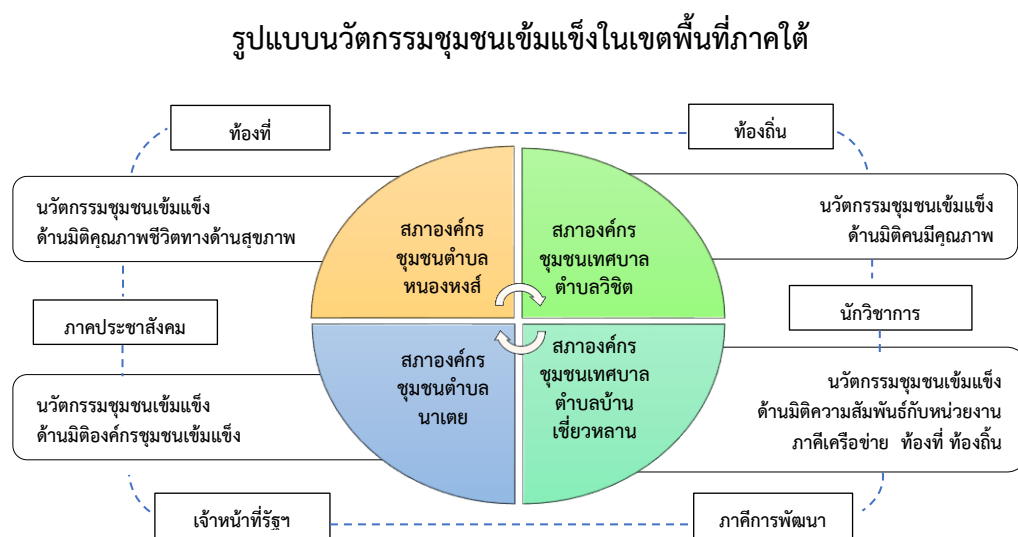
การขับเคลื่อนงานชุมชนที่มาจากกลุ่มแม่บ้านวัด การบูรณาการการทำงานเกี่ยวกับ การมีจินตภาพร่วมของผู้คนในชุมชนท้องถิ่น คือ การทำงานอาสา การจัดการชุมชนร่วมโดยแบ่งเป็น การจัดการ 3 โซน ได้แก่ หงส์ฟ้า หงส์ทอง หงส์หยก สามารถสร้างนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ผ่านกลุ่มสตรี ขับเคลื่อนลดภาระหนี้สิน การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ พึ่งตนเองได้ด้านสุขภาพ และสามารถยกระดับเป็นนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน คือ การสร้างและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาตลาดวัฒนธรรม

3.2 ด้านองค์กรชุมชน พบว่า การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย ประกอบด้วย การขับเคลื่อนงานชุมชนโดยใช้แผนชุมชน เป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งมีการสร้างภาคีเครือข่ายร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่หลากหลายและทั่วถึงกับสมาชิกกองทุน และสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ชุมชนด้านการเสริมสร้างอาชีพ ได้ดำเนินการผ่านการจัดการความรู้เกี่ยวกับแผนชุมชน สามารถขับเคลื่อนเป็นนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งในมิติองค์กรชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ชุมชนนำไปสู่การยกระดับเป็นนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน คือ ยุทธศาสตร์พึ่งพาแห่งความสุข

3.3 ด้านคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พบว่า การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิจิตร ประกอบด้วย การขับเคลื่อนด้วยการทำกองบุญทอดผ้าป่าเพื่อสมทบร่วมกันสร้างพื้นที่กลางของชุมชน คือ สวนสุขภาพ ร่วมกับหน่วยงานเพื่อให้บริการทางการแพทย์ชุมชนและบูรณาการร่วมการทำงานเพื่อขับเคลื่อนไปสู่นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ สวนสุขภาพแบบองค์รวม และยกระดับไปสู่นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน คือ ศูนย์การแพทย์ชุมชน การดูแลสุขภาพชุมชน คลอบคลุมทุกเพศทุกวัย

3.4 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาคีเครือข่าย พบว่า การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน ประกอบด้วย การขับเคลื่อนงานชุมชนผ่านกลไกการสร้างความร่วมมือความสัมพันธ์อันดีระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายการพัฒนาบนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีผู้นำนักประสาน ตลอดจนจนถึงการสร้างกติการ่วมบนฐานของการจัดการทรัพยากรของชุมชน จนนำไปสู่นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งด้านภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมความสัมพันธ์อันดีระหว่างท้องที่ท้องถิ่น และสามารถจะพัฒนาและขับเคลื่อนเป็นธรรมาภิบาลชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปรูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งในเขตพื้นที่ภาคใต้ ดังแผนภาพประกอบได้ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 แสดงนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนตำบลพื้นที่ภาคใต้

4. แนวทางการพัฒนาการวางแผนเชิงพื้นที่ในชุมชน

ประเด็นปัญหา ความต้องการพัฒนาในพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการประกอบการวางแผนการดำเนินโครงการด้านการวิจัย การพัฒนาพื้นที่ในอนาคตของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่จะเชื่อมโยงกับหน่วยวิจัยในท้องถิ่น พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการดำเนินชีวิตของประชาชนด้านการงานและการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ตลอดจนภาพรวมของปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับความเข้าใจในระบบการทำงานของสภาองค์กรชุมชน และปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาเรื่องการตลาด เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ของชุมชน และแนวทางการพัฒนานักวิจัยชุมชนปฏิบัติการในพื้นที่

สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย ปัญหาที่สำคัญ คือ การดำเนินชีวิตของประชาชนด้านการงานส่วนรวม การรวมกลุ่ม และแนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจชุมชนทางด้านเกษตรที่มีราคาตกต่ำ และการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาและส่งเสริมเกี่ยวกับการตลาดชุมชน ตลาดสัญญาเพื่อจำหน่ายสินค้าชุมชน และทำการศึกษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ

สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิชัย ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาสังคมเมือง และการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนยังมีน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรในพื้นที่ รวมทั้ง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนยังไม่โดดเด่นมากนักแต่ทำงานขับเคลื่อนร่วมกับเทศบาลตำบลได้เป็นอย่างดี ส่วนประเด็นการพัฒนาในพื้นที่ คือ การสร้างความมั่นคงด้านอาชีพของคนในชุมชน และการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนการหนุนเสริมเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการตลาดออนไลน์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับคนในชุมชน สำหรับการวิจัยในพื้นที่ประเด็นสำคัญ คือ การบริหารและการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้ง การให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้เข้ามาหนุนเสริมเกี่ยวกับ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทสภาองค์กรชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติดในชุมชนและปัญหาเกี่ยวกับการว่างงาน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด 19 ความต้องการพัฒนาในพื้นที่ ประกอบด้วย การส่งเสริมอาชีพในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ส่วนแนวทางการพัฒนาและการวางแผนเชิงพื้นที่ในชุมชน พบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ ได้มีแนวทางการพัฒนาและวางแผนเชิงพื้นที่ ใน การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลหนองหงส์ เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยยึดหลักวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมที่มีอยู่เป็นพลังในการขับเคลื่อนประสานภาคีเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด

สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย จังหวัดพังงา ได้มีแนวทางการพัฒนาและวางแผนเชิงพื้นที่ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ (น้ำท่วม) การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ของตำบลนาเตยเพื่อเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดพังงาแห่งความสุข

สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิชัย จังหวัดภูเก็ต ได้มีแนวทางการพัฒนาและวางแผนเชิงพื้นที่ คือ การพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้นำคนรุ่นใหม่ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนบนฐานเชิงพหุวัฒนธรรม และการสร้างอาชีพที่มั่นคง และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อพัฒนาและรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน ได้มีแนวทางการพัฒนาและวางแผนเชิงพื้นที่ คือ การวางแผนร่วมเพื่อดำเนินการอบรมมัคคุเทศก์น้อย เพื่อรองรับภาคการท่องเที่ยว ภาคการบริการ ทั้งโรงแรมที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว และการเสนอแผนงานด้านการท่องเที่ยว ในระดับท้องถิ่น และระดับอำเภอ และการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน



อภิปรายผล

1. บริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ไปสู่นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

สภาองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตภาคใต้ทั้ง 4 พื้นที่ ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน ได้มีบริบทการก่อเกิดและคุณลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับศักยภาพด้านฐานทรัพยากรชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมีคุณลักษณะของกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ชุมชนและมีกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ทั้งผู้นำ กิจกรรม การขับเคลื่อนงาน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับอุดมศักดิ์ เดโชชัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการจัดการตนเอง พบว่า บริบทการก่อตัวของสภาองค์กรชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดจากการรวมตัวของเครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชนเดิม ที่รวมตัวกันเพื่อจัดตั้ง จัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนตำบลในเบื้องต้น และเกิดการขับเคลื่อนขยายผลสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายองค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และภาคีพัฒนา เพิ่มเติมขึ้นตามประเด็นยุทธศาสตร์ของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช และบทบาทของสภาองค์กรชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชที่นำไปสู่การจัดการตนเอง พบว่า มีบทบาทสำคัญที่นำไปสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นอย่างน้อย 2 ระดับด้วยกัน คือ 1) การจัดการระดับปากท้องตนเอง ที่เรียกว่า Self-Management กล่าวคือ บทบาทการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนดังกล่าวพบว่า ทำให้ชุมชนมุ่งเน้นการขับเคลื่อนตามประเด็นกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เพื่อให้ตนเองครอบคลุม หรือเครือข่ายมีขีดความสามารถพึ่งพาตนเองได้ก่อนเป็นลำดับแรก และ 2) การจัดการตนเองระดับปกป้องคุ้มครองสาธารณะ ที่เรียกว่า Self-Governance กล่าวคือ บทบาทการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนดังกล่าว พบว่า ชุมชนท้องถิ่นใช้กลุ่มองค์กรชุมชน เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาสาธารณะของชุมชน เกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์สาธารณะที่มีอำนาจสร้างพลังการต่อรอง และมีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกัน (อุดมศักดิ์ เดโชชัย, 2565)

2. องค์ความรู้และรูปแบบตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง

รูปแบบและวิธีการทำงานของสภาองค์กรชุมชนทั้ง 4 พื้นที่ พบว่า 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีรูปแบบการดำเนินการขับเคลื่อนด้วยพลังสตรี ในการบริหารจัดการชุมชนโดยมีการกระจายอำนาจในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยแบ่งโซนการบริหารและกระจายอำนาจในการตัดสินใจแต่ละโซน ซึ่งได้แบ่ง การบริหารจัดการชุมชนเป็น 3 โซน (หงส์ฟ้า หงส์ทอง หงส์หยก) 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย จังหวัดพังงา พบว่า มีรูปแบบการดำเนินงานโดยการขับเคลื่อนด้วยองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งโดยมีการบูรณาการแผนชุมชนร่วมกับสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการเรียนรู้ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สู่ยุทธศาสตร์ร่วมกับขบวนจังหวัดสู่พังงาแห่งความสุข 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร จังหวัดภูเก็ต พบว่า รูปแบบการดำเนินการขับเคลื่อนงานหลายมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้านสุขภาพ ผ่านการประสานเชื่อมโยงภาคีการพัฒนา ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลวิเชียร และองค์กรพัฒนาในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะด้านการเสริมสร้างสุขภาพของชุมชน และมีบริการสาธารณสุขแก่คนในชุมชนโดยมุ่งเน้นกลุ่มเปราะบาง คือ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้พิการ และกลุ่มผู้สูงอายุ 4) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีรูปแบบการดำเนินงานชุมชนด้านการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นที่ท้องถิ่นอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ผู้นำมีการประสานงานพัฒนา และกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ได้ยึดฐานทรัพยากรชุมชนเป็นหลักในการจัดการทรัพยากรร่วมโดยผ่านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างกฎระเบียบกติการ่วมกันในการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของสุจิตา บัวสุขเกษม และคณะ ที่ได้ทำ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการดำเนินงานอย่างบูรณาการ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นพลังของการทำงานของชุมชนที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งพึ่งพาตนเองที่อาศัยการดำเนินงานอย่างบูรณาการได้ 6 ประการ ได้แก่ 1) การมีจินตภาพร่วมของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง 2) การจัดการร่วมกันในเชิงสถาบัน 3) การจัดการความรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมในความรู้และการยกระดับองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ ได้แก่ ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการความรู้และการนำความรู้ไปสู่การพัฒนาชุมชนหรือการแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างเท่าทันความเปลี่ยนแปลง 4) มีกติการ่วม มีข้อตกลงร่วมในการจัดการ เพื่อนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งและการออกแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพร่วมกันในรูปแบบธรรมนูญสุขภาพตำบลหรือสัญญาประชาคม 5) บทบาทภาคประชาสังคมกับการเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาชุมชน 6) การสร้าง “พื้นที่กลาง” หรือ พื้นที่เจรจาและปรึกษาหารือ พบว่า ชุมชน องค์การชุมชนและภาคประชาสังคมได้ร่วมกันสร้าง “พื้นที่กลาง” ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านการจัดการทรัพยากรและความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา (Pain Point) ของชุมชน (สุจิตา บัวสุขเกษม และคณะ, 2565) รวมทั้งสอดคล้องกับ ไฟสอล มาหะมะ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบนวัตกรรมชุมชนของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่: กรณีศึกษาบ้านศรีหาน้ำ ตำบลธารโต อำเภอธารโต จังหวัดยะลา พบว่า เกิดนวัตกรรมชุมชน 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ ลานกะลาเคลื่อนที่และยางยืด 2) รูปแบบกลไก ได้แก่ สภาชุมชนและกลุ่มสตรี 3) รูปแบบแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แปลงเกษตร ทั้งสามรูปแบบมีระดับนวัตกรรมเป็นการประยุกต์จากพื้นที่อื่นมาใช้ในพื้นที่ ปัจจุบันมีการนำทั้ง 3 นวัตกรรมชุมชนไปใช้ภายในชุมชนและมีการยกระดับอย่างต่อเนื่อง มีปัจจัยด้านบริบทที่ทำให้เกิดนวัตกรรม คือ วัฒนธรรมมุสลิมและสังคมแบบเครือญาติ ปัจจัยนำเข้าคือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ และการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า มีกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการโดยเฉพาะการร่วมวางแผนและมีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ระบบพี่เลี้ยง (ไฟสอล มาหะมะ และคณะ, 2562)

3. แนวทางการพัฒนาการวางแผนเชิงพื้นที่ในชุมชน

ประเด็นปัญหา ความต้องการพัฒนาในพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการประกอบการวางแผนการดำเนินโครงการด้านการวิจัย การพัฒนาพื้นที่ในอนาคตของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่จะเชื่อมโยงกับหน่วยวิจัยในท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ทั้ง 4 แห่ง พบว่า 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ ปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการดำเนินชีวิตของประชาชนด้านการงานและการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ตลอดจนภาพรวมของปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับความเข้าใจในระบบการทำงานของสภาองค์กรชุมชน และปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาเรื่องการตลาด เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ของชุมชน และแนวทางการพัฒนานักวิจัยชุมชนปฏิบัติการในพื้นที่ 2) สภาองค์กรชุมชนตำบล นาเตย ปัญหาที่สำคัญคือ การดำเนินชีวิตของประชาชนด้านการงานส่วนรวม การรวมกลุ่ม และแนวทางส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจชุมชนทางด้านเกษตรที่มีราคาตกต่ำ และการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาและส่งเสริมเกี่ยวกับการตลาดชุมชน ตลาดสัญญาเพื่อจำหน่ายสินค้าชุมชน และทำการศึกษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ 3) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลวิชิต ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาสังคมเมือง และการสร้างคนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนยังมีน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรในพื้นที่ รวมทั้งบทบาทของสภาองค์กรชุมชนยังไม่โดดเด่นมากนักแต่ทำงานขับเคลื่อนร่วมกับเทศบาลตำบลได้เป็นอย่างดีส่วนประเด็นการพัฒนาในพื้นที่ คือ การสร้างความมั่นคงด้านอาชีพของคนในชุมชน และการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนการหนุนเสริมเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการตลาดออนไลน์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับคนในชุมชน สำหรับการวิจัยในพื้นที่ประเด็นสำคัญ คือ การบริหารและการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งการให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้เข้ามาหนุนเสริมเกี่ยวกับ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทสภาองค์กรชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน 4) สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน



ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาเสียดังในชุมชนและปัญหาเกี่ยวกับการว่างงาน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด 19 ความต้องการพัฒนาในพื้นที่ ประกอบด้วย การส่งเสริมอาชีพในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร อิมิวัตรและคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ท้องถิ่นอภิวัด : นวัตกรรมจัดการชุมชนตำบลห้วยม อำเภอบาง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการในการแก้ไขปัญหาเกิดจากบุคคลสามฝ่าย ได้แก่ ผู้นำในชุมชน ข้าราชการในพื้นที่และประชาชนร่วมเสวนาระดมความคิด ร่วมกำหนดวิธีการ และร่วมหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสันติวิธี และด้านนวัตกรรมจัดการชุมชนของตำบลห้วยม ได้ริเริ่มขับเคลื่อนเพื่อสร้าง “ธรรมนูญประชาชนคนตำบลห้วยม” ซึ่งเป็นผลผลิตทางความคิด กระบวนการ ความร่วมมือจากหลายฝ่าย แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนเป็นตัวขับเคลื่อนเป็นกฎเกณฑ์และกติการ่วมกันของชุมชน เพราะชุมชนมีความเชื่อว่าชุมชนจะเข้มแข็งได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนด้วยกันเองที่จะการกำหนดทิศทางการพัฒนา การจัดการตนเอง การสาธารณสุขพื้นฐาน การอยู่อาศัยร่วมกัน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของชุมชนท้องถิ่น (ประยูร อิมิวัตร และคณะ, 2561)

ส่วนแนวทางการพัฒนาและการวางแผนเชิงพื้นที่ในชุมชนของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ ภาคใต้ทั้ง 4 แห่งพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ของตำบล การพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้นำคนรุ่นใหม่ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนบนฐานเชิงพหุวัฒนธรรม และการสร้างอาชีพที่มั่นคง และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อพัฒนาและรองรับการท่องเที่ยวชุมชน และการวางแผนร่วม เพื่อรองรับภาคการท่องเที่ยว ภาคบริการ และการเสนอแผนงานด้านการท่องเที่ยว ในระดับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมจัดการตนเองของชุมชนไชยาเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ผลการศึกษพบว่า 1) การจัดการตนเองของชุมชนเน้นวิถีวัฒนธรรมบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก และทำไร่ทำสวนเป็นอาชีพเสริม การประกอบอาชีพดังกล่าวชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตแบบยังชีพเป็นแบบเพื่อขาย และเน้นการปฏิบัติการร่วมกลุ่มอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนกลุ่มอาชีพของชุมชนไชยา ได้แก่ 1.1) กลุ่มอาชีพชุมชนตำบลป่าแหว 1.2) กลุ่มอาชีพชุมชนตำบลทุ่ง และ 1.3) กลุ่มอาชีพชุมชนตำบลเลม็ด และ 2) ตัวแบบนวัตกรรมจัดการตนเองด้านอาชีพเพื่อความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน คือ แบบการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมเพื่อความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ได้มีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) ด้านผู้นำ 1.2) ด้านความเป็นกลุ่มอาชีพ 1.3) ด้านผลผลิต 1.4) ด้านการปรับตัวของชุมชน 1.5) ด้านฐานคิด และ 1.6) ด้านการจัดการตนเองของชุมชนมีการเรียนรู้และสืบต่อกันภายในชุมชนเพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า องค์ความรู้และตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งด้านมิติคนมีคุณภาพ (กลุ่มสตรี) ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองหงส์ นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งด้านมิติคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลเทศบาลตำบลวิเชียร นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งด้านมิติองค์กรชุมชน ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเตย และนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งด้านมิติมิติความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ท้องที่ ท้องถิ่น ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้าน

เชี่ยวชาญ ซึ่งทุกพื้นที่ พบว่า มีการเชื่อมโยงภาคีพัฒนาต่าง ๆ ประกอบด้วย ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่ 1) สภาองค์กรชุมชนระดับตำบล ต้องเป็นองค์กรที่สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานพัฒนาในระดับตำบลเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติโดยเน้น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ควรยกระดับกลุ่มองค์กรชุมชน ที่มีความเข้มแข็งเพื่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้นแบบของสภาองค์กรชุมชนระดับตำบล 3) สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการออกแบบการติดตามประเมินตนเองของสภา องค์กรชุมชนโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิง นโยบาย 1) รัฐบาลต้องส่งเสริมการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้นเพื่อสามารถ สนับสนุนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในประเด็นต่างๆของแต่ละพื้นที่ และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นสาธารณะร่วมกันด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมและสุขภาพ 2) รัฐบาล ต้องมีนโยบายการเพิ่มงบประมาณในจัดตั้งกองทุนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนโดยตรงควบคู่ไปกับการดำเนินงาน ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นกองเลขาตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้ การขับเคลื่อนงานตามภารกิจของสภาองค์กรชุมชนเป็นไปอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน 3) ระดับจังหวัดควรมีการบูรณาการ แผนยุทธศาสตร์และพัฒนาฐานข้อมูลของกลุ่มองค์กรชุมชนโดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ร่วมกับ สถาบันการศึกษาและภาคีการพัฒนา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ในโครงการวิจัยเรื่อง โครงการถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชน เข้มแข็ง ประจำปี 2565 และขอขอบคุณกลุ่มองค์กรชุมชนภาคีเครือข่ายในพื้นที่ภาคใต้ทั้ง 4 แห่งที่ได้ให้ข้อมูลใน การวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่นการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิพิธการพิมพ์ จำกัด.
- ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ. (2564). นวัตกรรมจัดการตนเองของชุมชนไทยเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจบนฐาน วัฒนธรรมชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(1), 47-60.
- ธีระพงษ์ แก้วหาญ. (2543). กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม. ขอนแก่น: คลังนา นาวินวิทยา.
- ประยูร อิมิวัตร และคณะ. (2561). ท้องถิ่นอภิวัด : นวัตกรรมจัดการชุมชนตำบลหัวม อำเภอพาน จังหวัด เชียงราย. วารสารการบริหารปกครอง, 7(2), 173-193.
- ไพศอล มาหะมะ และคณะ. (2562). การสร้างรูปแบบนวัตกรรมชุมชนของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่: กรณีศึกษา บ้านศรีท่าน้ำ ตำบลธารโต อำเภอธารโต จังหวัดยะลา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 14(1), 39-52.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และการสื่อสาร. (2563). นวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).



- สุธิดา บัวสุขเกษม และคณะ. (2565). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยการดำเนินงานอย่างบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์ และคณะ. (2566). การศึกษาเพื่อถอดองค์ความรู้การพัฒนาตำบลเข้มแข็งมิติคนมีคุณภาพ และมิติการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- อุดมศักดิ์ เดโชชัย. (2565). การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการจัดการตนเอง. ใน คุชณินพนธ์ปรัชญาคุชณินบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รูปแบบการจัดการและสภาพคล่องทางการเงินที่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยง
ด้านสภาพคล่องของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
หลังสถานการณ์ โรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา (COVID-19)*

THE MANAGEMENT PATTERNS AND FINANCIAL LIQUIDITY AFFECTING
THE LIQUIDITY RISK OF HOTELS IN KOH SAMUI DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE,
AFTER CORONAVIRUS DISEASE PANDEMIC (COVID-19)

ช่อลัดดา พรหมดนตรี, อริสรา ชูมี*, นินธนา เอี่ยมสะอาด

Choladda Promdontre, Arissara Chumee*, Ninthana Iamsaard

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: arissara.chu@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบการจัดการการเงิน การจัดการสภาพคล่องทางการเงิน และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรม ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนโรงแรมระดับ 3 ดาว และระดับ 4 ดาว จำนวน 290 ราย มีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรม หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่ธุรกิจโรงแรมอยู่ในมาตรฐาน ระดับ 4 ดาว ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ตำบลหน้าเมือง มีการจดทะเบียนประกอบธุรกิจเป็นบริษัทจำกัดทุนจดทะเบียนของธุรกิจมีมูลค่า 11 - 20 ล้านบาท ระยะเวลาการประกอบธุรกิจ มากกว่า 10 ปี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีรายได้ลดลง 2) รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรม หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งทางด้านการจัดการสภาพคล่องทางการเงิน ด้านรูปแบบการจัดการการเงิน และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน ตามลำดับ ส่วนการจัดการสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรม ได้แก่ รูปแบบการจัดการการเงินมีผลกระทบต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรม ได้แก่ การจัดการการเงิน ด้านการจัดหาเงินทุนและด้านการควบคุมทางการเงิน และการจัดการสภาพคล่องทางการเงินด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการทางการเงิน, ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน, ผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรม, อำเภอเกาะสมุย, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)



Abstract

This research aims to study the financial management patterns, financial liquidity management, and financial liquidity risks of hotel businesses following the Coronavirus disease pandemic (COVID-19). The study employed a mixed-methods approach. The sample consisted of 290 representatives from 3-star and 4-star hotels, selected through purposive sampling. The research instrument used was a questionnaire. Statistical tools for data analysis included percentages, means, standard deviations, Pearson's correlation coefficients, and multiple regression analysis. The research findings revealed that the financial management patterns of hotel businesses after the COVID-19 pandemic can be divided into two parts: 1) General information: The majority of the hotels were 4-star establishments located in the Na Mueang Subdistrict and registered as limited companies. Their registered capital ranges from 11-20 million baht. Most had been in operation for over 10 years. Following the COVID-19 pandemic, these businesses experienced a decline in revenue. 2) Financial management patterns: The overall average level of financial management practices in the hotel industry after the COVID-19 pandemic was rated as high. These practices included financial liquidity management, financial management patterns, and financial liquidity risk management. In terms of financial liquidity management, the study found that the financial management patterns had a statistically significant effect on the financial liquidity risk of hotels. The factors that can predict financial liquidity risk in the hotel businesses include financial management, which consists of capital financing and financial control, and liquidity management, which involves the management of working capital.

Keywords: Financial Management Patterns, Financial Liquidity Risk, Affecting on the Hotel Businesses, Koh Samui District, Coronavirus Disease (COVID-19)

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งมียุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว 6 ด้าน โดยมุ่งพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเน้นคุณภาพและความยั่งยืน (ภูมิพัฒน์ ฉายา และคณะ, 2565) จากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในระหว่างปี 2562 - 2564 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายอย่างมากสำหรับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในการปรับตัวและความสามารถรองรับความผันผวนที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยการเลือกแนวทางการฟื้นฟูเพื่อออกจากวิกฤตที่เกิดขึ้น (กวิณภพ สายเพชร, 2564)

อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 สถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยในส่วนของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเริ่มส่งสัญญาณของการกลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง สะท้อนจากตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ (เบื้องต้น) ที่รายงานโดยกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 20 พฤษภาคม 2565 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยแล้ว จำนวน 1.1 ล้านคน แม้จะอยู่ในระดับต่ำกว่าช่วงก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่ถือว่าเป็นตัวเลขที่สูงกว่าทั้งปี 2564 ที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพียง 4.3 แสนคน โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากมาตรการภาครัฐที่เปิดให้ลงทะเบียน Thailand Pass และมาตรการ Test & Go ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องภายในประเทศก็ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่อง (กาญจนา จันทระจิต และคณะ, 2565)

ถึงแม้การฟื้นตัวของการท่องเที่ยวในประเทศไทยส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้เกิดการปรับปรุงและให้บริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในอำเภอเกาะสมุยที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาวได้เกิดการฟื้นฟูของธุรกิจในพื้นที่ แต่เนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีผลกระทบอย่างหนักต่อการลดลงของจำนวนการเข้าพักในโรงแรมอย่างต่อเนื่อง (วรชาติ จีระทรานันต์ และศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช, 2567) ทำให้โรงแรมประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินในการปรับปรุงที่พักที่ทรุดโทรมลงระหว่างช่วงวิกฤติ ทั้งนี้ ธุรกิจจำเป็นต้องมีสภาพคล่องเพื่อดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง การขาดสภาพคล่องนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะไม่สามารถชำระหนี้ระยะสั้นได้ และกระทบต่อความสามารถในการปรับตัวและฟื้นฟูธุรกิจหลังวิกฤติ ดังที่ Almeida, H. et al ได้เสนอทฤษฎี "Cash Flow Sensitivity of Cash" (Almeida, H., et al, 2004) ที่อธิบายว่าธุรกิจที่มีข้อจำกัดทางการเงินมีแนวโน้มที่จะสำรองเงินสดมากขึ้นเมื่อมีกระแสเงินสดเพิ่มขึ้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านสภาพคล่องในอนาคต ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นถือเป็นความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน ที่แสดงถึงความสามารถจ่ายค่าใช้จ่าย ความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียนและชำระหนี้สินระยะยาว และความสามารถในการหาแหล่งเงินกู้ยืม ดังนั้นสภาพคล่องมีความสำคัญต่อการบริหารการเงินของธุรกิจ เพราะสามารถแสวงหากำไรและผลประโยชน์จากเงินทุนที่มีสภาพคล่องสูงได้ (รัชนิ อภิชัย, 2562)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย รูปแบบการจัดการและสภาพคล่องทางการเงินที่ส่งผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์ โรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา (COVID-19) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการเงิน การจัดการสภาพคล่องทางการเงิน และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่จะทำให้อุตสาหกรรมและภาครัฐร่วมกันหาแนวทางช่วยเหลือทางการเงินเพื่อให้ธุรกิจโรงแรมในเกาะสมุยสามารถปรับปรุงและพัฒนาโรงแรมเตรียมพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาท่องเที่ยวและเข้าพักแรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการเงิน การจัดการสภาพคล่องทางการเงิน และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการเงินและการจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มโรงแรมระดับ 3 - 4 ดาว ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 991 โรงแรม โดยเป็นโรงแรมระดับ 3 ดาว จำนวน 409 รายและโรงแรมระดับ 4 ดาว จำนวน 582 ราย เกณฑ์การคัดเลือกขนาดตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนที่สมครใจของโรงแรมระดับ 3 ดาว และระดับ 4 ดาว กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 290 ราย โดยแบ่งสัดส่วนขนาดตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยระดับ 3 ดาว จำนวน 120 ราย และระดับ 4 ดาว จำนวน 170 ราย



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม คำถามที่มีลักษณะปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานที่ตั้งของโรงแรม ลักษณะการจดทะเบียนประกอบธุรกิจ รูปแบบการลงทุน ทุนจดทะเบียนของธุรกิจมีมูลค่า ระยะเวลาการประกอบธุรกิจ การดำเนินงานของกิจการมีการขยายตัวหรือหดตัวช่วงหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ระดับมาตรฐานโรงแรม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรม ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุนและการควบคุมทางการเงิน ตอนที่ 3 การจัดการสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรม ประกอบด้วย ด้านการจัดการเงินสด ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และตอนที่ 4 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรม ประกอบด้วย ความเสี่ยงในความขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ความเสี่ยงของแหล่งเงินทุน ความเสี่ยงของการได้มาและใช้ไปของเงินสด/เงินทุนหมุนเวียน ความเสี่ยงในการบริหารสภาพคล่อง และความเสี่ยงของผลการดำเนินงานด้านสภาพคล่องเกณฑ์ในการวัดข้อคำถามแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ท ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535) คือ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด การแปลความหมายของคะแนนจากแบบสอบถาม ดังนี้ 4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด การตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยจัดประชุมระหว่างผู้เชี่ยวชาญ คือ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าเฉลี่ยของความสอดคล้องของแบบสอบถามทั้งชุดแบบสอบถามอยู่ที่ 0.86 ซึ่งหมายถึง แบบสอบถามนี้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยผู้วิจัยได้ทำการนำแบบสอบถามนี้ที่สร้างขึ้นเพื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยการที่คณะวิจัยนำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่นทางสถิติจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง Coefficient โดยการกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับที่จะต้องมีความมากกว่า 0.7 (Cronbach, L. J., 1951) ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ Alpha Coefficient ของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.922

การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการแนบ Link แบบสอบถามออนไลน์ Google Form ให้กับตัวแทนของโรงแรมระดับ 3 ดาวและระดับ 4 ดาว โดยเป็นผู้ที่อยู่ในระดับตำแหน่งผู้จัดการที่ดูแลด้านบัญชีและการเงินที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือเจ้าของกิจการที่มีความรู้ด้านบัญชีและการเงิน 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การสำรวจเอกสาร การรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน การถดถอยพหุคูณกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการทดสอบหาความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกลุ่มที่ 1 และตัวแปรอิสระกลุ่มที่ 2 ทีละคู่ ด้วยสถิติการหาค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับเกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แบ่งตามเกณฑ์ให้ระดับความสัมพันธ์ ดังนี้ $r = 0.1$ ถึง 0.3 แสดงถึงการมีระดับความสัมพันธ์ต่ำ $r = 0.3$ ถึง 0.6 แสดงถึงการมีระดับความสัมพันธ์ปานกลาง และ r สูงกว่า 0.6 แสดงถึงการมีระดับความสัมพันธ์สูง (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดไว้ดังนี้ a แทน ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์รูปคะแนนดิบ b แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ β แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน R^2 แทน ค่าประสิทธิภาพของการพยากรณ์จากสหสัมพันธ์พหุคูณ Adjust R^2 แทน ค่าประสิทธิภาพการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว ค่าการพยากรณ์รูปแบบการจัดการการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้าน

สภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ตัวแปรทั้งหมด 4 ตัว ได้แก่ X_1 คือ การวางแผนทางการเงิน X_2 คือ การจัดหาเงินทุน X_3 คือ การจัดสรรเงินทุน X_4 คือ การควบคุมทางการเงิน X_5 คือ การบริหารเงินสด X_6 คือ การบริหารเงินทุนหมุนเวียน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) พบว่า สถานที่ตั้งของโรงแรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่ตำบลหน้าเมือง จำนวน 90 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.03 โดยมีลักษณะการจดทะเบียนประกอบธุรกิจเป็นบริษัทจำกัด จำนวน 94 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.41 ทุนจดทะเบียนของธุรกิจมีมูลค่า 11 - 20 ล้านบาท จำนวน 113 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.97 ส่วนใหญ่ ประกอบธุรกิจระยะเวลา มากกว่า 10 ปี จำนวน 101 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.83 ช่วงหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) การดำเนินงานของกิจการส่วนใหญ่มีรายได้ลดลง จำนวน 190 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.52 และธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่อยู่ในมาตรฐานโรงแรมระดับ 4 ดาว จำนวน 185 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.79

2. รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรมฯ หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

2.1 ผลการศึกษารูปแบบการจัดการการเงิน การจัดการสภาพคล่องทางการเงิน และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลรูปแบบการจัดการการเงิน การจัดการสภาพคล่องทางการเงินและความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

รูปแบบการจัดการการเงิน การจัดการสภาพคล่องทางการเงิน และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
รูปแบบการจัดการการเงิน	4.12	.593	มาก
การวางแผนทางการเงิน	4.12	.716	มาก
การจัดหาเงินทุน	3.76	.787	มาก
การจัดสรรเงินทุน	4.25	.698	มาก
การควบคุมทางการเงิน	4.34	.675	มาก
การจัดการสภาพคล่องทางการเงิน	4.24	.663	มาก
ด้านการจัดการเงินสด	4.38	.690	มาก
ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน	4.11	.742	มาก
ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน	3.92	.618	มาก
ความเสี่ยงในความขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน	3.88	.762	มาก
ความเสี่ยงของแหล่งเงินทุน	3.56	.926	มาก
ความเสี่ยงของการได้มาและใช้ไปของเงินสด/เงินทุนหมุนเวียน	4.04	.677	มาก
ความเสี่ยงในการบริหารสภาพคล่อง	4.07	.679	มาก
ความเสี่ยงของผลการดำเนินงานด้านสภาพคล่อง	4.04	.679	มาก



จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีรูปแบบการจัดการการเงินหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .593) โดยในด้านการควบคุมทางการเงินอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน.675) ในด้านการจัดสรรเงินทุนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .698) ด้านการวางแผนทางการเงิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .716) ด้านการจัดหาเงินทุนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .787) ตามลำดับ สำหรับการจัดการสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) พบว่า มีการจัดการสภาพคล่องทางการเงินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .663) โดยด้านการจัดการเงินสดในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .690) ในด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .742) ตามลำดับ และในส่วนของความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน พบว่า ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินในภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .618) โดยความเสี่ยงในการบริหารสภาพคล่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .679) ในความเสี่ยงของผลในการดำเนินงานด้านสภาพคล่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .679) ความเสี่ยงของการได้มาและใช้ไปของเงินสด/เงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .677) ในความเสี่ยงในความขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .762) และความเสี่ยงของแหล่งเงินกู้ยืมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .926) ตามลำดับ

2.2 ผลการศึกษารูปแบบการจัดการการเงินและการจัดการสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) แสดงได้ดังตารางที่ 2 - 3

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน กับรูปแบบการจัดการการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ตัวแปร	Z	X ₁	X ₄
ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)	1.000	.528**	.481**
X ₁ การวางแผนทางการเงิน		1.000	.732**
X ₄ การควบคุมทางการเงิน			1.000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน กับรูปแบบการจัดการการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กับรูปแบบการจัดการการเงินในด้านการวางแผนทางการเงิน (X₁ = .528) และด้านการควบคุมทางการเงิน (X₄ = .481) ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวพยากรณ์ที่ดีที่ใช้ในการพยากรณ์รูปแบบการจัดการการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ปัจจัยพยากรณ์	R ²	Adjust R ²	a Constant	สัมประสิทธิ์การถดถอย		t	Sig
				b	β		
X ₂ การจัดหาเงินทุน	.377	.373	2.080	.487	.614	9.078	.000
X ₂ การจัดหาเงินทุน	.488	.480	.899	.416	.524	8.222	.000
X ₄ การควบคุมทางการเงิน				.333	.345	5.402	.000

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการเลือกตัวพยากรณ์ตัวแปรแรกเพื่อเข้าสู่สมการ ซึ่งมีค่าอำนาจการทำนาย (R²) เท่ากับ .377 ซึ่งหมายความว่า รูปแบบการจัดการการเงินด้านการจัดหาเงินทุน มีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ร้อยละ 37.70

ตัวพยากรณ์ตัวแปรที่ 2 ที่นำเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณ คือ การควบคุมทางการเงิน หลังจากเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวแปรที่ 2 เข้าสู่สมการแล้ว มีผลให้ค่าอำนาจการทำนาย (R²) เท่ากับ .488 ซึ่งหมายความว่า รูปแบบการจัดการการเงินด้านการควบคุมทางการเงิน มีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ร้อยละ 48.80

การจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรม ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีค่าการพยากรณ์การจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ตัวแปรทั้งหมด 2 ตัว ได้แก่ X₅ คือ การบริหารเงินสด และ X₆ คือ การบริหารเงินทุนหมุนเวียน แสดงได้ดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินกับการจัดการสภาพคล่องทางการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ตัวแปร	Z	X ₅	X ₆
ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)	1	.470**	.699**
X ₅ การบริหารเงินสด		1	.648**
X ₆ การบริหารเงินทุนหมุนเวียน			1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินกับการจัดการสภาพคล่องทางการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (X₅ = .470) กับการจัดการสภาพคล่องทางการเงินในด้านการบริหารเงินสด ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และมีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลัง



สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($X_6 = .699$) กับการจัดการสภาพคล่องทางการเงินในด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ตารางที่ 5 แสดงผลผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวพยากรณ์ที่ดีที่ใช้ในการพยากรณ์การจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ปัจจัยพยากรณ์	R^2	Adjust R^2	a Constant	สัมประสิทธิ์การถดถอย		T	Sig
				b	β		
X_6 การบริหารเงินทุนหมุนเวียน	.489	.485	1.307	.631	.699	11.371	.000

** . Correlation is significant at the 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ค่าการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการเลือกตัวพยากรณ์ตัวแปรแรกเพื่อเข้าสู่สมการ ซึ่งมีค่าอำนาจการทำนาย (R^2) เท่ากับ .489 ซึ่งหมายความว่า การจัดการสภาพคล่องทางการเงินในด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ร้อยละ 48.90

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในรวมระดับมาก มีการจัดหาเงินทุน โดยการจัดหาเงินทุนจากเงินทุนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณา พูลผล ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการด้านการเงินในผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ในเขตมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้สถานการณ์ โรคระบาด COVID-19 (สมณา พูลผล, 2566) พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในเขตมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับผลกระทบเชิงลบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีความเห็นว่าควรพึ่งพาตนเองก่อน รวมทั้งการปรับตัวในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุมาศ สุยบางดำ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจปัจจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการที่มีต่อการดำเนินกิจการเพื่ออยู่รอดของธุรกิจ ภายใต้วิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด 19 (ภาณุมาศ สุยบางดำ และคณะ, 2565) พบว่า การปรับตัวของผู้ประกอบการที่มีต่อการดำเนินกิจการเพื่ออยู่รอดของธุรกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Foo, L. P. et al. ได้ศึกษาเรื่อง The impact of COVID-19 on tourism industry in Malaysia พบว่าผู้ประกอบการโรงแรมในประเทศมาเลเซียเน้นการปรับตัว โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้ขององค์กรและการฝึกอบรมภายใน เพื่อเพิ่มความสามารถในการให้บริการแบบยืดหยุ่น ช่วยให้ธุรกิจ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไปหลังโควิด (Foo, L. P. et al., 2020) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราธร จีรภัทรานันต์ และศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของธุรกิจโรงแรมและที่พักภายใต้วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า การปรับตัวหรือการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีผลต่อการรับมือผลกระทบจากการเกิดวิกฤตการณ์ COVID-19 ของเมืองพัทยาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วราธร จีรภัทรานันต์ และศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช, 2567)

ดังนั้น รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาตนเองทางการเงิน การลด

ต้นทุนการดำเนินงาน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อสร้างสภาพคล่องทางการเงินและความอยู่รอดของธุรกิจในช่วงวิกฤตนี้

การจัดการสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในภาพรวมมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านการจัดการเงินสดและด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรตัต ศรีวิชพงษ์ และดารณี เอื้อชนะจิต ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย พบว่า ในการบริหารสภาพคล่องและการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการอยู่ในระดับมาก (สรตัต ศรีวิชพงษ์ และดารณี เอื้อชนะจิต, 2564) นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรลภา พจนารถ และณกมล จันทรสม ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการวิกฤตเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจโรงแรมในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ภายใต้ภาวะวิกฤตโรคติดต่ออุบัติใหม่ พบว่า มีการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมมีการกู้ยืมเงินเพื่อเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน และยังมีการใช้ทุนส่วนตัวและทุนของกิจการโดยผู้ประกอบการบางส่วนใช้เงินทุนของตนเองและของกิจการเพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจในช่วงเวลาที่รายได้ลดลงจากผลกระทบของการระบาด ทั้งนี้ การวิเคราะห์แนวทางในการบริหารจัดการวิกฤตในทั้งสามช่วงเวลากับความอยู่รอดของธุรกิจ และมีแนวทางกลยุทธ์การปรับตัวเพื่อความอยู่รอด (แพรลภา พจนารถ และณกมล จันทรสม, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wieczorek-Kosmala, M. ได้ศึกษาเรื่อง COVID-19 impact on the hospitality industry: Exploratory study of financial-slack-driven risk preparedness พบว่า ความสามารถของธุรกิจในการเตรียมการรับมือกับการรับมือกับแรงกดดันด้านสภาพคล่องที่เกิดขึ้นหลังการระบาดของโควิด-19 จำเป็นต้องมีแผนงานซึ่งอาจช่วยป้องกันการล้มละลายในอุตสาหกรรมบริการได้ ทั้งนี้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Wieczorek-Kosmala, M., 2021) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wibin, A. & Yanti, Y. ได้ศึกษาเรื่อง Determinants of Financial Distress During COVID-19 พบว่า อัตราส่วนหนี้สินมีผลต่อภาวะวิกฤติทางการเงิน ในขณะที่สภาพคล่อง ความสามารถในการทำกำไร การเติบโตของยอดขาย และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อภาวะวิกฤติทางการเงิน (Wibin, A. & Yanti, Y., 2023)

ดังนั้น การจัดการสภาพคล่องทางการเงินที่มีประสิทธิภาพเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุยสามารถอยู่รอดได้ในช่วงวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาจากงานวิจัยทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาแผนการจัดการสภาพคล่องทางการเงินที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้

รูปแบบการจัดการการเงินและการจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สรุปได้ดังนี้ ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ ปัจจัยในรูปแบบการจัดการการเงินด้านการจัดหาเงินทุนและด้านการควบคุมทางการเงิน และการจัดการสภาพคล่องทางการเงินด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน มีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนัย ชัตติวงษ์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้ว และจันทบุรี พบว่า ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดสระแก้วและจันทบุรีโดยภาพรวม ซึ่งมี 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) ศักยภาพทางการเงินของธุรกิจ SMEs 2) ศักยภาพทางการเงินด้านสภาพคล่องเกี่ยวกับเงินสด/เงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน 3) ความผันผวนทางเศรษฐกิจในเขตการค้าชายแดนที่มีผลต่อรายได้ค่าใช้จ่าย และเงินทุนหมุนเวียน นอกจากนี้



ปัจจัยข้างต้นยังพบอีกว่าปัจจัยในส่วนการจัดการสภาพคล่องทางการเงินด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และได้ศึกษาเรื่องค่าการพยากรณ์ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ SMEs จังหวัดสระแก้ว มี 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ศักยภาพทางการเงินของธุรกิจ SMEs 2) ศักยภาพในการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และค่าการพยากรณ์ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ SMEs จังหวัดจันทบุรี มี 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ศักยภาพทางการเงินด้านสภาพคล่องเกี่ยวกับเงินสด/เงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน 2) ความผันผวนทางเศรษฐกิจในเขตการค้าชายแดนที่มีผลต่อรายได้ค่าใช้จ่าย และเงินทุนหมุนเวียน (ทัศนัย ชัดติยวงษ์ และคณะ, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัตติมา กรงเต็น และกัลยาภรณ์ ปานมะเริง ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาระดับความคิดเห็นของการบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่ส่งผลต่อลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง พบว่า การให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่องส่งผลต่อการดำเนินงานและสามารถสร้างมูลค่ากิจการเพิ่มขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (มัตติมา กรงเต็น และกัลยาภรณ์ ปานมะเริง, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกลฉัตร บุชาธรรม ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการรับมือของผู้ประกอบกิจการที่พักและโรงแรมเนื่องจากวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 กรณีศึกษาโรงแรมห้าดาวและสามดาวในพญา จังหวัดชลบุรีธุรกิจโรงแรมและที่พักในเมืองพญา พบว่า ประเด็นสำคัญที่ทำให้โรงแรมระดับห้าดาวรับมือได้ดีกว่าโรงแรมระดับสามดาว คือ การวางแผนและการควบคุม ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อธุรกิจทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมโรงแรมซึ่งได้รับผลกระทบหนักที่สุด ซึ่งมีผลต่อสภาพคล่องและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทโรงแรมขนาดใหญ่แห่งระดับโลก (ไกลฉัตร บุชาธรรม, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Radivojević, V. et al. ได้ศึกษาเรื่อง Quantifying the financial impact of COVID-19 on the largest global companies in the hotel industry พบว่า ในช่วงการระบาดใหญ่ โรงแรมให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพคล่องมากกว่าการสร้างผลกำไร (Radivojević, V. et al., 2023)

ดังนั้น รูปแบบการจัดการการเงินและสภาพคล่องมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของโรงแรมในเกาะสมุย หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สอดคล้องกับผลการศึกษาจากงานวิจัยที่อ้างอิงทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การจัดหาเงินทุน การควบคุมค่าใช้จ่าย และการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้ การประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องจะเป็นกุญแจสำคัญในการรับมือวิกฤตได้ในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่

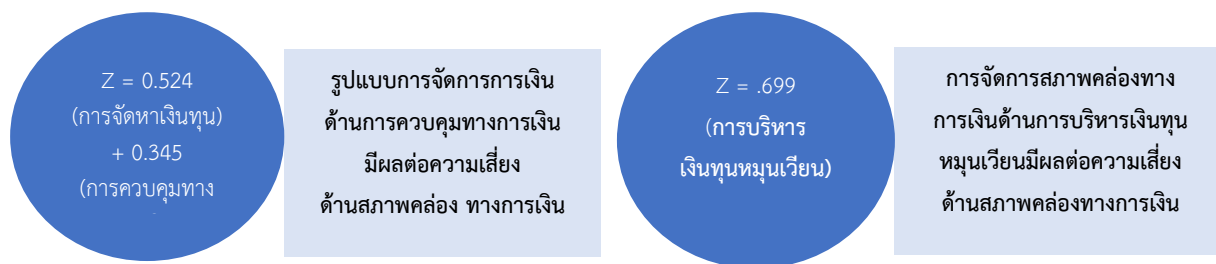
1. โมเดลทางคณิตศาสตร์เพื่อทำนายรูปแบบการจัดการการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ตั้งสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานต่อไปนี้

$$Z = 0.524 (\text{การจัดหาเงินทุน}) + 0.345 (\text{การควบคุมทางการเงิน})$$

2. โมเดลทางคณิตศาสตร์เพื่อทำนายการจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ตั้งสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานต่อไปนี้

$$Z = .699 (\text{การบริหารเงินทุนหมุนเวียน})$$

สามารถเขียนเป็นรูปโมเดลได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการการเงินด้านการควบคุมทางการเงิน และการจัดการสภาพคล่องทางการเงินด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ส่วนใหญ่เป็นโรงแรมมีพื้นที่ตั้งอยู่ที่ตำบลหน้าเมือง มีการจดทะเบียนประกอบธุรกิจ เป็นบริษัทจำกัด ทุนจดทะเบียนของธุรกิจมีมูลค่า 11 - 20 ล้านบาท ระยะเวลาการประกอบธุรกิจมากกว่า 10 ปี หลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) การดำเนินงานของกิจการส่วนใหญ่มีรายได้ลดลง และธุรกิจโรงแรมอยู่ในมาตรฐานโรงแรมระดับ 4 ดาว และ 2) รูปแบบการจัดการการเงินของธุรกิจโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนรูปแบบการจัดการการเงินและการจัดการสภาพคล่องทางการเงินมีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของโรงแรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สรุปได้ดังนี้ 1) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจโรงแรม ได้แก่ ปัจจัยในรูปแบบการจัดการการเงินด้านการจัดหาเงินทุนและด้านการควบคุมทางการเงิน และการจัดการสภาพคล่องทางการเงินด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน มีผลต่อความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่ของโรงแรม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ธุรกิจโรงแรมจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านการเงินและการบริหารเงินทุนหมุนเวียนเพื่อรองรับในสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดเดาได้ รวมถึงให้แนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ฟื้นฟู กำหนดมาตรการช่วยเหลือทางการเงินสำหรับธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบรวมถึงให้ความสำคัญกับปัญหาที่แตกต่างกันในปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาจให้การสนับสนุนจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อการจัดการสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาความสามารถในการดำเนินงานและการบริหารจัดการในทางธุรกิจและสนับสนุนวงเงินทุนหมุนเวียนในลักษณะต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากกลุ่มตัวอย่างจากธุรกิจโรงแรมระดับ 3 ดาวและโรงแรมระดับ 4 ดาว ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยนี้ นอกจากนั้นงานวิจัยฉบับนี้เกิดขึ้นจากการส่งเสริมการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ 2566 ภายใต้การกำกับดูแลจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ต้องการสนับสนุนให้อาจารย์ได้ดำเนินงานทำวิจัยเพื่อให้มีผลงานวิจัยอันเป็นการสร้างองค์ความรู้ในทางวิชาการจึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้



เอกสารอ้างอิง

- กวิณภพ สายเพ็ชร. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 (COVID-19) กับโอกาสในการปรับตัวทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 23(1), 207-219.
- กาญจนา จันทราชิต และคณะ. (2565). การท่องเที่ยวไทยฟื้นตัวแล้วหรือยัง? เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2565 จาก <http://www.fpojjournal.com/thai-tourism-situation/>
- ใกล้ฉัตร บุชาธรรม. (2564). การศึกษาการรับมือของผู้ประกอบกิจการที่พักและโรงแรมเนื่องจากวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 กรณีศึกษาโรงแรมห้าดาวและสามดาวในพัทยา จังหวัดชลบุรี. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ทัศนัย ชัดติยวงษ์ และคณะ. (2562). ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและศักยภาพของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยจำไพพรรณี, 13(3), 130-139.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือ แบบมาตรา ส่วนประมาณค่า กับกลุ่มตัวอย่าง. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(1), 22-25.
- แพรลภา พจนารถ และณกมล จันทรสม. (2566). การจัดการวิกฤตเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจโรงแรมในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ภายใต้ภาวะวิกฤตโรคติดต่ออุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). วารสารรัชต์ภาคย์, 17(53), 155-171.
- ภาณุมาศ สุยบางคำ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์ห้องประกอบเชิงสำรวจปัจจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการที่มีต่อการดำเนินกิจการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ภายใต้วิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด 19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 16(3), 48-57.
- ภูมิพัฒน์ ฉายา และคณะ. (2565). กลยุทธ์การจัดการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 3(2), 24-34 .
- มัทธิดา กรงเต็น และกัลยาภรณ์ ปานมะเริง. (2565). การศึกษาระดับความคิดเห็นของการบริหารความเสี่ยงการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่ส่งผลต่อลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารศิลปการจัดการ, 6(3), 1315-1330.
- รัชนี อภิขัย. (2562). การวิเคราะห์การเงินและการลงทุน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วราดร จิรภัทรานันต์ และศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช. (2567). การประเมินผลกระทบของธุรกิจโรงแรมและที่พักภายใต้วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 10(5), 194-205.
- สรทัต ศรีวิชชพงษ์ และดารณี เอื้อชนะจิต. (2564). การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 8(11), 232-243.
- สุนา พูลผล. (2566). การจัดการด้านการเงินในผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในเขตมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้สถานการณ์โรคระบาด COVID-19. Procedia of Multidisciplinary Research, 1(10), 17-17.
- Almeida, H. et al. (2004). The Cash Flow Sensitivity of Cash. The Journal of Finance, 59(4), 1777-1804.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297-334.

- Foo, L. P. et al. (2020). The impact of COVID-19 on tourism industry in Malaysia. *Current Issues in Tourism*, 24(19), 2735-2739.
- Radivojević, V. et al. (2023). Quantifying the financial impact of COVID-19 on the largest global companies in the hotel industry. *Menadzment u hotelijerstvu i turizmu*, 11(1), 165-176.
- Wibin, A. & Yanti, Y. (2023). Determinants of financial distress during COVID-19. *International Journal of Application on Economics and Business*, 1(1), 643-651.
- Wieczorek-Kosmala, M. (2021). COVID-19 impact on the hospitality industry: Exploratory study of financial-slack-driven risk preparedness. *International Journal of Hospitality Management*, 94(1), 1-14.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ ใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า*

MARKETING MIX FACTORS THAT AFFECT THE DECISION TO USE A METAL FABRICATION FACTORY ACCORDING TO CUSTOMER ORDERS

ไชยวัฒน์ ศิลป์ประสิทธิ์*, วัชรระ ยี่สุนเทศ

Chaiwat Sinprasit*, Watchara Yeessontes

หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration Program, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ethbzst@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ 2) ระดับการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ 3) เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบตามข้อมูลสถานประกอบการ 4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง 60 สถานประกอบการ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานแบบ t-test, F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในประเภทอุตสาหกรรมอาหาร อายุสถานประกอบการ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวนการจ้างงาน น้อยกว่า 50 ครั้ง ทุนจดทะเบียนและมูลค่าการซื้อขาย ต่อปี 1,000,000 - 5,000,000 บาท และผู้มีอำนาจตัดสินใจซื้อ คือ เจ้าของกิจการ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจใช้บริการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเภทสถานประกอบการ อายุสถานประกอบการ จำนวน การจ้างงาน ทุนจดทะเบียน มูลค่าการซื้อขายต่อปี และผู้มีอำนาจการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการที่ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการผลิตชิ้นงานโลหะให้มีตรงตามแบบที่สั่งทำ มีความหลากหลายในการผลิต กำหนดราคาสินค้าให้มีความเหมาะสม มีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย ทำเลที่ตั้งของสำนักงานตั้งอยู่ในที่ ซึ่งสะดวกในการเดินทาง มีการประชาสัมพันธ์ และการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ จัดการกระบวนการรับงานที่เป็นระบบ

คำสำคัญ: การตัดสินใจใช้บริการ, งานโลหะ, โรงงาน, ส่วนประสมทางการตลาด, ปัจจัย

Abstract

The purpose of this research is to study 1) Marketing mix factors in using a metal fabrication factory service, 2) The level of the customer decision-making to use the services of a metal fabrication factory, 3) Compare the decision to use the service of a metal fabrication according to

*Received March 3, 2025; Revised April 22, 2025; Accepted April 27, 2025

the establishment's information, and 4) Marketing mix factors that affect the decision to use the service of the metal fabrication factory. A sample of 60 establishments was selected using a questionnaire as a research tool. Statistics used in data analysis include percentages, averages, t-tests, F-tests (one-way ANOVA), and multiple regression analysis. The study found that most respondents were in the food industry. The establishment is more than ten years old. Number of employees is less than 50 times. The registered capital and purchase value per year. 1,000,000 - 5,000,000 baht. It is the decision-making of the business owners. The overall picture marketing mix factors and the decision to use services are high. The difference in type of establishment in terms of the period of establishment, number of employees, registered capital, annual purchase value, and people who made the decision does not affect the decision to use services. The marketing mix factors such as marketing promotion, the business process aspect, and the physical element have a statistically significant influence at the 0.05 level. Suggestions from the study result: Entrepreneurs should prioritize producing metal workpieces precisely as ordered. There is a variety in production. Set product prices to be appropriate. There are various contact channels. The office location is convenient for travel. Public relations advertising is available through multiple media outlets. Recruit personnel with knowledge and ability. There should be a systematic work acceptance process.

Keywords: Service Decision, Metal Work, Factory, Marketing Mix, Factors

บทนำ

ในปัจจุบันสิ่งของมากมายมีโลหะเป็นองค์ประกอบ เช่น เหล็ก สแตนเลส ทองแดง ฯลฯ ด้วยเหตุนี้บางบริษัทที่มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์จำนวนมากที่ใช้การว่าจ้าง หรือ outsourcing โรงงานที่สามารถผลิตหรือแปรรูปโลหะ ตามความต้องการที่เป็นชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบจากโลหะ ถูกนำมาประกอบกับเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ตามความต้องการ การเลือกใช้บริการโรงงานแปรรูปโลหะจึงมีความสำคัญ ต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถและมาตรฐานการผลิตของโรงงานแปรรูปโลหะ และยังสะท้อนถึงภาพลักษณ์และชื่อเสียงของบริษัท หากเลือกโรงงานแปรรูปโลหะไม่ดี ผลงานที่ได้จากโรงงานแปรรูปอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวังตามความต้องการได้ และยังทำให้เสียเวลา รวมถึงทำให้ต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์บานปลายได้ (ศิรินคร, 2565) ความไม่แน่นอนของสถานะเศรษฐกิจทั้งระดับโลกและระดับประเทศ รวมถึงปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่ออุตสาหกรรมการผลิตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความท้าทายต่อระบบการผลิตมากขึ้น ผู้ประกอบการจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อมต่อทุกสถานการณ์ ทั้งโอกาสที่เข้ามาพร้อมกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาค และความท้าทายซึ่งรวมถึงวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความผันผวนของเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ หรือแม้แต่สงครามสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคตอันใกล้ คือ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งฟังก์ชันการทำงาน การประหยัดพลังงาน และการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญ คือ เวลาการเข้าสู่ตลาด (Time to market) ของสินค้าอุตสาหกรรมจะสั้นลงมาก สิ่งเหล่านี้ทำให้กระบวนการผลิตสินค้านั้น ๆ จำเป็นต้องมีความเที่ยงตรงแม่นยำสูง (High precision) ซึ่งต้องอาศัยเครื่องจักรและเทคโนโลยีรวมไปถึงกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นแต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและบุคลากรสำหรับภาคอุตสาหกรรมจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ก็จะมีผลกดดันให้ผู้ประกอบการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและเข้าสู่โรงงานสีเขียวอย่างหลีกเลี่ยง



ไม่ได้ ทุกอย่างจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่ผู้ประกอบการไทยที่จะต้องกระชับระบบการผลิต (Streamline) ของตน เพื่อยกระดับความสามารถในการผลิต (Manufacturing capabilities) ให้เหนือกว่าคู่แข่ง รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต เพื่อสร้างองค์กรให้มีความกะทัดรัดยืดหยุ่น ทันสมัย และพร้อมในการแข่งขัน (สำนักงานใหญ่และศูนย์โลจิสติกส์, 2561)

เครื่องจักรที่ใช้ในการแปรรูปโลหะ เป็นเซกเมนต์ที่มีมูลค่ามากที่สุด 23,478.79 ล้านบาท เติบโต 4.59% ท็อป 5 ประเทศ ที่ไทยนำเข้าเครื่องจักรเหล่านี้มากที่สุด ญี่ปุ่น, จีน, สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน), เยอรมนี และเกาหลีใต้ สะท้อนความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตด้านโลหการในไทยที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของสินค้าหลายประเภทที่ตลาดโลกต้องการ ไม่ว่าจะเป็น ยานยนต์ ก่อสร้าง เพอร์เนเจอร์ ซึ่งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเหล็ก ต่อเนื่องถึงเครื่องจักรกล (วารสาร ธรรมจริย, 2566) ภูมิภาคอาเซียนเป็นโอกาสทางการตลาดของผู้ให้บริการเครื่องจักรและเทคโนโลยีอันเป็นผลมาจากการเติบโตอย่างต่อเนื่องของภาคการผลิต แม้ว่าบางกลุ่มอุตสาหกรรมอาจจะหยุดชะงักลงในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่ได้ส่งสัญญาณการฟื้นตัวหลังความต้องการของผู้บริโภคทั่วโลกเริ่มกลับสู่ภาวะปกติ อีกทั้งแบรนด์รถยนต์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากมีการย้ายฐานการผลิตมายังภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล รวมถึงแนวคิดเรื่อง ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) ของผู้ประกอบการ ทั่วโลก การส่งเสริมรูปแบบธุรกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ของรัฐบาลไทย ทำให้ผู้ผลิตให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น ผลักดันให้ธุรกิจเติบโตและเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศให้กับผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี (ณัฐพล รังสิตพล, 2565)

โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ รับผลิตชิ้นโลหะงานตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า จัดตั้งด้วยทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด ตั้งอยู่ที่ 73/7 หมู่ 5 ตำบล บึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการให้บริการหลัก ๆ มีเครื่องเลเซอร์ขนาด 1,200 วัตต์ และ 6,000 วัตต์ มีเครื่องพับขนาด 160 ตัน มีเครื่องกลึงและเครื่องมิลลิ่งกึ่งอัตโนมัติ สามารถทำงานได้หลากหลายแบบ ปัจจุบันไม่มีการผลิตสินค้าแบบซ้ำเดิม เนื่องจากโรงงานรับงานแบบทำตามแบบคำสั่งซื้อจากลูกค้า หรือ Make to Order ธุรกิจลักษณะนี้มีผู้ให้บริการหลายรายผู้ประกอบการควรทราบถึงสิ่งที่ผู้ใช้บริการใช้ในการพิจารณาเลือกใช้บริการเพื่อจะได้แนะนำเสนอบริการที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ เพื่อนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการเพื่อเพิ่มยอดขายจำนวนผู้ใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ
2. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบตามข้อมูลสถานประกอบการ
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 ด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ โรงงานผลิตงานโลหะตามแบบโดยอาศัยทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคคล (People)

ด้านกระบวนการ (Process) และด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence) และทฤษฎีการตัดสินใจ ประกอบด้วย การรับรู้ถึงความต้องการ (Need Recognition) การค้นหาข้อมูล (Information Search) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior)

1.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้ใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ ซึ่งในกรณีนี้ทราบประชากรที่แน่นอน เลือกตัวอย่าง จำนวน 70 ราย

1.3 ด้านระยะเวลาในการศึกษา เริ่มต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการศึกษาตลอดจนกำหนดกรอบแนวความคิดการศึกษา โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.3 กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.4 การดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

2.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

2.6 ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

2.7 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

2.8 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

2.9 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้ว ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน

2.10 นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์ จำแนกแล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาความเที่ยง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

2.11 การหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$\text{โดยใช้สูตร } IOC = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	IOC	หมายถึง	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence)
	R	หมายถึง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
โดย	ค่า +1	หมายถึง	ข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
	ค่า 0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้ และ
	-1	หมายถึง	ข้อคำถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
	N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ



ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ .943

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 30 คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach, L. J. (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการคำนวณหาค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าความน่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .978

3. การเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย และการรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติที่ใช้ประกอบด้วย

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานประกอบการ

ตารางที่ 1 แสดงถึงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลสถานประกอบการ

ข้อมูลสถานประกอบการ		จำนวน(แห่ง)	ร้อยละ
ประเภท	อุตสาหกรรมเกษตร	8	13.3
	อุตสาหกรรมก่อสร้าง	6	10.0
	อุตสาหกรรมอาหาร	9	15.0
	อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม	5	8.3
	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์	3	5.0
	อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์	2	3.3
	อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง	5	8.3
	อุตสาหกรรมเคมี	1	1.7
	อุตสาหกรรมโลหะ	8	13.3
	อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน	6	10.0
	อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	4	6.7
	อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	1	1.7
	อุตสาหกรรมยาง	1	1.7
	อุตสาหกรรมการแพทย์	1	1.7
	รวม	60	100.0

ตารางที่ 1 แสดงถึงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลสถานประกอบการ (ต่อ)

ข้อมูลสถานประกอบการ		จำนวน(แห่ง)	ร้อยละ
อายุ	น้อยกว่า 1 ปี	9	15.0
	1 - 5 ปี	20	33.3
	6 - 10 ปี	10	16.7
	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	21	35.0
	รวม	60	100.0
จำนวน การจ้างงาน	น้อยกว่า 50 ครั้ง	24	40.0
	50 - 100 ครั้ง	18	30.0
	101 - 150 ครั้ง	6	10.0
	151 - 200 ครั้ง	1	1.7
	มากกว่า 200 ครั้งขึ้นไป	11	18.3
	รวม	60	100.0
ทุนจดทะเบียน	น้อยกว่า 1,000,000 บาท	19	31.7
	1,000,000 - 5,000,000 บาท	22	36.7
	5,000,001 - 10,000,000 บาท	8	13.3
	มากกว่า 10,000,000 บาทขึ้นไป	11	18.3
	รวม	60	100.0
มูลค่า การซื้อขาย	น้อยกว่า 1,000,000 บาท	14	23.3
	1,000,001 - 5,000,000 บาท	25	41.7
	5,000,001 - 10,000,000 บาท	7	11.7
	มากกว่า 10,000,000 บาทขึ้นไป	14	23.3
	รวม	60	100.0
ผู้ที่มีอำนาจ การตัดสินใจ	เจ้าของกิจการ	43	71.7
	ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร	8	13.3
	ผู้จัดการทั่วไป	3	5.0
	ผู้จัดการ	4	6.7
	เจ้าหน้าที่จัดซื้อ	2	3.3
	รวม	60	100.0

จากตารางที่ 1 แสดงว่ามีสถานประกอบการตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 60 แห่ง จำแนกได้เป็น อุตสาหกรรมอาหาร จำนวน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.0 อุตสาหกรรมเกษตร จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.3 อุตสาหกรรมโลหะ จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.3 อุตสาหกรรมก่อสร้าง จำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.0 อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน จำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.0 อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม จำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 8.3 อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง จำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 8.3 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า จำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.7 อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.0 อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ จำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.3 อุตสาหกรรมเคมี จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 อุตสาหกรรมการแพทย์ จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 อุตสาหกรรมการยาง จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 และอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 มีอายุสถานประกอบการมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มากที่สุด จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาคืออายุระหว่าง 1 - 5 ปี จำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.3 6 - 10 ปี จำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.7 และ อายุต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.0 ตามลำดับ



มีจำนวนการจ้างงานน้อยกว่า 50 ครั้ง มากที่สุด จำนวน 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมามีการจ้างงาน 50 - 100 ครั้ง จำนวน 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.0 มากกว่า 200 ครั้งขึ้นไป จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.3 การจ้างงาน 101 - 150 ครั้ง จำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.0 และการจ้างงาน 151 - 200 ครั้ง จำนวน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ มีทุนจดทะเบียน 1,000,000 - 5,000,000 บาท มากที่สุด จำนวน 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมามีทุนจดทะเบียน น้อยกว่า 1,000,000 บาท จำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.7 มากกว่า 10,000,000 บาทขึ้นไป จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.3 และ ทุนจดทะเบียน 5,000,001 - 10,000,000 บาท จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.3 ตามลำดับ มีมูลค่าการซื้อขายต่อปี 1,000,000 - 5,000,000 บาท มากที่สุด จำนวน 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมามีมูลค่าการซื้อขายต่อปี น้อยกว่า 1,000,000 บาท จำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.3 มากกว่า 10,000,000 บาทขึ้นไป จำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.3 และมูลค่าการซื้อขายต่อปี 5,000,001 - 10,000,000 บาท จำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 11.7 ตามลำดับ มีผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจซื้อ เจ้าของกิจการ มากที่สุด จำนวน 43 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 71.7 รองลงมาผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจซื้อ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.3 ผู้จัดการ จำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.7 ผู้จัดการทั่วไป จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.0 และ เจ้าหน้าที่จัดซื้อ จำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า

ตารางที่ 2 แสดงผลสรุปวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.57	.478	มากที่สุด
ด้านราคา	4.38	.616	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.53	.525	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.24	.683	มาก
ด้านบุคลากร	4.59	.453	มากที่สุด
ด้านกระบวนการให้บริการ	4.55	.495	มากที่สุด
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.58	.492	มากที่สุด
รวม	4.49	.534	มาก

จากตารางที่ 2 จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ระดับความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.49$) และเมื่อพิจารณาถึงรายด้าน มีระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด 5 รายการ ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.59$) ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.58$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.57$) ด้านกระบวนการ ให้บริการ ($\bar{X} = 4.55$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.53$) และอยู่ในระดับความสำคัญมาก 2 รายการ ประกอบด้วย ด้านราคา ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.24$) ตามลำดับ

3. การตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า

การตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.47	.488	มาก
ด้านการค้นหาข้อมูล	4.45	.606	มาก

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า (ต่อ)

การตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะ ตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านการประเมินทางเลือก	4.52	.501	มากที่สุด
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.42	.549	มาก
ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ	4.48	.558	มาก
รวม	4.47	.540	มาก

จากตารางที่ 3 จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ภาพรวมต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้าโดยมี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.47$) อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด 1 รายการ ประกอบด้วย ด้านการประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.52$) และ อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก 4 รายการ ประกอบด้วย ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\bar{X} = 4.48$) ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ($\bar{X} = 4.47$) ด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X} = 4.45$) ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 4.42$) ตามลำดับ

4. เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า จำแนกตามข้อมูลสถานประกอบการ

ข้อมูลสถานประกอบการที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบจากการศึกษา พบว่า ประเภทสถานประกอบการ อายุสถานประกอบการ จำนวนการจ้างงาน ทุนจดทะเบียน มูลค่าการซื้อขายต่อปี และผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจซื้อ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ ที่ไม่แตกต่างกัน

5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า

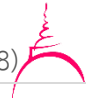
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการวิจัย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้าผู้ศึกษามีประเด็นที่ จะอภิปราย ดังนี้

1. ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ในภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมากสอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรรค์ มโนวงศ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการจากโรงงานรับทำวัสดุจากเหล็กกล้าไร้สนิมในจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการจากโรงงานรับทำวัสดุเหล็กกล้าไร้สนิมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เสกสรรค์ มโนวงศ์, 2555)

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้า ด้านบุคคล ผลจากการศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรรค์ มโนวงศ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการจากโรงงานรับทำวัสดุจากเหล็กกล้าไร้สนิมในจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการจากโรงงานรับ



ทำวัสดุเหล็กกล้าไร้สนิมในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากรผู้ให้บริการให้ความสำคัญมากที่สุด (เสกสรรค์ มโนวงศ์, 2555)

3. ข้อมูลสถานประกอบการที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบจากการศึกษา พบว่า ประเภทสถานประกอบการ อายุสถานประกอบการ จำนวนการจ้างงาน ทุนจดทะเบียน มูลค่าการซื้อขายต่อปี และผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ ที่ไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชรี คุณาวิชยานนท์ ศึกษาเรื่องรูปแบบการตัดสินใจในการใช้บริการของโรงกลึงในประเทศไทย พบว่า รูปแบบด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงกลึง (อัญชรี คุณาวิชยานนท์, 2562) และเกียรติกศักดิ์ ธิบแจ่ม และนิติพล ภูตะโชติ ที่ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้าง และความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในการตัดสินใจซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้างของลูกค้าร้านเกียรติกศักดิ์อูมิเนียม อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า พฤติกรรมการซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าหลอดไฟ โคม สายไฟ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้างเพื่อต่อเติมที่อยู่อาศัย เหตุผลที่ทำให้เลือกซื้อเพราะสินค้าราคาถูก ความถี่ในการซื้อเดือนละ 3 - 4 ครั้ง โดยมีค่าใช้จ่ายที่ซื้อสินค้าครั้งละ 2,001 - 5,000 บาท ชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด ส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านทางหน้าร้าน และรับสินค้าเองที่ร้าน โดยผู้ที่มีส่วนในการตัดสินใจซื้อหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า คือ ตนเอง ช่องทางการรับทราบข้อมูลข่าวสารและโปรโมชั่นที่ต้องการ คือ ป้ายคัทเออร์ (เกียรติกศักดิ์ ธิบแจ่ม และนิติพล ภูตะโชติ, 2566)

4. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการ และ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชรี คุณาวิชยานนท์ ศึกษาเรื่องรูปแบบการตัดสินใจในการใช้บริการของโรงกลึงในประเทศไทย ที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านจะให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ (อัญชรี คุณาวิชยานนท์, 2562) และสอดคล้องกับเพียรพา เลี่ยมสุวรรณ ที่ศึกษากลยุทธ์การประกอบการและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท อาร์แอนด์ดี พรินซ์ จำกัด พบว่า กลยุทธ์การประกอบการและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท อาร์แอนด์ดี พรินซ์ จำกัด ที่พบว่า กลยุทธ์ระดับองค์กร คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ระดับธุรกิจ คือ การสร้างความแตกต่าง และกลยุทธ์ระดับหน้าที่ คือ การตอบสนองต่อลูกค้า จากการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแล้วพบว่า 1) ด้านยอดขาย มียอดขายเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.57 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.005 2) ด้านการเงิน บริษัทจะต้องมีเงินทุนหมุนเวียนสำรองเป็นจำนวน 3 เท่าของรายได้ต่อเดือน 3) ด้านลูกค้า มีลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้นจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.28 4) ด้านการเรียนรู้การพัฒนา พนักงานมีความรอบรู้งานในแผนกและหน้าที่ที่รับผิดชอบในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและความร่วมมือในการทำโครงการต่าง ๆ ที่บริษัทกำหนด (เพียรพา เลี่ยมสุวรรณ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงงานผลิตงานโลหะตามแบบคำสั่งซื้อของลูกค้าผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการผลิตชิ้นงานโลหะให้มีความตรงตามแบบที่สั่งทำ กำหนดราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณของผลิตภัณฑ์ มีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย ทำเลที่ตั้งของสำนักงานตั้งอยู่ในที่ซึ่งสะดวกในการเดินทางสำหรับรองรับการติดต่อของลูกค้า มีการประชาสัมพันธ์ และการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ต้องการสั่งทำชิ้นงานตามแบบ บุคลากรควรมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการบริการ ให้เพียงพอในการให้บริการ มีความรับผิดชอบในการทำงาน จัดกระบวนการรับงานที่เป็นระบบ ในการจัดเตรียมโลหะและผลิต

สินค้าได้อย่างรวดเร็ว มีการตรวจสอบชิ้นงานให้เรียบร้อยก่อนส่งมอบและมีเครื่องจักร อุปกรณ์ ที่ใช้ในการผลิตอยู่ในสภาพดี และได้มาตรฐาน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อจะได้เป็นข้อมูลเชิงลึกในการทำธุรกิจโรงงานรับทำชิ้นงานโลหะ เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการของลูกค้าเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาธุรกิจ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและตรงกับความจริงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชบัญชา. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- เกียรติศักดิ์ ธิบแจ่ม และนิติพล ภูตะโชต. (2566). พฤติกรรมการซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้าง และความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในการตัดสินใจซื้อสินค้าวัสดุก่อสร้างของลูกค้าร้านเกียรติศักดิ์ อลูมิเนียม อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. *Journal of Modern Learning Development*, 8(3), 122-133.
- ณัฐพล รังสิตพล. (2565). METALEX 2022. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.mmthailand.com/metalex-2022>
- เพียรพา เลี่ยมสุวรรณ. (2560). กลยุทธ์การประกอบการและความสามารถในการแข่งขันของบริษัท อาร์แอนดีพีรีซิ่น จำกัด. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(3), 15-25.
- วรารณ ธรรมจริย. (2566). Marketeer METALEX 2023. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2567 จาก <https://marketeeronline.co/archives/328706>
- ศิรินคร. (2565). 7 ปัจจัยที่ใช้ในการเลือกโรงงานแปรรูปโลหะ. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2567 จาก <https://snksirinakorn.com/7-factors-for-choosing-the-right-metal-fabricators>
- สำนักงานใหญ่และศูนย์โลจิสติกส์. (2561). การเพิ่มความสามารถในอุตสาหกรรมการผลิต. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.sumipol.com/knowledge/เพิ่มความสามารถในการผล>
- เสกสรรค์ มโนวงศ. (2555). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการจากโรงงานรับทำวัสดุจากเหล็กกล้าไร้สนิมในจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัญชรี คุณาวิชยานนท์. (2562). รูปแบบการตัดสินใจในการใช้บริการของโรงกลึงในประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test*. (5th ed.). New York: Harper Collins

การจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้*

KNOWLEDGE MANAGEMENT AND ORGANIZATIONAL CLIMATE INFLUENCE ON LEARNING ORGANIZATION OF THE SOUTHERN BORDER PROVINCES' PERSONNEL OF PUBLIC UNIVERSITY

มุหัมมัดซากิเรห์ เร้าแลบะ*, ธมยันตี ประยูรพันธ์

Muhammadshakir Rehlaeba*, Thammayantee Phayoonpun

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ นราธิวาส ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Princess of Naradhiwas University, Narathiwat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6691205005@pnu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้ 2) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 390 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.92 - 0.93 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form กับบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในชายแดนใต้ ผ่านการขออนุญาตอย่างเป็นทางการ การเก็บข้อมูลใช้ระยะเวลาสองเดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ภายหลังการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในภาพรวมและรายด้าน ผลการศึกษาการจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่า บรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกในระดับสูง ($\beta = .603, t = 11.695, p < .001$) และการจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับปานกลาง ($\beta = .292, t = 5.656, p < .001$) ทั้งสองตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 75.6 ($R^2 = 0.756, \text{Adjusted } R^2 = 0.755$)

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, บรรยากาศองค์กร, องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) Study the levels of knowledge management, organizational climate, and the characteristics of being a learning organization among personnel of public universities in the southern border provinces of Thailand, and 2) Examine the influence of knowledge management and

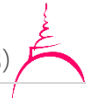
organizational climate on the development of learning organizations. The sample consisted of 390 academic and support staff from public universities in the southern border provinces. Stratified sampling was employed. The research instruments comprised three questionnaires: One on knowledge management, one on organizational climate, and one on the characteristics of a learning organization. The reliability coefficients ranged from 0.92 to 0.93. Data were collected through an online questionnaire distributed via Google Forms, with official permission from each institution. The data collection period lasted two months. Descriptive statistics (percentage, frequency, mean, and standard deviation) and inferential statistics (multiple regression analysis) were used for data analysis after confirming the preliminary statistical assumptions. The findings revealed that the levels of knowledge management, organizational climate, and learning organization characteristics among personnel in these universities were at a high level overall and in each aspect. Furthermore, organizational climate had a strong positive influence ($\beta = .603$, $t = 11.695$, $p < .001$), and knowledge management had a moderate positive influence ($\beta = .292$, $t = 5.656$, $p < .001$) on the development of learning organizations. Both variables were statistically significant at the .05 level and jointly explained 75.6% of the variance in learning organization characteristics ($R^2 = 0.756$, Adjusted $R^2 = 0.755$).

Keywords: Knowledge Management, Organizational Climate, Learning Organization

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาเหล่านี้มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ทำให้การแก้ไขต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการวางแผนอย่างรอบคอบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อาจนำไปสู่ปัญหาสังคมที่รุนแรงในอนาคต ในด้านการศึกษา แม้ประเทศไทยจะมีอัตราการเข้าถึงการศึกษาระดับพื้นฐานที่สูง แต่คุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และการเตรียมความพร้อมแรงงานสำหรับตลาดงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยในประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายในการปรับตัวเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีบริบทเฉพาะที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะในมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการศึกษาและการบริหารองค์กรทางการศึกษา นอกจากนี้ ประเด็นด้านความมั่นคงและสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์กรการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ และความปลอดภัยของบุคลากรและนักศึกษา แม้มหาวิทยาลัยหลายแห่งจะมีนโยบายส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แต่ในทางปฏิบัติยังพบอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากร นอกจากนี้ ผลการศึกษาของจิณฉัตร เทนพันธ์ และคณะพบว่า ระบบการบริหารจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการรวบรวม จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้ที่สำคัญภายในองค์กร (จิณฉัตร เทนพันธ์ และคณะ, 2566)

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างความรู้ใหม่ ๆ โดยมีการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตามมาตรฐานที่กำหนด (กาญจนา ครุพิพรม, 2563) อีกทั้งการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม



และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ขาดการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในบริบทของมหาวิทยาลัยไทยโดยเฉพาะ (รัฐจักรพล สามทองคำ และคณะ, 2566) เป็นการสร้างโครงสร้างการบริหารที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการตัดสินใจ ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ (ธีรพันธ์ เชิญรัมย์ และคณะ, 2565) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์กรที่เข้มแข็งพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งภายในและภายนอกองค์กร ความสามารถในการเรียนรู้กลายเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งขององค์กร (ประเวศ เทศเรียน และคณะ, 2560) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ (New Normal Learning Organization) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญในด้านการพัฒนาองค์กร (ภักทิตยา โสมภีร์, 2562) ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ในการยกระดับมหาวิทยาลัย จังหวัดชายแดนใต้ สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดการความรู้เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากร โดยเฉพาะในยุคที่ความรู้และข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การไม่แบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรสามารถทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน การที่บุคลากรที่เข้าร่วมการฝึกอบรมไม่ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับกลับมาให้กับทีมงาน หากไม่มีการจัดการความรู้ที่ดี สถาบันจะไม่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ เนื่องจากขาดการสะสมและการแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พระครูอนุการวิมล (สง่า สิริธโร) และทอดดี ศรีตระกูล, 2564) ทั้งนี้การเสริมสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ เพื่อให้มีการนำความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัวบุคคลและความรู้ที่มีการเผยแพร่มาแล้ว มหาวิทยาลัยจึงควรมีการทดลองใช้และปรับเปลี่ยนวิธีการจนกว่าจะได้แนวทางที่เหมาะสมและได้ผลดีที่สุด ปรับปรุงองค์ความรู้นั้น ๆ จนกว่าจะได้องค์ความรู้ที่เหมาะสมและเกิดผลดีที่สุดกับมหาวิทยาลัยต่อไป (จริยา ปันทวัฏกูร และกิตติศักดิ์ ดิยา, 2563) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและตลาดอาจทำให้ความรู้ที่มีอยู่ล้าสมัยได้อย่างรวดเร็ว หากไม่มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ธนาชาติ นุ่มนนท์, 2565) รวมทั้งบรรยากาศองค์กรเป็นตัวแปรสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงาน การพัฒนาบุคลากร และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว ในขณะที่บรรยากาศที่ไม่ดีอาจส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้าน เช่น การขาดแรงจูงใจ การทำงานที่ไม่เต็มที่ และการขาดความคิดสร้างสรรค์ (ปฎิมา ถนิมกาญจน์ และเพ็ญพร ปุกหุด, 2565) โดยมีนักวิจัยหลายท่านได้กล่าวว่า บรรยากาศองค์กรมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรและยังช่วยให้การบริหารทรัพยากรบุคคลของแต่ละองค์กรสามารถรักษาพนักงานให้อยู่กับองค์กรได้นานยิ่งขึ้น กล่าวคือ ต้องมีการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การให้รางวัลต่อผลงาน ความยืดหยุ่น การจัดการความเสี่ยง และการมีส่วนร่วมในการบูรณาการองค์กร (ชลลธร แสงถนอม, 2563) และ Steers, R. M., & Porter, L. W. ได้กล่าวไว้ว่า บรรยากาศองค์กรมีส่วนช่วยในการสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานรวมถึงเป็นตัวช่วยในการกำหนดพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งสมาชิกในองค์กรจะต้องพัฒนาความรู้ ทักษะและความชำนาญเฉพาะตัวขึ้น โดยมุ่งสู่ “การเรียนรู้ให้รู้จริง” การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ยึดอนาคตเป็นหลัก มีบรรยากาศเปิดเผยและไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ (Steers, R. M., & Porter, L. W., 1979)

จากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพนักงานในองค์กร จึงเป็นปัจจัยที่เหมาะสมกับการนำมาศึกษา โดยจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการศึกษเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่เป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรความรู้ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการและตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ที่มีความท้าทายเฉพาะด้านความมั่นคงและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางความรู้ (Gap of knowledge) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็น

องค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งผลการศึกษา สามารถให้ผู้บริหารนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กร เพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ขององค์กร เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้าและเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กรและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ โดย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 814 คน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2567) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 472 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2567) และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 806 คน (มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 2567) รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,092 คน

กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 3 แห่ง ซึ่งทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยได้เปิดตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 75 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 51 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 126 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 46 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 74 คน และ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 66 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 59 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 125 คน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 325 คน เพื่อป้องกันการส่งแบบสอบถามในอัตราที่ต่ำขาดความสมบูรณ์หรือสูญหาย ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20 ของขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Little, R. J. A., & Rubin, D. B., 2002) จำนวน 65 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นจำนวน 390 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมา กำหนดเป็นประเด็นคำถามในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามลักษณะปลายปิดโดยมีคำตอบให้เลือกหลายคำตอบ ผู้ตอบ สามารถเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวเท่านั้น คำถามเป็นแบบแสดงรายการเพื่อให้เลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง มหาวิทยาลัยที่สังกัดและคำถามแบบเติมช่องว่าง คือ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (โดยประมาณ) ระยะเวลาการปฏิบัติงาน



ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ แบบสอบถามการจัดการความรู้ใช้วัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ 1) การแสวงหาความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้ 4) การแบ่งปันความรู้ และ 5) การนำความรู้ไปใช้ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยแบบสอบถามพัฒนามาจากแบบสอบถามของ สุจิรา สาทา ซึ่งมีค่าเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.942 (สุจิรา สาทา และคณะ, 2564)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กร แบบสอบถามบรรยากาศองค์กรใช้วัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กร 1) โครงสร้างองค์กร 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) ความรับผิดชอบ 4) การสนับสนุน รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยแบบสอบถามพัฒนามาจากแบบสอบถามของ ธนัทพงษ์ วังทะพันธ์ (ธนัทพงษ์ วังทะพันธ์, 2564) ซึ่งมีค่าเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.958

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ โดยแบบสอบถามพัฒนามาจากแบบสอบถามของ พระสมุห์วินิตย์ ธีรจิตโต (พระสมุห์วินิตย์ ธีรจิตโต, 2564) ซึ่งมีค่าเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.870

ซึ่งในส่วนที่ 2 - 4 มีลักษณะแบบสอบถามปลายปิด มีคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale)

3. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้น พร้อมแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านที่ผู้วิจัยทำการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยมีเกณฑ์ว่าข้อคำถามใดที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 39 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เพื่อหาค่าคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จากการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถาม พบว่า มีค่าดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.92 - 0.93 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Cronbach's alpha > .60) (Connelly, B. S., 2008) จึงสามารถเก็บแบบสอบถามจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย 2) ผู้วิจัยนำสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยติดต่อไปยังมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เพื่อขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google Form สร้างแบบสอบถามแยกสำหรับแต่ละมหาวิทยาลัย 4) ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดประมาณ 2 เดือน 5) ผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง และดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดำเนินการรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนอีกครั้ง จากนั้นจัดทำการลงรหัส แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS นำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ขึ้นต่อมาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นก่อนนำไปวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ทำการทดสอบการกระจายแบบปกติ (Normal Distribution) และทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear Relationship) จากนั้นวิเคราะห์ความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วมกันหรือภาวะเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) โดยการทดสอบจากค่า Tolerance และ VIF (Variance Inflation Factor) ของตัวแปรต้น 2 ตัวแปร โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของ Hair, J. F. et al. ที่กำหนดไว้ว่าค่าของ Tolerance ต้องมีค่ามากกว่า .10 และค่า VIF ต้องมีค่าที่ไม่เข้าใกล้หรือเกิน 10 จึงนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำเข้า (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม และทดสอบสมมติฐานต่อไป (Hair, J. F. et al., 2010)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การจัดการความรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

การจัดการความรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การแสวงหาความรู้	4.48	0.53	มากที่สุด
การสร้างความรู้	4.22	0.72	มากที่สุด
การจัดเก็บและการเรียกใช้	4.15	0.77	มาก
การถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้	4.18	0.66	มาก
รวม	4.26	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.72) ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.66) และด้านการจัดเก็บและการเรียกใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์บรรยากาศองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

บรรยากาศองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
โครงสร้างองค์กร	4.16	0.73	มาก
มาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.26	0.65	มากที่สุด
ความรับผิดชอบ	4.43	0.54	มากที่สุด
การสนับสนุน	4.27	0.73	มากที่สุด
รวม	4.28	0.59	มากที่สุด



จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.65) ด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.73) และด้านโครงสร้างองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์การแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

องค์กรแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
บุคลากรพัฒนาความสามารถและทักษะในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	4.53	0.62	มากที่สุด
บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย	4.40	0.70	มากที่สุด
มหาวิทยาลัยของท่านเปิดโอกาสให้มองเห็นภาพรวมของงานได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมการวางแผนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ	4.23	0.83	มากที่สุด
รวม	4.33	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ ในจังหวัดชายแดนใต้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านบุคลากรพัฒนาความสามารถและทักษะในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.53$) รองลงมา คือ บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 4.40$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการเปิดโอกาสให้มองเห็นภาพรวมของงานได้อย่างชัดเจนและส่งเสริมการวางแผนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.23$)

2. การศึกษาการจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

ผลการวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา คือ การจัดการความรู้ (X_1) บรรยากาศองค์กร (X_2) และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Y) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.292	.119		2.446	.015
การจัดการความรู้ (X_1)	0.315	.056	.292	5.656	.000
บรรยากาศองค์กร (X_2)	0.629	.054	.603	11.695	.000

R = 0.869, R² = 0.756, Adjusted R² = 0.755, S.E. = 0.30518 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานด้วยการถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรบรรยากาศองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับสูง ($\beta = .603$, t = 11.695, p < .001) ในขณะที่การจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับปานกลาง ($\beta = .292$, t = 5.656, p < .001) โดยทั้งสองตัวแปร มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิเคราะห์จากการศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ บรรยาภาองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ บรรยาภาองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

จากผลการศึกษา ระดับการจัดการความรู้ บรรยาภาองค์กร การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร มหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ทั้งสามด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดการความรู้ บุคลากรมีการจัดการความรู้โดยรวมในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการแสวงหาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.56$) การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.49$) และการประชาสัมพันธ์ความรู้ผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.43$) สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt, M. J. ที่เน้นความสำคัญของการแสวงหาความรู้และการจัดเก็บความรู้ (Marquardt, M. J., 1996) และ Garvin, D. A. ที่เสนอหลัก 5 ประการ ในการจัดการความรู้ ด้านบรรยาภาองค์กร บุคลากรมีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากที่สุด (Garvin, D. A., 1993) โดยเฉพาะความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.54$) ความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ ($\bar{X} = 4.46$) และการมีอิสระในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.36$) ทฤษฎีของ Litwin, G. H. & Stringer, R. A. J. ที่เน้นความสำคัญของโครงสร้างองค์กรและความรับผิดชอบ ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ บุคลากรมีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากที่สุด (Litwin, G. H. & Stringer, R. A. J., 1968) โดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถและทักษะในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.53$) การมีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.40$) และการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.36$) สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge, P. M. เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ (Senge, P. M., 1990)

โดยมีข้อค้น พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้มีการจัดการความรู้ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นการแสวงหาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ความรู้ การศึกษายัง พบว่า บรรยาภาองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ความพึงพอใจในหน้าที่ และอิสระในการทำงาน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหล่านี้ส่งผลให้บุคลากรมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาค้น พบว่า ทั้งบรรยาภาองค์กรและการจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ โดยบรรยาภาองค์กรมีอิทธิพลมากกว่าการจัดการความรู้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้และบรรยาภาองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้และบรรยาภาองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยบรรยาภาองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกในระดับสูง ($\beta = .603$) และการจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับปานกลาง ($\beta = .292$) ทั้งสองตัวแปรสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ถึงร้อยละ 75.6 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นครินทร์ จัปจิตต์ ที่พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก (นครินทร์ จัปจิตต์, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge, P. M. เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้ (Senge, P. M., 1990) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ วงศ์สรรค์ และสุวิทย์ ภาณุจारी ที่พบว่า บรรยาภาองค์กรส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก (วีระ วงศ์สรรค์ และสุวิทย์ ภาณุจारी, 2563) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิศา ส่งศรี ที่พบว่า ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก (สุธิศา ส่งศรี, 2563) และงานวิจัยของ Adiansyah et al. ที่พบว่า การจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อองค์กร (Adiansyah et al., 2021) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ



งานวิจัยของภททญญณี โอรัตนปัญญา และธนัทพงษ์ วังทะพันธ์ ที่พบว่า บรรยาภาศองค์กรส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในระดับมาก (ภททญญณี โอรัตนปัญญา, 2564) ดังนั้น การพัฒนามหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยาภาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นอันดับแรก ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองและองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่

โดยมีข้อค้น พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชายแดนใต้มีการจัดการความรู้ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการแสวงหาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน มหาวิทยาลัยมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีการประชาสัมพันธ์ความรู้ผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ยังมีบรรยาภาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด โดยบุคลากรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ และมีอิสระในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาความสามารถและทักษะในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานและสร้างสรรค์ผลงานผ่านการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า ทั้งบรรยาภาศองค์กรและการจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ถึงร้อยละ 75.6

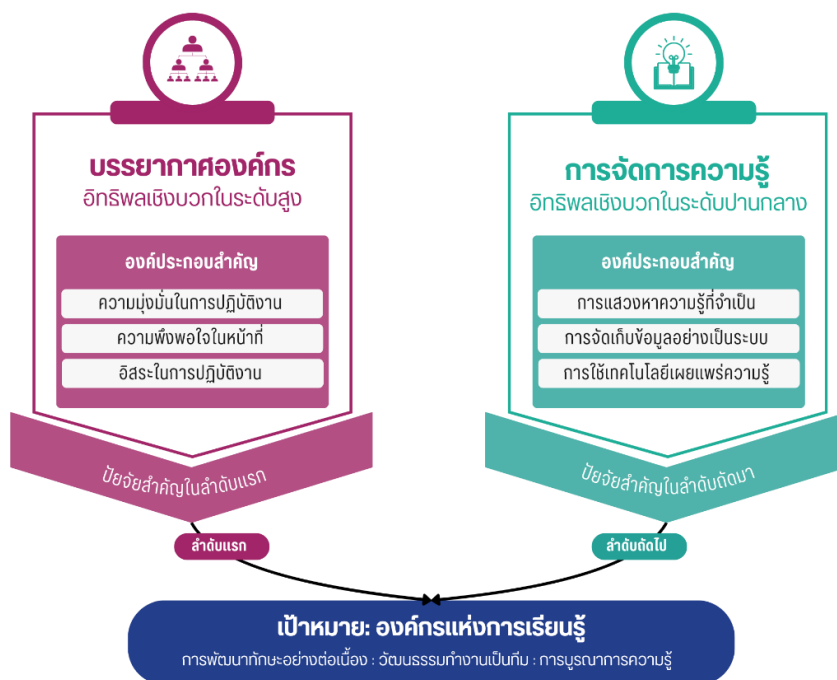
องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

1. อิทธิพลเชิงบวกของบรรยาภาศองค์กรที่มีต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า บรรยาภาศองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกในระดับสูงต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ การมีอิสระในการปฏิบัติงาน โครงสร้างการบริหารงานที่คล่องตัว การสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น พึงพอใจในงาน และมีอิสระในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

2. บทบาทเสริมของการจัดการความรู้ต่อการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า การจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกในระดับปานกลางต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ความรู้ การแสวงหาความรู้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ แม้การจัดการความรู้จะมีอิทธิพลน้อยกว่าบรรยาภาศองค์กร แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมให้การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้และการพัฒนาระบบจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์เชิงลำดับขั้นระหว่างปัจจัยในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ลำดับความสำคัญของการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยาภาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นลำดับแรก และพัฒนาระบบการจัดการความรู้เป็นลำดับถัดไป การพัฒนาบุคลากร ความมุ่งมั่นพัฒนาทั้งบรรยาภาศองค์กรและการจัดการความรู้ควบคู่กันไป โดยให้น้ำหนักความสำคัญแก่บรรยาภาศองค์กรมากกว่า แนวทางการพัฒนาส่งเสริมความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในหน้าที่ และการให้อิสระในการทำงาน ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้มีความคล่องตัวมากขึ้น พัฒนาระบบการจัดการความรู้ที่สนับสนุนการแสวงหาความรู้ การจัดเก็บข้อมูล และการเผยแพร่ความรู้ สร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง



ภาพที่ 1 การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้และบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐ จังหวัดชายแดนใต้ สรุปได้ว่า ระดับการจัดการความรู้ บรรยากาศองค์กร และองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด โดยบุคลากรให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานและมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าบรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกสูง ($\beta = .603$) ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ขณะที่การจัดการความรู้มีอิทธิพลเชิงบวกปานกลาง ($\beta = .292$) ทั้งสองปัจจัยอธิบายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 75.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ควบคู่กับการส่งเสริมการจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยของรัฐในพื้นที่ชายแดนใต้ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการความรู้มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง จึงเสนอแนะให้มหาวิทยาลัย 1) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการแสวงหาความรู้แบบผสมผสานทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดยจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลให้แก่บุคลากร 2) จัดให้มีระบบจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและนำความรู้ไปใช้ได้สะดวก 3) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ด้านบรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับสูง จึงเสนอแนะให้มหาวิทยาลัย 1) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน 2) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น 3) พัฒนาระบบการประเมินผลและให้รางวัลที่เป็นธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและองค์กร สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น 2) ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในเชิงลึก โดยอาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารและบุคลากร



เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ครูพิตรม. (2563). การพัฒนาทุนมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จริยา ปันทวงกูร และกิตติศักดิ์ ดียา. (2563). การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(3), 289-303.
- จิณณวัตร แทนพันธ์ และคณะ. (2566). การดำเนินการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์, 9(1), 1-14.
- ชลลธร แสงถนอม. (2563). การจัดการความรู้และบรรยากาศองค์การที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของพนักงานบริษัทหลักทรัพย์ฟิลลิป (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนชาติ นุ่มนนท์. (2565). การทำ "Digital Transformation" ระดับอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1012038>
- ชนันทพงษ์ วังทะพันธ์. (2564). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีรพันธ์ เชื้อรัมย์ และคณะ. (2565). รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(2), 183-185.
- นครินทร์ จับจิตต์. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปฐิมา ถนิมกาญจน์ และเพ็ญพร ปุกหุด. (2565). บรรยากาศองค์การส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานผ่านคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมสุนารี. วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ, 3(1), 83-96.
- ประเวช เทศเรียน และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(1), 89-100.
- พระครูนวกาโรดม (สง่า สิริโร) และทองดี ศรีตระกูล. (2564). การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์วินิตย์ ธีรจิตโต. (2564). รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัคททียา โสมภีร์. (2562). การพัฒนาบุคลากรกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 511-524.
- ภัททญานี โอรัตนปัญญา. (2564). การจัดการความรู้และองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักยุทธศาสตร์และ ประเมินผล กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. (2567). กองทรัพยากรบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.pnu.ac.th/human-resources/>

- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2567). กองบริการการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก <https://edusevice.yru.ac.th/>
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2567). บุคลากรปีงบประมาณ 2567 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก https://planning.pn.psu.ac.th/web/files/pdf_file_250724_141919.pdf
- รัฐจักรพล สามทองคำ และคณะ. (2566). การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ใน ความปรกติใหม่. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา, 1(8), 90-99.
- วีระ วงศ์สรรค์ และสุวิทย์ ภาณุจारी. (2563). บรรยากาตองค์กรที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. วารสารบัณฑิตศาสตร์, 11(2), 88-100.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). รายงานการศึกษาการพัฒนาการปรับระบบนิเวศ การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เอส.บี.เค. การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). รายงานภาวะเศรษฐกิจ (Q4/2567). เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=index>
- สุจิตรา สาหา และคณะ. (2564). การจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 15(3), 154-164.
- สุธิตา ส่งศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Adiansyah. et al. (2021). The influence of learning organization, knowledge management and job satisfaction on organizational commitment and their impact on employee performance of USK Medical Faculty. International Journal of Scientific and Management Research, 4(5), 225-244.
- Connelly, B. S. (2008). The reliability, convergence, and predictive validity of personality ratings: An other perspective. In Ph. D. dissertation Major Psychology. University of Minnesota.
- Garvin, D. A. (1993). Building a learning organization. Harvard Business Review, 71(4), 78-91.
- Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis: A global perspective. (7th ed.). New York: Pearson Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Little, R. J. A. & Rubin, D. B. (2002). Statistical analysis with missing data. (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Litwin, G. H. & Stringer, R. A. J. (1968). Motivation and organisational climate. Boston: Division of Research, Harvard University.
- Marquardt, M. J. (1996). Building the learning organization: A systems approach to quantum improvement. (1st ed.). New York: McGraw-Hill.
- Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. (1st ed.). New York: Doubleday/Currency.
- Steers, R. M. & Porter, L. W. (1979). Motivation and work behavior. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตการทำงาน
สำหรับพนักงานกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศของโรงแรมหรูและมีความพิเศษ*
GUIDELINES FOR IMPROVING ENGAGEMENT AND QUALITY OF WORK LIFE FOR
LGBTQ+ EMPLOYEES OF LUXURY HOTELS

มาศญา ศรีสุข*, พัทธกษ ศรีวงศ์

Masaya Srisook*, Phitak Siri Wong

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: masaya1993.s@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน LGBTQ+ ที่ปฏิบัติงานในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ และ 2) วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ที่ปฏิบัติงานในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ โดยการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ใช้แนวทางปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารโรงแรมหรูและมีความพิเศษในประเทศไทย จำนวน 10 ราย ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการความหลากหลายทางเพศในสถานประกอบการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า พนักงาน LGBTQ+ มีคุณภาพชีวิตในการทำงานค่อนข้างดี รู้สึกปลอดภัยในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศ มีความสบายใจในการทำงาน และได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม การยอมรับความหลากหลาย และการลดการเลือกปฏิบัติทางเพศ ซึ่งส่งผลให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่เป็นมิตร และส่งเสริมศักยภาพของพนักงานรอบด้าน นอกจากนี้ ยังพบว่า พนักงานกลุ่มนี้มีระดับการมีส่วนร่วมในองค์กรสูง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการได้รับการยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศกับความผูกพันต่อองค์กร ความรู้สึกมีคุณค่า และความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาว จากข้อค้นพบดังกล่าว จึงสามารถเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายให้กับผู้บริหารในอุตสาหกรรมโรงแรมและบริการ เพื่อสร้างและส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย และเปิดกว้างต่อความหลากหลาย พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร

คำสำคัญ: LGBTQ+, โรงแรมหรูและมีความพิเศษ, นโยบายองค์กร, แรงจูงใจและความผูกพันในงาน

Abstract

This study aims to 1) Examine the quality of work life of LGBTQ+ employees working in luxury hotels, and 2) Analyze the level of organizational engagement among LGBTQ+ employees in luxury hotels. This qualitative research adopts a phenomenological approach to understand the lived experiences of key informants. The data were collected using in-depth interviews with 10 executives

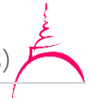
from luxury hotels in Thailand who possess knowledge, understanding, and experience in managing gender diversity in the workplace and participant observation. The findings reveal that LGBTQ+ employees experience a relatively high quality of work life. They feel safe expressing their gender identity, comfortable in their work environment, and accepted by both colleagues and management. These outcomes reflect organizational policies and cultures that emphasize equality, embrace diversity, and reduce gender-based discrimination. Such supportive environments foster a positive workplace atmosphere and holistically enhance employees' potential. Additionally, the study found that LGBTQ+ employees exhibit a high level of organizational engagement. There is a positive relationship between the acceptance of gender identity and employees' sense of belonging, self-worth, and their intention to remain with the organization in the long term. Based on these findings, the study provides policy recommendations for executives in the hotel and service industries to create and promote safe, inclusive, and diversity-friendly work environments. These efforts aim to support equal participation and ultimately enhance organizational effectiveness and sustainability.

Keywords: LGBTQ+, Luxury and Boutique Hotels, Organizational Policy, Work Motivation and Engagement

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความหลากหลายทางเพศได้รับการยอมรับมากขึ้นในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม พนักงาน LGBTQ+ ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติ การไม่ยอมรับในอัตลักษณ์ทางเพศ ไปจนถึงการขาดโอกาสในการเติบโตในสายอาชีพ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมบริการที่แม้จะมีการจ้างงานบุคลากร LGBTQ+ เป็นจำนวนมาก แต่หลายองค์กรก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่เท่าเทียมและปลอดภัยให้กับบุคลากร

คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะได้รับ เพราะการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น หมายถึง การที่บุคคลมีสุขภาพกายและใจที่ดี ใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสุขในแต่ละวัน (Diener, E. & Suh, E., 1997) การมองหาคุณภาพชีวิตที่ดีคอยขับเคลื่อนให้บุคคลแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อเติมเต็มความต้องการและความสุขเฉพาะของแต่ละบุคคล (Maslow, A. H., 1943) คุณภาพชีวิตที่ดีถือเป็นรากฐานของความสุข ที่คอยกระตุ้นให้มนุษย์ทุกคนมองหาโอกาสที่จะตอบสนองความต้องการทั้งทางกายและใจ ซึ่งความสุขในชีวิตนั้นเกิดจากความสมดุลระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม เช่น การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน การมีงานที่มีความหมาย และความรู้สึถึงความมั่นคงในชีวิต (Ryff, C. D. & Keyes, C. L. M., 1995) คุณภาพชีวิตของมนุษย์นั้นรวมถึงชีวิตในที่ทำงานด้วย เนื่องจากชีวิตการทำงานได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์ตามความสำคัญของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโลกนี้มากขึ้น ทำให้หลาย ๆ คนเลือกที่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับงาน การแสวงหาความสุขหรือความพึงพอใจเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในชีวิตการทำงานจึงเป็นหนึ่งมิติของคุณภาพชีวิตที่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารองค์กร (Adisa, T. A. et al., 2017) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจบริการซึ่งมีบุคลากรเป็นผู้ให้บริการให้ลูกค้า องค์กรที่ไม่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์มักจะไม่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถดึงดูดบุคลากรอยู่ร่วมกับองค์กรต่อไปได้ (Francis, S. J. & Fonceca, C. M., 2023) ผู้บริหารองค์กรจึงควรมุ่งมั่นที่จะพัฒนากลยุทธ์หรือแนวทางการบริหารที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีและเป็นกำลังหลักขององค์กรต่อไปในระยะยาว



จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีของบุคลากรสามารถเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้บุคคลทำงานให้กับองค์กรด้วยความกระตือรือร้นและทุ่มเทกับงานที่ได้รับมอบหมาย Lee, J. S. et al. ให้เหตุผลว่าสมาชิกในองค์กรต้องแสวงหาความสุขจากชีวิตการทำงาน การที่องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ย่อมแสดงถึงความใส่ใจที่องค์กรมีต่อพวกเขา ส่งผลให้พวกเขาเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น ผูกพัน และต้องการที่จะมีส่วนร่วมในองค์กรเพื่อให้องค์กรของพวกเขาเติบโตและบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานที่ตั้งไว้ (Lee, J. S. et al., 2015) เช่นเดียวกับ Endayani, F. et al. ที่กล่าวว่า ระดับของคุณภาพชีวิตการทำงานที่พนักงานได้รับส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในองค์กรของพวกเขา แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมีส่วนสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กรของบุคลากร (Endayani, F. et al., 2018A) ในประเทศไทยพบว่า กลุ่ม LGBTQ+ เริ่มได้รับความสำคัญมากขึ้น องค์กรปัจจุบันเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางเพศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้ว่ากลุ่ม LGBTQ+ ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมทั้งหมด เนื่องจากในบางองค์กรยังคงมีการเลือกปฏิบัติต่อบุคลากรกลุ่มนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Villarroya, A. & Boté-Vericad, J. J. ที่พบว่า กลุ่ม LGBTQ+ ยังคงเผชิญกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิและการยอมรับจากสังคมวงกว้าง (Villarroya, A. & Boté-Vericad, J. J., 2023)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน LGBTQ+ ในประเทศไทยยังมีจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของโรงแรมหรูและมีความพิเศษ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งในด้านการบริการ การบริหาร และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และยังขาดงานที่เจาะลึกประสบการณ์จริงของพนักงาน LGBTQ+ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับระดับการมีส่วนร่วมในองค์กร ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เพื่อเข้าใจประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งเสริม DEI อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในภาคธุรกิจบริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิทยานี้มุ่งศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์เฉพาะของบุคคลในบริบทที่ได้ประสบโดยตรง (Van Manen, M., 2016) เป็นการตีความ “แก่นแท้” หรือความหมายของประสบการณ์นั้น ๆ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตีความ (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018)

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีขั้นตอน ดังนี้:

1. ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

2. พัฒนาแนวคำถามโดยยึดแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพในกรอบปรากฏการณ์วิทยา มุ่งเน้นการทำความเข้าใจประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง โดยแนวคำถามถูกออกแบบให้เปิดกว้าง กระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความรู้สึก ความเชื่อ และประสบการณ์ จากนั้นจึงทำการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติเฉพาะตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมร่วมด้วย

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อค้นหาแก่นความหมายของประสบการณ์

4. สรุปและนำเสนอผลการศึกษา โดยวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเผยแพร่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจโรงแรมหรูและมีความพิเศษได้รับทราบ จากนั้นสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 10 คน ของโรงแรมหรูที่มีความพิเศษในประเทศไทย ซึ่งหมายถึง โรงแรมระดับ 4 - 5 ดาวที่ให้บริการแบบมีมาตรฐานสูงและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น โรงแรมเชิงวัฒนธรรม หรือโรงแรมที่เน้นการออกแบบและประสบการณ์ที่แตกต่างจากโรงแรมทั่วไป โดยโรงแรมในกลุ่มนี้มักตั้งอยู่ในเขตเมืองหลักหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และมุ่งเน้นการให้บริการที่ตอบโจทย์ลูกค้า มีการบริหารจัดการองค์กรที่ทันสมัย และให้ความสำคัญกับความหลากหลายในที่ทำงาน โดยผู้วิจัยเลือกใช้โรงแรม Banyan Tree กรุงเทพฯ เนื่องจากโรงแรมนี้เป็นหนึ่งในโรงแรมหรูที่มีชื่อเสียงด้าน DE&I โดยเฉพาะในด้านการจัดการความหลากหลายทางเพศในองค์กร เครือโรงแรม Banyan Tree มีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและการยอมรับความแตกต่างของพนักงานทุกกลุ่ม และได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปิดกว้างและเป็นมิตร โดยในปี 2023 โรงแรม Banyan Tree กรุงเทพฯ ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในรายชื่อ "World's Best Hotels" ของ Travel + Leisure ซึ่งเป็นการยืนยันถึงความสำเร็จและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรทั้งในด้านการให้บริการและการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างยั่งยืน (Banyan Tree, 2023) จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษานโยบายและแนวทางการบริหารจัดการความหลากหลายทางเพศในบริบทของโรงแรมหรูในประเทศไทย ซึ่งจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักเพียงพอสำหรับการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาซึ่งควรมีผู้ให้ข้อมูลระหว่าง 5-25 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Data Saturation) (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018)

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Inclusion Criteria)

1. ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ
2. มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการความหลากหลายทางเพศในองค์กร
3. มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์
4. เต็มใจให้ข้อมูลและยินดีเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวผู้วิจัย ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยมีบทบาทในการเก็บรวบรวมข้อมูลสังเกต วิเคราะห์ และตีความข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกถูกออกแบบในรูปแบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

3. เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียงถูกใช้เพื่อบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนาที่เกี่ยวข้องข้อมูลที่บันทึกถูกถอดบทสนทนา (transcription) แบบคำต่อคำ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการบันทึกเสียงทุกครั้ง



การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงตามแนวทางปรากฏการณ์วิทยา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจากโรงแรม Banyan Tree กรุงเทพฯ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการเก็บข้อมูลอยู่ในช่วง สิงหาคม 2567 - กุมภาพันธ์ 2568 โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาบทความวิชาการ งานวิจัย หนังสือ และแหล่งสืบค้นข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่จะไปทำการศึกษา
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประสบการณ์การบริหารจัดการเพื่อกระตุ้นผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องราว และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมองต่อการบริหารจัดการความหลากหลายทางเพศในองค์กรอย่างละเอียด และใช้คำถามเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจความหมายและแก่นของประสบการณ์
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัย โดยสังเกตบรรยากาศการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร และจัดบันทึกภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวทางปรากฏการณ์วิทยา ด้วยการใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่ง Braun, V. & Clarke, V. ได้อธิบายว่าเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการระบุและจัดกลุ่มข้อมูลตามแก่นสาระหลักและแก่นสาระย่อย เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึก ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย (Braun, V. & Clarke, V., 2006)

1. การทำความเข้าใจกับข้อมูล ใช้การอ่านบทถอดเทปอย่างละเอียดซ้ำหลายครั้ง บันทึกความคิดและข้อสังเกตเบื้องต้น และทบทวนความคิดและข้อสังเกตเพื่อทำความเข้าใจบริบทและเนื้อหา
2. การระบุแก่นสาระเบื้องต้น การค้นหาประเด็นหรือหัวข้อสำคัญที่เชื่อมโยงกับการวิจัย
3. การจัดกลุ่มข้อมูล การรวบรวมเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันภายใต้หัวข้อที่คล้ายคลึงกัน และจัดกลุ่มที่สัมพันธ์กัน โดยพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่าง ๆ และสร้างแผนภาพความสัมพันธ์
4. การทบทวนแก่นสาระ การตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน
5. การนำเสนอข้อมูล การแปลความหมายเชิงลึกหรือบรรยายธีมที่ได้ เพื่อสร้างความเข้าใจและสะท้อนถึงประเด็นสำคัญของการวิจัย
6. การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ เพื่ออธิบายข้อมูลและผลการศึกษาโดยใช้แผนภาพประกอบการอธิบาย เน้นการสะท้อนประสบการณ์จริงของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของพนักงาน LGBTQ+ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมสำหรับธุรกิจโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

ผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

1.1 การให้ความสำคัญกับพนักงาน พบว่า โรงแรมให้ความสำคัญกับพนักงาน LGBTQ+ โดยพนักงานกลุ่มนี้ได้รับความใส่ใจและการดูแลที่เท่าเทียมกับพนักงานคนอื่น ๆ องค์กรมุ่งเน้นการส่งเสริม DE&I ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ยั่งยืน นโยบายเหล่านี้ได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.2 นโยบายด้านการแต่งกาย จากการวิเคราะห์เอกสารนโยบายและคู่มือพนักงาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยที่ใช้เวลาในพื้นที่ทำงานจริง และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า พนักงานได้รับอนุญาตให้

เลือกสวมใส่ชุดทำงานตามความต้องการ โดยไม่มีข้อบังคับให้แต่งกายตามเพศสภาพ เสรีภาพในด้านนี้ไม่เพียงช่วยให้พนักงานรู้สึกมั่นใจในตัวเอง แต่ยังสะท้อนการยอมรับและเคารพในตัวตนของพนักงานอย่างแท้จริง

1.3 นโยบายการฝึกอบรมและการพัฒนา จากการวิเคราะห์แผนการฝึกอบรมประจำปีและการสังเกตการณ์ในกิจกรรมพัฒนาบุคลากร พบว่า การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของโรงแรมเปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศใด และตำแหน่งระดับใด การจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในโรงแรมก็ถูกออกแบบมาเพื่อรวมทุกคนเข้าด้วยกัน โดยไม่มีการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ

1.4 นโยบายสวัสดิการ จากการศึกษาสวัสดิการและการสัมภาษณ์ผู้บริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ สวัสดิการที่เท่าเทียมเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงและความรู้สึกปลอดภัย ลดความเครียด และเพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน ส่งผลให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.5 วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริม DE&I การสังเกตเชิงระบบในกิจกรรมสนทนากลุ่ม และการปฏิสัมพันธ์ประจำวัน แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริม DE&I มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การวิเคราะห์รายงานข้อร้องเรียนพบว่าไม่มีกรณีการร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติทางเพศในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งยืนยันว่าพนักงานปฏิบัติตามด้วยความเคารพและให้เกียรติกัน

1.6 บรรยากาศการทำงาน พบว่า บรรยากาศการทำงานที่ดีทำให้พนักงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีมและองค์กร ทำให้มีความมุ่งมั่นในการทำงานและมีแนวโน้มที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาว จึงกล่าวได้ว่าการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม DE&I ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับองค์กรในภาพรวมได้

2. การมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมในองค์กร จากการศึกษาเอกสารรายงานของโรงแรมซึ่งวัดระดับการมีส่วนร่วมในองค์กร พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยระดับดีมาก โดยเฉพาะในมิติด้านความทุ่มเท (Dedication) และผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าพนักงาน LGBTQ+ มีระดับการมีส่วนร่วมในองค์กรสูง โดยพวกเขาแสดงออกถึงความรู้สึกผูกพันกับองค์กรอย่างมาก นอกจากนี้ พนักงานยังมีความสุขขณะปฏิบัติงาน

2.2 ความพึงพอใจในการทำงาน พนักงานเหล่านี้มีความพึงพอใจในการทำงานอย่างชัดเจน เนื่องจากพวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในองค์กร ความรู้สึกนี้ส่งผลให้พวกเขามีความทุ่มเทและเอาใจใส่กับงานอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานและความพร้อมที่จะสนับสนุนองค์กรในทุกมิติ

2.3 การเป็นตัวแทนขององค์กร จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมองค์กรและการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง พบว่า พนักงานพร้อมที่จะเป็นตัวแทนที่ดีขององค์กร พวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงแรม และแสดงถึงความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับโรงแรมเท่านั้น แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและองค์กรอีกด้วย

2.4 การพัฒนาองค์กรและนโยบาย นอกจากการมีส่วนร่วมในงานประจำวัน พนักงานยังมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาองค์กร โดยพวกเขาแบ่งปันมุมมองและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรและนโยบายต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจที่จะสนับสนุนการเติบโตขององค์กรในระยะยาว

2.5 อัตราการลาออกจากงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลทรัพยากรบุคคลย้อนหลัง 3 ปี พบว่า อัตราการลาออกของพนักงาน LGBTQ+ ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมโรงแรมที่ร้อยละ 31 อย่างมีนัยสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ยังพบว่า สาเหตุที่ทำให้พวกเขายังคงทำงานกับองค์กร คือ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับ สอดคล้องกับแนวคิดความผูกพันเชิงอารมณ์ ตามทฤษฎีความผูกพันในองค์กร สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาว



2.6 คุณภาพชีวิตในการทำงาน การที่โรงแรมหล่อหลอมแนวคิด DE&I เข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ได้สร้างสภาพแวดล้อมที่พนักงานรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตการทำงานได้รับการสนับสนุนและมีโอกาสเติบโต

2.7 การอุทิศตนให้กับงาน พนักงานกลุ่มนี้แสดงถึงความพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับงานอย่างเต็มที่ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและให้ความสำคัญกับแนวคิด DE&I ทำให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงานและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า พนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษมีคุณภาพชีวิตในการทำงานค่อนข้างดี สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรหรือพนักงานขององค์กร โดยเฉพาะกลุ่ม LGBTQ+ ที่เริ่มมีความกล้าที่จะเปิดเผยตนเองมากขึ้นจากค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป พวกเขากล้าที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเองมากขึ้น และคาดหวังจะได้รับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีเมื่อต้องปฏิบัติงานให้กับองค์กร อย่างไรก็ตาม การเลือกปฏิบัติ การแสดงถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ ตลอดจนการล้อเลียน ดูถูก และเหยียดหยาม ก็ยังคงปรากฏอยู่บ้างในสังคมที่ทำงานซึ่งสร้างความไม่สบายใจให้กับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (Nawrat, A., 2021)

การศึกษาในต่างประเทศพบว่า ในหลายประเทศที่มีการยอมรับความหลากหลายทางเพศมากขึ้น เช่น ในสหรัฐอเมริกาและยุโรป องค์กรต่าง ๆ มักจะมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศ เช่นเดียวกับการสนับสนุนการดำเนินนโยบาย DE&I ซึ่งได้รับความนิยมในองค์กรทั่วโลกเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและลดการเลือกปฏิบัติ โดยมักมีการพัฒนานโยบายที่รองรับความหลากหลายทางเพศอย่างเป็นรูปธรรม (Duggan, L. et al., 2020) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่ได้จากบริบทที่ต่างกันทั้งในแง่ของนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรที่หลากหลาย เนื่องจากนโยบาย DE&I มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกเท่าเทียมและการยอมรับในที่ทำงาน พนักงานที่รู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและมีการยอมรับความหลากหลายจะมีความผูกพันและความภักดีต่อองค์กรมากขึ้น เนื่องจากพวกเขารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและได้รับการสนับสนุนในทุกมิติของการทำงาน ซึ่งส่งผลให้พวกเขามีแรงจูงใจในการทำงานและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร

นอกจากนี้ นโยบายองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรยังมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ นโยบายองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นตัวกำหนดแนวทางการปฏิบัติขององค์กรที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่พนักงานจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด (Brown, R. et al., 2010) แต่การนำเอานโยบาย DE&I ไปปฏิบัติจริงก็อาจมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับพนักงานและผู้บริหาร ทำให้ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศ และการยอมรับอาจยังไม่ทั่วถึง หรือบางครั้งองค์กรอาจไม่สามารถควบคุมการกระทำของบุคคลภายนอกที่อาจมีทัศนคติที่ไม่เปิดกว้างต่อนโยบายดังกล่าวได้

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจโรงแรมหรูและมีความพิเศษ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีของพนักงาน LGBTQ+ โดยมีการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเท่าเทียมตามแนวคิด DE&I สอดคล้องกับงานวิจัยของ Badgett, M. V. L. & Hellen, M. ที่กล่าวว่า แนวคิด DE&I ผลักดันให้องค์กรไม่เลือกปฏิบัติกับพนักงานที่มีรสนิยมทางเพศแตกต่าง (Badgett, M. V. L. & Hellen, M., 2013) และการศึกษาของ Adebayo, A. A. ที่พบว่า องค์กรที่มีนโยบาย DE&I ชัดเจนมีอัตราความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน LGBTQ+ สูงกว่าองค์กรที่ไม่มีนโยบายดังกล่าว (Adebayo, A. A., 2024)

ขณะเดียวกัน Bhende, P. & Pillai, A. ให้ความเห็นว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นมิติสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลขององค์กร องค์กรมีหน้าที่สร้างและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีให้กับพนักงานทุกคนขององค์กรโดยไม่เกี่ยงสีผิว เพศ รสนิยมทางเพศ ความเชื่อทางศาสนา สัญชาติ หรือเชื้อชาติ (Bhende, P. & Pillai, A., 2020) นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนมุมมองของ Endayani, F. et al. ซึ่งกล่าวว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีของพนักงานถือเป็นแรงขับเคลื่อนและจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานอย่างมีความสุข เพิ่มความสามารถ (Endayani, F. et al., 2018B) และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Chiedu, C. K. et al. ซึ่งพบว่า นโยบายองค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรขององค์กร (Chiedu, C. K. et al., 2018)

การศึกษาการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ

การมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า พนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษมีส่วนร่วมในองค์กรค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเป็นเพราะพนักงานได้รับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจากองค์กร โดยพวกเขาได้อยู่ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงานที่อบอุ่นและเป็นมิตร เพื่อนร่วมงานให้เกียรติแก่พวกเขา ไม่มีการล้อเลียน ดูถูก หรือเหยียดหยามรสนิยมทางเพศของพวกเขา อีกทั้งองค์กรได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงานของพวกเขาผ่านการกำหนดนโยบายองค์กรต่าง ๆ ควบคู่กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ปลูกฝังค่านิยมการยอมรับความหลากหลายและความเท่าเทียม

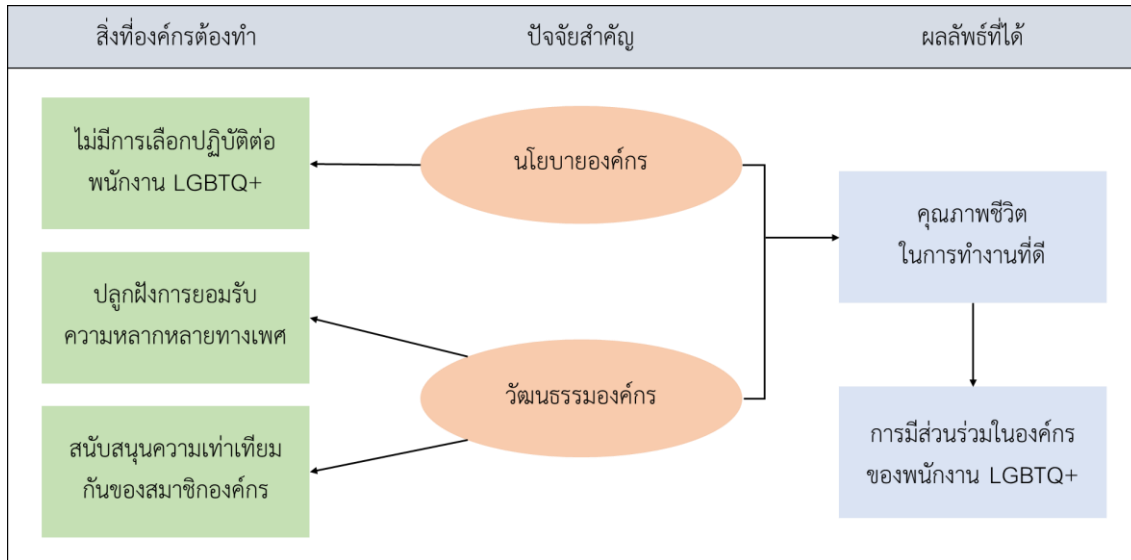
ผลการวิจัยสอดคล้องกับมุมมองของ Setyaningrum, R. P. & Pawar, A. ที่กล่าวว่า บุคลากรขององค์กรมักจะมุ่งมั่นปฏิบัติงานของตนเองอย่างเต็มที่หากพวกเขารู้ถึงความใส่ใจขององค์กรต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพวกเขา (Setyaningrum, R. P. & Pawar, A., 2021) อีกทั้งการศึกษาของ Khatalso, M. J. ยังพบว่า การที่บุคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจะทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพันลึกซึ้งกับองค์กร และต้องการมีส่วนร่วมกับองค์กร โดยพวกเขาจะใส่ใจกับงานและพร้อมพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (Khatalso, M. J., 2024)

การมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ อาจดูเหมือนเป็นผลลัพธ์ที่ดีในระยะสั้น แต่การรักษาความยั่งยืนในระยะยาวต้องมีการเสริมสร้างแนวทางการดูแลพนักงานและนโยบายที่ยังคงสามารถปรับตัวได้ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมองค์กรในระยะยาว ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการสนับสนุนทางจิตวิทยา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการปรับปรุงนโยบายในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ ซึ่งในการพัฒนาโมเดล ผู้วิจัยจำแนกองค์ประกอบของปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ดังนี้ 1) นโยบายองค์กร ประกอบด้วย การกำหนดสิทธิและสวัสดิการที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม การมีนโยบายต่อต้านการเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจน และการจัดช่องทางร้องเรียนอย่างเป็นระบบ และ 2) วัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย การอบรมสร้างความตระหนักเรื่องความหลากหลายทางเพศ การเปิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออกของพนักงาน และการส่งเสริมผู้นำที่มีทัศนคติสนับสนุนความเท่าเทียม

โมเดลนี้สามารถอธิบายผ่าน ทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow โดยแสดงให้เห็นว่าเมื่อองค์กรตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของพนักงาน จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในองค์กรที่มากขึ้น หากพนักงานรู้สึกว่างค์กรใส่ใจในความเป็นอยู่ของตนเอง ก็จะทำให้เกิดความผูกพันเชิงอารมณ์ (Affective commitment) ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน



ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+

แนวทางปฏิบัติขององค์กรในแง่ของนโยบายองค์กร คือ องค์กรจะต้องกำหนดนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติต่อพนักงาน LGBTQ+ เพื่อให้พวกเขาได้เข้าถึงโอกาสและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม และปลูกฝังความรู้ความเข้าใจ รวมถึงค่านิยมที่ส่งเสริมการดำเนินนโยบายนี้ เช่น การมีหลักสูตรอบรมเรื่อง DE&I ให้กับผู้บริหารและพนักงานใหม่ทุกระดับ การจัดทำ KPI ด้าน DE&I การกำหนดนโยบายการที่เคารพอัตลักษณ์ทางเพศ เช่น การสวมใส่ยูนิฟอร์มตามเพศที่ต้องการ การได้รับสวัสดิการที่เท่าเทียม การกำหนดเงินเดือนเริ่มต้นในตำแหน่งเดียวกันในอัตราเท่ากัน รวมถึงการรับสมัครงานในทุกตำแหน่งอย่างเปิดกว้าง

แนวทางปฏิบัติขององค์กรในแง่ของวัฒนธรรมองค์กร คือ องค์กรจะต้องปลูกฝังสมาชิกให้ยอมรับความหลากหลายทางเพศและส่งเสริมค่านิยมความเท่าเทียม เพื่อให้สมาชิกเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงานที่อบอุ่น ปลอดภัย และรักใคร่กลมเกลียวกัน องค์กรสามารถจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจ เช่น การเสวนากับบุคคล LGBTQ+ การแต่งตั้งคณะกรรมการด้าน DE&I และการใช้แบบประเมินเพื่อสะท้อนผลการดำเนินการด้าน DE&I นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกองค์กร เช่น กฎหมายแรงงานที่ให้การคุ้มครองเรื่องเพศ และภาพลักษณ์ของอุตสาหกรรมโรงแรม ซึ่งมักเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างทางเพศมากกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งจะมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้สึกรับประกัน ปลอดภัย และมีคุณค่าของพนักงาน LGBTQ+ ทำให้พวกเขามีความผูกพันและต้องการมีส่วนร่วมในองค์กรมากขึ้น เมื่อองค์กรสามารถพัฒนาทั้งสองปัจจัยนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้พนักงาน LGBTQ+ มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีและนำไปสู่การมีส่วนร่วมในองค์กรที่สูงขึ้น

ถึงแม้ว่าโมเดลนี้จะพัฒนาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่สามารถนำไปสู่การสร้างเครื่องมือวัดเชิงปริมาณในอนาคตได้ โดยการพัฒนาแบบสอบถามจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน และนำไปทดสอบความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในองค์กรด้วยสถิติเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า พนักงาน LGBTQ+ ในโรงแรมหรูและมีความพิเศษมีคุณภาพชีวิตในการทำงานค่อนข้างดี โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากนโยบาย DE&I ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พนักงานยังมีส่วนร่วมในองค์กรค่อนข้างสูง อันเป็นผลมาจากการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี แสดงออกผ่านความทุ่มเทในการทำงาน การมีส่วนร่วมในองค์กร จากผลการวิจัยดังกล่าว นำมาสู่ข้อค้นพบเชิงนโยบาย คือ องค์กรควรมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน LGBTQ+ อย่างต่อเนื่องผ่านการกำหนดนโยบาย การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ DE&I ที่มีเป้าหมายและตัวชี้วัดชัดเจน โดยกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบและจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้อย่างเหมาะสม การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเท่าเทียมและการยอมรับความแตกต่าง เช่น จัดการอบรมประจำปีเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในด้าน DE&I กับพนักงานทุกคน การจัดสรรสวัสดิการที่เป็นธรรม โดยพนักงานทุกคนควรได้รับสวัสดิการที่ครอบคลุมความต้องการ เช่น พนักงาน LGBTQ+ อาจได้รับ การรับรองคู่ชีวิตในสวัสดิการ และนโยบายการลาพิเศษสำหรับกรณีการแปลงเพศหรือการรักษาที่เกี่ยวข้อง การวัดและประเมินผลนโยบาย DE&I ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทำการสำรวจและรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการบริหารอย่างสม่ำเสมอ ท้ายที่สุด องค์กรควรขยายนโยบาย DE&I สู่ห่วงโซ่อุปทาน โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกพันธมิตรทางธุรกิจ สนับสนุนธุรกิจที่เป็นเจ้าของโดยกลุ่ม LGBTQ+ ในชุมชนท้องถิ่น และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ด้าน DE&I กับพันธมิตรในอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังมีข้อค้นพบเชิงประสบการณ์ คือ พนักงาน LGBTQ+ ได้รับประสบการณ์ที่ดีจากบรรยากาศการทำงานซึ่งมีความอบอุ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร และความทุ่มเทในการทำงานเป็นอย่างมาก สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กรของพนักงาน LGBTQ+ เพื่อให้สามารถวัดผลในเชิงปริมาณและทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มพนักงานอื่น ๆ เนื่องจากการวิจัยในรูปแบบนี้อาจมีข้อจำกัด เช่น การเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารอาจทำให้ผลการวิจัยไม่สะท้อนประสบการณ์ของพนักงาน LGBTQ+ โดยตรง

เอกสารอ้างอิง

- Adebayo, A. A. (2024). Managing diversity, equity and inclusion (DEI) through human resources management to enhance organizational profitability. *Fuoye Journal of Management Sciences*, 1(1), 1-20.
- Adisa, T. A. et al. (2017). Exploring the implications of the influence of organisational culture on work-life balance practices. *Personnel Review*, 46(3), 454-473.
- Badgett, M. V. L. & Hellen, M. (2013). *The business impact of LGBT-supportive sexual orientation and gender identity policies*. (1st ed.). Los Angeles: The Williams Institute.
- Banyan Tree. (2023). Banyan Tree Celebrates Remarkable Success in Travel + Leisure's 2023 World's Best Awards. Retrieved January 10, 2025, from <https://news.groupbanyan.com/228080-banyan-tree-celebrates-remarkable-success-in-travel-leisure-s-2023-world-s-best-awards>
- Bhende, P. & Pillai, A. (2020). Quality of work life and work-life balance. *Journal of Human Values*, 26(1), 256-265.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.



- Brown, R. et al. (2010). Cancer risk factors, diagnosis and sexual identity in the Australian longitudinal study of women's health. *Women's Health Issues*, 20(1), 11-19.
- Chiedu, C. K. et al. (2018). Investigating the Impact of Organizational Policy Towards Quality of Work Life on Employee Engagement in Manufacturing Company Nigeria. *European Journal of Economics and Business Studies*, 4(2), 141-152.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (4th ed.). United States of America: SAGE Publications.
- Diener, E. & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, 40(1-2), 189-216.
- Duggan, L. et al. (2020). "Diversity, Equity, and Inclusion in the Workplace: A Global Perspective". *Journal of Human Resource Management*, 35(3), 224-241.
- Endayani, F. et al. (2018A). The effect of quality of work-life and motivation on employee engagement with job satisfaction as an intervening variable. *Russian Journal of Agricultural and Socio-Economic Sciences*, 74(2), 108-114.
- _____. (2018B). The effect of quality of work-life and motivation on employee engagement with job satisfaction as an intervening variable. *RJOAS*, 7(79), 205-217.
- Francis, S. J. & Fonceca, C. M. (2023). Quality of Work Life among Employees: A Descriptive Study. *Journal of Academia and Industrial Research*, 11(3), 56-59.
- Khatalso, M. J. (2024). Employee Engagement and Quality of Work Life: A Case Study of Maru-Ti Suzuki India Ltd. *International Journal of Recent Scientific Research*, 15(8), 4867-4870.
- Lee, J. S. et al. (2015). Quality of work life and job satisfaction among frontline hotel employees: A self-determination and need satisfaction theory approach. *International Journal of Contemporary Hospitality*, 27(5), 768-789.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Nawrat, A. (2021). The challenges of being LGBTQ+ in today's workplace. Retrieved January 10, 2025, from <https://www.unleash.ai/diversity-equity-inclusion/the-challenges-of-being-lgbtq-at-work/>
- Ryff, C. D. & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727.
- Setyaningrum, R. P. & Pawar, A. (2021). How quality of work life impacts employee engagement: An empirical study. *International Journal of Human Resource Studies*, 11(3), 167-181.
- Van Manen, M. (2016). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. (1st ed.). London: Routledge.
- Villarroya, A. & Boté-Vericad, J. J. (2023). The gender and LGBTQ perspectives in library and information science: A case study at the University of Barcelona. *Library & Information Science Research*, 45(3), 1-9.

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม
เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน*

DEVELOPING AREA-BASED COLLABORATION NETWORKS IN COMMUNITY FOR
SUSTAINABLY BUILDING UP CIVIC CONSCIOUSNESS OF MULTICULTURALIS,
CHANA DISTRICT, SONGKHLA

พิชญา สุวรรณโน^{1*}, สายสุดา สุขแสง¹, ยุวธิดา ชูรักษ์¹, อริสรา บุญรัตน์¹, ชิตพล เอกสายธาร²
Pitchaya Suwanno^{1*}, Saisuda Suksang¹, Yuwanda Churak¹, Arisra Boonrat¹, Chittaphon Aeksaitharn²

¹คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Communication Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: saisuda@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม และ 2) เสนอกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้แนวทางนาทัมโมเดลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน จำนวน 60 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปแล้วนำเสนอแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ ได้แก่ 1) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน 2) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกลุ่มชุมชนพื้นที่รับผิดชอบ 3) ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ชุมชนมีศักยภาพและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้นำ 5) ชุมชนมีกลุ่มเครือข่ายทำงานเพื่อสังคมอยู่แล้วแต่ยังเป็นที่ศรัทธาต่างคนต่างทำ และผลการระดมความคิดของชุมชนตามแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวทำให้ได้กรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยชุมชนเสนอกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพหุวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ กิจกรรมร้องรำทำกับข้าวเล่าความหลัง กิจกรรมชิม ช้อป ใช้ กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านพาเพลิน กิจกรรมเดินริมเล ตลิ่งชัน ยัน จะโหนด และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์สถานศึกษากับชุมชน ภายใต้แนวคิดงานพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์

คำสำคัญ: เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่, การมีส่วนร่วมของชุมชน, จิตสำนึกความเป็นพลเมือง, สังคมพหุวัฒนธรรม, ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน



Abstract

This research aimed to: 1) Examine the factors contributing to the development of a community-participated spatial collaboration network, and 2) Propose a framework for developing mechanisms to drive a community-participated multicultural social network that fosters citizenship awareness in Chana District, Songkhla Province, through the application of the Nathap Model. The target group consisted of 60 participants from Chanong and Talingchan Subdistricts in Chana District. A semi-structured interview protocol was employed to collect qualitative data. The findings revealed several key factors supporting the development of mechanisms to drive multicultural social networks with community participation in Chana District: 1) Executives of government agencies played a vital role in promoting and supporting activities that reflected community identity; 2) These executives emphasized the importance of establishing cooperative networks within specific community groups under their jurisdiction; 3) Community members actively participated in various collaborative activities; 4) Community representatives demonstrated strong leadership potential and effectively coordinated with local leaders; and 5) While community-based networks operated for social benefit, they tended to act independently. The brainstorming sessions conducted using the Nathap Model contributed to the development of a comprehensive framework for establishing mechanisms to sustain a multicultural social network through community participation. The community proposed a range of participatory activities designed to promote multicultural understanding and shared civic engagement. These activities included: Elderly Day Celebrations, Singing, Dancing, Cooking, and Reminiscing Events, Eat, Shop, and Engage Initiatives, Fun Housewives' Group Activities, Walking Events from Talingchan Beach to Chanong Beach, and Institution-Community Relationship-Building Programs. All activities were framed within the conceptual foundation of multicultural engagement to enhance social cohesion and intercultural understanding within the community.

Keywords: Spatial Collaborative Networks, Community Participation, Civic Consciousness, Multicultural Society, Sustainability

บทนำ

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยประชาชนทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การปฏิบัติศาสนกิจ การแต่งกาย วิถีคิด ภาษา และการสื่อสารที่มีความแตกต่างกัน เข้าลักษณะสำคัญของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีที่ต่างกัน มาอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2551) การจะให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกันสันติสุขด้วยจิตสำนึกความเป็นพลเมืองจึงเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของภาครัฐ เนื่องจากพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความยาวนานและสามารถจะสร้างประโยชน์ให้กับประเทศไทยได้ ภาครัฐได้มีการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์ในประเทศไทยจากในอดีตที่มีความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ต่อมาก็มีการถกเถียงว่า ชาติพันธุ์เป็นสำนึกหรือความรู้สึกที่มีร่วมกันที่สามารถปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลได้ (สุเชน เลิศวิระสวัสดิ์, 2563) จึงทำให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมที่ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อความอยู่รอด โดยต้องสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้ทุกคนเกิดความรู้สึกภายในด้านการมีจิตอาสาเพื่อชุมชน หรือความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชน เมื่อทุกคนเกิดจิตสำนึก

พลเมืองจะทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ มีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่ม จนเกิดการหลอมรวมเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมเป็นหลัก แบ่งตามการปกครองของรัฐ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน เครือข่ายระดับตำบล เครือข่ายระดับอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด หรือเครือข่ายระดับประเทศ (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547) จุดเด่นของเครือข่าย เป็นกระบวนการดำเนินงานในการติดต่อชักชวน หรือกระตุ้นให้บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกัน โดยการระดมเอาส่วนที่ดีหรือจุดเด่นต่าง ๆ นำมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อลดข้อจำกัดในการดำเนินงาน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดในการทำงานแบบเครือข่ายคือ ทุกภาคส่วนต้องตระหนักถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการทำงานด้วยความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุผล เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง ได้แก่ 1) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน 4) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และ 5) การมีทีมงานที่ดี (นฤนันท์ สุริยมณี และคณะ, 2548) ซึ่งหากชุมชนหรือองค์กรใดขาด 5 ปัจจัย นี้มาหนุนเสริมก็อาจเกิดปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพของงานและองค์กรได้

ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ จึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยขจัดปัญหาในการดำเนินงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย เพราะการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือชุมชนสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันของแต่ละพื้นที่ ซึ่งควรเริ่มจากการให้คนในชุมชนร่วมมือกันเป็นผู้สร้างเกราะป้องกันชุมชนจากภายในขึ้นมาด้วยตัวเอง ทั้งนี้ เพราะปัญหาขององค์กรหรือชุมชนต่าง ๆ ในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาแต่เพียงลำพังอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน หรือการสร้างเครือข่ายจึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญในการแก้ไขปัญหา การสร้างเครือข่ายการทำงานจึงกลายมาเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐบาล (มนตรี นุ่มนาม, 2558) ทำให้เกิดกระแสการสร้างเครือข่ายความร่วมมือครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายทางสังคม อันเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เชื่อมโยงกันด้วยการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือผลประโยชน์อื่นใดซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ (จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ, 2563) ในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนหรือองค์กรอย่างสมัครใจ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของกลุ่มบนพื้นฐานของความเท่าเทียม ทั้งนี้ การจะพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งมั่นคง ควรมีกรอบกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายที่เกิดจากการระดมความคิดของสมาชิกในชุมชนทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถดำเนินงานเครือข่ายได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างราบรื่น สอนองยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของประเทศไทย ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ในประเด็นยุทธศาสตร์ การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ประชาชนในพื้นที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580, 2561)

สืบเนื่องจากปี พ.ศ. 2565 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติเปิดรับทุนวิจัย เพื่อร่วมพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ เปิดโอกาสให้นักวิจัยในพื้นที่ได้เข้ามาเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม: กรณีศึกษา ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยได้เกิดข้อค้นพบสำคัญ คือ การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม



เรียกว่า นาทัพบโมเดล เมืองคํประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) วิธีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม 2) ภาคิเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และ 5) จิตสำนึกความเป็นพลเมือง และดำเนินการใช้รูปแบบนาทัพบโมเดล จัดกิจกรรมนําร่องในพื้นที่ โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ตำบลนาทัพบว่าเป็นเมืองของดี 4 ชาย ได้แก่ ชายคลอง ชายนา ชายควน ชายเล จนเกิดความร่วมมือในการจัดงานประจำปีตำบลนาทัพบได้สำเร็จลุล่วง ประชาชนในพื้นที่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนารูปแบบและการดำเนินการใช้รูปแบบนาทัพบโมเดลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 (พิชญา สุวรรณโน และคณะ, 2566) ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกหวงแหน และยินยอมพร้อมใจกันอนุรักษ์ของดีตำบลนาทัพบ อันเป็นอัตลักษณ์ชุมชนให้คงอยู่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสะท้อนว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากหากได้รับการพัฒนาต่อยอด ขยายผลไปยังพื้นที่ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแนวความคิดในการนำผลการวิจัย รูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม นาทัพบโมเดล ไปขยายผลสู่พื้นที่ใกล้เคียง เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เริ่มจากพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับตำบล นาทัพบ คือ ตำบลจะโหนดงและตำบลตลิ่งชัน จึงดำเนินการวิจัยต่อยอด การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามรูปแบบนาทัพบโมเดล เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม และจัดทำกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทัพบโมเดล นำเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเสนอกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทัพบโมเดล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรการวิจัย เป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 14 ตำบล คัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะตำบลที่มีอาณาเขตติดกับตำบลนาทัพบ ได้แก่ ตำบลจะโหนดงมีจำนวนประชากร 7,791 คน และตำบลตลิ่งชัน มีประชากร จำนวน 10,756 คน (ข้อมูลพื้นฐานตำบลจะโหนดงและตำบลตลิ่งชัน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีนาคม 2564) กลุ่มเป้าหมายการวิจัย เป็นประชาชนผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ ตำบลจะโหนดง และ ตำบลตลิ่งชัน จำนวน 60 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ตามความสมัครใจ ประกอบด้วย 1) บุคลากรภาครัฐ 2) บุคลากรภาคเอกชน 3) ผู้นำชุมชน 4) ผู้นำศาสนา 5) อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และ 6) ผู้แทนประชาชน หลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) เป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน 2) เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง นำสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม พหุวัฒนธรรม ปัญหาอุปสรรค ความต้องการ และปัจจัยส่งเสริมกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา พื้นที่ตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม บันทึกข้อมูลภาคสนาม นำมาประกอบการพัฒนากรอบกลไก

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการสร้างเครื่องมือ เริ่มจากศึกษาข้อมูลพื้นฐาน อำเภोजะนะ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม ตามรูปแบบนาทัมโมเดล หลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นคำถาม เช่น สถานการณ์ทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชนท่านเป็นอย่างไรบ้าง ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานในชุมชนของท่านในปัจจุบันมีหรือไม่ อย่างไร บทบาทของท่านกับการมีส่วนร่วมในชุมชนมีอะไรบ้าง กิจกรรมที่คึกคักในหมู่บ้าน/ชุมชน ทำร่วมกันระหว่างศาสนา มีอะไรบ้าง กิจกรรมของผู้นำที่ทำร่วมกันในชุมชนมีอะไรบ้าง ท่านเข้าใจคำว่า “จิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม” ว่าอย่างไร กิจกรรมที่อยากให้เกิดในชุมชนในลักษณะของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีอะไรบ้าง แล้วสร้างเครื่องมือไปนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตร (สมนึก ภัททิยธนี, 2546) ได้ผลประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 1 ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งมีการประสานนัดหมายเข้าสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ โดยทำหนังสือไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน เพื่อขอความร่วมมือติดต่อตัวแทนชุมชนที่จะคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนัดวันลงพื้นที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย เริ่มจาก 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการการพัฒนาเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม และศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน 2) จัดประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในชุมชนตำบลละ 30 คน รวมจำนวน 60 คน ประกอบด้วย บุคลากรภาครัฐ บุคลากรภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และผู้แทนประชาชน โดยแบ่งกลุ่มพูดคุยแบบธรรมชาติ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน และหาจุดร่วมความต้องการจัดกิจกรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนพหุวัฒนธรรม โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) ดำเนินการบันทึกประเด็นสำคัญเพื่อรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหา อุปสรรคการดำเนินกิจกรรม ความต้องการ และปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมของในพื้นที่ เพื่อเตรียมจัดทำกรอบกลไกจากการดำเนินกิจกรรมของชุมชน 3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุป เพื่อใช้ในการจัดทำกรอบการพัฒนากรอบ 4) จัดทำกรอบการพัฒนากรอบการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทัมโมเดล เพื่อพัฒนาสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 5) เสนอกรอบการพัฒนากรอบต่อเทศบาลตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน เพื่อสอบถามความเห็นและความพึงพอใจของชุมชน 6) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานจัดทำกรอบพัฒนากรอบขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา



ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนตำบลละโหนดและตำบลลิ้งชัน โดยดำเนินการระดมความคิดตามรูปแบบนาทัมโมเดล พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของประชาชน อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมอัตลักษณ์ วิถี ชุมชน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกลุ่มชุมชนของพื้นที่รับผิดชอบ 3) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครประจำหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ชุมชนมีศักยภาพและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้นำ 5) ตำบลมีกลุ่มเครือข่ายทำงานเพื่อสังคม ถึงแม้จะยังเป็นไปในทิศทางของการต่างคนต่างทำและระเบียบการทำงานร่วมกันยังไม่ชัดเจน

ทั้งนี้ ชุมชนได้สะท้อนปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อหาทางแก้ไข ได้แก่ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมระหว่างเครือข่ายชุมชน 2) กิจกรรมของเครือข่ายชุมชนยังมีน้อยทำให้สมาชิกไม่ค่อยได้ทำงานร่วมกัน 3) ขาดการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างสมาชิกในเครือข่ายชุมชน 4) การสร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างชุมชนของสมาชิกเครือข่ายยังไม่เห็นผลชัดเจน และ 5) ประชาชนยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญหรือความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน พร้อมทั้งระบุความต้องการในการร่วมพัฒนาใกล้ชิดขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมของอำเภोजะนะ ได้แก่ 1) ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนมากขึ้นเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกัน 2) ต้องการให้สมาชิกเครือข่ายเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมและเข้าใจเป้าหมายของการทำงานเพื่อมุ่งผลลัพธ์ร่วมกัน 3) ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายอย่างหลากหลายต่อเนื่องและมีช่องทางการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วเพื่อประสานการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย โดยเบื้องต้นชุมชนต้องการให้มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมประจำปีที่จะช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ได้แก่ กิจกรรมที่เป็นทุนทางสังคมด้านเกษตรกรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทางศาสนา เช่น 1) กิจกรรมของดีตำบลลิ้งชัน ที่จัดในลักษณะของสินค้าในชุมชนเป็นหลักสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน 2) กิจกรรม ล่องแพ ล่องเรือ จะโหนด กิจกรรมการกินทุเรียน และการกินจำปาตะไคร้นวน เนื่องจากจำปาตะไคร้นวนเป็นผลไม้ขึ้นชื่อในพื้นที่ตำบลละโหนด ซึ่งอาจจะมีการจัดทริป 1 วัน เป็นต้น 3) การจัดทริปเชิงเกษตรท่องเที่ยว ชิม ช็อป ในสวนทุเรียน และการท่องเที่ยวศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและโบราณสถาน



ภาพที่ 1 ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายและระดมความคิดเกี่ยวกับชุมชน ตำบลลิ้งชัน



ภาพที่ 2 ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายและระดมความคิดเกี่ยวกับชุมชน ตำบลจะโพนง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อนำเสนอกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตามรูปแบบนาทัมโมเดล จากผลการศึกษาปัจจัยส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตามรูปแบบนาทัมโมเดล นำไปสู่การประชุมร่วมครั้งต่อมาระหว่างผู้แทนสมาชิกตำบลจะโพนงและตลิ่งชัน โดยเชิญตำบลนาทัม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของนาทัมโมเดลเข้าร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ สมาชิกที่ประชุมได้เสนอกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพหุวัฒนธรรมที่ต้องการทำร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ ร้องรำทำกับข้าวเล่าความหลัง กิจกรรมชิม ช้อป ใช้ กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านพาเพลิน กิจกรรมเดินริมเลตลิ่งชัน ยัน จะโพนง กิจกรรมสร้างสัมพันธ์สถานศึกษากับชุมชน และเห็นควรให้ใช้ชื่องาน พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ การจัดทำกรอบการพัฒนากลไกฯ ดังกล่าว เป็นผลมาจากการประชุมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นตัวแทนประชาชน 2 ตำบล ที่ได้ค้นพบข้อมูลสำคัญว่า การดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ได้กรอบกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องเข้มแข็งและยั่งยืนตามแนวการดำเนินงานนาทัมโมเดล ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิถีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม 2) ภาวคิเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และ 5) จิตสำนึกความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ จากการร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวยังพบว่า ทั้ง 2 ตำบลมีความพร้อมในการร่วมดำเนินการแต่ละกิจกรรมในพื้นที่ตามรูปแบบนาทัมโมเดล โดยสมาชิกที่ประชุมได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้นาทัมโมเดลว่า ด้วยบริบทของตำบลนาทัม ตำบลตลิ่งชัน และตำบลจะโพนง มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันทั้งต้นทุนทางธรรมชาติ พืชพันธุ์ สัตว์พันธุ์ ทำให้บริบททั่วไปไม่ได้แตกต่างกันมาก มีความเป็นพหุวัฒนธรรมในการจัดกิจกรรมของต่างศาสนาที่ยังคงกลิ่นไอของการเข้าร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการของแต่ละศาสนา และจะเกิดผลดียิ่งขึ้นหากเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างตำบล นำไปสู่การพัฒนากรอบการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในอนาคต เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนและทำความเข้าใจต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของพื้นที่ โดยกลไกที่นำมาพัฒนาควรเป็นกลไกเดิมที่มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนโดยกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายผู้นำศาสนา และเครือข่ายสถานศึกษา เนื่องจากการจะพัฒนากรอบเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมให้สามารถขับเคลื่อนบนฐานที่มีพลัง ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากผู้นำจึงจะบรรลุผลได้ดี



ภาพที่ 3 ประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดจัดทำกรอบพัฒนากลไก ฯ ตำบลตลิ่งชัน



ภาพที่ 4 ประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดจัดทำกรอบพัฒนาดอกไม้ ๓ ตำบลจะโหนด

ทั้งนี้ ภายหลังจากจัดทำกรอบการพัฒนาดอกไม้ ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อที่ประชุมความร่วมมือจัดโดยผู้นำตำบล ตลิ่งชันและตำบลจะโหนด โดยมีผู้นำจากตำบลนาทับ เข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อผ่านความเห็นชอบ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลในที่ประชุมมีความเห็นชอบและพึงพอใจต่อการพัฒนาดอกไม้ ดังกล่าวว่า มีการสะท้อนความต้องการ ของชุมชนครอบคลุมประเด็นหลักอันเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ชัดเจนดี และเสนอว่าควรเร่งนำกรอบการพัฒนาดอกไม้ที่จัดทำขึ้นไปดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้ รูปแบบนาทับโมเดล อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และผลักดันให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่าง 3 ตำบลในอนาคต โดยจะได้ลงนามความร่วมมือ (MOU) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันบนฐานความต่างของ ความเชื่อและวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมที่แสดงถึงความโดดเด่นด้านลักษณะชุมชนพื้นที่อำเภोजะนะ ภายใต้งาน “พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์” ซึ่งเกิดจากพลังความร่วมมือของชุมชน โดยลำดับต่อไปคณะผู้วิจัยกับชุมชนพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล จะสานต่องานให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่

อภิปรายผล

1. การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาดอกไม้การขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

จากผลการวิจัย ที่พบว่า ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาดอกไม้การขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ในพื้นที่ตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน ได้แก่ 1) ผู้บริหารของ หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ วิถี ชุมชน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกลุ่มชุมชนของพื้นที่รับผิดชอบ 3) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ชุมชนมีศักยภาพและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้นำ 5) ตำบลมีกลุ่มเครือข่ายทำงานเพื่อสังคมถึงแม้จะยังเป็นไปในทิศทางของ การต่างคนต่างทำและระเบียบการทำงานร่วมกันยังไม่ชัดเจน ผลการศึกษาสะท้อนว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชน เข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนางานทุกด้าน จำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และต้องเสริมให้ คนในชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความเชื่อร่วมกัน รวมถึงการมีจิตสำนึกความเป็น พลเมืองของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่าย ภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ พบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในที่มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย ได้แก่ ชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย ผู้นำหรือแกนนำที่มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงาน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายรัฐบาล การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์ และคณะ, 2552) ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาเครือข่าย ทั้งปัจจัยภายใน ที่มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย คือ ผู้นำชุมชนและผู้แทนชุมชน และปัจจัยภายนอก ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเครือข่ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือสู่ความเข้มแข็งยั่งยืน ทั้งเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร

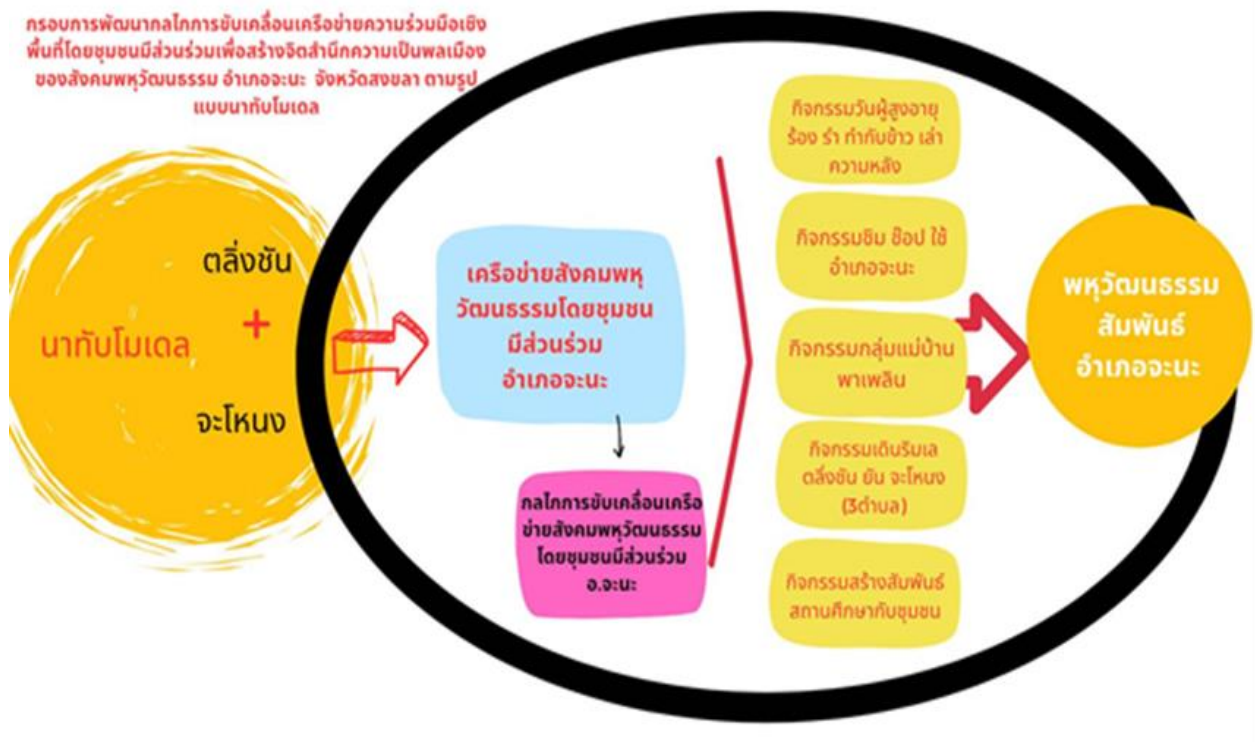
2. การจัดทำกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทัมโมเดล

พบว่า พื้นที่ตำบลละโพงและตำบลตลิ่งชัน อำเภोजะนะ มีความพร้อมในการร่วมดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบนาทัมโมเดล อันประกอบด้วย 1) วิถีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม 2) ภาวศึเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และ 5) จิตสำนึกความเป็นพลเมืองเนื่องด้วยมีบริบทความเป็นพหุวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ประชาชนในพื้นที่ถึงแม้ว่าจะต่างศาสนาก็สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ ผลการระดมความคิดของผู้แทนชุมชนตามรูปแบบนาทัมโมเดล นำมาสู่การจัดทำกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ที่สะท้อนผลจากสมาชิกในที่ประชุม ซึ่งได้เสนอกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพหุวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตามความต้องการของชุมชนที่สอดคล้องกัน ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ กิจกรรมร้องรำทำกับข้าวเล่าความหลัง กิจกรรมชิม ช้อป ใช้ กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านพาเพลิน กิจกรรมเดินริมเลตลิ่งชัน ยัน จะโพง กิจกรรมสร้างสัมพันธ์สถานศึกษา กับชุมชน และเห็นควรให้ใช้ชื่องานว่า พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ แสดงให้เห็นพลังของเครือข่ายในชุมชนว่า การรวมกลุ่มผู้แทนชุมชนร่วมระดมความคิดช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองทำให้คนในชุมชนเกิดความยินยอมพร้อมใจ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนกันอย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งร่วมคิดร่วมทำ จนเกิดกลุ่มภาวศึความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมตามวิถีชีวิตชุมชน ทำให้สามารถจัดปัญหาและลดความขัดแย้งในชุมชน นำมาซึ่งความสมัครสมานสามัคคีและทำให้ชุมชนเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทำให้ได้กรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่สะท้อนกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ครอบคลุมอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อนำเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยดำเนินงานตามรูปแบบนาทัมโมเดลอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ก่อนนำไปเสนอองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติธิ์ โอบอ้อม และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองและแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง โดยนำเสนอกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมือง 6 ขั้นตอน เพื่อใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย ประกอบด้วย การระบุปัญหา การเลือกปัญหา การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การพัฒนาและจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย การนำเสนอนโยบายสาธารณะ และการสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ (กฤติธิ์ โอบอ้อม และคณะ, 2566) ซึ่งเชื่อมโยงไปยังบทสรุปที่ว่า วิถีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมต้องอาศัยภาวศึเครือข่ายชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เพื่อลดปัญหาและแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน นำมาซึ่งจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการร่วมรับผิดชอบสังคมส่วนรวม



องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การนำนาทัมโมเดลมาประยุกต์สร้างกรอบกลไกขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการนำเสนอกิจกรรมเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่สะท้อน อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงนโยบาย หรือแนวทางปฏิบัติในชุมชนพหุวัฒนธรรมอื่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบริบทของพื้นที่ ดังภาพ



ภาพที่ 5 กรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึก ความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ตามรูปแบบนาทัมโมเดล

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้กรอบการพัฒนากลไกฯ ที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมระดมความคิดเห็นกิจกรรมเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงนโยบาย หรือแนวทางปฏิบัติในชุมชนพหุวัฒนธรรมอื่นได้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อปท. ควรเร่งนำกรอบการพัฒนากลไกฯ นี้ ไปกำหนดแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนกลไกเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม ให้เห็นผลชัดเจนเชิงประจักษ์ 2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ควรนำรูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมจากการสะท้อนคิดของทุกภาคส่วนในครั้งนี้ ไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาชุมชนให้เกิดความสามัคคี มีเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำกรอบการพัฒนากลไกฯ นี้ ไปเร่งพัฒนาต่อยอดขับเคลื่อนกิจกรรมพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ตามกรอบการพัฒนากลไกฯ อย่างเป็นระบบ และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2566 และข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม: กรณีศึกษา ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- กฤตธี โอบอ้อม และคณะ. (2566). กระบวนการเสริมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองและแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 3(2), 50-61.
- จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ. (2563). การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้นำรุ่นใหม่สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 9(2), 50-61.
- ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์ และคณะ. (2552). การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ 10. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2(1), 49-61.
- นฤนันท์ สุริยณัฏฐ์ และคณะ. (2548). BEST PRACTICES เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคม. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร. (2547). เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- พิชญา สุวรรณโน และคณะ. (2566). รูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม: กรณีศึกษา ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มนตรี นุ่มนาม และคณะ. (2558). เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมโครงการประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองบางขลัง จังหวัดสุโขทัย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(45), 149-155.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 14 (13 ตุลาคม 2561).
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กทม: ประสานการพิมพ์.
- สุเชน เลิศวิระสวัสดิ์. (2563). สังคมพหุวัฒนธรรมกับนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศไทย. วารสารมุมมองความมั่นคงสถาบันความมั่นคงศึกษา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 1(2), 85-90.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2551). พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์ภูมิภาคทางสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผลกระทบของมลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM2.5 ต่อสุขภาพทางเดินหายใจ ของประชาชนในเขตเมืองและแนวทางป้องกัน*

THE IMPACT OF AIR POLLUTION FROM PM2.5 DUST ON THE RESPIRATORY HEALTH OF URBAN POPULATIONS AND PREVENTIVE MEASURES

ฉัตรสนัน สรรวงษ์ละคร^{1*}, เรืองวิทย์ วรรีวรรช²Chatthasanan Sanwonglakorn^{1*}, Ruangwit Wareewarach²¹นักวิชาการอิสระ อุบลราชธานี ประเทศไทย¹Independent Visitor, Ubon Ratchathani, Thailand²นักวิชาการอิสระ สระบุรี ประเทศไทย²Independent Visitor, Saraburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.chatthasanan.s.88@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั่วโลก โดยเฉพาะระบบทางเดินหายใจสามารถเข้าสู่ปอดและกระแสเลือด ส่งผลให้เกิดการอักเสบของระบบทางเดินหายใจ และเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคต่าง ๆ เช่น โรคหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) และมะเร็งปอด งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับ PM2.5 ที่เพิ่มขึ้นกับอัตราการเกิดโรคทางเดินหายใจที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคเรื้อรัง กลไกที่ PM2.5 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพเกี่ยวข้องกับการกระตุ้นปฏิกิริยาการอักเสบ การเกิดภาวะออกซิเดชัน การเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิคุ้มกัน อนุภาคเหล่านี้ยังประกอบด้วยสารพิษ เช่น โลหะหนักและสารก่อมะเร็ง ซึ่งสามารถทำให้เซลล์เยื่อปอดเสียหาย และเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเดินหายใจ การเผาไหม้เชื้อเพลิงจากภาคขนส่ง อุตสาหกรรม และการเผาไหม้ชีวมวล แนวทางป้องกันที่มีประสิทธิภาพแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคลและระดับนโยบาย ในระดับบุคคล ควรมีการสวมหน้ากากป้องกันฝุ่นชนิด N95 หลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งในช่วงที่ค่าฝุ่นสูง และติดตั้งเครื่องกรองอากาศภายในที่อยู่อาศัย ระดับนโยบาย ภาครัฐควรบังคับใช้มาตรฐานคุณภาพอากาศที่เข้มงวด ควบคุมการปล่อยมลพิษจากยานพาหนะและอุตสาหกรรม ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อลดปริมาณฝุ่นละออง การศึกษานี้เน้นให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างมลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM2.5 กับอัตราการเกิดโรคระบบทางเดินหายใจ พร้อมเสนอแนวทางป้องกันที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยลดผลกระทบต่อสุขภาพ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงปฏิบัติเพื่อปรับปรุงคุณภาพอากาศและลดความเสี่ยงด้านสุขภาพในระยะยาว

คำสำคัญ: ฝุ่น PM2.5, มลพิษทางอากาศ, โรคระบบทางเดินหายใจ, มาตรการป้องกัน, คุณภาพอากาศ

Abstract

Air pollution caused by fine particulate matter (PM2.5) poses a significant threat to public health worldwide, particularly affecting the respiratory system. These microscopic particles can penetrate deep into the lungs and enter the bloodstream, leading to inflammation of the respiratory

*Received March 22, 2025; Revised April 23, 2025; Accepted April 28, 2025

tract and increasing the risk of various diseases such as asthma, chronic obstructive pulmonary disease (COPD), and lung cancer. Numerous studies have demonstrated a correlation between rising PM_{2.5} levels and a higher incidence of respiratory diseases, particularly among vulnerable groups, including children, the elderly, and individuals with pre-existing chronic conditions. The mechanisms through which PM_{2.5} affects health involve inflammatory responses, oxidative stress, and immune system alterations. Additionally, PM_{2.5} contains toxic substances, including heavy metals and carcinogens, which can damage lung epithelial cells and increase susceptibility to respiratory infections. Major sources of PM_{2.5} emissions include fossil fuel combustion from transportation and industrial activities, as well as biomass burning. Effective prevention strategies can be categorized into individual-level and policy-level measures: At the individual level, people should wear N95 masks, avoid outdoor activities during high pollution periods, and install air purifiers in indoor spaces. At the policy level, governments should enforce stricter air quality standards, regulate emissions from vehicles and industries, promote the use of clean energy, and expand urban green spaces to reduce airborne particulate matter. This study highlights the link between PM_{2.5} air pollution and the prevalence of respiratory diseases, while also proposing effective prevention strategies to mitigate health impacts. These findings can serve as a basis for policy development and practical measures aimed at improving air quality and reducing long-term health risks.

Keywords: PM_{2.5}, Air Pollution, Respiratory Diseases, Preventive Measures, Air Quality

บทนำ

ปัญหามลพิษทางอากาศเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั่วโลก โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ซึ่งเป็นอนุภาคที่มีขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนเมตร สามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจและแทรกซึมเข้าสู่กระแสเลือดได้อย่างง่ายดาย ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (World Health Organization [WHO], 2021) ปัจจุบัน ฝุ่น PM_{2.5} ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญในเขตเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงและมีแหล่งกำเนิดมลพิษจำนวนมาก เช่น การคมนาคมขนส่ง การเผาไหม้เชื้อเพลิงจากอุตสาหกรรม และการเผาไหม้ชีวมวล (United States Environmental Protection Agency (EPA), 2022) มลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM_{2.5} มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดโรคระบบทางเดินหายใจ งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า การได้รับฝุ่น PM_{2.5} ในระดับสูงสามารถทำให้เกิดโรคหอบหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) การติดเชื้อทางเดินหายใจ และมะเร็งปอด (Pope, C. A. & Dockery, D. W., 2006) นอกจากนี้ ยังพบว่า ฝุ่น PM_{2.5} อาจทำให้เกิดการอักเสบเรื้อรังในปอด ส่งผลต่อระบบภูมิคุ้มกัน และเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหัวใจและหลอดเลือดอีกด้วย (Miller, M. D. & Peden, D. B., 2014) โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ หญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มีโรคประจำตัว ถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการสัมผัส PM_{2.5} เป็นเวลานาน (World Health Organization (WHO), 2021) กลไกที่ทำให้ฝุ่น PM_{2.5} ส่งผลกระทบต่อสุขภาพเกิดจากองค์ประกอบทางเคมีของอนุภาคที่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายต่อเซลล์เยื่อในระบบทางเดินหายใจ เช่น โลหะหนัก สารไฮโดรคาร์บอน และสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ซึ่งสามารถกระตุ้นปฏิกิริยาการอักเสบและความเครียดออกซิเดชันในปอด ทำให้เนื้อเยื่อปอดเสื่อมสภาพ และอาจนำไปสู่โรคเรื้อรังในระยะยาว (Seinfeld, J. H. & Pandis, S. N., 2016) แนวทางป้องกันและลดผลกระทบของฝุ่น PM_{2.5} มีความสำคัญทั้งในระดับบุคคลและระดับนโยบาย ในระดับบุคคล ประชาชนสามารถป้องกันตนเองได้โดยการใช้หน้ากากอนามัยชนิด N95 หลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมกลางแจ้งในช่วง



ที่ค่าฝุ่นสูง ติดตั้งเครื่องกรองอากาศภายในบ้าน และติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศอย่างสม่ำเสมอ (Liang et al., 2020) ในขณะที่ระดับนโยบาย ภาครัฐควรมีมาตรการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างเคร่งครัด เช่น การกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษจากยานพาหนะและอุตสาหกรรม ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง (European Environment Agency, 2019)

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของฝุ่น PM2.5 ต่อสุขภาพทางเดินหายใจจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงอันตรายของมลพิษทางอากาศ และนำไปสู่การพัฒนา นโยบายที่มีประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยง และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับประชาชนในเขตเมือง

ความหมายและแหล่งที่มาของฝุ่น PM2.5

1. ความหมายของฝุ่น PM2.5 ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 (Particulate Matter 2.5) หมายถึงอนุภาคที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 2.5 ไมโครเมตร หรือเล็กกว่าประมาณ 30 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับเส้นผ่านศูนย์กลางของเส้นผมมนุษย์ (World Health Organization (WHO), 2021) เนื่องจากมีขนาดเล็กมาก อนุภาคเหล่านี้สามารถแทรกซึมเข้าสู่ถุงลมปอด และซึมผ่านเข้าสู่กระแสเลือด ส่งผลให้เกิดการอักเสบของเนื้อเยื่อและอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด รวมถึงโรคเรื้อรังอื่น ๆ (Brook et al., 2010)

2. แหล่งที่มาของฝุ่น PM2.5 จำแนกออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้ แหล่งกำเนิดโดยตรง (Primary Sources) ได้แก่ ควันจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงในยานพาหนะ เครื่องยนต์ดีเซล การเผาไหม้ชีวมวลในภาคเกษตรกรรม และการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งล้วนเป็นแหล่งที่ปล่อยอนุภาค PM2.5 สู่ชั้นบรรยากาศโดยตรง (United States Environmental Protection Agency (EPA), 2022)

แหล่งกำเนิดทางอ้อม (Secondary Sources) หมายถึง อนุภาค PM2.5 ที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมีในบรรยากาศ เช่น การรวมตัวของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂), ไนโตรเจนออกไซด์ (NO_x), และแอมโมเนีย (NH₃) จนกลายเป็นสารประกอบซัลเฟต ไนเตรต หรืออนุภาคอินทรีย์ ซึ่งลอยลอยอยู่ในอากาศและรวมตัวเป็น PM2.5 ในภายหลัง (Seinfeld, J. H. & Pandis, S. N., 2016)

ผลกระทบของฝุ่น PM2.5 ต่อสุขภาพทางเดินหายใจ

1. กลไกที่ PM2.5 ส่งผลต่อสุขภาพ

ผ่านกลไกหลัก 3 ประการ ได้แก่ การอักเสบของระบบทางเดินหายใจ ฝุ่น PM2.5 ทำให้เกิดปฏิกิริยาการอักเสบในปอดและเยื่อหุ้มทางเดินหายใจ จะนำไปสู่โรคหอบหืดและโรคปอดเรื้อรัง ความเครียดออกซิเดชัน (Oxidative Stress): อนุภาคฝุ่น PM2.5 กระตุ้นให้เซลล์สร้างสารอนุมูลอิสระ ทำให้เซลล์เยื่อปอดเสียหาย ผลกระทบต่อระบบภูมิคุ้มกัน PM2.5 อาจลดความสามารถของระบบภูมิคุ้มกันในการป้องกันการติดเชื้อทางเดินหายใจ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 เป็นมลพิษทางอากาศที่สามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจและซึมเข้าสู่กระแสเลือดได้ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพในหลายระดับ กลไกหลักที่ PM2.5 ส่งผลต่อสุขภาพ ได้แก่ (World Health Organization (WHO), 2021); (United States Environmental Protection Agency (EPA), 2022)

1.1 การอักเสบของระบบทางเดินหายใจ (Respiratory Inflammation) ฝุ่น PM2.5 สามารถกระตุ้นการอักเสบในทางเดินหายใจและปอด เนื่องจากอนุภาคเหล่านี้มีขนาดเล็กพอที่จะเข้าถึงถุงลมปอด (alveoli) และก่อให้เกิดปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันในร่างกาย เซลล์ภูมิคุ้มกัน เช่น แมคโครฟาจ (macrophages) และนิวโทรฟิล (neutrophils) จะพยายามกำจัดอนุภาคเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการหลั่งสารไซโตไคน์อักเสบ (inflammatory cytokines) เช่น IL-6 และ TNF- α ซึ่งทำให้เกิดภาวะอักเสบเรื้อรังในปอด (Brook et al., 2010) ตัวอย่างของ ผลกระทบของ PM2.5 ต่อโรคหืด การสัมผัส PM2.5 เป็นเวลานานทำให้เยื่อหุ้มทางเดินหายใจบวมและอักเสบ เพิ่มความไวต่อสารก่อภูมิแพ้

ส่งผลให้ผู้ป่วยโรคหืดมีอาการรุนแรงขึ้น โดยพบว่า ในพื้นที่ที่มีระดับ PM2.5 สูง อัตราการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเนื่องจากโรคหืดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Guarnieri, M. & Balmes, J. R., 2014)

1.2 ความเครียดออกซิเดชัน (Oxidative Stress) PM2.5 สามารถกระตุ้นให้เซลล์เยื่อปอดสร้างสารอนุมูลอิสระ (reactive oxygen species, ROS) ในปริมาณสูง ซึ่งทำให้เซลล์เกิดความเครียดออกซิเดชัน ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อ DNA โปรตีน และเยื่อหุ้มเซลล์ หากความเครียดออกซิเดชันสะสมเป็นเวลานาน อาจนำไปสู่ภาวะอักเสบเรื้อรังและการพัฒนาของโรคเรื้อรัง เช่น โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) และมะเร็งปอด ตัวอย่างของผลกระทบของ PM2.5 ต่อโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) ในผู้ป่วย COPD ฝุ่น PM2.5 ทำให้เนื้อเยื่อปอดอักเสบเรื้อรัง และเพิ่มความเสียหายของถุงลมปอด ส่งผลให้ผู้ป่วยมีอาการหายใจลำบากมากขึ้น การศึกษาพบว่า ผู้ป่วย COPD ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองที่มีระดับ PM2.5 สูง มีอัตราการกำเริบของโรคต่ำกว่าผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศสะอาด (Hansel et al, 2013)

1.3 ผลกระทบต่อระบบภูมิคุ้มกัน (Immune System Impairment) PM2.5 สามารถลดประสิทธิภาพของระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้ร่างกายอ่อนแอลงและเสี่ยงต่อการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจมากขึ้น อนุภาคเหล่านี้สามารถยับยั้งการทำงานของแมคโครฟาจและเซลล์เดนไดรติก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำจัดเชื้อโรค นอกจากนี้ยังพบว่า PM2.5 อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของไมโครไบโอมในทางเดินหายใจ ทำให้สมดุลของจุลินทรีย์เสียไป ส่งผลให้ร่างกายมีแนวโน้มติดเชื้อทางเดินหายใจได้ง่ายขึ้น (Miller, M. D. & Peden, D. B., 2014) ตัวอย่างของผลกระทบของ PM2.5 ต่อการติดเชื้อทางเดินหายใจ งานวิจัยพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับ PM2.5 สูง มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสและแบคทีเรียในทางเดินหายใจสูงขึ้น เช่น โรคปอดบวมและไข้หวัดใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ (Zhou, Y., 2020)

ฝุ่น PM2.5 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพผ่านกลไกหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การอักเสบของระบบทางเดินหายใจ ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหืดและปอดอุดกั้นเรื้อรัง 2) ความเครียดออกซิเดชัน ที่ทำให้เกิดความเสียหายของเซลล์ และเพิ่มความเสี่ยงต่อมะเร็งปอด และ 3) การลดประสิทธิภาพของระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเดินหายใจมากขึ้น การทำความเข้าใจกลไกเหล่านี้ช่วยให้เราตระหนักถึงอันตรายของมลพิษทางอากาศและความสำคัญของมาตรการป้องกัน เช่น การลดการปล่อยมลพิษจากยานพาหนะ การใช้หน้ากากป้องกันฝุ่น และการติดตามคุณภาพอากาศอย่างใกล้ชิด

2. โรคระบบทางเดินหายใจที่เกี่ยวข้องกับ PM2.5

การได้รับ PM2.5 ในระดับสูงเชื่อมโยงกับโรคทางเดินหายใจหลายชนิด ได้แก่ โรคหืด (Asthma): ฝุ่น PM2.5 กระตุ้นการอักเสบของทางเดินหายใจ ทำให้ผู้ป่วยโรคหืดมีอาการรุนแรงขึ้น, โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD): การได้รับ PM2.5 เป็นเวลานานทำให้เนื้อเยื่อปอดถูกทำลาย และลดประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนก๊าซ, มะเร็งปอด: อนุภาค PM2.5 ที่มีสารก่อมะเร็งสามารถสะสมในปอดและเพิ่มความเสี่ยงต่อมะเร็งปอด, การติดเชื้อทางเดินหายใจ: ฝุ่น PM2.5 ทำให้ระบบภูมิคุ้มกันอ่อนแอลง เพิ่มโอกาสในการติดเชื้อ เช่น ปอดบวมและไข้หวัดใหญ่

มลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่เชื่อมโยงกับการเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดโรคระบบทางเดินหายใจในประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีความหนาแน่นของมลพิษสูง อนุภาค PM2.5 สามารถเข้าสู่ปอดและกระแสเลือด กระตุ้นให้เกิดการอักเสบและความเครียดออกซิเดชันในเซลล์ ส่งผลให้เกิดความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (Brook et al., 2010); (World Health Organization (WHO), 2021)

โรคระบบทางเดินหายใจที่เกี่ยวข้องกับ PM2.5 ได้แก่

โรคหืด (Asthma) โรคหืดเป็นภาวะทางเดินหายใจเรื้อรังที่เกิดจากการอักเสบและการตีบแคบของหลอดลม ทำให้เกิดอาการหายใจลำบาก หายใจมีเสียงวี๊ด และไอ ฝุ่น PM2.5 สามารถกระตุ้นให้เกิดการอักเสบของเยื่อ



ทางเดินหายใจ กระตุ้นปฏิกิริยาภูมิแพ้ และทำให้ผู้ป่วยโรคหืดมีอาการรุนแรงขึ้น (Guarnieri, M. & Balmes, J. R., 2014) ตัวอย่างของ การศึกษาของ Meng พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีค่าฝุ่น PM2.5 สูง มีอัตราการเข้ารับการรักษ ในโรงพยาบาลเนื่องจาก โรคหืดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่ม เด็กและผู้สูงอายุ ที่มีความเสี่ยงสูง (Meng Y. et al., 2010) นอกจากนี้ ผู้ป่วยที่ได้รับ ฝุ่น PM2.5 เป็นเวลานานมีแนวโน้มต้องใช้ ยาขยายหลอดลม บ่อยขึ้น เนื่องจากฝุ่นละออง ขนาดเล็กสามารถกระตุ้นให้เกิด การอักเสบในระบบทางเดินหายใจ และทำให้ อาการของโรคหืดรุนแรงขึ้น (Meng Y. et al., 2010) ข้อสังเกต การลดการสัมผัส PM2.5 โดย หลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งในวันที่มีค่าฝุ่นสูง และการใช้ เครื่องฟอกอากาศภายในบ้าน อาจช่วยลดความเสี่ยงของการกำเริบของโรคหืดในผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง (World Health Organization (WHO), 2021)

โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease, COPD) COPD เป็นกลุ่มโรคทางเดิน หายใจเรื้อรังที่เกิดจากการอักเสบและการทำลายของเนื้อเยื่อปอด ทำให้การแลกเปลี่ยนก๊าซลดลงและส่งผลให้เกิด อาการหายใจลำบากเรื้อรัง PM2.5 สามารถกระตุ้นการอักเสบในหลอดลมและถุงลมปอด ทำให้ความสามารถของ ปอดลดลงเมื่อได้รับเป็นเวลานาน (Hansel et al, 2013) ตัวอย่างของ PM2.5 กับอัตราการกำเริบของ COPD งานวิจัยของ Liu พบว่าผู้ป่วย COPD ที่อาศัยอยู่ในเมืองที่มีค่าฝุ่น PM2.5 สูงมีอัตราการกำเริบของโรคสูงกว่าผู้ที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศสะอาด โดยอัตราการเข้ารับการรักษในโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นถึง 20% ในช่วงที่ค่าฝุ่น PM2.5 สูงกว่าระดับมาตรฐาน (Liu, S. et al., 2017)

มะเร็งปอด (Lung Cancer) ฝุ่น PM2.5 มีสารก่อมะเร็ง เช่น โพลีไซคลิกอะโรมาติกไฮโดรคาร์บอน (PAHs) และโลหะหนัก ซึ่งสามารถสะสมในปอดและทำให้เกิดการกลายพันธุ์ของเซลล์ ส่งผลให้เกิดมะเร็งปอด (International Agency for Research on Cancer (IARC), 2013) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้จัดให้ PM2.5 เป็นสารก่อมะเร็ง ประเภท 1 ซึ่งมีหลักฐานชัดเจนว่าเป็นสาเหตุของมะเร็งในมนุษย์ ตัวอย่างของ ความสัมพันธ์ระหว่าง PM2.5 กับ มะเร็งปอด งานวิจัยของ Hamra วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายประเทศ และพบว่า การได้รับ PM2.5 ในระดับสูงเพิ่ม ความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งปอด โดยเฉพาะในผู้ที่ได้รับฝุ่น PM2.5 จากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและ บริเวณที่มีการจราจรหนาแน่น (Hamra, G. B. et al., 2014)

การติดเชื้อทางเดินหายใจ (Respiratory Infections) ฝุ่น PM2.5 สามารถลดประสิทธิภาพของระบบ ภูมิคุ้มกันในปอด ทำให้ร่างกายอ่อนแอลงและมีแนวโน้มติดเชื้อในทางเดินหายใจได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัว (Miller, M. D. & Peden, D. B., 2014)

ตัวอย่างของ PM2.5 กับการติดเชื้อปอดบวม งานวิจัยของ Zhou พบว่า การได้รับ PM2.5 ในระดับสูง มีความสัมพันธ์กับอัตราการติดเชื้อปอดบวมที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และผู้สูงอายุที่มีระบบ ภูมิคุ้มกันอ่อนแอ (Zhou, Y., 2020) PM2.5 เป็นมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจในหลายระดับ โดยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับโรคหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง มะเร็งปอด และการติดเชื้อทางเดินหายใจ หลักฐาน ทางวิทยาศาสตร์ระบุว่า PM2.5 สามารถกระตุ้นการอักเสบของปอด ทำให้เกิดความเครียดออกซิเดชัน และลด ประสิทธิภาพของระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งนำไปสู่โรคเรื้อรังและเพิ่มความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต การลดความเสี่ยงจาก PM2.5 จำเป็นต้องดำเนินมาตรการป้องกันทั้งในระดับบุคคลและระดับนโยบาย เช่น การใช้หน้ากากกันฝุ่น หลีกเลี่ยง พื้นที่ที่มีมลพิษสูง และสนับสนุนมาตรการควบคุมมลพิษทางอากาศของภาครัฐ

จึงเห็นได้ว่า ฝุ่น PM2.5 ส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจอย่างมีนัยสำคัญ ผ่านกลไกสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การกระตุ้นการอักเสบของทางเดินหายใจ ความเครียดออกซิเดชัน และการลดประสิทธิภาพของระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งนำไปสู่โรคเรื้อรังและการติดเชื้อทางเดินหายใจ ผลกระทบที่พบได้บ่อย ได้แก่ โรคหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) มะเร็งปอด และปอดบวม โดยกลุ่มเสี่ยง เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยโรคประจำตัว มีโอกาสได้รับผลกระทบมากที่สุด การตระหนักถึงกลไกเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้เกิดการป้องกันเชิงรุก เพื่อปกป้องสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

3. ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากปัญหาสุขภาพที่เกิดจาก PM2.5

นอกเหนือจากผลกระทบทางสุขภาพโดยตรงแล้ว ฝุ่น PM2.5 ยังสร้างภาระทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่นและระบบสาธารณสุขต้องรองรับผู้ป่วยจำนวนมาก ผลกระทบเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านหลัก คือ 1) ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข การเพิ่มขึ้นของโรคระบบทางเดินหายใจจากฝุ่น PM2.5 ส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลสูงขึ้น ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นค่ารักษาโรคเรื้อรัง ค่ายา ค่าห้องพักรักษา และค่ารักษาในกรณีฉุกเฉิน งานวิจัย (World Bank, 2020) ระบุว่า มลพิษทางอากาศเป็นสาเหตุของค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพทั่วโลกมากกว่า 5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี โดยประเทศรายได้ปานกลางและต่ำได้รับผลกระทบมากที่สุดในประเทศไทย งานศึกษาของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) พบว่าในปี 2563 ปัญหาฝุ่น PM2.5 ทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจจากค่ารักษาพยาบาลและการสูญเสียรายได้ของผู้ป่วยมากกว่า 2 แสนล้านบาทต่อปี และ 2) ผลกระทบต่อแรงงานและผลิตภาพแรงงาน มลพิษทางอากาศส่งผลให้แรงงานมีอัตราการเจ็บป่วยสูงขึ้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การลางาน และการขาดงานบ่อยครั้ง ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีความหนาแน่นของแรงงานสูง เช่น เขตเศรษฐกิจหรือนิคมอุตสาหกรรม ผลกระทบดังกล่าวยังส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานและความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้รายงานไว้ว่า มลพิษทางอากาศสามารถทำให้เศรษฐกิจสูญเสียศักยภาพแรงงานมากถึง 1 - 2% ของ GDP ต่อปีในประเทศที่มีระดับ PM2.5 สูง (ILO, 2021)

จึงเห็นได้ว่า การประเมินผลกระทบของฝุ่น PM2.5 ควรมองอย่างครอบคลุม ไม่เพียงแต่ในมิติทางสุขภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมิติทางเศรษฐกิจที่แสดงถึงต้นทุนแฝงอันเกิดจากการเจ็บป่วยและการสูญเสียผลิตภาพแรงงาน การดำเนินการมาตรการควบคุมฝุ่น PM2.5 จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

มาตรการป้องกันผลกระทบจากฝุ่น PM2.5

1. มาตรการป้องกันในระดับบุคคล มาตรการป้องกันในระดับบุคคลเป็นกลยุทธ์พื้นฐานที่สามารถลดความเสี่ยงจากฝุ่น PM2.5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการลดการสัมผัสโดยตรงกับมลพิษทางอากาศในชีวิตประจำวัน ผ่านแนวทางสำคัญ ได้แก่ การใช้หน้ากาก N95 การหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งในวันที่ค่าฝุ่นสูง และการใช้เครื่องฟอกอากาศภายในบ้าน

1.1 การใช้หน้ากากป้องกันฝุ่นชนิด N95 หน้ากาก N95 ได้รับการรับรองว่าสามารถกรองอนุภาคขนาดเล็กได้ถึง 95% รวมถึงฝุ่น PM2.5 ที่เป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีค่าฝุ่นสูง งานวิจัยของ (Liang et al., 2020) พบว่า ผู้ที่ใช้หน้ากาก N95 เป็นประจำมีอาการทางเดินหายใจลดลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่สวมใส่ การเลือกหน้ากากควรคำนึงถึงมาตรฐานรับรองและการสวมใส่ที่แนบสนิทกับใบหน้า เพื่อให้การกรองฝุ่นมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 หลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งในวันที่ค่าฝุ่นสูง การติดตามข้อมูลคุณภาพอากาศแบบเรียลไทม์จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น AirVisual, Air4Thai หรือ AirNow ช่วยให้ประชาชนสามารถวางแผนหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งเมื่อค่าฝุ่นสูงเกินมาตรฐาน ตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่หลายแห่งทั่วโลกแสดงให้เห็นว่า การยกเลิกกิจกรรมกลางแจ้งและปรับพฤติกรรมตามข้อมูลคุณภาพอากาศ สามารถช่วยลดการสัมผัสกับมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Zhang, Y. et al., 2019)

1.3 การใช้เครื่องฟอกอากาศภายในบ้าน เครื่องฟอกอากาศที่มีแผ่นกรอง HEPA (High Efficiency Particulate Air Filter) เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยลดปริมาณ PM2.5 ภายในอาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการปิดประตูหน้าต่างเพื่อป้องกันฝุ่นจากภายนอก งานวิจัยของ MacIntyre, E. A., et al. ระบุว่า ผู้ใช้เครื่อง



ฟอกอากาศมีระดับการอักเสบของปอดลดลง และอาการของโรคหืดดีขึ้นอย่างชัดเจน การเลือกเครื่องฟอกอากาศควรคำนึงถึงค่า Clean Air Delivery Rate (CADR) ที่เหมาะสมกับขนาดของห้อง และการเปลี่ยนแผ่นกรองอย่างสม่ำเสมอ (MacIntyre, E. A. et al., 2019)

จึงเห็นได้ว่า การป้องกันฝุ่น PM2.5 ในระดับบุคคลสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยประชาชนทั่วไปเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบต่อสุขภาพในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีมาตรการภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมมลพิษได้เต็มที่ การเข้าถึงข้อมูลคุณภาพอากาศ เทคโนโลยีกรองอากาศ และความรู้ในการป้องกันตนเอง จะช่วยให้ประชาชนสามารถปรับพฤติกรรมและใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยในภาวะอากาศเป็นพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. มาตรการป้องกันในระดับนโยบาย การจัดการปัญหาฝุ่น PM2.5 อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการในระดับนโยบายเพื่อควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษโดยตรง ซึ่งครอบคลุมทั้งภาคอุตสาหกรรม คมนาคม พลังงาน และการพัฒนาเมือง แนวทางหลักที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศที่เข้มงวด การส่งเสริมพลังงานสะอาด และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง

2.1 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศที่เข้มงวด การออกกฎหมายควบคุมมลพิษอย่างเข้มงวดเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการฝุ่น PM2.5 โดยต้องมีการกำหนดค่ามาตรฐาน PM2.5 ที่ชัดเจน มีผลบังคับใช้จริง และมีบทลงโทษที่ชัดเจนต่อผู้กระทำผิด ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและยานพาหนะ การบังคับใช้เทคโนโลยีควบคุมการปล่อยมลพิษ เช่น ตัวกรองฝุ่นในโรงงานหรือระบบบำบัดไอเสียในรถยนต์ เป็นอีกมาตรการเสริมที่ช่วยลดมลพิษที่ต้นทางกรณีตัวอย่างสหภาพยุโรปได้ออก European Air Quality Directive กำหนดให้ระดับ PM2.5 ไม่เกิน 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ต่อปี และมีการตรวจสอบและรายงานผลอย่างเข้มงวด ส่งผลให้คุณภาพอากาศในเมืองใหญ่ปรับตัวดีขึ้น (European Environment Agency, 2019)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ปรับค่ามาตรฐาน PM2.5 ให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ WHO 2) เสริมระบบติดตามมลพิษแบบเรียลไทม์ และเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ 3) จัดตั้งหน่วยงานอิสระในการกำกับดูแลคุณภาพอากาศและการบังคับใช้กฎหมาย

2.2 การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด การเปลี่ยนผ่านจากพลังงานฟอสซิลไปสู่พลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และชีวมวล เป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดแหล่งกำเนิด PM2.5 จากภาคพลังงานโดยตรง นโยบายที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติได้แสดงให้เห็นว่า การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานสะอาดสามารถลดการปล่อยมลพิษและส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียวไปพร้อมกัน

กรณีตัวอย่างประเทศเยอรมนีดำเนินนโยบาย Energiewende เพื่อเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานหมุนเวียน ส่งผลให้ลดการพึ่งพาถ่านหินและลดระดับฝุ่น PM2.5 ในเขตเมืองอย่างชัดเจน (Fraunhofer Institute for Solar Energy Systems, 2020) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ให้เงินอุดหนุนแก่ประชาชนและภาคธุรกิจที่ลงทุนในพลังงานสะอาด 2) ส่งเสริมการใชยานยนต์ไฟฟ้าและระบบขนส่งสาธารณะที่ใช้พลังงานสะอาด และ 3) ผลักดันการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ในอาคารสาธารณะและภาคเอกชน

2.3 การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง พื้นที่สีเขียวในเมืองมีบทบาทสำคัญในการดูดซับฝุ่นละออง ลดความร้อนจากแหล่งมลพิษ และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน การเพิ่มต้นไม้ริมถนน สวนสาธารณะ และโครงสร้างพื้นฐานเขียว เช่น หลังคาเขียว (Green Roof) และกำแพงต้นไม้ (Vertical Garden) เป็นแนวทางที่ได้รับการสนับสนุนในเมืองใหญ่มาแล้วทั่วโลกกรณีตัวอย่างสิงคโปร์ได้พัฒนาโครงการ Green City โดยส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในเขตเมือง การพัฒนาสวนแนวตั้ง และการออกแบบเมืองให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งส่งผลให้ระดับ PM2.5 ลดลงพร้อมกับอุณหภูมิที่เย็นลง (Tan, P. Y. et al., 2013)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) กำหนดพื้นที่สีเขียวชั้นต่ำในผังเมืองทุกโครงการพัฒนา 2) ส่งเสริมโครงการปลูกต้นไม้ในพื้นที่อุตสาหกรรมและเขตชุมชน 3) สนับสนุน Green Infrastructure ผ่านมาตรการภาษีและกฎหมาย จึงเห็นได้ว่า มาตรการในระดับนโยบายไม่เพียงแต่มีผลต่อการควบคุมมลพิษที่ต้นทาง แต่ยังส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาเมืองในระยะยาว รัฐบาลควรผนวกแนวทางทั้ง 3 ด้าน กฎหมายที่เข้มงวด พลังงานสะอาด และการออกแบบพื้นที่สีเขียว ให้เป็นกลยุทธ์แบบบูรณาการ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในเชิงโครงสร้าง การดำเนินการเช่นนี้จะไม่เพียงช่วยลดระดับฝุ่น PM2.5 เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศในภาพรวมมาตรการป้องกันฝุ่น PM2.5 ในระดับนโยบายการแก้ไขปัญหาฝุ่น PM2.5 อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องดำเนินการในระดับนโยบายอย่างจริงจังและเป็นระบบ มาตรการที่มีประสิทธิภาพควรครอบคลุมทั้งด้านกฎหมาย การส่งเสริมเทคโนโลยีสะอาด การจัดการพลังงาน และการวางผังเมืองอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศที่เข้มงวดและมีผลบังคับใช้จริง ภาครัฐควรปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานค่าฝุ่น PM2.5 ให้สอดคล้องกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (WHO) เช่น ค่าความเข้มข้นเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ไม่ควรเกิน 15 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ควบคู่กับการออกกฎหมายควบคุมการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดหลัก ได้แก่ ยานพาหนะ บังคับใช้มาตรฐานไอเสียที่เข้มงวด เช่น Euro โรงงานอุตสาหกรรมบังคับให้ติดตั้งระบบดักจับฝุ่นและกรองอากาศ การเผาในที่โล่ง ออกมาตรการห้ามเผาอย่างเด็ดขาดในช่วงวิกฤตฝุ่น นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานอิสระในการตรวจสอบคุณภาพอากาศและเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างโปร่งใส 2) การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและเทคโนโลยีลดมลพิษ: เพื่อลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดฝุ่น PM2.5 ภาครัฐควรสนับสนุนการลงทุนในพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และไบโอแมส รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสะอาดในภาคอุตสาหกรรมและภาคขนส่ง ตัวอย่างแนวทาง ได้แก่ สนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยการลดภาษีและสร้างสถานีชาร์จ ให้เงินอุดหนุนแก่ครัวเรือนและภาคธุรกิจที่ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ สนับสนุนการเปลี่ยนเชื้อเพลิงในโรงงานจากถ่านหินเป็นก๊าซธรรมชาติ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีลดมลพิษ ตัวอย่างความสำเร็จของประเทศเยอรมนีที่ดำเนินโครงการ Energiewende ส่งผลให้สัดส่วนพลังงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้นและลดระดับ PM2.5 อย่างมีนัยสำคัญ และ 3) การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและการวางผังเมืองอย่างยั่งยืน ต้นไม้และพืชพรรณมีความสามารถในการดูดซับฝุ่นละออง และช่วยฟอกอากาศให้สะอาดมากขึ้น การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง เช่น สวนสาธารณะ แนวต้นไม้ริมถนน หลังคาเขียว (green roof) และกำแพงพืช (vertical garden) จึงเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ เช่น โครงการ “Green City” ของประเทศสิงคโปร์ ที่ใช้การวางผังเมืองร่วมกับการปลูกต้นไม้เพื่อลดมลพิษ นโยบาย “Urban Forests” ของหลายเมืองในยุโรป ที่เน้นการปลูกต้นไม้ชนิดที่ดูดซับฝุ่น PM2.5 ได้ดี เช่น ไม้ยืนต้นใบเล็กและพุ่มหนา ภาครัฐควรกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวในทุกโครงการพัฒนาเมืองใหม่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลพื้นที่สีเขียวในชุมชน ดังนั้นควรมีข้อเสนอแนะในการดำเนินมาตรการระดับนโยบาย 1) ควรมีแผนแม่บทระดับประเทศเกี่ยวกับการลด PM2.5 ที่ชัดเจน พร้อมเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว 2) จัดตั้ง “คณะกรรมการอากาศสะอาดแห่งชาติ” เพื่อกำกับ ติดตาม และประเมินผลมาตรการต่าง ๆ 3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้มาตรการมีผลในทางปฏิบัติ และ 4) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบ Big Data และ AI ในการติดตาม ป้องกัน และคาดการณ์วิกฤตฝุ่น

สรุป

จากการศึกษา พบว่า ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 เป็นมลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนอย่างรุนแรง โดยเฉพาะระบบทางเดินหายใจในกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยโรคเรื้อรัง PM2.5 สามารถเข้าสู่ปอดและกระแสเลือด ก่อให้เกิดการอักเสบ ความเครียดออกซิเดชัน และการกด



ภูมิคุ้มกัน ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง มะเร็งปอด และโรคติดเชื้อทางเดินหายใจนอกจากผลกระทบทางสุขภาพแล้ว PM2.5 ยังสร้างภาระทางเศรษฐกิจจากค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล และการสูญเสียผลิตภาพแรงงานในเขตเมือง ซึ่งสะท้อนถึงต้นทุนแฝงที่สังคมต้องแบกรับ การป้องกัน PM2.5 จึงจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ทั้งในระดับบุคคลและระดับนโยบาย ในระดับบุคคล การใช้หน้ากาก N95 หลีกเสี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งในวันที่คุณภาพอากาศแย่ และใช้เครื่องฟอกอากาศในอาคาร เป็นแนวทางที่ช่วยลดความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระดับนโยบาย รัฐควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศที่เข้มงวด ควบคุมการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพอากาศให้สอดคล้องกับแนวทางขององค์การอนามัยโลก และบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด 2) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสะอาด เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า พลังงานแสงอาทิตย์ และเครื่องกรองอากาศ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวในเขตเมือง และกำหนดพื้นที่สีเขียวขั้นต่ำในทุกแผนการพัฒนา 4) ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลคุณภาพอากาศแบบเรียลไทม์ และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันตนเอง และ 5) สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมในการแก้ปัญหามลพิษ รวมถึงการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับ PM2.5 ในหลักสูตรการศึกษา กล่าวโดยสรุป การจัดการปัญหาฝุ่น PM2.5 จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือแบบบูรณาการจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และภาควิชาการ เพื่อสร้างระบบป้องกันที่ยั่งยืน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). รายงานการประเมินความเสียหายทางเศรษฐกิจจากมลพิษฝุ่น PM2.5 ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก https://www.pcd.go.th/pcd_news/11873/
- Brook et al. (2010). Particulate matter air pollution and cardiovascular disease: An update to the scientific statement from the American Heart Association. *Circulation*, 121(21), 2331-2378. <https://doi.org/10.1161/CIR.0b013e3181d8e3e1>
- European Environment Agency. (2019). Air quality in Europe-2019 report. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2019>
- Fraunhofer Institute for Solar Energy Systems. (2020). Energiewende-Energy transition in Germany. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.ise.fraunhofer.de>
- Guarnieri, M. & Balme, J. R. (2014). Outdoor air pollution and asthma. *The Lancet*, 383(9928), 1581-1592.
- Hamra, G. B. et al. (2014). Outdoor particulate matter exposure and lung cancer: A systematic review and meta-analysis. *Environmental Health Perspectives*, 122(9), 906-911. <https://doi.org/10.1289/ehp.1408092>
- Hansel et al. (2013). Inflammatory responses to indoor and outdoor air pollution in chronic obstructive pulmonary disease. *Proceedings of the American Thoracic Society*, 10(2), 112-117.
- ILO. (2021). The employment impact of air pollution. International Labour Organization. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.ilo.org>

- International Agency for Research on Cancer (IARC). (2013). Outdoor air pollution a leading environmental cause of cancer deaths. World Health Organization. Retrieved February 2, 2025, from https://www.iarc.who.int/wpcontent/uploads/2018/07/pr221_E.pdf
- Liang et al. (2020). Protective effects of wearing N95 respirators on respiratory symptoms in urban populations exposed to PM_{2.5}. *Environmental Health Perspectives*, 128(6), 067007. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1438463921001218>
- Liu, S. et al. (2017). Association between exposure to ambient particulate matter and chronic obstructive pulmonary disease: Results from a cross-sectional study in China. *Thorax*, 72(9), 788-795. <https://thorax.bmj.com/content/72/9/788>
- MacIntyre, E. A. et al. (2019). Reducing the Effectiveness of Ward Particulate Matter, Bacteria and Influenza Virus by Combining Two Complementary Air Purifiers, 53(1), 1801533. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36012090/>
- Meng, Y. et al. (2010). Traffic-related air pollution and asthma hospitalizations in children and the elderly: A population-based study. *Environmental Health Perspectives*, 118(10), 1443-1449.
- Miller, M. D. & Peden, D. B. (2014). Environmental effects on immune responses in patients with atopy and asthma. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 134(5), 1001-1008.
- Pope, C. A. & Dockery, D. W. (2006). Health effects of fine particulate air pollution: Lines that connect. *Journal of the Air & Waste Management Association*, 56(6), 709-742.
- Seinfeld, J. H. & Pandis, S. N. (2016). *Atmospheric chemistry and physics: From air pollution to climate change*. (3rd ed.). London: Wiley.
- Tan, P. Y. et al. (2013). Perspectives on five decades of the urban greening of Singapore. *Cities*, 32(2013), 24-32. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2013.02.001>
- United States Environmental Protection Agency (EPA). (2022). Particulate Matter (PM) Pollution. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.epa.gov/pm-pollution>
- World Bank. (2020). The cost of air pollution: Strengthening the economic case for action. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.worldbank.org>
- World Health Organization (WHO). (2021). Air pollution and health. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.who.int>
- Zhang, Y. et al. (2019). Short-term effects of ambient PM_{2.5} on emergency department visits for respiratory diseases: A multicity study in China. Retrieved February 2, 2025, from <https://doi.org/10.1016/j.envres.2019.108627>
- Zhou, Y. (2020). The associations between ambient air pollution and adult respiratory mortality in 32 major Chinese cities, 2006 - 2010. *Environmental Research*, 182(2020), 109-114.

**การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้
เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น***

**DEVELOPING LEARNING PATTERN IN BUSINESS WITH K-SMART MODEL TO
PROMOTE ENTREPRENEURSHIP COMPETENCE ON PRATOMSUKSA SIX LEVEL
STUDENTS AT BANHAIMAIPAN SCHOOL**

ญาณิน นุรังซี

Yanin Nurangsee

โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ตาก ประเทศไทย

Banhuaimaipan School, Tak Primary Educational Service Area Office 2, Tak, Thailand

Corresponding author E-mail: jewja490@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น การวิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น จำนวน 56 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.741 ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาด้านการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย และแบบประเมิน มีค่าความเชื่อมั่น 0.831 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูขาดแนวทางการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านผู้ประกอบการ ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการสอน ขาดการบูรณาการทักษะผู้ประกอบการกับเนื้อหา การสนับสนุนด้านงบประมาณมีจำกัด ความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ ตลาดจำหน่ายสินค้า นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การสนับสนุนงบประมาณ พัฒนาความรู้ด้านธุรกิจ การส่งเสริมความซื่อสัตย์ แนวทางในการพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้ พบว่า รูปแบบการเรียนรู้มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดระบบ และการวัดผลและประเมินผล ความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ มี 5 ด้าน ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ และมีจริยธรรมทางธุรกิจ และ 2) รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, แนวคิด 6 รู้, ความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Abstract

This research aimed to: 1) Study the problems, needs, and guidelines for developing a learning model to promote entrepreneurship abilities for grade 6 students at Banhuaimaipan School; and 2) Develop a business learning model based on the "6 Knowledge" concept to enhance entrepreneurship abilities for grade 6 students at Banhuaimaipan School. The research employed a Research and Development methodology divided into 2 phases. Phase 1: The informants consisted of administrators, teachers, and parents at Banhuaimaipan School, totaling 56 participants selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.741. Phase 2: The informants included teachers, educational supervisors, and experts in entrepreneurship, totaling 5 participants selected through purposive sampling. The research instruments included a document analysis form, small group meeting record form, and evaluation form with a reliability of 0.831. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that: 1) Teachers lacked instructional approaches to promote entrepreneurship abilities, lacked creativity in learning management, had insufficient integration of entrepreneurship skills with content, and had limited budget support. Development needs for learning included market outlets for products, hands-on experience for students, budget support, business knowledge development, and promotion of integrity. Guidelines for developing the learning model showed that the model comprised 5 components: principles, objectives, learning process, organizational system, and measurement and evaluation. Entrepreneurship abilities consisted of 5 aspects: Creativity, determination and commitment, self-confidence, business knowledge, and business ethics; and 2) The business learning model based on the "6 Knowledge" concept demonstrated appropriateness at the highest level.

Keywords: Learning Pattern, K-SMART Technique, Entrepreneurship Competence, Pratomsuksa 6th Students

บทนำ

การพัฒนาประเทศนับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ไทยได้รับการยกระดับเป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญเกี่ยวกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในปี 2560 ที่มีค่าร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพเมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปี ตลอดช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักคือ การชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ ทำให้ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายหลักสำหรับการยกระดับการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และเนื่องจากประเทศมีการพัฒนาด้านความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สภาพเศรษฐกิจขยายตัวในเกณฑ์เฉลี่ยค่อนข้างสูง รัฐบาลจึงต้องรับภาระในการที่จะจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลาดแรงงานและความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยพยายามสร้างระบบการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ ทักษะและ



ความสามารถที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถคิดสร้างสรรค์งานให้กับตนเองได้ (สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ, 2550) การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะสำคัญที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ได้แก่ 1) ความรู้ในวิชาหลัก (Core subjects) 2) ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต (Life and career skills) 3) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation skills) และ 4) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and technology skills) (จินตวิรัช คล้ายสังข์, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) ที่สอนความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) เข้าไปในการจัดการเรียน การสอนทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

การสร้างความเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาคนไทย 4.0 เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เน้นการพัฒนาที่สมดุลบนแนวคิดพื้นฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียน การสอนแบบเดิมจึงไม่อาจสนองตอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้อีกต่อไป (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนที่จะดำเนินต่อไปต้องปรับกลยุทธ์ในการบริหารการจัดการศึกษา ให้มีความต่อเนื่องและมีคุณภาพ มีการกำหนดเป้าหมายไปที่ผู้เรียน ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาสมรรถนะด้าน การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนด้วยเช่นกัน และเปลี่ยนวิธีในการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมสู่ความปกติใหม่ของการ เรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและการเรียนออนไลน์ เพื่อเตรียม ผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเรียนรู้ในยุคความปกติถัดไป (Next normal) (อานุกาญจนา เลขาภรณ์กุล, 2564) สอดคล้องกับ แนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพ ที่มุ่งช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการอาชีพ มาใช้ประโยชน์ในการทำงาน อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้ มีการจัดจำหน่ายสินค้าให้กับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง หรือชุมชนได้จริง แต่มีผลผลิตทางการเกษตรบางชนิดที่ไม่ เป็นที่ต้องการของตลาด หรือสินค้ามีปริมาณมากเกินไปเกินความต้องการ สินค้ามีราคาถูก เนื่องจากการผลิตสินค้าของ นักเรียนไม่มีการสำรวจความต้องการของผู้ซื้อ ขาดแนวคิดและความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบ ความสำเร็จ ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับผลการสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น พบว่า โรงเรียนหรือครูผู้สอนขาดแนวทาง หรือวิธีการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการให้กับนักเรียน ไม่มีหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความสามารถดังกล่าว อีกทั้งยังขาดสื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้าน การเป็นผู้ประกอบการ ควรมีการจัดการเรียนการสอนทักษะการวางแผนและจัดการให้ผู้เรียนโดยคำนึงถึง ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทั้งนี้ความต้องการเหล่านี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนัญญา สุขสมวัฒน์ พบว่า สถานศึกษาควรจัดการสอนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจ การจัดตั้งและการดำเนินกิจการให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ และควรจัดประสบการณ์การทำธุรกิจจริงให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เขียนแผนธุรกิจ ทำโครงการหรือธุรกิจ ขนาดเล็กด้วยตนเอง (ชนัญญา สุขสมวัฒน์ และคณะ, 2563)

ความท้าทายในการส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้แบบโครงงานอาชีพในรายวิชาการงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เผชิญความท้าทายสำคัญในการเชื่อมโยงทักษะการผลิตกับความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ แม้นักเรียน

จะสามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้ แต่ยังคงขาดทักษะการวิเคราะห์ความต้องการของตลาด การกำหนดปริมาณการผลิตที่เหมาะสม และการพัฒนากลยุทธ์ด้านราคา ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและแนวทางการสอนที่บูรณาการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเข้ากับเนื้อหาวิชาที่มีอยู่ โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น พบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการในระดับประถมศึกษาจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดหาตลาดรองรับผลผลิต และการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างทักษะสำคัญในการประกอบอาชีพและการมีรายได้เสริมที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น ด้วยแนวคิด 6 รู้ โดยให้นำแนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) การสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura แนวคิดความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) และแนวคิด Growth Mindset เพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น ได้แก่ รู้เขา (Know Market) รู้เรา (Self-Knowledge) รู้วางแผน (Make Plans) รู้ทำ (Act & Apply) รู้พัฒนา (Refine & Review) และรู้รับผิดชอบ (Take Responsibility) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการทำโครงการธุรกิจ เพื่อจำหน่ายสินค้าด้วยช่องทางที่หลากหลาย ภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำของครูที่ปรึกษา โดยใช้กระบวนการกลุ่ม การสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีอาชีพ มีงานทำ และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ครูผู้สอน จำนวน 12 คน 2) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 44 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากผู้วิจัยสอนที่โรงเรียนแห่งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2



ตอบแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนที่ 4 ที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปการบรรยาย เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบในระยะที่ 2 ต่อไป

ขั้นที่ 1.2 ศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสาร บทความ งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูและศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการเป็นผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงผู้วิจัยได้ดำเนินการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประชุมกลุ่มย่อยในการยกร่างรูปแบบการเรียนรู้ และ (ร่าง) คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย คู่มือการใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้ และจัดทำแบบประเมินร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อใช้ในขั้นตอนที่ 2.2 ต่อไป

ขั้นที่ 2.2 การประเมินร่างรูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพ/ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยมีการกำหนดคุณสมบัติ ได้แก่ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาวัดและประเมินผลการศึกษา สาขาบริหารการศึกษา สาขาด้านการเป็นผู้ประกอบการ มีตำแหน่งทางวิชาการในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง ผู้เชี่ยวชาญประเมิน 1) ร่างรูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) ร่างคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น มีผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่พบ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูยังขาดแนวทางการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านผู้ประกอบการ ครูขาดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการทักษะผู้ประกอบการกับเนื้อหาวิชา ยังไม่เพียงพอ และการสนับสนุนด้านทรัพยากรและงบประมาณมีจำกัด ความต้องการในการพัฒนา ได้แก่ ตลาดรองรับผลผลิตของนักเรียน นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง การสนับสนุนด้านงบประมาณ การพัฒนาความรู้ด้านธุรกิจ และทักษะการขาย ส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า รูปแบบการเรียนรู้มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดระบบ และการวัดผลและประเมินผล

ความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ มี 5 ด้าน ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ และมีจริยธรรมทางธุรกิจ

2. รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ หลักการสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ โดยใช้โครงงานธุรกิจเป็นฐาน บูรณาการการพัฒนาทักษะที่หลากหลายตามแนวคิดหุปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและกรอบความคิดแบบเติบโต เรียนรู้ผ่านตัวแบบประกอบประกอบที่ประสบความสำเร็จ และพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงิน ภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการประเมินผลแบบองค์รวม เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเป็นผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 จุดประสงค์ จุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น มีดังนี้

- เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง
- เพื่อส่งเสริมความสามารถที่หลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การจัดการ และความคิดสร้างสรรค์
- เพื่อพัฒนาทักษะการวางแผน การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการทำโครงงานธุรกิจ
- เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ผ่านตัวแบบผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง
- เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการเงินพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ
- เพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มองความท้าทายเป็นโอกาส และเรียนรู้จากความผิดพลาด

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น เรียกว่า “K-SMART Model” ได้แก่ 1) รู้เขา (Know Market) 2) รู้เรา (Self-Knowledge) 3) รู้วางแผน (Make Plans) 4) รู้ทำ (Act & Apply) 5) รู้พัฒนา (Refine & Review) และ 6) รู้รับผิดชอบ (Take Responsibility) ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) มีความคิดสร้างสรรค์ 2) มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ 3) มีความเชื่อมั่นในตนเอง 4) มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ และ 5) มีจริยธรรมทางธุรกิจ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์ (Experience) ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์และวางแผน (Analysis & Planning) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติและเรียนรู้ (Action & Learning) ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินและพัฒนา (Evaluation & Development) และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (Conclusion & Application) ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ภาคเรียนที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ผู้ประกอบการรุ่นจิ๋ว จำนวน 19 ชั่วโมง ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้และเอกสารประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ผู้ประกอบการรุ่นจิ๋ว

องค์ประกอบที่ 4 การจัดระบบ การจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์แต่ละองค์ประกอบของรูปแบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย บทบาทของผู้เรียนและบทบาทผู้สอน ซึ่งมีการเรียนในห้องเรียนและการเรียนล่วงหน้าที่บ้าน โดยมีสื่อ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่อออนไลน์ หรือกิจกรรมที่ต้องดำเนินการนอกเวลาเรียนให้นักเรียนได้ศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเอง จากนั้นนำความรู้ที่ได้มาทำใบงาน และทำโครงงานธุรกิจที่โรงเรียน ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดพื้นที่เรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานกลุ่ม จัดกลุ่มผู้เรียน ได้แก่ จัดกลุ่มตามความสนใจ คณะความสามารถที่แตกต่างกัน



ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการ มีการประสานความร่วมมือกับชุมชน บริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

องค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ประเมินกระบวนการและผลงาน โดยใช้หลักการประเมินแบบมีส่วนร่วมและการประเมินพัฒนาการ เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น และร่างคู่มือการใช้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด สามารถสรุปผลการประเมิน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้			
หลักการ	4.80	0.38	มากที่สุด
จุดประสงค์	4.70	0.50	มากที่สุด
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.76	0.42	มากที่สุด
การจัดระบบ	4.96	0.09	มากที่สุด
การวัดและประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.84	0.28	มากที่สุด
คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้			
คู่มือการใช้	4.76	0.39	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้	4.80	0.33	มากที่สุด
เอกสารประกอบการเรียนรู้	4.75	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.77	0.37	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.81	0.33	มากที่สุด

อภิปรายผล

การพัฒนาการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น จากการสอบถาม ได้แก่ ครูขาดแนวทางการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านผู้ประกอบการ ครูขาดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการทักษะผู้ประกอบการกับเนื้อหาวิชายังไม่เพียงพอ และการสนับสนุนด้านทรัพยากรและงบประมาณมีจำกัด ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของครูอาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง และขาดการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่มาใช้สอนนักเรียน ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ ทำให้การส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนัญญา สุขสมวัฒน์ พบว่า สถานศึกษาควรจัดการสอนเรื่อง พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจ ควรเตรียมเนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดตั้งและดำเนินกิจการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ (ชนัญญา สุขสมวัฒน์ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนกกน ภาณุสิทธิกร พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลดีผู้ประกอบการ

สตาร์ทอัพ เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การเรียนรู้ผ่านบทสนทนา และการเรียนรู้ผ่านการรับเข้า (มนนก กฤษฎิทธิกร, 2562)

ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ พบว่า โรงเรียนควรมีการหาตลาดรับซื้อผลผลิตของนักเรียน ควรมีการให้นักเรียนได้ทำธุรกิจจริง ๆ ฝึกเรียนรู้จากการทำงานจริง ๆ ให้นักเรียนได้ทำการค้าขายด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนัญญา สุขสมวัฒน์ พบว่า สถานศึกษาควรจัดประสบการณ์การทำธุรกิจจริงให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เขียนแผนธุรกิจ ทำโครงการ หรือธุรกิจขนาดเล็กด้วยตนเอง (ชนัญญา สุขสมวัฒน์ และคณะ, 2563)

แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดระบบ และการวัดและประเมินผล เนื่องจากกระบวนการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัย ได้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติกัญญากรณ์ การุณประชา พบว่า หลักสูตรกิจกรรมชุมนุมการเป็นผู้ประกอบการ มีองค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) สารการเรียนรู้ 5) โครงสร้างหลักสูตร 6) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 7) สื่อการสอน และ 8) การวัดและประเมินผล ความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก (กิตติกัญญากรณ์ การุณประชา, 2563)

ความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ มี 5 ด้าน ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ และมีจริยธรรมทางธุรกิจ ทั้งนี้ ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการทั้ง 5 นี้ ได้ผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลแล้วว่าเหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rajan, R. พบว่า จริยธรรมทางการตลาดเป็นจริยธรรมประยุกต์ด้านที่เกี่ยวข้องกับหลักการทางศีลธรรมที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินงานและระเบียบการตลาด มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ซื่อสัตย์ 2) รับผิดชอบต่อสังคม 3) ยุติธรรม 4) เคารพสิทธิ์ 5) โปร่งใส 6) พลเมืองที่ดี (Rajan, R., 2016) ซึ่งจรรยาบรรณทางการตลาดทั้ง 6 ด้านนี้มีความสำคัญต่อการตลาดเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญลดา ทุไพบระ พบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge aspect) 2) ด้านทักษะ (Skill aspect) 3) ด้านลักษณะ (Relevant trait aspect) (เพ็ญลดา ทุไพบระ, 2564)

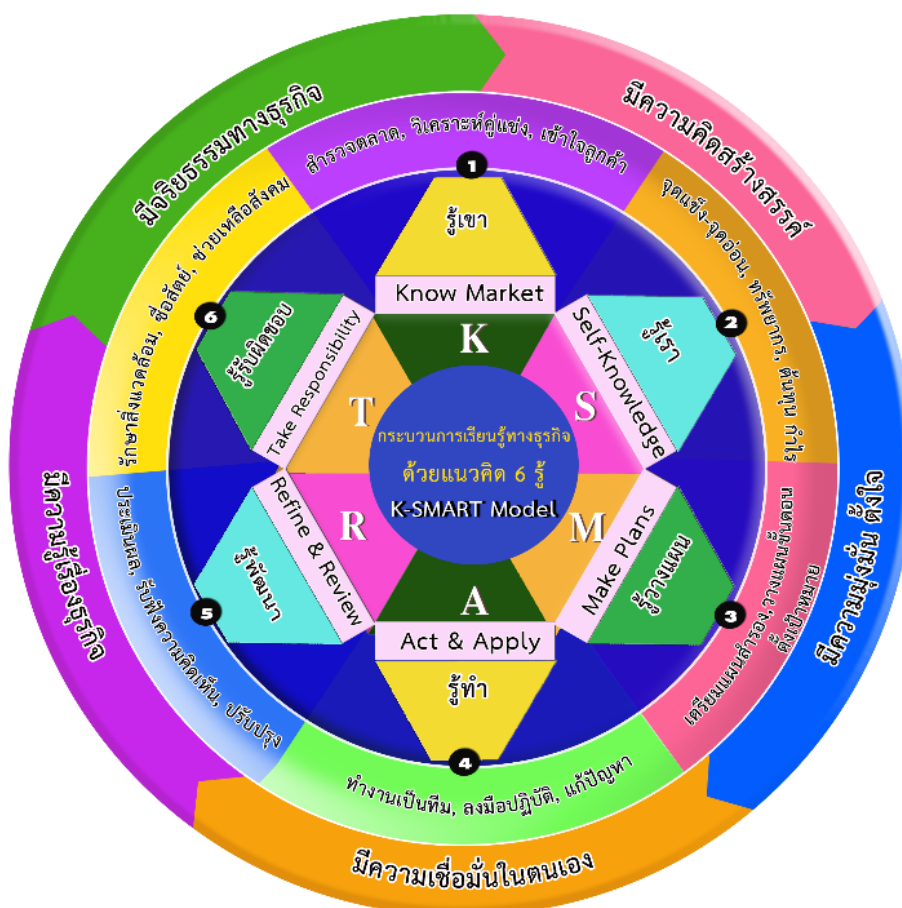
2. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น ประกอบด้วย รูปแบบการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือการใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ผู้ประกอบการรุ่นจิ๋ว เมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ แนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ของนักวิชาการมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบ และแนวคิดของรูปแบบดังกล่าวขึ้นมา ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาร่วมเป็นผู้ร่างรูปแบบฯ ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยอีกด้วย รูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ยังผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจนทำให้รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม ถูกต้องและมีความเป็นไปได้ในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Gustomo, A. et al. พบว่า ผู้ประกอบการต้องบริหารจัดการความสามารถที่แตกต่างกัน 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (Gustomo, A. et al., 2017) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Raghuram, R. พบว่า จริยธรรมทางการตลาดมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ซื่อสัตย์ 2) รับผิดชอบต่อสังคม 3) ยุติธรรม 4) เคารพสิทธิ์ 5) โปร่งใส 6) พลเมืองที่ดี (Rajan, R., 2016) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ



เพ็ญธดา ทุไพบระ พบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge aspect) 2) ด้านทักษะ (Skill aspect) 3) ด้านลักษณะ (Relevant trait aspect) (เพ็ญธดา ทุไพบระ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการ จัดการเรียนรู้ การจัดระบบ และการวัดประเมินผล โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 รู้ เรียกว่า “K-SMART Model” ประกอบด้วย 1) รู้เขา (Know Market) 2) รู้เรา (Self-Knowledge) 3) รู้วางแผน (Make Plans) 4) รู้ทำ (Act & Apply) 5) รู้พัฒนา (Refine & Review) และ 6) รู้รับผิดชอบ (Take Responsibility) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ โดยใช้โครงงานธุรกิจ ตามแนวคิดพหุปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและกรอบความคิดแบบเติบโต เรียนรู้ผ่านผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ และพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงิน ภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการประเมินผลแบบองค์รวม เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความรู้เรื่องธุรกิจ และมีจริยธรรมทางธุรกิจ



ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 รู้ “K-SMART Model”

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 R เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีสภาพปัญหามากที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ความต้องการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุด คือ มีการหาตลาดรับซื้อผลผลิตของนักเรียน และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชน แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดระบบ และการวัดและประเมินผล ความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้เรื่องธุรกิจ และมีจริยธรรมทางธุรกิจ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ การจัดการเรียนรู้ควรมีการให้นักเรียนได้ทำธุรกิจจริง ฝึกเรียนรู้จากการทำงานจริงให้นักเรียนได้ทำการค้าขายด้วยตนเอง โรงเรียนควรสนับสนุนเงินให้นักเรียนทำงาน ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ งบประมาณ ตลาดรับซื้อผลผลิต ความรู้ในเรื่องที่ทำ ความสำคัญที่สุดของการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น ได้แก่ การมีความรู้ในด้านธุรกิจ ความซื่อสัตย์ ขยันของเป็น 2) รูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 R เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้แป้น มีความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจุดประสงค์ ส่วนคู่มือการใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเอกสารประกอบการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ดังนี้ ครูผู้สอนควรเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในด้านการมีหรือใช้เทคโนโลยี เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ ควรมีการศึกษาวิจัยและส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางธุรกิจด้วยแนวคิด 6 R ในการเรียนรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น หรือศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถด้านการเป็นผู้ประกอบการด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกันธราภรณ์ การุณประชา. (2563). การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม “การเป็นผู้ประกอบการ” ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม “การเป็นผู้ประกอบการ” ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จินตวิทย์ คล้ายสังข์. (2561). ยุบวิทัศน์เทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ : การออกแบบที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- ชนัญญา สุขสมวัฒน์ และคณะ. (2563). แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน: คราวด์ซอร์สซิง. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 15(2), 1-14.
- เพ็ญลดา ทุไพบเราะ. (2564). การพัฒนาหลักสูตรที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายการพัฒนาหลักสูตรที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็น



- ผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน ดุษฎีนิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
มนกนก ภาณุสิทธิกร. (2562). กระบวนการเรียนรู้ของผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ สำนักวิจัย
และพัฒนาการศึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระ
การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2550). ผลงานทางวิชาการสู่...การเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- อานุกาญ เลชะกุล. (2564). ความปกติถัดไปอุดมศึกษา: ความท้าทาย. Journal of Education and Innovative
Learning, 1(2), 111-125.
- Gustomo, A. et al. (2017). Building a conceptual framework of entrepreneurial competencies:
The ontological, epistemological, and methodological view. International Journal of Applied
Business and Economic Research, 15(10), 191-201.
- Rajan, R. (2016). Towards rules of the monetary game. In Conference on "Advancing Asia: Investing
for the Future". New Delhi, India.

**การประเมินความต้องการจำเป็นขวัญกำลังใจ
ของครูผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่***
**NEEDS ASSESSMENT FOR ENHANCING MORALE OF TEACHERS WORKING IN
SPECIAL AREAS OF CHIANG MAI PROVINCE**

ปาริชาติ พรหมชนะ*, ณัฐพล แจ่งอักษร

Parichart Promchana*, Natthapol Jaengaksorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: parichart.promchana@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยครูในเขตพื้นที่พิเศษ จำนวน 430 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำแนกตามประเภทโรงเรียนในเขตพื้นที่พิเศษ 4 ประเภท ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร โรงเรียนในพื้นที่มีชนกลุ่มน้อย โรงเรียนพื้นที่บนภูเขา และโรงเรียนในพื้นที่ชายแดน จากนั้นสุ่มแบบเป็นสัดส่วนได้โรงเรียนในแต่ละประเภท จำนวน 26 โรงเรียน 15 โรงเรียน 71 โรงเรียน และ 12 โรงเรียน ตามลำดับ ทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้ครูตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด โดยใช้ตารางของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้ตัวอย่างไม่น้อยกว่า 358 คน ทั้งนี้ ได้เพิ่มขนาดตัวอย่างอีกร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการขาดหายของข้อมูลอีก 72 คนรวมเป็น 430 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.8 - 1.0 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.994 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของขวัญกำลังใจของครูในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.603$, S.D. = 0.284) สภาพการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 2.797$, S.D. = 0.330) และความพึงพอใจในการทำงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.519$, S.D. = 0.302) สำหรับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านความพึงพอใจในการทำงานมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.687$) รองลงมา คือ ด้านความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ ($PNI_{Modified} = 0.648$) และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($PNI_{Modified} = 0.630$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ขวัญกำลังใจ, ครูผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่พิเศษ

Abstract

The purpose of this research was to study the current conditions and assess the needs for morale enhancement among teachers in special areas of Chiang Mai Province. This study employed survey research methodology. The sample comprised 430 teachers from special areas, obtained through stratified random sampling based on four types of schools in special areas: Remote area schools, ethnic minority area schools, mountainous area schools, and border area schools.



Proportional random sampling was then conducted to select 26, 15, 71, and 12 schools from each category, respectively. Simple random sampling was employed to select teachers according to the required sample size determined by Taro Yamane's table at a .05 significance level, yielding a minimum sample of 358 teachers. The sample size was increased by 20% to prevent data loss, adding 72 more participants for a total of 430 teachers. The research instrument was a questionnaire validated by 7 experts, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.8 to 1.0 and a reliability coefficient of 0.994. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index (PNIModified). The findings revealed that the current state of teacher morale was generally at a low level ($\bar{X} = 2.603$, S.D. = 0.284). Working conditions had the highest mean score ($\bar{X} = 2.797$, S.D. = 0.330), while job satisfaction had the lowest mean score ($\bar{X} = 2.519$, S.D. = 0.302). Regarding needs assessment, job satisfaction showed the highest needs index (PNIModified = 0.687), followed by adequacy of salary and benefits (PNIModified = 0.648), and relationships with colleagues (PNIModified = 0.630), respectively.

Keyword: Needs Assessment, Morale, Teachers Working in Special Areas

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญความท้าทายในศตวรรษที่ 21 จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) จึงกำหนดทิศทางสู่ความ “มั่นคง ยั่งยืน” ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รัฐบาลดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตพระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมาตรา 9(4) ระบุให้ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู และมาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวิชาชีพชั้นสูง ครูจึงต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะการออกแบบการเรียนรู้ รวมถึงการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ในบริบทความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองปัจจุบัน บุคคลจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในมิติครอบครัวและการทำงาน โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมองค์กรที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา การทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ควบคู่กับการได้รับแรงจูงใจและขวัญกำลังใจที่เหมาะสม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีความสุข และยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Davis, K. ที่กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจเป็นทัศนคติของบุคคลและกลุ่มที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของงาน และความร่วมมือที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อประโยชน์ขององค์กร โดยเกี่ยวข้องกับความรู้สึกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและความสำเร็จขององค์กร (Davis, K., 1981) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพนารัตน์ ชื่นอารมย์ที่อธิบายว่าขวัญและกำลังใจเป็นสภาพทางจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ ความกระตือรือร้น ความหวัง และความตั้งใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน หากบุคลากรมีขวัญและกำลังใจที่ดี การแสดงออกต่อการปฏิบัติงานก็จะมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่สูงขึ้น (พนารัตน์ ชื่นอารมย์, 2562)

ปัญหาขวัญกำลังใจของบุคลากรทางการศึกษาเป็นประเด็นที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะในกลุ่มครูที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่พิเศษที่มีความท้าทายเชิงภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ดังที่ ทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี ได้ชี้ให้เห็นว่า สภาพการทำงาน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อสภาวะทางจิตใจของครู การที่ครูขาดขวัญกำลังใจไม่เพียงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของครู (ทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี, 2565) ซึ่งมารีเย สาระได้ศึกษา พบว่า

ปรากฏการณ์นี้กระทบต่อภูมิทัศน์การศึกษาโดยรวม ทั้งในแง่คุณภาพการเรียนการสอนและการกระจายทรัพยากรในระบบการศึกษา อันนำไปสู่ผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (มารีเย สาระ, 2566) ตามที่ Ratanasiripong P. et al. ได้ยืนยันไว้ในการศึกษาของพวกเขา ดังนั้น การแก้ไขปัญหาข้างต้นจึงมีใช้เพียงการสร้างสภาพพึงพอใจในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน (Ratanasiripong, P. et al., 2021)

การแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษจำเป็นต้องอาศัยการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้ออำนวย ระบบสนับสนุนทางจิตวิทยา และนโยบายที่ให้คุณค่ากับวิชาชีพครู (โสภาพรรณ ภูชนะเงิน, 2565) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น เพื่อระบุประเด็นที่ต้องปรับปรุงในการบริหารงานบุคลากร (สุวิมล ว่องวานิช, 2560) มุ่งประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาระบบสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการของครู อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนการทําวิจัย คือ 1) การกำหนดประชากรและตัวอย่างวิจัย 2) การพัฒนาเครื่องมือวิจัย 3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากร คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 230 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร จำนวน 69 โรงเรียน โรงเรียนในพื้นที่มีชนกลุ่มน้อย จำนวน 29 โรงเรียน โรงเรียนพื้นที่บนภูเขา จำนวน 130 โรงเรียน และโรงเรียนในพื้นที่ชายแดน จำนวน 23 โรงเรียน โดยเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษ จำนวน 3,399 คน

ตัวอย่างวิจัย คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ การได้มาซึ่งตัวอย่างมีขั้นตอน คือ 1) ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified-random sampling) จำแนกประเภทของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร โรงเรียนในพื้นที่มีชนกลุ่มน้อย โรงเรียนพื้นที่บนภูเขา และโรงเรียนในพื้นที่ชายแดน จากนั้นสุ่มแบบเป็นสัดส่วน คือ โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร จำนวน 26 โรงเรียน โรงเรียนในพื้นที่มีชนกลุ่มน้อย จำนวน 15 โรงเรียน โรงเรียนพื้นที่บนภูเขา จำนวน 71 โรงเรียน และโรงเรียนในพื้นที่ชายแดน จำนวน 12 โรงเรียน 2) สุ่มอย่างง่ายได้ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษ โดยมีการกำหนดตัวอย่างวิจัยโดยใช้ตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้ตัวอย่างไม่น้อยกว่า 358 คน และเพื่อเป็นการป้องกันการขาดหายของข้อมูลจึงประมาณการขนาดตัวอย่างเพิ่มร้อยละ 20 ทำให้ได้ตัวอย่างวิจัย 430 คน (Taro Yamane, 1973)

เครื่องมือวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เรื่อง ประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู ในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบตอบคำถามข้อมูลสั้น ๆ เกี่ยวกับข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด ภูมิลำเนา ตำแหน่ง จำนวน 7 ข้อ และตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้าง



ขวัญและกำลังใจของครูในโรงเรียนเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีลักษณะการให้ตอบข้อมูลแบบตอบสนองคู่ (dual-response format) 5 ระดับ (Roach, D. F., 1958); (David G. et al., 1956); (Dersal, W. R., 1968) ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 106 ข้อ โดยมีองค์ประกอบ จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ จำนวน 14 ข้อ 2) ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ จำนวน 15 ข้อ 3) ด้านสภาพการปฏิบัติงาน จำนวน 17 ข้อ 4) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 18 ข้อ 5) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา จำนวน 18 ข้อ และ 6) ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 24 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยมีความหมาย การให้คะแนนในแบบสอบถามใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยระดับ 5 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่มุ่งหวังมากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึง มาก, ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึง น้อย และระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำข้อคำถามในแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยผลการพิจารณาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และมีการปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัยครั้งนี้ จำนวน 100 คน นำมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยง พบว่า แบบสอบถามตามข้อคำถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.994 มีค่าความเที่ยงจำแนกตามรายด้าน ได้แก่ ความพอเพียงด้านเงินเดือน สวัสดิการ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.951 ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.967 ด้านสภาพการปฏิบัติงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.974 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.987 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.984 และด้านความพึงพอใจในการทำงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.976 และแบบสอบถามตามข้อสภาพที่มุ่งหวัง มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.952 มีค่าความเที่ยงจำแนกตามรายด้าน ได้แก่ ความพอเพียงด้านเงินเดือนสวัสดิการ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.808 ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.895 ด้านสภาพการปฏิบัติงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.880 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.879 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.869 และด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.859 ซึ่งสามารถนำแบบสอบถามนี้ไปเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์วิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้ตัวอย่างวิจัย ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน โดยมีผู้ตอบกลับแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 397 คิดอัตราการตอบกลับเป็นร้อยละ 92.33

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ข้อแรก คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 คือ ระดับมากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 คือ ระดับมาก, ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 คือ ระดับปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 คือ ระดับน้อย และ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 คือ ระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่สอง คือ การจัดลำดับความสำคัญขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี $PNI_{Modified}$ โดยหาค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (I) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่มุ่งหวัง (D) แล้วคำนวณหาค่าผลต่างของค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันกับค่าเฉลี่ยของสภาพที่มุ่งหวัง (I-D) แล้วหารด้วยค่าสภาพที่มุ่งหวัง (สุวิมล ว่องวานิช, 2560)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 86.05 บุคลากรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คือ ร้อยละ 46.51 โดยมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.74 ดำรงตำแหน่งครูวิทยฐานะชำนาญการ ร้อยละ 39.53 มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 7 ปี ร้อยละ 53.49 และมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 28,165 บาท ด้านที่พักอาศัย พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่พักอาศัยในบ้านของตนเอง ร้อยละ 51.16 ทั้งนี้ ลักษณะภูมิลาเนามีการกระจายตัวแบบสองฐานนิยม โดยมีสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 46.51 ระหว่างกลุ่มที่มีภูมิลาเนาใกล้สถานศึกษา ไม่เกิน 25 กิโลเมตร และกลุ่มที่มีภูมิลาเนาไกลจากสถานศึกษามาก เกิน 100 กิโลเมตร

1. ผลการศึกษาศภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกรายองค์ประกอบ

รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ	2.573	.329	ปานกลาง
2. ความก้าวหน้าในวิชาชีพ	2.567	.343	ปานกลาง
3. สภาพการปฏิบัติงาน	2.797	.330	ปานกลาง
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	2.618	.351	ปานกลาง
5. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	2.572	.467	ปานกลาง
6. ความพึงพอใจในการทำงาน	2.519	.302	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	2.603	.284	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ค่าเฉลี่ยของขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ ความก้าวหน้าในวิชาชีพ สภาพการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และความพึงพอใจในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.603$, S.D. = 0.284) และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านสภาพการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 2.797$, S.D. = 0.330) และด้านความพึงพอใจในการทำงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.519$, S.D. = 0.302)

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า สภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีขวัญและกำลังใจในระดับที่ควรได้รับการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความพึงพอใจในการทำงาน ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการจัดลำดับความสำคัญขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่มุ่งหวัง ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการจัดอันดับความสำคัญของขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่จำแนกตามรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่มุ่งหวัง		PNI Modified	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ	2.573	0.329	4.240	0.745	0.648	2
2. ความก้าวหน้าในวิชาชีพ	2.567	0.343	4.169	0.753	0.624	4
3. สภาพการปฏิบัติงาน	2.797	0.330	4.199	0.743	0.501	6
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	2.618	0.351	4.267	0.777	0.630	3
5. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	2.572	0.467	4.061	0.888	0.579	5
6. ความพึงพอใจในการทำงาน	2.519	0.302	4.249	0.738	0.687	1
เฉลี่ยรวม	2.603	0.284	4.199	0.727	0.613	



จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัด เชียงใหม่ จำแนกตามรายด้าน พบว่า ขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการจำเป็นในด้านความพึงพอใจในการทำงาน เป็นอันดับแรก ($PNI_{Modified} = 0.687$) รองลงมา คือ ด้านความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ ($PNI_{Modified} = 0.648$) และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($PNI_{Modified} = 0.630$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านที่มีการจัดอันดับค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดสามอันดับแรก พบว่า ด้านความพึงพอใจในการทำงาน รองลงมา คือ ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานตามลำดับ โดยด้านความพึงพอใจในการทำงาน พบว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการตามความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ ครูกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการปฏิบัติงานประจำวัน รองลงมา คือ ครูปรารถนาทำงานในองค์กรจนเกษียณ และผู้บริหารชื่นชมนวัตกรรมการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ พบว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการตามความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ ความเพียงพอของสิทธิประโยชน์พิเศษอื่น ๆ รองลงมา คือ เงินเดือนเพียงพอต่อการดำรงชีพในสภาวะเศรษฐกิจ และเงื่อนไขการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการตามความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ การพูดคุยลักษณะสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ปรึกษาหารือเรื่องงานได้อย่างเปิดเผย และปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนการทำงาน ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดเชียงใหม่มีความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความพึงพอใจในการทำงานที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ตามด้วยความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการดูแลครูในพื้นที่พิเศษอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังและสภาพที่พึงประสงค์ของครูผู้ปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นเชิงลำดับความสำคัญเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจครูผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ ($\bar{X} = 2.573$, S.D. = 0.329) ความก้าวหน้าในวิชาชีพ ($\bar{X} = 2.567$, S.D. = 0.343) สภาพการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.797$, S.D. = 0.330) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 2.618$, S.D. = 0.351) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 2.572$, S.D. = 0.467) ความพึงพอใจในการทำงาน ($\bar{X} = 2.519$, S.D. = 0.302) แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจากทั้งหมด 6 ด้าน คือ ความพึงพอใจในการทำงาน ($\bar{X} = 2.519$, S.D. = 0.302) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิตา รักษ์พลเมืองและคณะ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทและพื้นที่ห่างไกลประสบปัญหาขาดแคลนครูอย่างรุนแรง เนื่องจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่ท้าทายและแรงจูงใจที่ไม่เพียงพอ (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2547) ด้านสภาพการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุดสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ชัย แซ่ฮ้ง ที่พบว่า ลักษณะของงานที่ปฏิบัติเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในการศึกษาขวัญและกำลังใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (ศักดิ์ชัย แซ่ฮ้ง, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมารีเย สาระ ที่พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานได้รับการประเมินสูงสุดในพื้นที่ชายแดนใต้ สะท้อนว่าสถานศึกษาพยายามจัดการสภาพแวดล้อมให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัด (มารีเย สาระ, 2566) อย่างไรก็ตาม ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี ที่เสนอให้สถานศึกษา

เพิ่มการสนับสนุนความก้าวหน้าอาชีพครูและโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง แสดงให้เห็นว่าการทำงานในพื้นที่พิเศษ อาจเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (ทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี, 2565) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Dersal, W.R. ที่ระบุว่าโอกาสความก้าวหน้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Dersal, W. R., 1968)

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยรายด้านที่ พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ ความพึงพอใจในการทำงาน ($PNI_{Modified} = 0.687$) รองลงมา คือ ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ ($PNI_{Modified} = 0.648$) และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($PNI_{Modified} = 0.630$) ตามลำดับ แต่เนื่องจากเงื่อนไขด้านลักษณะภูมิประเทศและความยากลำบาก การสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครูจึงเป็นประเด็นที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภูเขาสูงที่การเดินทางเข้าถึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ส่งผลให้การบริการสาธารณสุข พื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งวิชาการ และโอกาสในการพัฒนาตนเองมีข้อจำกัด สำหรับประเด็นความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สอง พบว่า แม้จะมีเงินค่าตอบแทนพิเศษสำหรับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่พิเศษ แต่อัตราที่ได้รับไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นในพื้นที่ห่างไกล รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิลำเนาหรือเข้าเมืองเพื่อติดต่อราชการและรับบริการที่จำเป็น ทำให้ค่าตอบแทนที่ได้รับไม่สามารถสร้างแรงจูงใจได้อย่างเพียงพอ ส่วนมิติด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นลำดับที่สาม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมในสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย ความโดดเดี่ยวและการขาดเครือข่ายวิชาชีพที่เข้มแข็งส่งผลทั้งต่อสุขภาวะทางใจและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากไม่มีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูจำนวนน้อยหรือบางโรงเรียนที่ต้องอาศัยครูอัตราจ้างซึ่งมีอัตราการเข้าออกสูง ทำให้การสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนเป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร เทพสวัสดิ์ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์ที่ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การสร้างขวัญและกำลังใจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา พบว่า การพลิกโฉมการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อพัฒนาการสร้างขวัญและกำลังใจต้องมีการปรับปรุงสถานที่ให้มีความปลอดภัย บรรยากาศร่มรื่นปลอดโปร่งจากมลพิษ (สุภาพร เทพสวัสดิ์ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รดา สังข์แก้ว และคณะที่ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในจังหวัดนครปฐม พบว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในอันดับต้น ๆ ที่ครูให้ความสำคัญ (รดา สังข์แก้ว และคณะ, 2566)

ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับสามารถนำแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจครูในเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัด เชียงใหม่ ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นเร่งด่วนสามด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในการทำงาน ผ่านการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับศักยภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นระบบ 2) ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ โดยประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและเอกชนในการจัดสวัสดิการเพิ่มเติม และ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผ่านการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพข้ามโรงเรียน ระบบพี่เลี้ยงสำหรับครูใหม่ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างเครือข่ายครูในพื้นที่พิเศษ การพัฒนานโยบายระดับเขตพื้นที่ที่คำนึงถึงความแตกต่างของบริบทและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพแบบยืดหยุ่นสำหรับครูในพื้นที่ห่างไกล เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจอย่างยั่งยืน การดำเนินการอย่างเป็นระบบจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูและการย้ายออกจากพื้นที่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในเขตพื้นที่พิเศษ

2. การจัดลำดับความสำคัญขวัญและกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ด้านความพึงพอใจในการทำงานมีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.687$) ตามด้วยความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ ($PNI_{Modified} = 0.648$) และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน



($PNI_{Modified} = 0.630$) ตามลำดับ ด้านความพึงพอใจในการทำงาน พบว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน คือ การส่งเสริมความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานประจำวันของครู ความปรารถนาทำงานในองค์กรจนเกษียณ และการชื่นชมนวัตกรรมการสอนจากผู้บริหาร ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานได้แก่ การขาดการยอมรับในความพยายาม ภาระงานที่หนักเกินไป ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และความรู้สึกลดเดี๋ยวทางวิชาชีพ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูต้องรับผิดชอบการสอนหลายวิชาหรือหลายระดับชั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเหนื่อยล้าในการทำงานที่ระบุว่าภาระงานที่มากเกินไป การขาดการควบคุม และการขาดการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ภาวะหมดไฟ (Maslach, C., 1998) ด้านความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ ความเพียงพอของสิทธิประโยชน์พิเศษอื่น ๆ เงินเดือนที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และเงื่อนไขการกู้ยืมเงิน ครูในพื้นที่พิเศษประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่สูง ขาดสวัสดิการด้านที่พักอาศัย เงินเดือนไม่เพียงพอโดยเฉพาะครูบรรจุใหม่ และมีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพเสริม รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg, F. et al. ที่จัดเงินเดือนและสวัสดิการอยู่ในกลุ่ม “ปัจจัยสุขอนามัย” ซึ่งแม้ไม่ได้เป็นแรงจูงใจโดยตรง แต่หากไม่เพียงพอจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Herzberg, F. et al., 1959)

ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพูดคุยในลักษณะสร้างสรรค์ การปรึกษาหารือเรื่องงานอย่างเปิดเผย และการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงาน ปัญหาด้านความสัมพันธ์เกิดจากความกดดันจากหลายด้าน การสื่อสารในเชิงป้องกันตัว ความขัดแย้งส่วนบุคคล การแบ่งกลุ่มตามช่วงอายุหรือวิทยฐานะ วัฒนธรรมการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และการขาดกระบวนการวางแผนร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคมที่เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน (Coleman, J. S., 1988) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวลักษณ์ เกสรเกศรา และคณะ ที่พบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่สูงถิ่นทุรกันดารที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเพียงพอ การบูรณาการผลวิจัยจึงยืนยันความสำคัญของการพัฒนานโยบายสนับสนุนที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครูเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา และคณะ, 2567)

ดังนั้น จากผลการวิจัยที่บ่งชี้ความต้องการจำเป็นสูงสุดของครูในเขตพื้นที่พิเศษในด้านความพึงพอใจในการทำงาน ความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้กำหนดนโยบายควรพัฒนามาตรการเชิงรูปธรรมโดยจัดระบบสนับสนุนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่พิเศษ ทั้งการปรับปรุงค่าตอบแทนให้สมจริง สร้างเส้นทางความก้าวหน้าวิชาชีพที่ยืดหยุ่น และส่งเสริมเครือข่ายวิชาชีพที่เข้มแข็ง การผสมผสานแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจและทุนทางสังคมเข้ากับระบบบริหารบุคลากรจะช่วยเสริมขวัญกำลังใจและความผูกพันต่อวิชาชีพและพื้นที่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพปัจจุบันขวัญและกำลังใจของครูในพื้นที่พิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าขวัญกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษของจังหวัดเชียงใหม่ยังอยู่ในระดับที่ควรได้รับการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความพึงพอใจในการทำงาน ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดตามลำดับ ส่วนความต้องการจำเป็นขวัญกำลังใจของครูในเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยแสดงถึงลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจครูในเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดเชียงใหม่ โดยด้านความพึงพอใจในการทำงานมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเพียงพอของเงินเดือนและสวัสดิการ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานตามลำดับ ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ สถาบันกำกับดูแลทางการศึกษาควรกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นในสามมิติหลัก โดยเฉพาะด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความเพียงพอของค่าตอบแทนและสวัสดิการ และความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพ

ระหว่างบุคลากรครู เพื่อยกระดับขวัญกำลังใจของครูผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่พิเศษบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ การศึกษาวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นการวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกำหนด (Determinants) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตพื้นที่พิเศษ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจเชิงลึกทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพของปรากฏการณ์ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2547). สภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย เอกสารโดยเงินสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี. (2565). การศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พนารัตน์ ชื่นอารมย์. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- มาริยะ สาระ. (2566). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนในอำเภอสุโขทัย-ลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา และคณะ. (2567). กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเท่าเทียมโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(12), 56-70.
- รดา สังข์แก้ว และคณะ. (2566). แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในจังหวัดนครปฐม. วารสารศึกษาชาติไทย, 4(1), 55-68.
- ศักดิ์ชัย แซ่อัง. (2565). การศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดลพบุรี. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุภาพร เทพสวัสดิ์ และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2567). กลยุทธ์การสร้างขวัญและกำลังใจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 25(2), 2000-2019.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2560). การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภาพรรณ ภู่อ้นเงิน. (2565). การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- Roach, D. F. (1958). Dimensions of Employee Morale. Pennsylvania: International Textbook.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, 94(1), 95-120.
- David, G. et al. (1956). How Good is Good Morale? Factory Management and Maintenance, 3(9), 130-131.
- Davis, K. (1981). Human relations at work. New York: McGraw-Hill.



- Dersal, W. R. (1968). The successful supervisor in government and business. New York: Harper.
- Herzberg, F. et al. (1959). The motivation to work. (2nd ed.). London: John Wiley & Sons.
- Maslach, C. (1998). Prevention of burnout: New perspectives. *Applied & Preventive Psychology*, 7(1), 63-74.
- Ratanasiripong, P. et al. (2021). Mental health and burnout among teachers in Thailand. *Journal of Health Research*, 36(3), 404-416.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล
สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE
DIGITAL INTELLIGENCE IN UNDERGRADUATE STUDENTS:
A CASE STUDY OF SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

เพชร รองพล^{1*}, มณีนุช รองพล¹, วันฉัตร จารุวรรณโน²

Peth Rongpol^{1*}, Maneenuch Rongpol¹, Wanchatt Jaruwanno²

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University, Songkhal, Thailand

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University, Songkhal, Thailand

*Corresponding author E-mail: petch.ro@skru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา 2) พัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา และ 3) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน 1) การศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา 400 คนโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง 2) การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลได้มีการพัฒนา จำนวน 10 ชุดกิจกรรม และ 3) การทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับกลุ่มนักศึกษา 30 คนที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย จากนั้นผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มตามแบบแผนการทดลอง โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลและชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่พัฒนา ประกอบด้วย 10 กิจกรรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาต่างสถาบัน จำนวน 15 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษายู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.24) 2) ชุดกิจกรรมเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ประกอบด้วย 10 กิจกรรม โดยอ้างอิงองค์ประกอบของความฉลาดทาง 8 ด้าน ตามแนวคิดของสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และ 3) ผลการใช้ชุดกิจกรรม พบว่า คะแนนความฉลาดทางดิจิทัลในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม, เสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล, นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา



Abstract

The research aims to: 1) To investigate the level of digital intelligence among undergraduate students. 2) To develop an activity package aimed at enhancing students' digital intelligence., and 3) To examine the effectiveness of the developed activity package in enhancing digital intelligence among students at Songkhla Rajabhat University. The research was conducted in three phases: 1) Investigating the digital intelligence of 400 students selected through purposive sampling, 2) Development a digital intelligence enhancement package involved the creation of 10 activity sets, and 3) Testing the activity set with a sample of 30 students selected via simple random sampling. The participants were randomly assigned to either the experimental group (15 students) or the control group (15 students) using sampling without replacement. The research instruments included a digital intelligence assessment tool and an integrated learning activity set comprising 10 activities. The content validity of these instruments was verified by five experts, whose feedback was used to refine the tools. A try-out was conducted with 15 students from other institutions. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, as well as confirmatory factor analysis. The findings revealed that: 1) The students' digital intelligence was at a high level (mean = 4.24), 2) The digital intelligence enhancement package comprised 10 activities, grounded in the eight core components of digital intelligence outlined by the Child and Youth Media Institute, and 3) The results of using the activity set showed that the digital intelligence quotient scores in the experimental group were significantly higher than those in the control group at a statistical level of .01. It was also found that after the experiment, the experimental group had significantly higher digital intelligence quotient scores than before the experiment at a statistical level of .01.

Keywords: Activity Package, Enhancing Digital Intelligence Quotient, Students at Songkhla Rajabhat University

บทนำ

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ “ดิจิทัลไทยแลนด์” เพื่อสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลนำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยังขาดทักษะในการป้องกันตนเองและความรู้เรื่องสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ จากการสำรวจในปี 2562 พบว่า เด็กและเยาวชนใช้เวลาออนไลน์เฉลี่ย 6 - 10 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนใหญ่เพื่อความบันเทิงและเล่นเกม ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพจิตและปัญหาออนไลน์ เช่น การถูกกลั่นแกล้ง ถูกหลอกลวง และความรุนแรงทางจิตใจ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะดิจิทัลและสร้างภูมิคุ้มกันในโลกออนไลน์ (เครือข่ายพลเมืองเน็ต, 2562)

ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะ “ความฉลาดทางดิจิทัล” (Digital Intelligence Quotient: DQ) เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคคลเผชิญความท้าทายในโลกออนไลน์และปรับตัวในชีวิตดิจิทัลได้อย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม (สรานนท์ อินทพันธ์, 2561) สถาบันความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Institute, 2019) ระบุว่าความฉลาดนี้ครอบคลุมองค์ความรู้ การรู้คิด และความสามารถด้านสังคมและอารมณ์ สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน, 2561) ได้แบ่งความฉลาดทางดิจิทัลออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) การรักษาข้อมูลของตนเอง (Digital

Citizen Identity) 2) การคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 3) การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) 4) การจัดการเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) 5) การบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) 6) การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) 7) การจัดการความเป็นส่วนตัว (Privacy Management) และ 8) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ทั้งนี้ การพัฒนาทักษะดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและลดปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการใช้สื่อดิจิทัลที่ไม่เหมาะสม (พีระวิทย์ คำเจริญ และวีระพงษ์ พลนิกรกิจ, 2561)

ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เคารพผู้อื่น และมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสร้างสรรค์ในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน (สรานนท์ อินทนนท์, 2563) การพัฒนาทักษะนี้สามารถทำได้ผ่าน “ชุดกิจกรรม” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตและเสริมสร้างการปรับตัวในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ตะวัน วังโสธร และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในไทยเกี่ยวกับชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลยังมีข้อจำกัดโดยส่วนใหญ่เน้นไปที่การรู้สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ เช่น งานวิจัยของ สุพัตรา เขียวหวาน; สุลักษณ์ ใจองอาจ ซึ่งมุ่งเน้นกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ยังขาดการวิจัยในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยตรง (สุพัตรา เขียวหวาน, 2556); (สุลักษณ์ ใจองอาจ, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีความฉลาดทางดิจิทัล โดยผู้วิจัยจะพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลและชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล และศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมดังกล่าว เพื่อนำองค์ความรู้ไปป้องกันภัยต่าง ๆ จากการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัลและชีวิตจริงโดยไม่ทำให้อตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนและเป็นพลเมืองดิจิทัลที่จะเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การวิจัยในขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และเพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จัดทำแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

1.1 ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้าน ความฉลาดทางดิจิทัล โดยเน้นความสำคัญของการศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องของ สถาบันความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Institute, 2019) จำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแสดงตัวตนบนโลกดิจิทัล (Digital Identity) 2) การใช้เครื่องมือและสื่อดิจิทัล (Digital Use) 3) ความปลอดภัยทางดิจิทัล (Digital Safety) 4) ความมั่นคงทางดิจิทัล (Digital Security) 5) ความฉลาดทางอารมณ์



บนโลกดิจิทัล (Digital Emotional Intelligence) 6) การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) 7) การรู้ดิจิทัล (Digital literacy) และ 8) สิทธิทางดิจิทัล (Digital Rights) รวมถึงแนวคิดการสร้างชุดกิจกรรม แนวคิดการให้ความรู้เชิงจิตวิทยา และแนวคิดการทดสอบทางจิตวิทยา

1.2 พัฒนาแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาตาม 8 องค์ประกอบ ความฉลาดทางดิจิทัล ในรูปแบบของแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 40 ข้อ

1.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (บุญชม ศรีสุขศาสตร์, 2553) พิจารณาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8 - 1.00

1.4 นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อทดลองใช้เครื่องมือแต่ละข้อมีค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเป็น .92

1.5 ได้แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มาปรับแก้ไข และจัดทำเป็นแบบวัดฉบับสมบูรณ์ เพื่อเตรียมเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ศึกษาระดับความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2.1 ผู้วิจัยส่งบันทึกข้อความขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในการเก็บข้อมูลในแต่ละคณะเพื่อใช้ในการทำวิจัย

2.2 ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์ผ่านแผ่นประชาสัมพันธ์เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยในแผ่นประชาสัมพันธ์จะมี QR Code เพื่อตอบแบบวัด ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษาตามหลักการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

2.4 ดำเนินการสรุปผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 โดยข้อมูลต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และการนำเสนอข้อมูลจะเป็นในภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มีลำดับขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้

1. ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล โดยเน้นความสำคัญของแนวคิดการสร้างชุดกิจกรรม แนวคิดการให้ความรู้เชิงจิตวิทยาและการศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องของสถาบันความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Institute, 2019)

2. ผู้วิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ที่ประกอบด้วย จำนวน 10 กิจกรรม และนำชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ดำเนินการปรับแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

3. ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลไปทดลองใช้ (Try Out) โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 15 คน เพื่อทดลองใช้เครื่องมือ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งเพื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง



4. ได้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างจริง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และทำหนังสือออกจากคณะ เพื่อขอความอนุเคราะห์แต่ละคณะเพื่อทำการเก็บข้อมูลการทำวิจัย

2. ผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 30 คน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาเข้ากลุ่มตามแบบแผนการทดลอง (Random Assignment) โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ (Sampling Without Replacement) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน มีรายละเอียดการทดลอง ดังนี้

2.1 ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยนำคะแนนที่จากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ทำแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2.2 ระยะทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ โดยให้นักศึกษาเข้าร่วมชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยตนเอง ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 10 กิจกรรมการเรียนรู้ รวมเวลา 20 ชั่วโมง กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง ไม่รวมการประเมินผลก่อนการเรียนรู้และการประเมินผลหลังการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรม ดังนี้ 1) ปฐมนิเทศ 2) ภาพลักษณ์บนโลกออนไลน์ 3) ของจริงหรือหลอกกัน 4) ความปลอดภัยทางไซเบอร์ 5) อยู่หน้าจอให้พอดี 6) ลดการทิ้งข้อมูลบนโลกออนไลน์ 7) การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ 8) จัดการความเป็นส่วนตัว 9) ใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และ 10) ปัจฉิมนิเทศ กลุ่มควบคุมเรียนรู้และทำกิจกรรมตามการจัดการเรียนรู้แบบปกติในเนื้อหาเรื่องความฉลาดทางดิจิทัล

2.3 ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังดำเนินการในระยะเวลาทดลองเสร็จสิ้น และใช้คะแนนการวัดดังกล่าวเป็นคะแนนภายหลังการทดลอง (Posttest)

3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและดำเนินการสรุปผล อภิปรายผลการวิจัย โดยข้อมูลต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และการนำเสนอข้อมูลจะเป็นในภาพรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยมีเครื่องมือการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ข้อคำถามที่ใช้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) อยู่ในช่วง 0.8 ถึง 1.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรม 10 กิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลในระยะก่อนและหลังการทดลอง ด้วย t - test Dependent และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมด้วย t-test Independent



ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปรผลของความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีรายละเอียด ดังนี้ (n = 400)

ความฉลาดทางดิจิทัล (DGITA)	M	S.D.	แปลผล
1. การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (DCI)	4.31	.54	มาก
2. การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (CT)	4.19	.59	มาก
3. การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (CM)	4.36	.58	มาก
4. การจัดสรรเวลาหน้าจอ (STM)	3.95	.76	มาก
5. การบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (DF)	4.39	.61	มาก
6. การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (CYB)	4.01	.71	มาก
7. การจัดการความเป็นส่วนตัว (PM)	4.32	.63	มาก
8. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (DGE)	4.42	.62	มาก
รวมทั้งหมด	4.24	.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในทุกด้าน ได้แก่ 1) การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (DCI) 2) การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (CT) 3) การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (CM) 4) การจัดสรรเวลาหน้าจอ (STM) 5) การบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (DF) 6) การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (CYB) 7) การจัดการความเป็นส่วนตัว (PM) 8) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (DGE) อยู่ในระดับมากทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.95 - 4.42 โดยพบว่า ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ (STM) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (DGE) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลโดยใช้แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลของสถาบันสื่อและเยาวชน (สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน, 2561) จำนวน 8 องค์ประกอบ

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรม จำนวน 10 กิจกรรม โดยยึดหลักแนวคิดด้านความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient: DQ) ที่เน้นพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลอย่างรอบด้านโดยมีกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพลเมืองดิจิทัล และอธิบายโครงสร้างกิจกรรมทั้งชุด เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน

กิจกรรมที่ 2 ภาพลักษณ์บนโลกออนไลน์ มุ่งเน้นการสร้างอัตลักษณ์ดิจิทัล (DCI) ที่เหมาะสมโดยเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงการนำเสนอข้อมูลของตนเองในโลกออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ มีความรับผิดชอบ และไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น

กิจกรรมที่ 3 ของจริงหรือหลอกกัน พัฒนาองค์ประกอบด้านการคิดวิเคราะห์ (CT) โดยให้นักศึกษาเรียนรู้การแยกแยะข่าวจริง-ข่าวปลอม วิเคราะห์สื่อ และรู้เท่าทันข้อมูลในโลกออนไลน์

กิจกรรมที่ 4 ความปลอดภัยทางไซเบอร์ เชื่อมโยงกับด้านการจัดการความปลอดภัยในโลก ไซเบอร์ (CM) เช่น การตั้งรหัสผ่านที่ปลอดภัย การป้องกันการโจมตีออนไลน์ และการหลีกเลี่ยงภัยแฝงทางอินเทอร์เน็ต

กิจกรรมที่ 5 อยู่หน้าจอให้พอดี มุ่งเน้นการบริหารจัดการเวลาในการใช้สื่อดิจิทัล (STM) ให้สมดุลกับการใช้ชีวิตประจำวัน และหลีกเลี่ยงภาวะติดจอ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของผู้ใช้งานดิจิทัลในปัจจุบัน

กิจกรรมที่ 6 ลดการพึ่งข้อมูลบนโลกออนไลน์ สะท้อนความสำคัญของการจัดการร่องรอยข้อมูลที่เหลืออยู่ (DF) โดยสอนให้นักศึกษาเข้าใจผลกระทบระยะยาวของข้อมูลที่ตนเองเผยแพร่ไว้ในโลกออนไลน์

กิจกรรมที่ 7 การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบการจัดการการกลั่นแกล้ง (CYB) มุ่งเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ลักษณะของการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ และฝึกวิธีตอบโต้หรือช่วยเหลือผู้ถูกกระทำอย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 8 จัดการความเป็นส่วนตัว เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาข้อมูลส่วนตัว (PM) และการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น การแชร์ข้อมูล การป้องกันการเข้าถึงโดยไม่พึงประสงค์

กิจกรรมที่ 9 ใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม สอดคล้องกับองค์ประกอบ Digital Empathy (DGE) เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ เคารพผู้อื่น และมีจริยธรรมในการสื่อสารในสังคมออนไลน์ กิจกรรมที่ 10 ปัจฉิมนิเทศ ใช้สรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมทั้งหมด พร้อมเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สะท้อนความคิดเห็น และเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่แนวปฏิบัติจริง

โดยกิจกรรมทั้ง 10 นี้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันเป็นระบบ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดกิจกรรมทั้งหมดได้ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า ในครั้งที่ 3 ควรปรับเนื้อหาให้กระชับและเสริมเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อให้เกิดความหลากหลายในเหตุการณ์ที่ต้องทำการวิเคราะห์ เนื่องจากข่าวข้อมูลการหลอกลวงมีเพิ่มมากขึ้น และในครั้งที่ 4 อาจมีการให้กลุ่มตัวอย่างได้ฝึกปฏิบัติในการจัดการความเป็นส่วนตัวของสื่อออนไลน์ที่กำลังใช้งาน ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญและนำเพื่อให้เกิดคุณภาพในการนำชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากที่ได้ทำการทดลองใช้ ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทั้งในส่วนของความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการปฎิบัติระยะเวลา เนื้อหา ระหว่างการทดลองมีความเหมาะสม

ตอนที่ 3 ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัล ของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง (n = 15)

ตัวแปร	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	df	p
	M	S.D.	M	S.D.			
1. การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (DCI)	2.72	.60	4.33	.53	8.788	14	.000*
2. การคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณ์อย่างมีเหตุผล (CT)	2.92	.64	4.13	.59	5.190	14	.000*
3. การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (CM)	3.01	.89	4.24	.56	4.925	14	.000*
4. การจัดสรรเวลาหน้าจอ (STM)	3.00	.88	3.88	.47	3.696	14	.002*
5. การบริหารจัดการข้อมูลที่มีผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (DF)	3.02	.87	4.34	.55	5.300	14	.000*
6. การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (CYB)	3.17	.73	3.94	.46	3.144	14	.007*
7. การจัดการความเป็นส่วนตัว (PM)	3.04	.76	4.24	.49	5.088	14	.000*
8. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (DGE)	3.02	.91	4.29	.53	4.763	14	.000*
ความฉลาดทางดิจิทัล (DGITA)	2.99	.60	4.17	.43	6.473	14	.000

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01



จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม มากกว่าก่อนการทดลอง ใช้ ($M = 4.17 > M = 2.99$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.473, p = .000$)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัล (DGITA) หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n = 15)		กลุ่มควบคุม (n = 15)		t	df	p
	M	S.D.	M	S.D.			
1. การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (DCI)	4.33	.53	3.64	.73	2.951	28	.006*
2. การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (CT)	4.13	.59	3.05	.63	4.796	28	.000*
3. การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (CM)	4.24	.56	2.80	.73	6.020	28	.000*
4. การจัดสรรเวลาหน้าจอ (STM)	3.88	.47	3.36	.71	2.355	28	.026
5. การบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ทำงานมีการตั้งไว้นบนโลกออนไลน์ (DF)	4.34	.55	2.90	.77	5.827	28	.000*
6. การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (CYB)	3.94	.46	2.84	.73	4.923	28	.000*
7. การจัดการความเป็นส่วนตัว (PM)	4.24	.49	3.17	.67	4.926	28	.000*
8. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (DGE)	4.29	.53	3.50	.81	3.131	28	.004*
ความฉลาดทางดิจิทัล (DGITA)	4.17	.43	3.16	.42	6.441	28	.000*

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองที่มีคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลในระยหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัลก่อนการทดลองเท่ากับ 4.17 และในกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลในระยหลัง การทดลองสูงกว่าระยก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางดิจิทัลหลังการทดลองเท่ากับ 4.17 และ ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. การศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

องค์ประกอบของฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาทั้ง 8 องค์ประกอบมีคุณภาพ ที่สามารถเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ จากผลการศึกษายังสอดคล้องกับเอกสารและงานวิจัยที่ให้รายละเอียดว่าฉลาดทางดิจิทัลส่วนใหญ่ มีองค์ประกอบที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) การแสดงตัวตนบนโลกออนไลน์ 2) การคิดอย่างมี วิจารณญาณบนโลก ออนไลน์ 3) การรักษาความปลอดภัยของตนเองบนโลกออนไลน์ 4) การรักษาข้อมูลส่วนตัวบนโลกออนไลน์ 5) การจัดสรรเวลาหน้าจอในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 6) การบริหารจัดการข้อมูลที่ตั้งไว้นบนโลกออนไลน์ 7) การรับมือ กับการกลั่นแกล้งบนโลก ออนไลน์ และ 8) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรมบนโลกออนไลน์ (พินิตา วรณ พิรุณ และนัชชา วัฒนานันท์, 2560) สอดคล้องกับ สรานนท์ อินทนนท์ ที่กล่าวว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันของฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้ในการวัดได้อย่างมีความเที่ยงตรงที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มนักศึกษา (สรานนท์ อินทนนท์, 2563)

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีระดับความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จริญญา ไชยวุฒิ และคณะ ที่ระบุว่านิสิตสาขาสารสนเทศศึกษามีความเข้าใจในเรื่อง DQ อยู่ในระดับสูง (จริญญา ไชยวุฒิ และคณะ, 2564) เนื่องจากนักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีทั้งในโลกออนไลน์และชีวิตจริง มีการแสดงความเคารพและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนโลกดิจิทัล ดังที่ ทวิก (Twigg, R. J., 2020) ชี้ว่า มารยาททางดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญของการเป็นสมาชิกในสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอให้ส่งเสริมทักษะการจัดการเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) ซึ่งจำเป็นต่อการลดผลกระทบจากการใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลที่มากเกินไป ดังที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของความฉลาดทางดิจิทัลเพื่อความสมดุลในชีวิตดิจิทัลและชีวิตจริง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), 2563)

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ประกอบด้วย 10 กิจกรรมที่พัฒนาจากแนวคิดทางจิตวิทยาและความฉลาดทางดิจิทัล โดยมุ่งเน้น 8 องค์ประกอบถือเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกยุคดิจิทัล โดยแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ เกื้อหนุนต่อการพัฒนา “พลเมืองดิจิทัล” ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด ปลอดภัย และสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมยุคใหม่ โดยชุดกิจกรรมได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในบริบทจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, B. & Calhoun, E.; สกล วรเจริญศรี ที่เน้นกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่เหมาะสม ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลในลักษณะบูรณาการได้อย่างครอบคลุม (Joyce, B. & Calhoun, E., 2024); (สกล วรเจริญศรี, 2559) ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาของ ปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์ ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยเพิ่มระดับความฉลาดทางดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ (ปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์, 2563)

ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่าง Active Learning ผ่านการปฏิบัติจริง การแบ่งปันความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดสรรเวลาการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม ชุดกิจกรรมดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การสังเคราะห์ข้อมูล และการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามดิจิทัล พร้อมทั้งสร้างสัมพันธภาพอันดีในกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและพัฒนาทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ทิศนา ขัมมณี, 2563) ที่รวมถึงงานวิจัยของ ปัทิตตา รอดประพันธ์ และคณะ ที่แนะนำให้จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมนี้จึงแสดงถึงประสิทธิภาพและความเหมาะสมในการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรมแก่นักศึกษา (ปัทิตตา รอดประพันธ์ และคณะ, 2559)

3. การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3.1 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยชุดกิจกรรมดังกล่าวออกแบบตามหลักการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Active Learning) ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป ซึ่งช่วยให้ให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำความรู้ไปปรับใช้ได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัชชารีย์ ธนศิริพัฒน์ และจิระสุข สุขสวัสดิ์ ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านวงจรการเรียนรู้ที่พบว่า การใช้ชุดกิจกรรมสามารถพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม



เชิงปฏิบัติ ชุดกิจกรรมนี้จึงมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลและช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการจัดการและใช้งานเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (ณัชชารีย์ ธนศิริพัฒน์ และจิระสุข สุขสวัสดิ์, 2564)

3.2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลช่วยให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกิจกรรมเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การอภิปราย และการวิเคราะห์ร่วมกัน ส่งผลให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสรรเวลาหน้าจอ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เป็นอันตรายในโลกออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะวัฒน์ เกตุวงศา และปัญญา ชูเลิศ ที่ชี้ว่าการลดพฤติกรรมเนือยนิ่งในวัยรุ่นต้องพิจารณาความคุ้มค่าในการใช้เวลาหน้าจอ (ปิยะวัฒน์ เกตุวงศา และปัญญา ชูเลิศ, 2560) รวมถึง นงลักษณ์ เขียนงาม ที่พบว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยเพิ่มความฉลาดทางดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาจึงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ พร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต (นงลักษณ์ เขียนงาม, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลามีความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การจัดการร่องรอยข้อมูลออนไลน์ และการรักษาความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ ในขณะที่ด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือการจัดสรรเวลาหน้าจอ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารเวลาใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ แบบจำลองความฉลาดทางดิจิทัลที่ใช้ในการศึกษาได้รับการยืนยันว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยจึงเสนอให้บูรณาการทักษะความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ด้าน เข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้สามารถใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 8 ด้านของความฉลาดทางดิจิทัล มาบูรณาการจัดเป็นชุดกิจกรรม 10 กิจกรรม ใช้เวลา 20 ชั่วโมง โดยแต่ละกิจกรรมออกแบบให้มีเป้าหมายเฉพาะด้าน เช่น การจัดการภาพลักษณ์ออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูล การป้องกันภัยไซเบอร์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาเนื้อหาให้ทันสมัย กระชับ และเน้นฝึกปฏิบัติ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาดิจิทัลในปัจจุบัน โดยผลจากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับกลุ่มนศึกษานอกกลุ่มตัวอย่างพบว่า ขั้นตอน เนื้อหา และเวลาในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม และได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญให้เสริมสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อให้การเรียนรู้เกิดความหลากหลายและใกล้เคียงบริบทการใช้ชีวิตจริงของนักศึกษา ควรส่งเสริมให้นำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาทั้งในระดับรายวิชาและกิจกรรมนอกหลักสูตร และวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมมีคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากชุดกิจกรรมที่ใช้เน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ซึ่งประกอบด้วยขั้นนำ ดำเนินการ และสรุป ช่วยให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในการวิเคราะห์และตระหนักรู้ถึงพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การจัดการข้อมูลส่วนตัว และการลดพฤติกรรมที่เป็นอันตรายจากโลกออนไลน์ ควรมีการต่อยอดชุดกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทในระดับชั้นและกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เพื่อยกระดับความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยในสังคมดิจิทัลและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). ประเทศไทยดิจิทัล: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- เครือข่ายพลเมืองเน็ต. (2562). คู่มือแนวทางปกป้องคุ้มครองเด็กจากภัยออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2567 จาก <https://healthymediahub.thaihealth.or.th/media/detail/คู่มือแนวทางปกป้องคุ้มครองเด็กจากภัยออนไลน์-2562>
- จรรย์ ไชัยวุฒิ และคณะ. (2564). รายงานโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะ DQ (Digital Intelligence Quotient) ของนิสิตระดับปริญญา สาขาการศึกษาสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัชชาธิ์ ธนัสจิรพัฒน์ และจิระสุข สุขสวัสดิ์. (2564). ผลสัมฤทธิ์ของชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลเขาท่าพระจังหวัดชัยนาท. วารสารศิลปศาสตร์ประยุกต์, 14(1), 1-12.
- ตะวัน วังโสธร และคณะ. (2562). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถในการให้อภัยในวัยรุ่นตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 12(1), 55-70.
- ทิตนา แหมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ เขียนงาม. (2564). การพัฒนาโปรแกรมแนะแนวแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17(1), 77-90.
- บุญชม ศรีสุขศาสตร์. (2553). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาธ.
- ปัทิตา รอดประพันธ์ และคณะ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้เท่าทันสื่อโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 156-170.
- ปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์. (2563). การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูลผ่านการเรียนรู้แบบ Flipped Classroom ผสมผสาน Microlearning. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปิยะวัฒน์ เกตุวงศา และปัญญา ชูเลิศ. (2560). ประสิทธิภาพของต้นแบบลดพฤติกรรมเนือยนิ่งและการใช้เวลาหน้าจอในวัยรุ่น. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 6(2), 124-137.
- พินิตา วรณพิจรณ และนำโชค วัฒนานันท์. (2560). ความฉลาดทางดิจิทัล. พัฒนาเทคนิคศึกษา, 29(102), 12-20.
- พีระวิทย์ คำเจริญ และวีระพงษ์ พลนิกกิจ. (2561). เด็กกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล. วารสารนวัตกรรมการสื่อสารทางสังคม, 6(2), 22-31.
- สกล วรเจริญศรี. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณค่าในตนเอง: จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน. (2561). DQ Digital Intelligence. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสื่อเด็กและเยาวชน.
- สรานนท์ อินทนนท์. (2561). DQ Digital Intelligence. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน.
- _____. (2563). DQ Digital Intelligence. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ปทุมธานี: Walk on Cloud.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.). (2563). DQ Digital Intelligence. เรียกใช้เมื่อ 23 มิถุนายน 2567 จาก <https://dol.thaihealth.or.th/Media/Index/b850a3e8-a47c-ea11-80ea-0155d09b41e>



- สุพัตรา เขียวหวาน. (2556). ผลของชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเขมาเพือกธาราม จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนว: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุลักษณ์ ใจองอาจ. (2561). ผลของโปรแกรมกิจกรรมแนะแนวแบบใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแพรกประชาสรรค์. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- DQ Institute. (2019). DQ competencies. Retrieved June 18, 2024, from https://www.dqinstitute.org/dq-framework/#dq_framework
- Joyce, B. & Calhoun, E. (2024). Models of Teaching. (10th ed.). New York: Routledge Inc.
- Twigg, R. J. (2020). The need for digital intelligence in the time of social distancing. KM World, 29(4), 25-26.

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

HEALTH PROMOTING BEHAVIOR AND RETIREMENT PREPARATION OF PROFESSIONAL BOXERS IN BANGKOK AND METROPOLITAN AREA

อรมน ปั่นทอง¹, ชนินทร์ จักรภพโยธิน², วิไลลักษณ์ เรืองสม^{3*}

Orramon Panthong¹, Chanin Chakrapopyodhin², Wilailuk Ruangsom^{3*}

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

²คณะพยาบาลศาสตร์อัครราชกุมารี ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Agarajakumari Faculty of Nursing, Chulabhorn Royal Academy, Bangkok, Thailand

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: wilailuk@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักมวยและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพและปริมณฑล และ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์การชกมวย การวิจัยใช้วิธีเชิงปริมาณ ประชากร คือ นักมวยอาชีพที่จดทะเบียนกับการกีฬาแห่งประเทศไทยในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล 1,317 คน สุ่มตัวอย่างแบบผสมผสานระหว่างแบบเจาะจงและตามสะดวก โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างเป็นนักมวยอาชีพไม่น้อยกว่า 1 ปี ซึ่งสังกัดค่ายมวยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 252 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยค่าทดสอบเอฟ และวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธีแอลเอสดี ผลการวิจัยพบว่า นักมวยอาชีพมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพค่อนข้างมาก มีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบ พบว่านักมวยที่มีการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมากกว่านักมวยที่มีการศึกษาต่ำ นักมวยที่มีการศึกษาสูงมีสมาชิกในครอบครัวมาก มีคำตอบแทนจากการชกมวยสูง มีการชกแข่งขันจำนวนมาก มีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ หน่วยงานรัฐด้านสาธารณสุข ด้านการกีฬา รวมถึงค่ายมวยควรสำรวจปัญหาต่าง ๆ ที่นักมวยเผชิญอยู่ ผู้บริหารค่ายมวยควรสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมเกษียณอายุให้นักมวย

คำสำคัญ: พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ, การเตรียมพร้อมเกษียณอายุ, นักมวยอาชีพ



Abstract

The study on health promoting behavior and retirement preparation of professional boxers in Bangkok and metropolitan area aimed to 1) Examine health promotion behaviors and retirement preparation among professional boxers in Bangkok and metropolitan area and 2) Compare health promotion behaviors and retirement preparation across personal characteristics and boxing. This research conducted quantitative method. The populations were 1,317 registered professional boxers with Ministry of Tourism and Sports. The sample consisted of 252 professional boxers with at least one year of experience from boxing camps in Bangkok and metropolitan area. The questionnaires were used as an instrument to collect the data. The descriptive statistics used in the analysis consisted of frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation. The inference statistics used in the analysis consisted of F-test and Least Significant Difference. The results revealed that professional boxers exhibited relatively high levels of health promotion behaviors but low retirement preparation levels. Comparative analysis showed that boxers with higher education levels demonstrated better health promotion behaviors than those with lower education levels. Additionally, boxers with higher education levels, larger family sizes, higher boxing compensation, and more competitive matches showed greater retirement preparation compared to other groups. The suggestion from this study was that government agencies in the fields of public health, sports, and boxing camps should investigate the problems that boxers encounter. The collaboration with relevant sectors should be established to enhance knowledge about retirement preparation for boxers.

Keywords: Health Promotion Behaviors, Retirement Preparation, Professional Boxers

บทนำ

การชกมวยเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย อย่างไรก็ตามนักมวยต้องใช้ร่างกายในการต่อสู้ ใช้พลังกำลังและอวัยวะในร่างกายเป็นอาวุธในการต่อสู้ มีการปะทะและบาดเจ็บอยู่เสมอ ต้องฝึกซ้อมอย่างหนักและลดน้ำหนักให้อยู่ในพิกัดน้ำหนักที่ขึ้นชก ดังที่ พงศ์ธร แสงวิภาค และ ณัฐวุฒิ สิทธิชัย กล่าวว่า นักมวยต้องควบคุมน้ำหนักให้อยู่ในพิกัดรุ่นที่จะชก จึงส่งผลต่อการรับประทานอาหาร เช่น ต้องอดในบางมื้อ (พงศ์ธร แสงวิภาค และณัฐวุฒิ สิทธิชัย, 2567) และการเข้าสู่อาชีพนักมวยต้องอาศัยความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจความสนใจเฉพาะตัวบุคคลอย่างไรก็ตามบางคนเลือกเป็นนักมวยตั้งแต่เด็กเพราะต้องการหารายได้เพื่อชีวิตตนเอง เพราะครอบครัวมีฐานะยากจน (ศราวุธ สิงห์มณี และคณะ, 2563) ทั้งนี้ นักมวยต้องเผชิญความกดดันในการแข่งขันเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ หากพ่ายแพ้อย่ครั้งก็ทำให้เสียโอกาสที่จะได้รับเลือกให้ขึ้นชกแข่งขัน การสร้างเสริมสุขภาพทางจิตใจจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับนักมวย ดังการศึกษาของ ฉัตรกมล สิงห์น้อย ที่กล่าวว่าในการแข่งขันนักกีฬาต้องฝึกทักษะทางจิตใจต้องมีสมาธิ มีสติ และจัดการกับอารมณ์ได้ สามารถแสดงความสามารถได้อย่างสูงสุดภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดัน (ฉัตรกมล สิงห์น้อย, 2567) แม้ว่าจะมีกฎหมายเกี่ยวกับกีฬามวยได้แก่ พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 เพื่อให้เกิดการจัดระเบียบและกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนักมวย แต่นักมวยยังไม่ได้รับการดูแลด้านสวัสดิภาพในการประกอบอาชีพและไม่มีหลักประกันที่มั่นคงในการทำงาน (วิจิต ตันทัพไทย, 2555)

นอกจากนี้การเกษียณอายุของนักมวยยังมีความไม่แน่นอน ดังการศึกษาของ ชัยภูมิ อุดมมาลัย และ วิชิต อุ๋อัน ที่กล่าวว่า กลุ่มนักกีฬาเป็นหนึ่งในอาชีพที่มีความเสี่ยงในการเกษียณอายุก่อนกำหนดเนื่องจากต้องใช้ร่างกายอย่างหนัก ซึ่งพบว่า ร้อยละ 26 ของนักกีฬาไม่มีการวางแผนสำหรับชีวิตหลังการแข่งขัน (ชัยภูมิ อุดมมาลัย และ วิชิต อุ๋อัน, 2561) ทำให้เผชิญกับความยากลำบาก จากการศึกษาของนักวิชาการ พบว่า การเตรียมพร้อมเกษียณอายุสามารถทำได้หลายด้าน เช่น ด้านความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ ด้านการเงินหรือเศรษฐกิจ (อินทข อนันต์นาวิสูตรณ์, 2564) ประกอบกับพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 หมวด 2 การส่งเสริมและการคุ้มครองที่ให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมและการคุ้มครองในเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครอง เช่น การให้ทุนในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วยจากการแข่งขันกีฬามวย การมีมาตรการเพื่อความปลอดภัยสำหรับนักมวย เช่น จัดให้แพทย์แผนปัจจุบันตรวจสอบสุขภาพของนักมวยก่อนและระหว่างการแข่งขัน จัดให้มีการประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลอันเนื่องมาจากการแข่งขันกีฬามวย (วิกรณ์ รักษ์ปวงชน, 2550) แต่ก็ยังมีลักษณะของส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพที่ไม่ครอบคลุม เหมาะสมและเพียงพอ

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการเตรียมความพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพใน 2 มิติ ประกอบด้วย ด้านการเงินและทรัพย์สิน และด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากนักมวยส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนขาดโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี เพราะครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ (พงศ์ธร แสงวิภาค และ ณัฐวุฒิ สิทธิชัย, 2567) แหล่งรายได้หลักของนักมวยอาชีพมีความไม่แน่นอนและไม่ยั่งยืน ดังนั้น การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของวิถีชีวิตนักมวย และได้ข้อค้นพบจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ช่วยนำไปกำหนดมาตรการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของนักมวยทั้งที่ยังประกอบอาชีพอยู่และกลุ่มที่เลิกประกอบอาชีพแล้ว รวมถึงนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมให้นักมวยมีวิถีการดำเนินชีวิต มีการวางแผนชีวิตที่เหมาะสม นอกจากนี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมสุขภาพของนักมวยไทย ทำให้ยังคงประกอบอาชีพและดำรงรักษาศิลปะมวยไทยไว้ได้ในขณะที่มีความสมดุลของคุณภาพชีวิตหลังการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักมวยและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพและปริมณฑล
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์การชกมวย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงสำรวจ โดยการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิด โดยก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กับคณะกรรมการจริยธรรมในคน สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และได้รับรองโครงการเลขที่ EC 009/2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักมวยอาชีพที่จดทะเบียนกับการกีฬาแห่งประเทศไทยในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล 1,317 คน การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้โปรแกรม G*Power โดยกำหนดค่าสถิติทดสอบ ได้แก่ ค่าทดสอบเอฟ (F-test) ค่าอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.25 ค่าความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อน (Significance level) ในการทดสอบชนิดที่ 1 (Type 1 error) เท่ากับ 0.05 (สิทธิพร สุนทร และคณะ, 2562) ได้ขนาดตัวอย่างที่ต้องเลือกมาทำการศึกษา จำนวน 252 ราย การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบผสมผสานระหว่างการสุ่มแบบเจาะจงและการสุ่มตามสะดวก โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นนักมวยอาชีพไม่น้อยกว่า 1 ปี



เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุ เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลและประสบการณ์การชกมวย โดยมีรายการให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีลักษณะการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ประกอบด้วย ปฏิบัติมาก ปฏิบัติค่อนข้างมาก ปฏิบัติค่อนข้างน้อย และปฏิบัติน้อย ซึ่งดัดแปลงมาจาก Health-Promoting Lifestyle Profile II (Walker, S. et al., 1995) ส่วนที่ 3 เป็นคำถามการเตรียมพร้อมเกษียณอายุ มีลักษณะเป็นการวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ คนที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬามวย อาจารย์ด้านกีฬา อดีตนักมวยอาชีพและนักมวยทีมชาติ คนที่ 2 อาจารย์ด้านการกีฬาและเจ้าของค่ายมวย คนที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมสุขภาพ ตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence: IOC) โดยข้อที่ผ่านเกณฑ์ ต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (วิระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2565) ทั้งนี้ จากการตรวจสอบข้อคำถามในแบบสอบถามได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach Alpha Reliability) ซึ่งเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป คือ ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .70 - .80 ถือว่ายอมรับได้ ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .80 - .90 ถือว่าอยู่ในระดับดี (มณีรัศม์ พัฒนสมบัติสุข, 2564) ผลจากการทดลองใช้ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของคำถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพกายเท่ากับ 0.756 พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพใจเท่ากับ 0.732 การเตรียมพร้อมด้านการเงินและทรัพย์สิน เท่ากับ 0.762 การเตรียมพร้อมด้านการประกอบอาชีพเท่ากับ 0.933 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.830 ถือว่าอยู่ในระดับดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับค่ายมวยต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและทำหนังสือขออนุญาตการเข้าไปเก็บข้อมูลกับนักมวยในค่ายมวย โดยกำหนดเงื่อนไขพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นนักมวยอาชีพมาไม่น้อยกว่า 1 ปี จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) โดยการสนทนาตามประเด็นคำถามในแบบสอบถาม ได้ตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเป็นจำนวน 252 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลและประสบการณ์การชกมวย ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุ ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์การชกมวย ใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยค่าทดสอบเอฟ (F-test) ในการวิเคราะห์กรณีที่ตัวแปรต้นมีค่ามากกว่า 2 ค่า เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม หากพบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.5 จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธีแอลเอสดี (อุทัยวรรณ สายพัฒนา, 2567)

ผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์ของนักมวยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

นักมวยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 25 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 74.2 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 ส่วนใหญ่ได้รับค่าตอบแทนจากการแข่งขันโดยเฉลี่ยต่อครั้งในรอบปีที่ผ่านมา น้อยกว่า 20,000 บาท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 นักมวยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็น ร้อยละ 43.3 ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ 3 - 4 คน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 ในส่วนของประสบการณ์การชกมวย ส่วนใหญ่เป็นนักมวยอาชีพมาเป็นระยะเวลา 11 - 15 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 สำหรับการแข่งขันชกมวย ส่วนใหญ่แข่งขันชกมวยมาแล้ว 51 - 100 ครั้ง จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักมวยและการเตรียมพร้อมเกียยณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 1 พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพกาย

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย	$\bar{X}$	S.D.	พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย	$\bar{X}$	S.D.
1. แจ้งถึงอาการผิดปกติของร่างกายกับแพทย์ทันที	2.14 ค่อนข้างน้อย	0.87	2. นอนหลับสนิท ไม่ตื่นตอนกลางคืน	2.82 ค่อนข้างมาก	0.90
3. นอนหลับอย่างเพียงพอ 6 - 8 ชั่วโมง	3.48 มาก	0.74	4. ตรวจสุขภาพประจำปี ๑ ละ 1 ครั้ง	2.20 ค่อนข้างน้อย	1.04
5. อ่านหนังสือด้านการดูแลสุขภาพ	2.38 ค่อนข้างน้อย	0.85	6. พบแพทย์และทานยาสม่ำเสมอ	2.88 ค่อนข้างมาก	0.91
7. ทาเวลาจับหลักในช่วงกลางวัน	3.09 ค่อนข้างมาก	0.87	8. หลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ดื่มแอลกอฮอล์	2.91 ค่อนข้างมาก	1.04
9. ขอความเห็นด้านสุขภาพจากผู้เชี่ยวชาญคนที่สอง	1.90 ค่อนข้างน้อย	0.78	10. รับประทานอาหารไขมันต่ำ/คลอเลสเทอรอลต่ำ	2.12 ค่อนข้างน้อย	0.77
11. ปรีกษาความกังวลใจด้านสุขภาพกับผู้เชี่ยวชาญ	2.02 ค่อนข้างน้อย	0.82	12. ควบคุมปริมาณน้ำตาลในอาหาร	2.20 ค่อนข้างน้อย	0.90
13. สังเกตความผิดปกติของร่างกายเป็นประจำ	3.09 ค่อนข้างมาก	0.86	14. ทานอาหารประเภทแป้ง	2.51 ค่อนข้างมาก	1.00
15. สอบถามถึงวิธีดูแลสุขภาพจากผู้เชี่ยวชาญ	2.21 ค่อนข้างน้อย	0.85	16. ทานผลไม้ที่มีกากใย	2.97 ค่อนข้างมาก	0.80
17. อ่านข้อมูลโภชนาการอาหารที่รับประทาน	2.39 ค่อนข้างน้อย	0.90	18. ทานอาหารประเภทผัก	3.10 ค่อนข้างมาก	0.84
19. การหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	1.71 น้อย	0.87	20. ทานอาหารประเภทนมหรือโยเกิร์ต	2.86 ค่อนข้างมาก	0.91
21. ทานอาหารเข้าเป็นประจำอย่างเพียงพอ	3.60 มาก	0.70	22. ทานอาหารประเภทโปรตีน	3.34 ค่อนข้างมาก	0.78
รวม				2.75 ค่อนข้างมาก	0.36

จากตารางที่ 1 ภาพรวมนักมวยมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพกายอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 2.75$) โดยมีพฤติกรรมทานอาหารเข้าเป็นประจำทุกวันอย่างเพียงพอสูงกว่าพฤติกรรมอื่นโดยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) พฤติกรรมที่ปฏิบัติน้อยกว่าประเด็นอื่น ได้แก่ การหาความรู้เกี่ยวกับการดูแล



สุขภาพอยู่ในระดับน้อยมาก ($\bar{X} = 1.71$)

ตารางที่ 2 พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพใจ

พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพใจ	$\bar{X}$	S.D.	พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพใจ	$\bar{X}$	S.D.
1. ยอมรับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้	2.69 ค่อนข้างมาก	0.99	2. เห็นว่าในชีวิตมีความท้าทายและน่าสนใจ	2.82 ค่อนข้างมาก	0.86
3. มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์แจ่มใสและสุขสงบในจิตใจ	3.31 มาก	0.78	4. เปิดรับประสบการณ์และความท้าทายใหม่ ๆ	2.86 ค่อนข้างมาก	0.88
5. มีวิธีการจัดการความเครียดด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น อ่านหนังสือ ฟังเพลง	2.96 ค่อนข้างมาก	0.89	6. ฝึกตนเองให้เป็นคนที่ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	3.17 ค่อนข้างมาก	0.80
7. ฝึกตนเองให้ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง	3.16 ค่อนข้างมาก	0.75	8. ตระหนักถึงเรื่องสำคัญในชีวิต เช่น การเงิน การศึกษา การงานในอนาคต การดูแลครอบครัว เป็นต้น	3.44 มาก	0.70
9. ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา	2.76 ค่อนข้างมาก	0.86			
รวม				3.02 ค่อนข้างมาก	0.47

จากตารางที่ 2 ภาพรวมนักมวยมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.02$) โดยมีพฤติกรรมตระหนักถึงเรื่องสำคัญในชีวิตสูงกว่าพฤติกรรมอื่น โดยปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$) พฤติกรรมที่มีระดับการปฏิบัติต่ำกว่าประเด็นอื่น ได้แก่ การยอมรับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ โดยปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 2.69$)

ตารางที่ 3 การเตรียมพร้อมเกษียณอายุ

การเตรียมพร้อมเกษียณอายุ	$\bar{X}$	S.D.	การเตรียมพร้อมเกษียณอายุ	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการเงินและทรัพย์สิน			ด้านการประกอบอาชีพ		
1. มีการแบ่งรายได้บางส่วนไปเป็นเงินออม	2.46 น้อย	1.12	1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนหรือการทำธุรกิจ	2.52 น้อย	1.13
2. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น	2.48 น้อย	1.01	2. เพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพอื่น ๆ	2.47 น้อย	1.10
3. ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสำรวจสภาพทางการเงินของตนเอง	2.27 น้อย	1.12	3. หางานพิเศษอื่นเพื่อให้มีรายได้มากขึ้น	2.57 น้อย	1.20
4. ลงทุนในอสังหาริมทรัพย์หรือ สหกรณ์ทรัพย์	2.36 น้อย	1.11			
รวม				2.45 น้อย	0.84

จากตารางที่ 3 พบว่า การเตรียมความพร้อมโดยรวมของนักมวยอยู่ในระดับอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.45$) โดยมีการเตรียมพร้อมด้านการเงินและทรัพย์สินอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ การเตรียมพร้อมในเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายและซื้อเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นมากกว่าประเด็นอื่น ($\bar{X} = 2.48$) ส่วนการเตรียมพร้อมด้านการประกอบอาชีพอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน โดยมีการหางานพิเศษอื่น ๆ เพื่อให้มีรายได้มากขึ้นมากกว่าประเด็นอื่น ($\bar{X} = 2.57$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวย
จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์การชกมวย

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุจำแนกตามอายุ
ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแล ค่าตอบแทนที่ได้จากการชกมวย ระยะเวลาที่เป็นนักมวย
และจำนวนครั้งที่ชกแข่งขัน

ลักษณะส่วนบุคคลและ ประสบการณ์แข่งขัน	F-test and p-value	พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ		การเตรียมพร้อมเกษียณอายุ	
		สุขภาพกาย	สุขภาพใจ	การเงินและ ทรัพย์สิน	การประกอบ อาชีพ
อายุ	F	1.39	0.24	1.86	1.28
	p-value	0.25	0.86	0.14	0.28
ระดับการศึกษา	F	2.15	2.93	2.25	2.06
	p-value	0.05*	0.01**	0.04*	0.06
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ ต้องดูแล	F	1.33	2.81	3.05	0.05
	p-value	0.26	0.04*	0.03*	0.99
ค่าตอบแทนจากการชกมวย	F	1.08	0.26	23.30	0.72
	p-value	0.36	0.86	0.00**	0.54
ระยะเวลาที่เป็นนักมวย	F	0.37	0.42	1.19	0.49
	p-value	0.83	0.79	0.31	0.74
จำนวนครั้งที่ชกแข่งขัน	F	0.63	2.18	3.02	2.31
	p-value	0.67	0.06	0.01**	0.05*

จากตารางที่ 4 พบว่า นักมวยที่มีอายุ ค่าตอบแทนที่ได้จากการชกมวย ระยะเวลาที่เป็นนักมวย และ
จำนวนครั้งที่ชกแข่งขันแตกต่างกันมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่นักมวยที่มี
ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวม ด้านสุขภาพกาย และด้านสุขภาพใจ แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเมื่อได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD พบว่า นักมวยที่มี
ระดับการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมากกว่านักมวยที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า นอกจากนั้น ยังพบว่า
นักมวยที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบแตกต่างกันมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพใจ
แตกต่างกัน ซึ่งจากการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD พบว่า นักมวยที่มีจำนวนสมาชิกครอบครัวเป็น
จำนวนมาตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพใจมากกว่านักมวยที่มีจำนวนสมาชิก
ครอบครัว 1 - 2 คน

ในส่วนของการเตรียมพร้อมเกษียณอายุ พบว่า นักมวยที่มีอายุและระยะเวลาที่เป็นนักมวยแตกต่างกัน
มีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน แต่นักมวยที่มีระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแล
ค่าตอบแทนจากการชกมวย และจำนวนครั้งที่ชกแข่งขันแตกต่างกันมีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุโดยรวมแตกต่าง
กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณารายได้ จะเห็นว่า มีการเตรียมพร้อมด้านการเงินและด้านทรัพย์สินแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเมื่อทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการ LSD พบว่า นักมวยที่มีระดับการศึกษาสูง มีจำนวน
สมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก ได้รับค่าตอบแทนจากการชกมวยสูง และมีจำนวนครั้งที่ชกแข่งขันจำนวนมาก
จะมีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุมากกว่านักมวยกลุ่มอื่น ๆ เพราะการศึกษาที่สูง กับการรายได้จากการชกมวย
มาก จะส่งผลให้ตัวแปรการวางแผนอาชีพและรายได้ดีกว่า



อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักมวยและการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพในเขตกรุงเทพและปริมณฑล พบว่า นักมวยอาชีพมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพค่อนข้างมากทั้งในด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ โดยด้านสุขภาพกายส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการทานอาหารเข้าเป็นประจำ ทานอาหารประเภทโปรตีนและผัก รวมทั้งการนอนหลับพักผ่อนเพียงพอ ขณะที่พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพใจนักมวยส่วนใหญ่ตระหนักถึงเรื่องสำคัญในชีวิต เช่น มองโลกในแง่ดี ฝึกตนเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนี้ นักมวยอาชีพจำเป็นต้องมีสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะต้องใช้ร่างกายในการต่อสู้และต้องมีจิตใจมุ่งมั่นเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรารุช สิงห์มณี และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางชีวิตนักกีฬามวยไทยอาชีพ ที่พบว่า วิถีชีวิตของนักมวยอาชีพจำเป็นต้องมีระเบียบวินัยในการดูแลตนเองเป็นอย่างมาก โดยต้องมีวินัยในการฝึกซ้อมและฝึกซ้อมตามโปรแกรมฝึกเพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงและต้องมีการคุมน้ำหนักให้อยู่ในรุ่นที่ทำการแข่งขัน นอกจากนี้ นักมวยส่วนใหญ่จะพักอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ในค่ายมวย (ศรารุช สิงห์มณี และคณะ, 2563) ซึ่งจะมีการดูแลจัดเตรียมทั้งในเรื่องอาหารที่พักหลับนอนและมีการให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพแก่นักมวย จากสภาพดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ นักมวยมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ รุ่งวิวรรธน์ สิงห์พรหม และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้นักกีฬาโอลิมปิกของประเทศไทย พบว่า นักกีฬาโอลิมปิกของประเทศไทยมีความต้องการได้รับการดูแลสุขภาพและพลาสมาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม โดยต้องการสวัสดิการเกี่ยวกับการตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี การให้ความช่วยเหลือด้านค่ารักษาพยาบาล การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (รุ่งวิวรรธน์ สิงห์พรหม และคณะ, 2564) ในส่วนการเตรียมพร้อมเกษียณอายุของนักมวยอาชีพ พบว่า นักมวยส่วนใหญ่มีการเตรียมพร้อมทั้งในด้านการเงินทรัพย์สินและการประกอบอาชีพอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ จากข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของนักมวยจะเห็นได้ว่า นักมวยกว่าร้อยละ 80 มีอายุไม่เกิน 30 ปี นอกจากนี้ กว่าร้อยละ 60 มีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาตอนปลาย อีกทั้งมีภาระครอบครัวโดยมีสมาชิกครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบประมาณ 1 - 4 คน ผู้ที่ตัดสินใจมาสู่เส้นทางความเป็นนักมวยอาชีพส่วนใหญ่จึงยังอยู่ในช่วงวัยเรียนแต่ต้องมาทำงานหาเงินเลี้ยงตนเองและครอบครัวไปพร้อม ๆ กัน จึงอาจทำให้ยังขาดการวางแผนอนาคตของตนเอง สอดคล้องกับที่ พงศ์ธร แสงวิภาค และ ณัฐวุฒิ สิทธิชัย ได้กล่าวไว้ว่า นักมวยส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ขาดโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีเพราะครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ จึงนำมาซึ่งการชกมวยเพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว และชีวิตการชกมวยสามารถเริ่มได้ตั้งแต่อายุยังน้อย (พงศ์ธร แสงวิภาค และณัฐวุฒิ สิทธิชัย, 2567) นอกจากนี้ ผู้ที่เป็นนักมวยส่วนใหญ่ไม่ได้มีเงินเดือนประจำหรือมีสวัสดิการตามระบบประกันสังคมดังเช่นแรงงานในระบบทั่วไป จึงเสมือนเป็นแรงงานนอกระบบประกันสังคม การเตรียมพร้อมเกษียณด้านการเงิน ทรัพย์สิน หรืออาชีพหลังเลิกชกมวย จึงต้องมาจากความตระหนักและแรงผลักดันภายในตนเองเป็นสำคัญ ดังเช่นผลการศึกษาของ ธัญวรัตน์ สุวรรณะ ที่ศึกษาการเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพฯและปริมณฑล พบว่า แรงงานนอกระบบ มากกว่าร้อยละ 80 ไม่เคยวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ ไม่ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและมีพฤติกรรมในการออมเงินเมื่อมีเงินเหลือหลังหักค่าใช้จ่ายเท่านั้น (ธัญวรัตน์ สุวรรณะ, 2564)

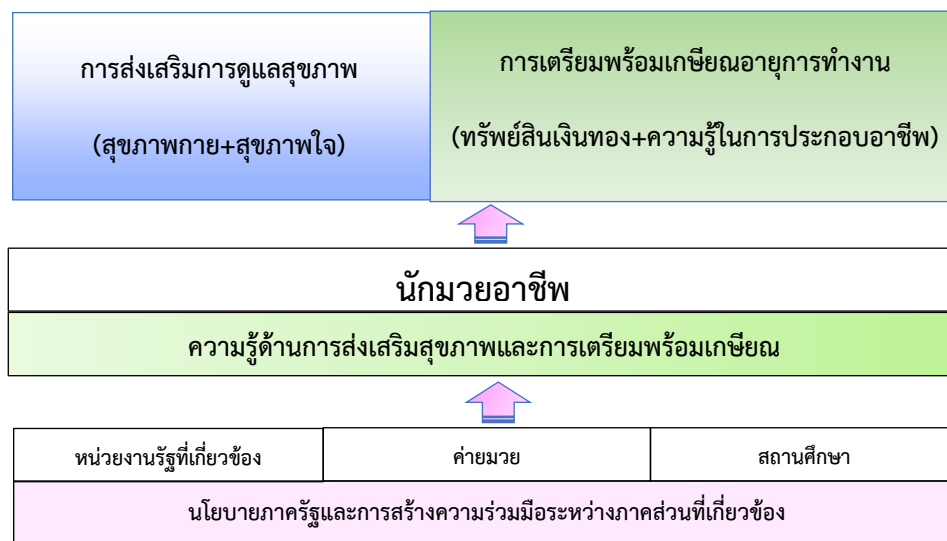
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักมวยที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวม ด้านสุขภาพกาย และด้านสุขภาพใจ แตกต่างกัน โดยผู้ที่ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมากกว่านักมวยที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์เพราะการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ การที่ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของแต่ละบุคคลเพราะ

การศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ (กุลธิดา กุลประทีปปัญญา และคณะ, 2562) เช่นเดียวกับที่ โชติกา ลักษณะพุกก์ และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการรู้คิด โดยในกลุ่มของผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง สมองจะมีศักยภาพเกี่ยวกับทักษะกระบวนการรู้คิดในการประมวลผลต่าง ๆ แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นความเข้าใจของแต่ละบุคคล (โชติกา ลักษณะพุกก์ และคณะ, 2564) ในส่วนของการเตรียมพร้อมเกษียณอายุ นักมวยที่มีระดับการศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ มีค่าตอบแทนจากการชกมวย และมีจำนวนครั้งที่ชกแข่งขันที่แตกต่างกัน มีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุแตกต่างกัน สามารถอภิปรายผลได้ว่า นักมวยที่มีระดับการศึกษาสูงมีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมพร้อมด้านการเงินและทรัพย์สินมากกว่านักมวยที่มีระดับการศึกษาต่ำ ทั้งนี้เพราะระดับการศึกษามีผลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจทำให้เห็นความสำคัญในแต่ละเรื่องแตกต่างกันไป การเตรียมพร้อมเกษียณอายุเป็นการมองอนาคตและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่บุคคลอาจต้องเผชิญในวันข้างหน้า อาชีพนักมวยเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคงและมีอายุงานไม่ยาวนาน การเตรียมพร้อมด้านทรัพย์สินเงินทองไว้จึงเสมือนเป็นหลักประกันที่จะช่วยให้ใช้ชีวิตต่อไปได้หลังเลิกชกมวย นอกจากนั้น นักมวยหลายคนยังเล็งเห็นความสำคัญของความรู้และคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพอื่นได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พงศ์ธร แสงวิภาค และณัฐวุฒิ สิทธิชัย เกี่ยวกับวิถีชีวิตของนักมวยที่กล่าวว่า นักมวยที่มองไปถึงอนาคตวันข้างหน้า จะชกมวยพร้อมกับวางแผนเรื่องการเรียนเพื่อให้ได้ความรู้และวุฒิการศึกษาเพื่อจะได้เอาไปใช้สมัครงานในอนาคตได้ นักมวยที่มีความรู้ไม่สูงมากนักอาจจะไม่มีโอกาสเลือกงาน และอาจได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอกับการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว (พงศ์ธร แสงวิภาค และณัฐวุฒิ สิทธิชัย, 2567) ประเด็นด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ พบว่า นักมวยที่มีสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบเป็นจำนวนมากมีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุมากกว่านักมวยที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนน้อย ทั้งนี้จากข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลพบว่านักมวยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดและไม่ได้ฐานะร่ำรวย ต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตโดยมาเป็นนักมวยเพื่อหารายได้และส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวที่ต่างจังหวัด หากเกษียณอายุการทำงานย่อมทำให้ขาดรายได้ที่จะช่วยเหลือสนับสนุนความเป็นอยู่ของครอบครัว จึงทำให้ผู้ที่มีการรับผิดชอบต้องดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกครอบครัวหลายคน ต้องเตรียมพร้อมทรัพย์สินเงินทองและการทำอาชีพภายหลังเลิกชกมวยไปแล้ว เช่นที่ สุภาวรรณ เปรมชื่น ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของภาระการรับผิดชอบที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มแซนด์วิช เจเนอเรชันว่า ครอบครัวสมัยใหม่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งขนาดครอบครัวที่เล็กลง การใช้จ่ายเงินในครอบครัว ภาระการเลี้ยงดูเด็กและคนชรา (สุภาวรรณ เปรมชื่น, 2560) การมีค้ายังชีพที่สูงขึ้น กลุ่มแซนด์วิช เจเนอเรชันเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชากรต่างรุ่น ได้แก่ รุ่นที่ 1 เป็นประชากรที่มีอายุมากกว่า เช่น ปู่ย่าตายาย รุ่นที่ 2 เป็นประชากรที่มีสถานภาพเป็นพ่อแม่ และรุ่นที่ 3 เป็นประชากรที่มีสถานภาพเป็นบุตรหลาน ผู้ที่มีชีวิตอยู่ระหว่างประชากร 2 รุ่น หรือรุ่นถูกประกบ (Sandwich Generation) จึงต้องดูแลวัยรุ่นหรือเด็กที่ยังเยาว์วัย ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลบิดามารดาที่มีอายุมากด้วย จึงมีการรับผิดชอบที่ต้องให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ประเด็นด้านค่าตอบแทนจากการชกมวยและจำนวนครั้งที่ชกมวย พบว่า นักมวยที่ได้รับค่าตอบแทนจากการชกมวยสูงและมีประสบการณ์จำนวนครั้งที่ชกมวยมากครั้ง จะมีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุมากกว่านักมวยที่ได้รับค่าตอบแทนจากการชกมวยต่ำและมีจำนวนครั้งที่ชกมวยน้อยครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากค่าตอบแทนที่ได้รับจากการชกมวยมีความไม่แน่นอนและอาจไม่ต่อเนื่อง จำนวนครั้งที่ได้ขึ้นแข่งขันชกมวยทำให้นักมวยมีรายได้และมีประสบการณ์ในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้ที่มิประวัติดูแลจำนวนมาทย่อมมีโอกาสได้รับค่าตอบแทนสูง เพราะมีเงินรางวัลพิเศษที่จะได้รับเพิ่มจากเงินค่าตัวแต่ละครั้ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Murari, K. et al. ที่พบว่า ปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์ในเรื่องของระดับรายได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนเกษียณอายุของลูกจ้างในรัฐสิกขิมของ



ประเทศอินเดีย โดยผู้ที่มีระดับรายได้สูงมีแนวโน้มพฤติกรรมการวางแผนเกษียณอายุมากกว่าผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำ (Murari, K. et al., 2021) และผลการศึกษาของ พัชรีย์ สุขโชค และวิไลลักษณ์ อยู่สำราญ ที่พบว่า ความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์กับการวางแผนชีวิตก่อนเข้าสู่วัยเกษียณของพนักงานบริษัทเอกชนกลุ่มเจนเนอเรชันวาย โดยผู้ที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่มีเงินเก็บ กับผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องกู้ยืมเพิ่ม มีระดับการเตรียมพร้อมวางแผนชีวิตก่อนเข้าสู่วัยเกษียณน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้เพียงพอและมีเงินเก็บ (พัชรีย์ สุขโชค และวิไลลักษณ์ อยู่สำราญ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 นโยบายภาครัฐและการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วน

สภาพการณ์ปัจจุบันผู้ที่เป็นนักมวยอาชีพยังมีการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไม่มากอย่างที่นักกีฬาอาชีพควรจะเป็น โดยเหตุปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งเป็นเพราะการขาดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมและถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากการที่นักมวยที่มีระดับการศึกษาสูงมีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันกับการเตรียมพร้อมเกษียณอายุที่นักมวยส่วนใหญ่ยังคงมีการเตรียมพร้อมอยู่ในระดับน้อย การสร้างความตระหนักและความรู้ให้แก่นักมวยเพื่อให้เห็นความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ควรมีการดำเนินการ ทั้งนี้ การเสริมสร้างความรู้ดังกล่าวไม่ได้มาจากการศึกษาในระบบเพียงทางเดียวเท่านั้น แต่ควรต้องมาจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นค่ายมวย หน่วยงานรัฐด้านการกีฬาและด้านการสาธารณสุขที่ควรร่วมมือกันเพื่อให้นักมวยมีสมรรถนะและศักยภาพที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า นักมวยอาชีพส่วนใหญ่มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกายเกี่ยวกับการรับประทานอาหารเข้าเป็นประจำสูงสุด แต่มีพฤติกรรมการหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพต่ำที่สุด ส่วนพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจจะเน้นเรื่องการตระหนักถึงเรื่องสำคัญในชีวิตสูงสุด แต่มีพฤติกรรมการยอมรับความจริงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ต่ำที่สุด การเตรียมพร้อมเกษียณอายุ พบว่า นักมวยอาชีพส่วนใหญ่มีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุด้านการเงินและทรัพย์สินในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายซื้อเฉพาะสิ่งจำเป็นเท่านั้นสูงสุด แต่มี

การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและสำรวจสภาพการเงินของตนเองต่ำที่สุด ส่วนการเตรียมพร้อมด้านการประกอบอาชีพ มีการหางานพิเศษเพื่อเพิ่มรายได้สูงที่สุด แต่มีการเพิ่มพูนความรู้ในการประกอบอาชีพต่ำที่สุด นักมวยอาชีพที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และนักมวยที่มีระดับการศึกษาสูง มีสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลจำนวนมาก ได้รับค่าตอบแทนจากการชกมวยมาก และจำนวนครั้งที่ชกแข่งขันมากกว่ามีการเตรียมพร้อมเกษียณอายุมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกีฬามวย เช่น การกีฬาแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกีฬามวย ควรมีการสำรวจปัญหาต่าง ๆ ที่นักมวยอาชีพเผชิญอยู่ และความต้องการให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักมวยอาชีพให้ดียิ่งขึ้น 2) หน่วยงานด้านสาธารณสุข ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแก่นักมวยอาชีพ รวมไปถึงผู้บริหารค่ายมวยเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่นักมวยอาชีพ เพื่อจะได้มีแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมในการดูแลสุขภาพของนักมวย 3) ผู้บริหารค่ายมวยควรมีการจัดสวัสดิการเกี่ยวกับบริการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ นักมวยเพื่อส่งเสริมให้นักมวยมีสุขภาพที่ดี อันจะเป็นการช่วยป้องกันหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหาสุขภาพที่นักมวยอาจประสบในอนาคต 4) ควรมีการสร้างความร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานด้านกีฬามวย สถาบันการศึกษา ผู้ประกอบธุรกิจค่ายมวย จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินและความรู้ด้านการประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้แก่นักมวยอาชีพเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับชีวิตในอนาคตของนักมวยหลังจากที่เลิกชกไปแล้ว เพื่อให้มีเงินทุน ทรัพย์สิน รวมทั้งความรู้ความสามารถที่พึ่งพาตนเองได้เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของนักมวย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลในเชิงลึกและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น 2) ควรศึกษาถึงเรื่องการแก้ไข/เพิ่มเติมกฎหมายกีฬามวยเกี่ยวกับการส่งเสริมสวัสดิการต่าง ๆ แก่นักมวย อาทิ สุขภาพ การรักษาพยาบาล การชดเชย รวมถึงสวัสดิการหลังเกษียณอายุ 3) ควรขยายการศึกษาไปยังประชากรกลุ่มอื่น เช่น นักกีฬาประเภทอื่น ๆ อันจะทำให้ทราบถึงข้อคล้ายคลึงและข้อแตกต่างที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ (ทุนสนับสนุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มูลฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม (FRB60044/0240 รหัสโครงการ 180858)

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา กุลประทีปปัญา และคณะ. (2562). ปัจจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุไทย: การทบทวนวรรณกรรมแบบบรรยาย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 295-305.
- ฉัตรมงคล สิงห์น้อย. (2567). แนวทางจิตวิทยาการกีฬาเพื่อการพัฒนา นักกีฬาระยะยาว. Journal of Education and Innovation, 26(2), 448-459.
- ชัยภูมิ อุดมมาลัย และวิจิต อู่อ้น. (2561). แบบจำลองการวางแผนเกษียณอายุของนักกีฬาทีมชาติไทย. วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, 8(1), 350-367.
- โชติกา ลักษณะพุก และคณะ. (2564). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรู้คิดและสมรรถภาพทางกายต่อความแม่นยำในการตบลูกของนักกีฬาวอลเลย์บอลมหาวิทยาลัยรังสิต. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรังสิต.



- ธัญวรัตน์ สุวรรณะ. (2564). การเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของแรงงานนอกระบบ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 58-72.
- พงศ์ธร แสงวิภาค และณัฐวุฒิ สิทธิชัย. (2567). วิถีชีวิตนักรมว ย กรณีสึกษา: เพชรสุขุมวิท บอยบางนา. วารสารรามคำแหง ฉบับคณะศึกษาศาสตร์, 5(2), 48-60.
- พัชร สุโขโชค และวิไลลักษณ์ อยู่สำราญ. (2564). การเตรียมความพร้อมวางแผนชีวิตเพื่อการเกษียณของพนักงานบริษัทเอกชนกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย. Journal of Social Synergy มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 12(2), 16-31.
- มนิรัตน์ พัฒนสมบัติสุข. (2564). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาลและสังคมศาสตร์. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(2), 329-343.
- รุ่งวิวรรธน์ สิงพรหม และคณะ. (2564). การจัดสวัสดิการให้นักกีฬาโอลิมปิกของประเทศไทย. วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย, 15(2), 1-25.
- วิกรม รัชชปวงชน. (2550). แนะนำกฎหมายใหม่ พระราชบัญญัติกักขฬามวย พ.ศ. 2542. วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช, 19(2), 122-128.
- วิจิต ต้นทัพไทย. (2555). ปัญหาทางกฎหมายในการจัดสวัสดิการนักกีฬาขฬามวยของไทย. วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์, 1(2), 115-139.
- วิระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. รังสิตสารสนเทศ, 28(1), 169-192.
- ศราวุธ สิงห์มณี และคณะ. (2563). วิถีมวยไทย: เส้นทางชีวิตของนักกีฬาขฬามวยไทยอาชีพ กรณีสึกษาค่ายมวย ช. สุขมายิมส์ หมู่ที่ 9 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 4(2), 64-80.
- สิทธิพร สุนทร และคณะ. (2562). แนวคิด และกระบวนการทศนในการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วย G*Power. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 8(1), 29-39.
- สุภาวรรณ เปรมชื่น. (2560). ผลกระทบของภาระความรับผิดชอบที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อินทัช อนันต์นาวิณุสรณ์. (2564). การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุทัยวรรณ สายพัฒนา. (2567). การทดสอบภายหลังการวิเคราะห์ความแปรปรวน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 13(2), 19-31.
- Murari, K. et al. (2021). Do psychological social and financial perceptions of post-retirement planning behaviour. Journal of Social Economics, 48(11), 1545-1566.
- Walker, S. et al. (1995). Health Promotion Model - Instruments to Measure Health Promoting Lifestyle: Health-Promoting Lifestyle Profile [HPLP II] (Adult Version). Retrieved July 3, 2022, from <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/85349>

การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย ในประเทศไทย*

MANAGEMENT FOR ENHANCING THE OPERATIONAL EFFICIENCY ACCORDING TO STANDARDS CRITERIA OF BOXING CAMPS IN THAILAND

ก้องเกียรติ พูลเกิด*, พิศมัย จารุจิตติพันธ์, ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชัย

Kongkeat Poolkerd*, Pisamai Jarujittipant, Nutpatsornn Tanaborworpanid

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kongkeat.pool@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง 2) ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ปัจจัยคุณลักษณะองค์กรและปัจจัยการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน โดยการเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครชีและมอร์แกน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีค่าดัชนี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ลำดับความสำคัญในการพัฒนาของเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย (PNI) คือ มาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของค่ายมวย เป็นมาตรฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุด รองลงมา คือ มาตรฐานที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานของค่ายมวย และมาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของค่ายมวยให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด 2) อายุเป็นปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยมากที่สุด ขณะที่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก มีผลต่อบางเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย ส่วน เพศ ประสบการณ์ในวงการมวย และวัตถุประสงค์ในการเปิดค่ายมวย ไม่ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทย และปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ด้านความรู้เกี่ยวกับมวยไทย ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยในทุกมาตรฐาน ยกเว้น มาตรฐานที่ 1 ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐาน ด้านเจตคติเกี่ยวกับค่ายมวย ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร

คำสำคัญ: การจัดการ, เกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย, ประสิทธิภาพ, ปัจจัยคุณลักษณะบุคคลและองค์กร

Abstract

This quantitative research aimed to investigate the expected and actual implementation of Muay Thai gym standards and to examine the influence of individual characteristics, organizational attributes, and management factors on the effectiveness of such implementation in Thailand. A total of 310 participants were selected using the Krejcie and Morgan sample size table and simple random sampling. The research utilized a questionnaire with a reliability coefficient



(Cronbach's alpha) of 0.90. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that the most urgent standard requiring development was Standard 8: annual performance reporting, followed by Standard 1: gym infrastructure, and Standard 7: knowledge and information management. Age was found to have the greatest influence on implementation effectiveness, while position, education level, and primary occupation affected certain standards. Gender, experience in the Muay Thai field, and the purpose of gym establishment showed no significant impact. Knowledge of Muay Thai significantly influenced the implementation of almost all standards, except Standard 1, with understanding of standards and attitudes toward gyms also being key contributing factors.

Keywords: Management, Muay Thai Gym Standards in Thailand, Efficiency, Individual and Organizational Factors

บทนำ

มวยไทย เป็นศิลปะการต่อสู้ที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย แสดงถึงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ไม่เพียงแต่เป็นวิชาป้องกันตัว หากยังได้รับการพัฒนาเป็นกีฬาอาชีพและกีฬาในระดับสากลที่สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย ด้วยการใช้อวัยวะทั้งแปด ได้แก่ มือ เท้า เข่า และศอก อย่างมีชั้นเชิง มวยไทยจึงเป็นการต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพ ครบเครื่อง และงดงามในเชิงศิลปะควบคู่กับการแฝงคุณค่าทางจริยธรรมผ่านประเพณีที่สำคัญ เช่น การไหว้ครูและรำมวยไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝังวินัย ความเคารพ ด้วยความนิยมที่แพร่หลาย มวยไทยได้รับการยอมรับในระดับโลก ทั้งในแง่ของกีฬา การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้ประกาศขึ้นทะเบียนมวยไทยเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ และกำหนดให้วันที่ 6 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็น “วันมวยไทย” เพื่อส่งเสริมและเชิดชูคุณค่าของศิลปะมวยไทยในฐานะอัตลักษณ์สำคัญของชาติไทย

ค่ายมวย ถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนวงการมวยไทย ทั้งในมิติของการฝึกสอน การพัฒนานักมวย การอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างรายได้และอาชีพให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันประเทศไทยมีค่ายมวยมากถึง 5,100 ค่าย กระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ฝึกสอนที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 1,518 คน ผู้ตัดสิน 2,043 คน และผู้จัดการแข่งขันอีกกว่า 3,000 คน (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2019) ขณะเดียวกัน ในต่างประเทศก็มีกระแสความนิยมในมวยไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในทวีปยุโรป เช่น ประเทศเยอรมนีมีค่ายฝึกสอนมากกว่า 125 แห่ง และทั่วโลกมีสถานที่ฝึกมวยไทยรวมกว่า 3,869 แห่งใน 36 ประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีค่ายมวยจำนวนมากในทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่ค่ายมวยที่ผ่านการประเมินและรับรองตามเกณฑ์ มาตรฐานค่ายมวย ยังคงมีสัดส่วนที่น้อย โดยล่าสุดมีเพียง 572 ค่าย ที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน คิดเป็นเพียงร้อยละ 11.22 ของค่ายมวยทั้งหมด (คณะกรรมการกีฬามวย, 2024) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของค่ายมวยในภาพรวม โดยมาตรฐานค่ายมวย ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยมีทั้งหมด 8 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานของค่ายมวย มาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการของค่ายมวย มาตรฐานที่ 3 กระบวนการแข่งขัน การฝึกซ้อมและการชกมวยของค่ายมวย มาตรฐานที่ 4 สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของค่ายมวย มาตรฐานที่ 5 การอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปะมวยไทยของค่ายมวย มาตรฐานที่ 6 การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ของค่ายมวย มาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวยและมาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของค่ายมวย (คณะกรรมการกีฬามวย, 2024) ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 8 ด้าน ส่งผลให้ค่ายมวยสามารถดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าค่ายมวยที่ผ่านการประเมินมาตรฐานมีเพียง 572 ค่าย คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 11.22 ของค่ายมวยทั้งหมด 5,100 ค่าย ซึ่งแสดงถึงอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาค่ายมวยให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หนึ่งในปัจจัยสำคัญ คือ ลักษณะของผู้ดำเนินกิจการค่ายมวยส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอยู่แล้ว แต่การทำค่ายมวยเป็นเพียงธุรกิจเสริม ดังนั้น การบริหารจัดการค่ายมวยให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานฯ อาจไม่ได้รับความสำคัญเป็นอันดับต้น นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งค่ายมวยยังมีความแตกต่างกัน บางค่ายมุ่งเน้นการสร้างรายได้ให้นักมวย ครูผู้ฝึกสอน หรือเจ้าของค่าย ขณะที่บางค่ายเปิดเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หรือผลิตนักมวยอาชีพ/สมัครเล่น รวมถึงการใช้เพื่อสันติภาพ การออกกำลังกาย กีฬา และการป้องกันตัว จากความหลากหลายของวัตถุประสงค์เหล่านี้ อาจทำให้การนำเกณฑ์มาตรฐานฯ ไปปรับใช้เป็นเรื่องที่ทำหาย หรืออาจไม่สอดคล้องกับลักษณะของค่ายมวยบางประเภท ส่งผลให้ค่ายมวยจำนวนมากไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างเต็มที่ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานฯ และเจตคติของหัวหน้าค่ายมวยต่อความสำคัญและความจำเป็นในการรับรองมาตรฐานค่ายมวย ซึ่งยังคงเป็นประเด็นที่ทำหายสำหรับหลายค่ายมวย ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐวุฒิ จันทรประสิทธิ์ ซึ่งระบุว่าหัวหน้าค่ายมวยจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของเกณฑ์มาตรฐาน และมองว่าการรับรองมาตรฐานไม่ใช่สิ่งจำเป็นในเชิงธุรกิจ (ณัฐวุฒิ จันทรประสิทธิ์, 2021) รวมถึงงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ บุญส่ง ที่พบว่า เจตคติของผู้ประกอบการมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกระบวนการประเมินมาตรฐานค่ายมวย (ศิริลักษณ์ บุญส่ง, 2020)

จากปัญหาดังกล่าวยังไม่พบงานวิจัยที่ระบุแนวทางหรือเกณฑ์มาตรฐานที่ควรพัฒนาต่ออย่างชัดเจน รวมถึงยังไม่พบการศึกษาที่มุ่งเน้นหาคำตอบว่า แนวทางใดหรือเกณฑ์มาตรฐานใดควรได้รับการปรับปรุง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของค่ายมวยในปัจจุบัน การขาดองค์ความรู้นี้อาจส่งผลให้มาตรฐานที่ใช้อยู่ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของค่ายมวยได้อย่างแท้จริง และอาจไม่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงานของค่ายมวยในแต่ละประเภทหากคำถามวิจัยในประเด็นดังกล่าว ไม่ได้รับการศึกษาและแก้ไข อาจส่งผลเสียต่อค่ายมวยในหลายด้าน โดยเฉพาะ ความเหมาะสมของเกณฑ์มาตรฐานกับการดำเนินงานของค่ายมวย ซึ่งหากเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดมีความซับซ้อนเกินไป หรือไม่สอดคล้องกับโครงสร้างและเป้าหมายของค่ายมวย อาจทำให้ค่ายมวยจำนวนมากไม่สามารถผ่านการประเมินมาตรฐานได้ และส่งผลให้มาตรฐานดังกล่าวไม่ถูกนำไปใช้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ปัจจัยคุณลักษณะองค์กรและปัจจัยการจัดการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย ในประเทศไทย การวิจัยในครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) คือ ค่ายมวย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่ายมวยที่ผ่านการประเมินเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย จำนวน 572 ค่าย (คณะกรรมการกีฬามวย, 2024) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งขนาดตัวอย่างที่ 230 คน และเพื่อป้องกันกรณีข้อมูลไม่สมบูรณ์ จึงเพิ่มจำนวนตัวอย่างอีก 34.78% รวมทั้งสิ้นประมาณ 310 คน ซึ่งเก็บข้อมูลค่ายละ 1 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567



2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (questionnaires) วัดระดับความคิดเห็นในตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัย ได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล 6 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด ครอบคลุมข้อมูลเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง ประสบการณ์ในวงการมวย อาชีพหลัก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคุณลักษณะองค์กร 3 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเปิดค่ายมวย จำนวนบุคลากร และประสบการณ์ในวงการมวย

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการจัดการ 18 ข้อ วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการ

ส่วนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการ หลังจากได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่า เมื่อผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนั้นแบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้ มากน้อยเพียงใด นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณา ซึ่งล้วนมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงปริมาณไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย จำนวน 3 ท่าน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติอีก 1 ท่าน ทำการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตาม คำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วย ค่า IOC (index of item objective congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.90 จากนั้นหาความเที่ยงตรง ของเครื่องมือ ภายหลังที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างประชาชน เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุดและนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติ โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1969) ซึ่งในที่นี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณ ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาคเท่ากับ 0.862 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อมั่นสูงและสามารถใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล จากการวิจัยเรื่องการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย มีขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัย นอร์ทกรุงเทพ เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน และ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วัตถุประสงค์ ที่ 1 วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามมาตรฐานที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง และการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างผลการดำเนินงานที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง เพื่อจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนาก่อนหลังของการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย โดยวิธีการพรรณนาค่าสถิติบรรยาย และค่า PNI และจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนาการพัฒนา โดยพิจารณาจากค่า PNI ที่สูงกว่า โดยมีสูตรในการคำนวณ เปรียบเทียบ PNI และเกณฑ์ในการวิเคราะห์ คือ สูตรในการคำนวณ เปรียบเทียบ PNI และเกณฑ์ในการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนาก่อนหลัง

$$(PNI_{Modified}) = (E - A) / A$$

เมื่อ E = การดำเนินงานตามมาตรฐานฯ ตามที่คาดหวัง

A = การดำเนินงานตามมาตรฐานฯ ตามที่เกิดขึ้นจริง

การจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนางานก่อนหลัง โดยพิจารณาจากค่า PNI ขององค์ประกอบการควบคุมคุณภาพแต่ละด้าน จากมากไปหาน้อย

ค่า PNI ที่สูงกว่า หมายถึง ลำดับสำคัญเป็นการพัฒนางานก่อน

ค่า PNI ที่ต่ำกว่า หมายถึง ลำดับสำคัญเป็นการพัฒนางานหลัง

วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ที่ 2 เกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ปัจจัยคุณลักษณะองค์กรและปัจจัยการจัดการ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลโดยการพรรณนาสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ วิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสองกลุ่ม (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบ One-way ANOVA ผู้วิจัยทำการทดสอบความแปรปรวนของข้อมูล แต่ละกลุ่มว่ามีความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนหรือไม่ Homogeneity of variance test โดยใช้การทดสอบสถิติของ Levene (Levene statistic) ถ้าค่า p-value มากกว่า .05 หมายถึง ความแปรปรวนของข้อมูลแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจะทำการทดสอบด้วย ANOVA กรณีที่มีคู่แตกต่างจะใช้สถิติ LSD (Least Significant difference) ในการหาความแตกต่างรายคู่ แต่ถ้าค่า p-value น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 หมายถึง ความแปรปรวนของข้อมูลแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะทำการทดสอบด้วย Welch test (กรณีที่มีคู่แตกต่างจะใช้สถิติ Dunnett T3) ในการหาความแตกต่าง

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาที่มีความสมบูรณ์ของการให้ข้อมูลและเนื้อหาจากชุดแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 310 ชุด สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่านิยมที่คาดหวัง และที่เกิดขึ้นจริง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็น ของหัวหน้าค้าย ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการ นักมวย และนักมวย มาตรฐานค่านิยม เกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่านิยมในประเทศไทยที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง โดยดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการพัฒนา โดยรวม (n = 310)

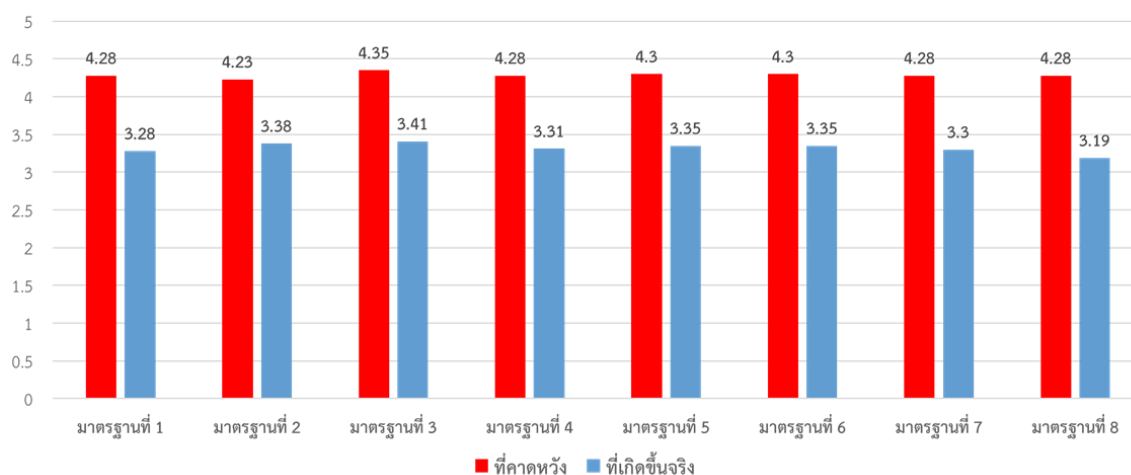
ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่านิยมในประเทศไทย	ระดับความคิดเห็นที่คาดหวัง			ระดับความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจริง			(E - A)	PNI (E - A) / A	ลำดับความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล			
มาตรฐานที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานของค่ายมวย	4.28	0.65	มาก	3.28	0.88	ปานกลาง	1.00	0.30	2
มาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการของค่ายมวย	4.23	0.67	มาก	3.38	0.81	ปานกลาง	0.85	0.25	8
มาตรฐานที่ 3 กระบวนการแข่งขัน การฝึกซ้อมและการชกมวยของค่ายมวย	4.35	0.62	มาก	3.41	0.85	ปานกลาง	0.94	0.28	5
มาตรฐานที่ 4 สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของค่ายมวย	4.28	0.69	มาก	3.31	0.89	ปานกลาง	0.97	0.29	4



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็น ของหัวหน้าค่าย ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการ นักมวย และนักมวย มาตรฐานค่ายมวย เกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง โดยดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการพัฒนา โดยรวม (ต่อ) (n = 310)

ประสิทธิผลของการดำเนินงานตาม มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย	ระดับความคิดเห็น ที่คาดหวัง			ระดับความคิดเห็น ที่เกิดขึ้นจริง			(E - A)	PNI (E - A) / A	ลำดับ ความ สำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล			
มาตรฐานที่ 5 การอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะมวยไทย ของค่ายมวย	4.30	0.74	มาก	3.35	0.92	ปาน กลาง	0.95	0.28	5
มาตรฐานที่ 6 การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ ของค่ายมวย	4.30	0.68	มาก	3.35	0.85	ปาน กลาง	0.95	0.28	5
มาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสารและ เทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวย	4.28	0.72	มาก	3.30	0.87	ปาน กลาง	0.98	0.30	2
มาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของค่ายมวย	4.28	0.71	มาก	3.19	0.97	ปาน กลาง	1.09	0.34	1
โดยรวม	4.29	0.59	มาก	3.33	0.77	ปาน กลาง	0.96	0.29	

ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย



ภาพที่ 1 เปรียบเทียบประสิทธิผลของการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง

จากตารางที่ 1 หัวหน้าค่ายมวย ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการนักมวยและนักมวยมีระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ที่คาดหวังในระดับมาก ทั้งโดยรวม (ค่าเฉลี่ย 4.29) และรายข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นที่มีการกระจายตัวน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการแข่งขัน การฝึกซ้อมและการชกมวยของค่ายมวย ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .62) ในขณะที่ความคิดเห็นที่มีการกระจายตัวมากที่สุด คือ มาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวย ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = .72)

หัวหน้าค่ายมวย ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการนักมวยและนักมวยมีระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ที่เกิดขึ้นจริง ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวม (ค่าเฉลี่ย 3.33) และรายข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นที่มีการกระจายตัวน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการของค่ายมวย ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .81) ในขณะที่ความคิดเห็นที่มีการกระจายตัวมากที่สุด คือ มาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของค่ายมวย ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = .97)

หัวหน้าค่าย ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการนักมวย และนักมวยมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทยที่คาดหวังแตกต่างกับที่เกิดขึ้นจริง โดยมาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของค่ายมวย มีค่า (PNI = 0.34) สูงกว่าข้ออื่น ๆ จึงมีความจำเป็นในการพัฒนา ก่อน ส่วนมาตรฐานที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานของค่ายมวยและมาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวย มีค่า (PNI = 0.30) จึงมีความจำเป็นในการพัฒนา ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการจัดการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยคุณลักษณะองค์กร (พิจารณาจากระดับความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจริง)

ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลปัจจัยคุณลักษณะองค์กร	ประสิทธิผลการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทย							
	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	ม.7	ม.8
1. เพศ	.336 (t-test)	.833 (t-test)	.941 (t-test)	.847 (t-test)	.972 (t-test)	.998 (t-test)	.467 (t-test)	.524 (t-test)
2. อายุ	.001** (ANOVA)	<.001** (ANOVA)	.001** (Welch Test)	.003** (ANOVA)	.004** (ANOVA)	.001** (Welch Test)	<.001** (ANOVA)	<.001** (ANOVA)
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	.076 (ANOVA)	.151 (ANOVA)	.134 (ANOVA)	.230 (ANOVA)	.267 (ANOVA)	.312 (ANOVA)	.212 (ANOVA)	.022* (ANOVA)
4. ตำแหน่ง	.105 (Welch Test)	.016* (ANOVA)	.134 (ANOVA)	.070 (ANOVA)	.141 (ANOVA)	.198 (ANOVA)	.292 (ANOVA)	.020* (Welch Test)
5. ประสบการณ์ในวงการมวย	.397 (ANOVA)	.425 (ANOVA)	.217 (ANOVA)	.645 (ANOVA)	.853 (ANOVA)	.357 (ANOVA)	.381 (ANOVA)	.613 (ANOVA)
6. อาชีพหลัก	.149 (ANOVA)	.068 (ANOVA)	.068 (ANOVA)	.054 (ANOVA)	.195 (ANOVA)	.035* (Welch Test)	.433 (ANOVA)	.104 (ANOVA)
7. วัตถุประสงค์ในการเปิดค่ายมวย	.406 (Welch Test)	.390 (ANOVA)	.463 (ANOVA)	.727 (ANOVA)	.508 (ANOVA)	.279 (ANOVA)	.478 (ANOVA)	.448 (Welch Test)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 a. Asymptotically F distributed

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยคุณลักษณะองค์กร พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิผล การดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยมากที่สุด นอกจากนั้นแล้วตำแหน่ง ส่งผลประสิทธิผล การดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยต่อมาตรฐานที่ 2 และมาตรฐานที่ 8 ระดับการศึกษา



สูงสุด ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยต่อมาตรฐานที่ 8 และอาชีพหลัก ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยต่อมาตรฐานที่ 6 แต่ในทางกลับกัน เพศ ประสพการณ์ในวงการมวย และวัตถุประสงค์ในการเปิดค่ายมวย ไม่ส่งผลประสิทธิภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทย

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย จำแนกตาม ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการจัดการ (พิจารณาจากระดับความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจริง)

ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร ปัจจัยการจัดการ	ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย							
	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	ม.7	ม.8
ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร								
1. จำนวนบุคลากร	-503 (1.710)	-643 (.520)	-942 (.347)	-1.640* (.102)	-2.598** (.010)	-2.071* (.039)	-.876 (.382)	-2.214* (.028)
2. ประสพการณ์ของค่ายมวย	1.410 (.088)	.841 (.401)	-2.138* (.033)	1.290 (.198)	2.411 (.017)	1.847 (.066)	2.542* (.012)	2.395* (.017)
ปัจจัยการจัดการ								
3. การจัดการบุคลากร	1.116 (.265)	1.039 (.300)	.353 (.724)	.501 (.617)	.346 (.730)	.360 (.719)	.713 (.476)	.081 (.936)
4. การจัดการเงินทุน	1.722 (.086)	1.877 (.062)	-2.422* (.016)	3.089** (.002)	2.346* (.020)	2.389* (.018)	1.090 (.276)	.519 (.604)
5. การจัดการวัสดุอุปกรณ์	-.961 (.337)	-.100 (.921)	-.373 (.710)	.113 (.910)	-1.315 (.189)	-1.109 (.268)	.493 (.622)	.321 (.749)
6. วิธีการจัดการ	1.016 (.310)	1.835 (.068)	.795 (.427)	.463 (.644)	.825 (.410)	1.821 (.070)	1.151 (.251)	1.198 (.232)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย จำแนกตาม ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการจัดการ พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร ด้านจำนวนบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ในมาตรฐานที่ 4 5 6 และ 8 ซึ่งจำนวนบุคลากรที่มากขึ้นทำให้ไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน และประสพการณ์ของค่ายมวยส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ในมาตรฐานที่ 3 7 และ 8 ซึ่งค่ายมวยที่มีประสพการณ์ในการดำเนินงานสูงมักจะให้ความสำคัญในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน และปัจจัยการจัดการ ด้านการจัดการเงินทุน ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ในมาตรฐานที่ 3 4 5 และ 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานในบางมาตรฐานเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ในขณะเดียวกัน การจัดการที่ไม่ดีอาจส่งต่อการพัฒนานักมวย และการจัดการบุคลากร, การจัดการวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ ไม่ส่งผลประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยที่คาดหวังและที่เกิดขึ้นจริง พบว่า การดำเนินงานของค่ายมวยในประเทศไทยยังมีความแตกต่างระหว่างเกณฑ์มาตรฐานที่คาดหวังและเกณฑ์มาตรฐานที่

เกิดขึ้นจริง ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาเพื่อให้ค่ายมวยสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะ มาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของค่ายมวย ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีค่า PNI = 0.34 สูงที่สุดในบรรดามาตรฐานทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความเร่งด่วนในการพัฒนาในมิตินี้เป็นอันดับแรก การขาดระบบรายงานผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงส่งผลต่อความโปร่งใสและความสามารถในการติดตามผลลัพธ์เท่านั้น แต่ยังจำกัดศักยภาพของค่ายมวยในการวางแผนพัฒนาระยะยาว การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาองค์ความรู้ในองค์กร ทั้งนี้ ซึ่งระบุว่า ระบบการจัดการข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานรายปี มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับความสามารถในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน และเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการยกระดับค่ายมวยให้เข้าสู่มาตรฐานในระดับประเทศและสากล นอกจากนี้ มาตรฐานที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานของค่ายมวย และ มาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวย มีค่า PNI = 0.30 ซึ่งอยู่ในลำดับรองลงมา สะท้อนให้เห็นว่าค่ายมวยไทยจำนวนมากยังคงมีความต้องการในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบจัดการความรู้ที่รองรับการฝึกซ้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ ที่พบว่า ค่ายมวยที่มีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น พื้นที่ฝึกซ้อมที่ได้มาตรฐาน อุปกรณ์ที่ครบถ้วน และมีระบบความปลอดภัย มีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนานักกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า (พิเชษฐ์ ศิริสวัสดิ์, 2022) ยิ่งไปกว่านั้นงานของ ทศพร เจริญวงศ์ ยังชี้ว่า การบริหารจัดการค่ายมวยที่ดี โดยเฉพาะในมิติของการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนงานบริหาร เช่น การจัดเก็บข้อมูลนักมวย การประเมินผลการฝึกซ้อม และการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อศักยภาพของค่ายมวยในการแข่งขันระดับประเทศและระดับนานาชาติ (ทศพร เจริญวงศ์, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในที่เน้นให้เห็นถึงบทบาทของระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับวงการมวยไทย

ดังนั้น การพัฒนาค่ายมวยไทยให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานจึงควรมุ่งเน้นในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ สวัสดิการของผู้ฝึกสอนและนักกีฬา ตลอดจนแนวทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของมวยไทยอย่างยั่งยืน หากสามารถดำเนินการพัฒนาในทุกมิติได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้ค่ายมวยสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับชาติและระดับสากล และนำไปสู่การเติบโตของวงการมวยไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ปัจจัยคุณลักษณะองค์กรและปัจจัยการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานตามมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทยมากที่สุด เช่น บุคลากรช่วงอายุ 45 ปีขึ้นไปอาจมีแนวโน้มใช้ประสบการณ์เดิมในการบริหาร ซึ่งอาจขัดกับแนวทางเกณฑ์มาตรฐานที่มุ่งเน้นความทันสมัย และระบบเอกสาร ส่งผลให้เกิดการไม่ยอมรับระบบใหม่ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรในแต่ละช่วงวัยมีแนวทางการบริหารและพัฒนาค่ายมวยที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ของประสบการณ์ ทัศนคติ และแนวทางการตัดสินใจที่มีผลต่อคุณภาพของการบริหารจัดการค่ายมวย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล พัฒนวิทย์ ที่พบว่า ช่วงวัยของบุคลากรมีอิทธิพลสำคัญต่อการบริหารจัดการค่ายมวย โดยเฉพาะในด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการยกระดับเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย (ณัฐพล พัฒนวิทย์, 2023) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกิจ ทองคำ ที่พบว่า การพัฒนาค่ายมวยที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการมีความสมดุลในการบริหารระหว่างประสบการณ์ที่สั่งสมมาตลอดช่วงวัยและความยืดหยุ่นในการนำเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลและการฝึกซ้อมนักมวย เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและการเติบโตในวงการมวยไทยอย่างมีประสิทธิภาพ (ศุภกิจ ทองคำ, 2022) นอกจากนั้นปัจจัยคุณลักษณะองค์กร ด้านจำนวนบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิผลของ



การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทยใน มาตรฐานที่ 4, มาตรฐานที่ 5, มาตรฐานที่ 6 และ มาตรฐานที่ 8 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ค่ายมวยที่มีบุคลากรจำนวนมาก อาจเกิดปัญหาในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ทำให้การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานกระจัดกระจาย และยากต่อการควบคุมคุณภาพทำให้เกิดการละเลยหรือลดความสำคัญของการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ และทำให้การควบคุมคุณภาพและการกำกับดูแลเกณฑ์มาตรฐานเป็นไปได้ยากขึ้น นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของค่ายมวย ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรฐานใน มาตรฐานที่ 3, มาตรฐานที่ 7 และ มาตรฐานที่ 8 โดยพบว่า ค่ายมวยที่มีประสิทธิภาพสูงมักจะให้ความสำคัญกับแนวทางการดำเนินงานตามประสิทธิภาพของตนเองมากกว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของค่ายมวยที่มีชื่อเสียงและดำเนินงานมายาวนาน ซึ่งอาจมีระบบและแนวทางเฉพาะของตนเอง และมองว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานอาจไม่จำเป็นเท่ากับการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต ในส่วนของ ปัจจัยด้านการจัดการ พบว่า การจัดการเงินทุน มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรฐานใน มาตรฐานที่ 3, มาตรฐานที่ 4, มาตรฐานที่ 5 และ มาตรฐานที่ 6 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา บุญรอดข ที่ระบุว่า เงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถของค่ายมวยในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนานักมวย การจัดหาสวัสดิการที่ดี และการดูแลสุขภาพนักมวยให้มีความพร้อมสูงสุด (รุ่งนภา บุญรอดข, 2022) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการบุคลากร การจัดการวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารจัดการจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของค่ายมวย แต่ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดว่าค่ายมวยจะสามารถดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ค่ายมวยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคู่ไปกับการจัดการเงินทุนอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามเกณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า 1) การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยที่คาดหวังอยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน ผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับปานกลางทุกเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นต้องพัฒนาทุกเกณฑ์มาตรฐาน และจากค่าPNI สรุปได้ว่า ค่ายมวยควรพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานโดยเร่งด่วน 3 ลำดับแรก คือ มาตรฐานที่ 8 การรายงานผลการดำเนินงาน รองลงมา มาตรฐานที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานของค่ายมวย และมาตรฐานที่ 7 การจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศของค่ายมวย 2) ปัจจัยคุณลักษณะบุคคล อายุ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยในทุกด้านของเกณฑ์มาตรฐาน แต่ปัจจัยอื่น ๆ อย่างระดับการศึกษา ตำแหน่ง และอาชีพหลักส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานของค่ายมวยในประเทศไทยในบางเกณฑ์มาตรฐานเท่านั้น และปัจจัยคุณลักษณะองค์กร ด้านจำนวนมีบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ในเกณฑ์มาตรฐานที่ 4,5,6 และ8 และประสิทธิภาพของค่ายมวยส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ในมาตรฐานที่ 3,7 และ 8 และปัจจัยการจัดการ ด้านการจัดการเงินทุน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ในมาตรฐานที่ 3,4,5 และ 6 แต่ในขณะเดียวกัน และการจัดการบุคลากร, การจัดการวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและภาคเอกชน และ 2) ควรศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลให้ง่ายและสะดวกในการดำเนินงานเพื่อลดภาระของค่ายมวยในการจัดทำรายงานตามเกณฑ์มาตรฐานค่ายมวย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). รายงานสถานการณ์การส่งเสริมมวยไทยในต่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.mots.go.th>
- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2019). รายงานสถิติค่ายมวยและบุคลากรมวยไทย. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2025 จาก <https://www.sat.or.th>
- คณะกรรมการกีฬามวย. (2024). เกณฑ์การประเมินมาตรฐานค่ายมวย ปี 2024. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2025 จาก <https://www.muaythai2000.com/en/index.php?page=content&id=17691>
- ณัฐพล พัฒนวิทย์. (2023). อิทธิพลของช่วงวัยต่อการบริหารจัดการค่ายมวยไทย: การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
- ณัฐวุฒิ จันทรประสิทธิ์. (2021). ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรองมาตรฐานค่ายมวยในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
- ทศพร เจริญวงศ์. (2023). การบริหารจัดการค่ายมวยไทยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขัน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
- พิเชษฐ์ ศิริสวัสดิ์. (2022). การพัฒนาค่ายมวยไทยผ่านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันการพลศึกษา.
- รุ่งนภา บุญรอดช. (2022). ผลกระทบของปัจจัยทางการเงินต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของค่ายมวยไทยในประเทศไทย. *Journal of Sport Administration and Development*, 13(2), 102-118.
- ศิริลักษณ์ บุญส่ง. (2020). เจตคติของผู้ประกอบการค่ายมวยไทยต่อการเข้าร่วมการประเมินมาตรฐานค่ายมวย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี.
- ศุภกิจ ทองคำ. (2022). การพัฒนาค่ายมวยที่มีประสิทธิผล: การบริหารจัดการทรัพยากรและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการฝึกซ้อมนักมวย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันการพลศึกษา.
- Cronbach, L. J. (1969). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 34(1), 35-52. http://cda.psych.uiuc.edu/psychometrika_highly_cited_articles/cronbach_1951.pdf
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น*

THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MODEL FOR TEMPLES AND COMMUNITIES AROUND KHON KAEN'S KAEN NAKHON LAKE, KHON KAEN PROVINCE

วิทยา ทองดี^{1*}, สุรพล พรหมกุล², สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา², พันทิวา ทับภูมี¹Vittaya Thongde^{1*}, Suraphon Promgun², Sutipong Sawatta², Phanthiwa Thabphumee¹¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย¹Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย²Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: vitthaya.tho@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะ พัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย โครงการย่อย 3 โครงการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ วัดและชุมชน รอบบึงแก่นนคร จำนวน 5 วัด 7 ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า วัดและชุมชนรอบบึงแก่นนครเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญ ในแง่ของการสร้างชุมชนและอัตลักษณ์ของชุมชน ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น มีองค์ประกอบหลักที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทของชุมชน ประกอบด้วย 1.1) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม 1.2) การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้อาวุโสและพระสงฆ์ 1.3) การจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม 1.4) การสร้างสื่อและแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 1.5) การสนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน 1.6) การใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายการเรียนรู้ และ 1.7) การประเมินและพัฒนาการเรียนรู้ 2) การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) การค้นหาเครือข่าย 2.2) การระดมสมองและออกแบบ และ 2.3) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3.1) การวางแผน 3.2) การดำเนินการ 3.3) การประเมินผล และ 3.4) การเผยแพร่

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบการเรียนรู้, การเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ, เครือข่ายการเรียนรู้, การมีส่วนร่วมของชุมชน, บึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น

Abstract

This research aimed to study the learning model of temples and communities in public spaces, to develop the learning process of temples and communities in public spaces, and to

establish a learning network of temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province. It was action research consisting of three sub-projects. The target groups were five temples and seven communities around Bueng Kaen Nakhon. Research tools included in-depth interviews, questionnaires, and participatory activities. Data were analyzed using descriptive content analysis. The results revealed that the temples and communities around Bueng Kaen Nakhon serve as important religious and cultural centers in terms of community building and identity, as follows: 1) The learning model of temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province consists of core components that enhance and support effective and sustainable learning within the community context, including: 1.1) Using temples as centers for learning and cultural preservation, 1.2) Transferring knowledge through elders and monks, 1.3) Organizing local traditions and cultural arts activities, 1.4) Creating media and historical-cultural information resources, 1.5) Promoting participatory community learning, 1.6) Utilizing technology to expand learning, and 1.7) Evaluating and improving learning; 2) The development of learning among temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province involves three stages: 2.1) Network search, 2.2) Brainstorming and designing, and 2.3) Developing learning activities in public spaces; 3) The establishment of learning networks of temples and communities in public spaces around Bueng Kaen Nakhon, Khon Kaen Province consists of 3.1) Planning, 3.2) Implementation, 3.3) Evaluation, and 3.4) Dissemination.

Keywords: Development of Learning Models, Learning in Public Spaces, Learning Networks, Community Participation, Bueng Kaen Nakhon Khon Kaen Province

บทนำ

การศึกษาเป็นความจำเป็นของชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (อุทัย ภูเจริญ, 2564) ในสังคมแห่งการเรียนรู้สาธารณะเป็นสิ่งสำคัญลำดับต้น ๆ ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืน กล่าวคือ คนทุกกลุ่ม ทุกวัย มีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งที่สนใจ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ การเสริมสร้างและการพัฒนา ศักยภาพคนให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถนำไปต่อยอดในการสร้างนวัตกรรม การใช้ชีวิตและการทำ อาชีพ นอกจากนี้ การแข่งขันในตลาดแรงงานไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การศึกษาในระบบหรือการเรียนรู้จากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเท่านั้น ความจำเป็นและความต้องการการเรียนรู้ขยายขอบเขตอย่างกว้างขวางและมีความหลากหลายขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเรียนรู้นอกห้องเรียน การเรียนรู้สาธารณะจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับประชากรในศตวรรษที่ 21 แหล่งเรียนรู้สาธารณะจึงถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเพิ่มศักยภาพของประเทศ ในยุคที่โลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงความรู้มีความแตกต่างจากยุคที่ผ่านมา อีกทั้งยังทำให้กระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ของคนเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บ ความรู้และการเผยแพร่ความรู้ ส่งผลให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในยุค ปัจจุบันที่ปรากฏชัดเจน ได้แก่ รูปแบบสื่อความรู้ที่เปลี่ยน จากเล่มหนังสือไปเป็นระบบดิจิทัล เนื้อหาความรู้มีการ เคลื่อนที่ส่งต่ออย่างรวดเร็วในระบบการสื่อสารออนไลน์ การเข้าถึงความรู้หรือข้อมูลไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงความรู้ไม่ขึ้นอยู่กับสถานที่



และเวลาอีกต่อไป นั่นคือ สามารถเกิดขึ้นที่ไหนหรือเวลาใดก็ได้ (พิตร แก้วลาย และทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, 2561)

การกำหนดสมรรถนะกำลังคนในศตวรรษที่ 21 มีทิศทางชัดเจนและคาดหวังสูงทั้งระดับสากลและระดับชาติ แต่การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จจำเป็นต้องระดมสรรพกำลังและวิธีการที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมต้องมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดำเนินการอย่างจริงจัง (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2564)

เทศบาลนครขอนแก่นซึ่งมีพื้นที่ในความรับผิดชอบ รวม 46 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตตำบลในเมือง มีประชากรในความรับผิดชอบรวม 118,080 คน มีสวนสาธารณะที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบในเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีอยู่หลายแห่ง แต่สวนสาธารณะหลัก ๆ จะมีอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ บึงแก่นนคร บึงทุ่งสร้าง แหล่งน้ำหนองเปาน พื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เป็นต้น บึงแก่นนคร เป็นพื้นที่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลกลางเมืองขอนแก่น เป็นบึงขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 600 ไร่ นอกจากจะเป็นที่ประดิษฐานอนุสาวรีย์ “เจ้าเพี้ยเมืองแพน” ผู้ก่อตั้งเมืองขอนแก่นแล้ว ที่นี่ยังเป็นสถานที่ที่นิยมมาพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมนันทนาการของชาวเมืองเพราะมีบรรยากาศสบาย ๆ พื้นที่โดยรอบมีการปรับปรุงตกแต่งให้เป็นสวนสุขภาพ ประดับประดาด้วยประติมากรรมรูปต่าง ๆ ดูเพลินตาเพลินใจ บริเวณรอบบึงแก่นนคร มีทรัพยากรค่อนข้างหลากหลายที่ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งวัด ชุมชน วัฒนธรรม เนื่องจากในอดีตภูมิภาคนี้เคยเป็นเมืองที่มีความรุ่งเรืองของอารยธรรม มีสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมทางศาสนาของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น คือ วัดธาตุพระอารามหลวงที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดธาตุ วัดหนองแวงพระอารามหลวงที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองเก่า วัดโพธิ์ที่ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านโนนทัน วัดกลางที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดกลาง วัดศรีนวลที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดศรีนวล และวัดศรีธาตุที่ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านตูม ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความน่าสนใจในการสร้างเครือข่ายเรียนรู้

แม้ว่าบึงแก่นนครจะมีศักยภาพแต่ยังขาดรูปแบบการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมของวัดและชุมชนอย่างเป็นระบบ คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการผลักดันให้เพิ่มบทบาทของพื้นที่เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การออกแบบพื้นที่ทางกายภาพ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้สาธารณะ ดังนั้น หากมีการผลักดันให้เกิดมีการเพิ่มบทบาทของพื้นที่เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้สาธารณะ ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะจังหวัดขอนแก่น จึงเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในสังคมจังหวัดขอนแก่นที่มีความหลากหลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2553) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น นำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น โดยทุกขั้นตอนเป็นการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะผู้วิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ ถอดบทเรียนการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้บริหารส่วนราชการ หัวหน้าองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนครขอนแก่น) ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน ประชาชน

ในชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งสิ้น 30 คน ขั้นตอนที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชน 5 ชุมชน ๆ ละ 10 คน รวม 50 คน ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดรูปแบบ การเรียนของวัดและชุมชน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน นักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 4 คน และประชาชน จำนวน 10 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนในพื้นที่สาธารณะ มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรม การเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญ พระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่อบุญเหลือ) กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 110 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน นักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 5 คน และประชาชนจาก 5 ชุมชน ๆ ละ 20 คน รวม 100 คน ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล การจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 110 คน

ระยะที่ 3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนในพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 6 ศึกษา วิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของวัดและชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) เจ้าอาวาส 5 รูป 2) นายกเทศบาลนครขอนแก่น 1 คน 3) ผู้นำชุมชน 6 คน และ 4) ประชาชนที่เป็นตัวแทน ชุมชน 6 คน รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน ขั้นที่ 7 สร้างเครือข่าย และขั้นตอนที่ 8 เผยแพร่กิจกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

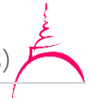
1.1 การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้: วัดในพื้นที่รอบบึงแก่นนครมีบทบาทสำคัญเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ และการทำบุญ ที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น การใช้วัดเป็น พื้นที่ในการเรียนรู้ช่วยให้ผู้คนเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และจริยธรรมได้ง่ายขึ้น

1.2 การถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุและพระสงฆ์: พระสงฆ์และผู้อาวุโสในชุมชนมีบทบาทสำคัญ ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นใหม่ โดยการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดเวิร์กช็อปและการสัมมนา นอกจากนี้ การสอนหลักธรรมคำสอนที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ช่วยสร้างความเข้าใจลึกซึ้งในคุณค่าของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน: ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ เช่น งานประเพณีและ การทำบุญต่าง ๆ การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน แต่ยังทำให้ทุกคน รู้สึกเป็นเจ้าของในมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ช่วยสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง

1.4 การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้: การนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่สำคัญ เช่น การสร้างเว็บไซต์และสื่อออนไลน์เพื่อให้ข้อมูล เกี่ยวกับประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้นและสามารถ มีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ได้

1.5 การประเมินผลและพัฒนาการเรียนรู้: การมีระบบการประเมินผลที่ชัดเจนช่วยให้สามารถ ติดตามความก้าวหน้าของการเรียนรู้และประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม กิจกรรมจะช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน



2. การพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรม บนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาเครือข่าย (Connection) เครือข่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย 1) วัดรอบบึงแก่นนคร ได้แก่ วัดธาตุ (พระอารามหลวง) วัดกลาง วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) วัดศรีธาตุ วัดโพธิ์โนนทัน วัดนันทิการาม และวัดศรีนวล 2) ชุมชนรอบบึงแก่นนคร ได้แก่ ชุมชนวัดธาตุ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดหนองแวง ชุมชนบ้านตุ้ม ชุมชนโนนทัน ชุมชนวัดนันทิการาม และชุมชนวัดศรีนวล 3) สถานศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษา และโรงเรียนการกุศลวัดหนองแวงพระอารามหลวง 4) หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ชมรมสตรีอาเซียนเทศบาลนครขอนแก่น สมาคมส่งเสริมผ้าไทย จังหวัดขอนแก่น สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น พ่อค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 ระดมสมอง+ออกแบบ (Analysis) ได้รับการร่วมมือเป็นอย่างดีจาก พระสงฆ์วัดธาตุ พระอารามหลวง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ตัวแทนจากชุมชนบริเวณบึงแก่นนคร ทั้ง 5 ชุมชน ร่วม ประชุม ออกแบบกิจกรรม วางแผนการดำเนินการ จัดกิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) โดยมีจุดเริ่มต้นที่วัดหนองแวง พระอารามหลวง ขบวนเคลื่อนตามถนนรอบบึงแก่นนคร ผ่านชุมชนหนองแวง วัดกลาง ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดธาตุ และเคลื่อนเข้าสู่วัดธาตุ พระอารามหลวง แห่รอบโรงพระอุโบสถ แล้วนำประดิษฐานพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) ไว้ภายในโรงพระอุโบสถวัดธาตุ พระอารามหลวง

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) กิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะภายใต้ : กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่า ของกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะภายใต้ : กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) โดยภาพรวม ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.86 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้อมีระดับประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยด้านประสิทธิผลมีค่าร้อยละมากที่สุด เท่ากับ 97.20 รองลงมา ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ และด้านคุณค่า โดยมีค่าร้อยละเท่ากับ 96.80 และ 96.60 ตามลำดับ

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 การวางแผนการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น เป็นการประชุมเพื่อออกแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างเครือข่ายในการเชื่อมโยงความสำคัญของข้อมูลวัดและชุมชนที่เป็นเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่พระลับ) ประกอบด้วย

3.1.1 วัดรอบบึงแก่นนคร ประกอบด้วย วัดธาตุ (พระอารามหลวง) วัดกลาง วัดหนองแวง (พระอารามหลวง) วัดศรีธาตุ วัดโพธิ์โนนทัน

3.1.2 ชุมชนรอบบึงแก่นนคร ประกอบด้วย ชุมชนวัดธาตุ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดหนองแวง ชุมชนบ้านตุ้ม และชุมชนโนนทัน

3.1.3 สถานศึกษา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และโรงเรียนการกุศลวัดหนองแขวพระอารามหลวง

3.1.4 หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

3.2 การดำเนินงานการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร สามารถรวบรวมวิธีในการดำเนินงานการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนครได้ ดังนี้

3.2.1 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลวัดและชุมชนที่เป็นเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ

3.2.2 จัดสัมมนาสภาพปัญหาและแนวทางในการจัดการข้อมูลวัดและชุมชนที่เป็นเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินข้อมูล

3.2.3 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร

3.2.4 ประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร (5) รับรองผล/ยืนยันรูปแบบการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร

3.3 การพัฒนาการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จากการในการพัฒนาการบริหารเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร เป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการในการบริหารจัดการเครือข่ายของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร ให้สามารถมีความมั่นใจ และแนวทางสำหรับการจัดการข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ ให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทรงคุณค่าและถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังรุ่นสู่รุ่น ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ร่วมมือกันในการพัฒนากิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคันहुต (หลวงพ่อบุญเหลือ) ที่เป็นกิจกรรมเลอค่า

3.4 องค์ประกอบในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้

3.4.1 วิสัยทัศน์ เป็นบอกถึงความมุ่งหมายในของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

3.4.2 วัตถุประสงค์ การตั้งจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย เพื่อนำไปวางแผนในการดำเนินงานที่ชัดเจน

3.4.3 วิธีการดำเนินงาน ประกอบ 1) หลักการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างวัด/ชุมชน/โรงเรียน/สังคม/ท้องถิ่น 2) วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชน 3) ความสอดคล้องของสภาพปัญหาและความต้องการของวัดและชุมชน 4) วิธีการพัฒนากิจกรรมของวัดและชุมชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ 5) วิธีการสร้างองค์กรหรือหน่วยงานร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานความเป็นวัดและชุมชนแห่งการเรียนรู้ 6) วิธีการสร้างและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเครือข่ายวัดและชุมชน



3.4.4 โครงสร้างและระบบกลไก การจัดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ กรรมการ วิธีการจัดการของเครือข่ายอย่างชัดเจน

3.4.5 กระบวนการดำเนินการ ขั้นตอนการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชนที่ชัดเจนเกี่ยวกับกิจกรรมและเผยแพร่ข้อมูล

3.4.6 การประเมินผลการสร้างเครือข่ายเป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ต้องนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น จากผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น เป็นการเรียนรู้ผ่านการบอกเล่าและสั่งสอนจากปราชญ์ภายในชุมชน ผ่านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในพื้นที่ชุมชน และผ่านการเรียนรู้จากวัด ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้ความรู้ผ่านการเทศนาสั่งสอน ผ่านกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา บุญประเพณีต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมได้ที่รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน สอดคล้องกับ วิทยา ทองดี และคณะ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบชุมชนสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สุขภาวะ ศิลปะ และการออกแบบเมืองขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ของชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ผ่านการค้นพบสภาพความเป็นจริง ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกกรักบ้านเกิด มีความภาคภูมิใจในชุมชนของตน การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์คนขอนแก่น ผ่านเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การตัดสินใจเลือกวิถีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ผ่านกิจกรรมการประชุม เสวนา หาข้อตกลงร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย (วิทยา ทองดี และคณะ, 2564) และ สอดคล้องกับ พริยา บุญประสงค์ ที่ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขตเมืองเก่า พบว่า อัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขตเมืองเก่า เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนต่อการเปลี่ยนแปลงและการสูญหายในขณะที่เมืองเกิดการพัฒนา การกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงไปกับมิติสัมพันธ์ของกระบวนการและองค์ประกอบของเมืองเก่าทั้งด้านกายภาพ กิจกรรมและประโยชน์ใช้สอย ประเพณีและวิถีชีวิตที่สอดคล้องไปกับถิ่นที่นั้น ๆ (พริยา บุญประสงค์, 2562)

2. การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการวิจัยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้านประวัติศาสตร์และด้านศิลปวัฒนธรรม บนพื้นที่สาธารณะภายใต้กิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัชนาคนहुต (หลวงพ่อบุญเหลือ) มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาเครือข่าย ขั้นตอนที่ 2 การระดมสมองและการออกแบบ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะ ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ครอบคลุมการพัฒนาการเรียนรู้บนพื้นที่สาธารณะของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนครจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับ นันทนิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาวินิจฉัย พบว่า การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างงานสร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตและความสุขของประชาชน มากกว่าการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และการมีส่วนร่วม เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข่งขัน (นันทนิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต, 2562) และสอดคล้องกับสิทธิพร ภิรมย์รัตน์ ที่ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการวางแผนความร่วมมือของชุมชนในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

พบว่า ก่อนที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น ต้องอาศัยเวทีชาวบ้าน ซึ่งประกอบในหลายขั้นตอน หลายเวทีขบวนการเริ่มต้นด้วยการออกสำรวจภูมิประเทศและความเข้าใจในทัศนคติของการมีส่วนร่วม ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2550)

3. จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ การขาดผู้นำในการบริหารงาน เพื่อสร้างเป็นองค์กรเครือข่ายของวัดและชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการสร้างเครือข่าย จนทำให้ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมในการสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้ได้ ดังนั้น จากปัญหาที่กล่าวมาจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ ควรมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนรู้กระบวนการในการสร้างเครือข่าย และออกแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของวัดและชุมชนรอบบึงแก่นนคร โดยมีหลักการสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมชุมชน คือ 1) องค์ประกอบในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การสร้างองค์ความรู้ 2) วิธีการ/หลักการของรูปแบบการสร้างเครือข่าย 3) จุดมุ่งหมายของเครือข่าย 4) โครงสร้างและระบบกลไกในการดำเนินการ 5) รูปแบบ/กระบวนการดำเนินการ 6) การประเมินผลการสร้างเครือข่าย 2) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย/วางแผน 2) ขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน 3) การดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้ 4) การแลกเปลี่ยนรู้กระบวนการทำงาน และ 5) การสรุปและนำเสนอผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม 3) เงื่อนไข/อุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ 1) “เงื่อนไข” คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น บรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเงื่อนไขที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย 2) “อุปสรรค” คือ ปัจจัยที่เป็นตัวขัดขวางในการดำเนินงานให้ไม่สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ 4) บทบาทของคนในชุมชนมีส่วนในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ การรู้และเข้าใจสถานภาพและบทบาทที่ได้รับ และ 5.แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น คือ การส่งเสริมกิจกรรมอัญเชิญพระศรีสัตนาคนหุต (หลวงพ่อบุญเหลือ) เพื่อยกระดับให้กิจกรรมที่ทรงคุณค่าของจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับการศึกษาของพระปลัดโฆสิต คงแทน ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการของรูปแบบจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โครงสร้างระบบกลไกในการดำเนินการ วิธีดำเนินการจัดการศึกษา การประเมินผล การจัดการศึกษา โดยใช้ 5 กระบวนการคือ 1) การจัดการองค์กรในวัด 2) การพัฒนาผู้นำและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) การจัดระบบการเรียนรู้ 4) การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี 5) การพัฒนาวัฒนธรรม (พระปลัดโฆสิต คงแทน, 2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การยกระดับการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ผ่านการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย การระดมสมองออกแบบกิจกรรม และการยกระดับต่อยอดกิจกรรมบนพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่าย การระดมสมองออกแบบกิจกรรม และการยกระดับต่อ



ยอดกิจกรรมบนพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนในชุมชนให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และก่อให้เกิดพื้นที่ในการเรียนรู้ภายในชุมชนนั้น ๆ

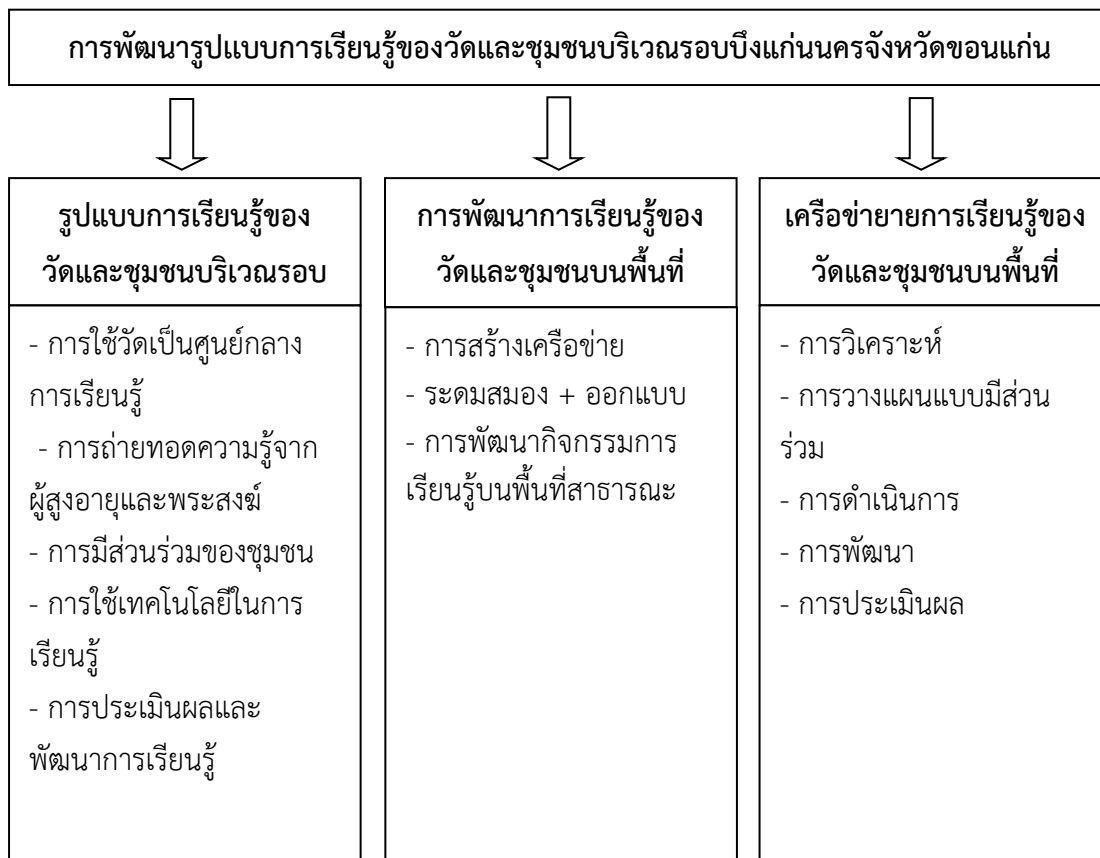
องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ พบว่า

1. รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ 2) การถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุและพระสงฆ์ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลและพัฒนาการเรียนรู้

2. การพัฒนาการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครือข่าย (Conection) ขั้นตอนที่ 2 ระดมสมอง+ออกแบบ (Analysis) และขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ (Development)

3. เครือข่ายการเรียนรู้ของวัดและชุมชนบนพื้นที่สาธารณะรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการ การพัฒนา และการประเมินผล ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพแสดงได้ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ของวัดและชุมชน
บริเวณรอบบึงแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- นันทนิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต. (2562). แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่ จังหวัดจันทบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, 6(ฉบับพิเศษ), 318-333.
- พระปลัดโสมจิต คงแทน. (2557). การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มศว SWU Educational Administration Journal, 11(20), 140-150.
- พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2561). สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้สาธารณะรูปแบบใหม่: การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการเรียนรู้และผลกระทบที่มีต่อรายละเอียดโครงการที่วางและสถาปัตยกรรม ศูนย์ความรู้ร่วมสมัย. Journal of Architectural/Planning Research and Studies, 15(2), 135-512.
- พีรยา บุญประสงค์. (2562). อัตลักษณ์ของถิ่นที่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยของอาคารเก่าในเขตเมืองเก่า. Journal of Architectural/Planning Research and Studies, 16(2), 31-47.
- วิทยา ทองดี และคณะ. (2564). รูปแบบชุมชนสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สุขภาวะ ศิลปะ และการออกแบบเมืองขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช, 29(1), 1-7.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. ครูสภาวิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT, 2(1), 1-15.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). ปิงแก่นนคร (ปิงใหญ่). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://naturalsite.onep.go.th/site/detail/526>
- สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. (2550). ทฤษฎีการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมืองคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัย ภูเจริญ. (2564). การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 12(1), 25-33.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model
สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*

DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM BASED ON A PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY TO ENHANCE THE COMPETENCIES OF TPACK MODEL
LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS UNDER NAKHON PHANOM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

รัชณี สมรฤทธิ์*, ธนานันต์ กุลไพบุตร, พจมาน ชำนาญกิจ

Ratchanee Samornrit*, Thananun Kulpaibutr, Potchaman Chamnankit

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: rsamornrit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 2) ศึกษาสภาพที่คาดหวัง สภาพที่มีอยู่จริงและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 3) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 4) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น 5) ศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายไชยบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสถิติที (t-test) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ รวม 11 สมรรถนะ และ 34 ตัวบ่งชี้ 2) สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพที่มีอยู่จริงอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.47 3) หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมมากที่สุด 4) ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ครูมีสมรรถนะด้านความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมรรถนะด้านทักษะหลังอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสมรรถนะด้านคุณลักษณะหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ครูพึงพอใจต่อการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้, แนวคิดที่แพร่

Abstract

This research aimed to 1) Examine the components and indicators of the competencies of the TPACK model learning management, 2) Study the actual, desirable state and priority needs for the competencies of the TPACK model learning management, 3) Develop a training curriculum based on a Professional Learning Community to enhance the competencies of the TPACK model learning management, and 4) Study the results of the implementation of the developed training curriculum. The research follows a research and development methodology, consisting of four phases. The sample group for the experiment consists of 30 teachers from a network of schools in Chai Buri, under the Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 2, selected through a multi-stage random sampling process. The quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and the modified Needs Index ($PNI_{modified}$), while the qualitative data were analyzed using content analysis. The findings revealed that: 1) Instructional management competencies based on the TPACK Model comprised three components: knowledge, skills and, attitude, totaling 11 competencies and 34 indicators; 2) The expected condition was at the highest level, the actual condition was at the moderate level, and the $PNI_{modified}$ value was 0.47; 3) The training course is most suitable; 4) The results of using the training course found that teachers' knowledge competence after training was significantly higher than before training at a statistical level of .01, skills competence after training was higher than the 70 percent criterion, and characteristics competence after training was significantly higher than before training at a statistical level of .01.; and 5) The teachers' satisfaction with the training was at the highest level.

Keywords: Training Curriculum, Professional Learning Community, Learning Management Competencies, TPACK Model

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีช่วงระยะเวลาอยู่ระหว่าง ปี ค.ศ. 2001 - ค.ศ. 2100 ที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบในทุกด้านรวมถึงการจัดการศึกษา จึงมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2560) ซึ่งประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2580) โดยมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และสร้างความตระหนักตั้งแต่ระดับรากฐานที่ถือว่าการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ (ทิศนา แสงระวี และเรชา ชูสุวรรณ, 2565)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้การศึกษาเกิดการปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลัน โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นความปกติใหม่ของการศึกษา (New Normal) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด TPACK Model (Technological Pedagogical Content Knowledge) (Technological Pedagogical Content Knowledge) ที่เชื่อว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญทำให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและความรู้ของครู 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ความรู้ด้านวิธีการสอน (Pedagogical Knowledge) และความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (ชัยวัฒน์ แก้วพินงาม, 2559) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีโครงสร้างพื้นฐาน



ด้านเทคโนโลยีพร้อมใช้มากกว่าร้อยละ 90 แต่มีครูเพียงร้อยละ 26.9 เท่านั้นที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการใช้นั้นยังอยู่ในรูปแบบการประกอบเนื้อหา มากกว่าการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2562)

การส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยี เนื้อหา และวิธีการสอนอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสอดคล้องกับบริบทและความต้องการในยุคดิจิทัล และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ การพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเจตคติ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (ยุทธ โกยวรรณ, 2559) โดยในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูควรคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของครู และจัดให้มีผู้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการไปพร้อมกัน ซึ่งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน โดยเป็นความร่วมมือร่วมใจกันทางวิชาการของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562)

จากรายงานการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ หรือขาดการทบทวนบทเรียนเป็นเวลานาน สืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้สถานศึกษาต้องหยุดการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และขาดการบูรณาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมรับมือกับวิกฤตที่ส่งผลให้การเรียนรู้ต้องดำเนินต่อไปในรูปแบบที่ต่างไปจากเดิม ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการความรู้เทคโนโลยี เนื้อหา และวิธีการสอน เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น รองรับการเรียนรู้ในทุกสถานการณ์ โดยเฉพาะในช่วงที่โรงเรียนอาจไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ แต่ผู้เรียนยังคงสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม รวมถึงผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
2. เพื่อศึกษาสภาพที่คาดหวัง สภาพที่มีอยู่จริงและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
4. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยมีขั้นตอนของการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ และแนวคิด TPACK Model เพื่อนำมาจัดทำร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model และ 2) ประเมินความเหมาะสมของร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน ด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือการวัดผลและประเมินผล 3 คน และด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือคอมพิวเตอร์ศึกษา 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและ ตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) สร้างแบบประเมินโดยใช้รายการคำถามที่เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ “ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model” โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อใช้ในการแปลความหมาย

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพที่มีอยู่จริง สภาพที่คาดหวังและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพที่มีอยู่จริง สภาพที่คาดหวัง ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ TPACK Model 2) สร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ “สภาพที่คาดหวัง” หรือ “สภาพที่มีอยู่จริง” เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนเป็นกลุ่มตัวอย่าง และ 4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพที่คาดหวัง สภาพที่มีอยู่จริงและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยคัดเลือก “สมรรถนะและตัวบ่งชี้” ที่มีค่า $PNI_{modified}$ ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป สำหรับนำไปเป็นเป้าหมายในการพัฒนาต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในระยนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,484 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 152 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ “สภาพที่คาดหวัง” หรือ “สภาพที่มีอยู่จริง” เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สร้างแบบสอบถาม โดยใช้ “ตัวบ่งชี้” ทั้งหมดของแต่ละองค์ประกอบ ที่ผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องและประเมินความเหมาะสมในระยะที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ดังนั้น จึงถือได้ว่ารายการข้อคำถามทั้งหมดของแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ในสิ่งที่ต้องการวัด



การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ “สภาพที่คาดหวัง” และ “สภาพที่มีอยู่จริง” โดยใช้โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อใช้ในการแปลความหมายและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน โดยการหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

ระยะที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) ยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม 3) สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model แบบประเมินคุณลักษณะคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 4) ตรวจสอบคุณภาพร่างหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือการวัดผลและประเมินผล 1 คน และด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือคอมพิวเตอร์ศึกษา 2 คน และ 5) ปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการทดลองต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม สร้างแบบประเมินลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีการให้คะแนนตามระดับความเหมาะสม 5, 4, 3, 2 และ 1 ซึ่งหมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อใช้ในการแปลความหมาย

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดแบบแผนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) 2) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 3) ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่าง 4) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ สมรรถนะด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน และความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น และ 5) ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะและข้อค้นพบที่เกิดจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในขณะนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,484 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายไชยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ดำเนินการสร้างแบบทดสอบปรนัย จำนวน 55 ข้อ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คัดเลือกข้อสอบ จำนวน 40 ข้อ ซึ่งข้อสอบที่คัดเลือกไว้มีค่าความยาก (P) ระหว่าง 0.30 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.31 - 0.76 และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.955 2) แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยสร้างแบบประเมิน Rubrics ที่มีประเมินผ่านภาระงานหรือชิ้นงาน จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 2) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model และ 3) แบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ที่มีระดับคุณภาพ 3 ระดับ ได้แก่ ดี พอใช้ ปรับปรุง และเขียนคำอธิบายคุณภาพแต่ละระดับ แล้วนำมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งทุกข้อคำถามในแต่ละฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 3) แบบประเมินคุณลักษณะคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยสร้างแบบประเมิน Rubrics ที่มีระดับคุณภาพ 3 ระดับ คือ ดี พอใช้ ปรับปรุง และเขียนคำอธิบายคุณภาพแต่ละระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน (ชุดเดียวกันกับที่ทดลองใช้แบบทดสอบด้านความรู้) วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ได้ค่า r อยู่ระหว่าง 0.69 - 0.87 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินคุณลักษณะทั้งฉบับโดยใช้สูตร Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972 และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยสร้างแบบสอบถามลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 สำหรับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือในระยะนี้เป็นชุดเดียวกัน ซึ่งเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน ด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือการวัดผลและประเมินผล 2 คน และด้านเทคโนโลยีการศึกษา 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) เปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบ Dependent Sample t-test 2) วิเคราะห์ผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน หลังการฝึกอบรม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบ One Sample t-test เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เปรียบเทียบคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบ Dependent Sample t-test 4) วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 มีผลการวิจัย ดังนี้



1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model มีองค์ประกอบ 3 ด้าน 11 สมรรถนะ และ 34 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น 1) สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 4 สมรรถนะ 15 ตัวบ่งชี้ 2) สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 4 สมรรถนะ 11 ตัวบ่งชี้ และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 3 สมรรถนะ 8 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสมรรถนะทั้ง 11 สมรรถนะ มีดังนี้ 1) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน มี 4 ตัวบ่งชี้ 2) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ 3) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 4) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการความรู้ตาม TPACK Model 5) สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน 6) สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวิธีการจัดการเรียนรู้ 7) สามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน 8) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model 9) มีเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 10) มีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี 11) ได้รับความสามารถตนเองในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model และผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model (n = 15)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	4.92	0.26	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 1 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน	5.00	0.00	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 2 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 3 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 4 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการความรู้ตาม TPACK Model	4.67	1.04	มากที่สุด
2. สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	4.83	0.35	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 5 สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน	4.87	0.35	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 6 สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวิธีการจัดการเรียนรู้	4.87	0.35	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 7 สามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน	4.87	0.35	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 8 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	4.73	1.03	มากที่สุด
3. สมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	4.82	0.42	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 9 มีเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.87	0.35	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 10 มีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	4.93	0.25	มากที่สุด
สมรรถนะที่ 11 ได้รับความสามารถตนเองในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	4.67	1.05	มากที่สุด
รวมทั้ง 3 ด้าน	4.86	0.32	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.32) และทุกสมรรถนะมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 4.67 - 5.00

2. ผลการศึกษาสภาพที่คาดหวัง สภาพที่มีอยู่จริงและความต้องการจำเป็น (Need assessment) ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model พบว่า สภาพที่คาดหวังภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.27) สภาพที่มีอยู่จริงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.30) และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model เท่ากับ 0.47

เกินเกณฑ์ 0.30 ตามที่ตั้งไว้

3. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของหลักสูตรฝึกอบรม 2) แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรฝึกอบรม 3) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม 5) สมรรถนะสำคัญที่ต้องการพัฒนา 6) โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 7) กิจกรรมการฝึกอบรม 8) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 9) แนวทางการวัดและประเมินผล และผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.87)

4. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ปรากฏผลดังตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ก่อนและหลังการฝึกอบรม

การทดสอบ	จำนวนครูผู้รับการฝึกอบรม (คน)	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนฝึกอบรม	30	40	19.06	4.19	26.489**	0.000
หลังฝึกอบรม	30	40	36.27	2.37		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนก่อนฝึกอบรมของครูผู้รับการฝึกอบรม เท่ากับ 19.06 คะแนน และหลังฝึกอบรม เท่ากับ 36.27 คะแนน ครูผู้รับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังการฝึกอบรม เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

สมรรถนะ	n	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม	t	Sig.
ทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	30	78	65.57	3.17	55	18.259**	.000

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model เท่ากับ 65.57 คะแนน และสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ก่อนและหลังการฝึกอบรม (n = 30)

สมรรถนะ	n	คะแนนเต็ม (คะแนน)	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม		t	Sig.
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
คุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model	30	5	4.13	0.33	4.81	0.24	25.022**	.000

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.15)



อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษารองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model พบว่า มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model และด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และภาณุมาศ เกสรสุริวงค์ ที่ว่าสมรรถนะเป็นพฤติกรรมความสามารถซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของบุคคล ที่สามารถพัฒนาให้โดดเด่นหรือมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นได้ เพื่อให้เกิดการทำงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ยังมีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ความครอบคลุมการใช้ความรู้ ทักษะ (ภาณุมาศ เกสรสุริวงค์, 2565) และคุณลักษณะของครูผู้สอนในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lendis, E. I. ที่พบว่า ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการใช้เทคโนโลยี รวมถึงสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยี วิธีการสอน เนื้อหาหลักสูตรและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Lendis, E. I., 2014) นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ที่กำหนดในมาตรฐานความรู้วิชาชีพครูฐานสมรรถนะ ซึ่งครูผู้สอนต้องในความรู้ในศาสตร์ความเป็นครู เนื้อหาที่สอน การบูรณาการเนื้อหากับวิธีสอน ผู้เรียนและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง จึงทำให้ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2561)

2. สภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.27) สภาพที่มีอยู่จริงเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.30) และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน เท่ากับ 0.47 ถือว่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาที่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชา แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน นอกจากนี้การเรียนรู้ยังสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจากการใช้เทคโนโลยี จึงทำให้ครูผู้สอนประเมินสภาพที่มีอยู่จริงอยู่ในระดับปานกลาง และเนื่องจากการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญ ซึ่งหากครูผู้สอนเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่หลากหลายและช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ครูผู้สอนประเมินสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชญาภัสร์ สมกระโทก ที่พบว่ามี 3 องค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นที่ครูผู้สอนต้องได้รับการพัฒนา ได้แก่ การกำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .41 การพัฒนาหรือเลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .36 และการออกแบบ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .33 ซึ่งจากค่าดัชนีดังกล่าวถือว่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาที่ค่อนข้างสูง (ชญาภัสร์ สมกระโทก, 2563)

3. หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมา แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญที่ต้องการพัฒนา โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยมีการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ของครูผู้สอน และยกร่างสมรรถนะและตัวบ่งชี้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญโดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกสมรรถนะและทุกตัวบ่งชี้ได้ผ่านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นซึ่งต้องได้รับการพัฒนา นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรฝึกอบรม แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการพัฒนาแนวคิด TPACK Model แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรฝึกอบรม และกำหนดรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน จึงทำให้ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิไลวรรณ สิทธิ ที่พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสำคัญและความเป็นมา วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ สมรรถนะสำคัญ โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมฝึกอบรม สื่อและอุปกรณ์ และการวัดและประเมินผล ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมที่มีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์จะแสดงให้เห็นถึงคุณภาพและสามารถใช้ในการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิไลวรรณ สิทธิ, 2560)

4. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ครูผู้สอนมี 1) ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด TPACK Model หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) คุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอน คือ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะเริ่มจากการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้และการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด TPACK Model 2) นำสู่การปฏิบัติ ซึ่งครูผู้สอนจะนำผลงานที่ได้จากการอบรมไปใช้ปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน และมีการสังเกตชั้นเรียนและสะท้อนผลโดย ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครูวิชาการ และ 3) การนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูผู้สอนจะได้นำเสนอผลงานและสรุปประเด็นที่ได้เรียนรู้ รวมถึงแบบอย่างที่ดีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lee, C. J. & Kim, C. ที่ว่าในการพัฒนาแนวคิด TPACK Model สำหรับครู ต้องเป็นกระบวนการที่เป็นระบบต้องมีขั้นตอนของการอธิบายแนวคิดของ TPACK และการสาธิต ยกตัวอย่างเพื่อให้ครูฝึกสอนเห็นภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ต้องมีขั้นตอนของการฝึกออกแบบการเรียนการสอน การเขียนแผนการสอนที่มีการบูรณาการสื่อดิจิทัล เพื่อฝึกให้ครูวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ผู้เรียน สามารถย้อนกลับไปทบทวนแก้ไขได้ (Lee, C. J. & Kim, C., 2014) นอกจากนี้แล้วในระหว่างการฝึกอบรมทุกระยะมีการนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ โดยให้ครูผู้สอนได้ร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันวางแผนและลงมือปฏิบัติ รวมถึงสะท้อนผลเพื่อนำสู่การปรับปรุงและพัฒนาาร่วมกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธาสิทธิ์ ธัญรัตน์ศรีกุล ที่ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ร่วมวิชาชีพมีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ องค์ความรู้ที่ได้จากครูแต่ละคนจะถูกนำมาจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ผ่านการอภิปราย สะท้อนคิดตามหลักวิชาการ และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่ได้ตามมามีคือ ครูมีความรู้ในเนื้อหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดประเมินผล ทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เมธาสิทธิ์ ธัญรัตน์ศรีกุล, 2560)



5. ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการกิจกรรมซึ่งช่วยกระตุ้นให้ครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจ สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรม สร้างความคุ้นเคยและเป็นการฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีอีกด้วย นอกจากนี้แล้วการที่ผู้วิจัยนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรมทำให้ครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดและสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์และทำให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดแนวคิดในการพัฒนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของตนเอง อีกทั้งยังทำให้เกิดความช่วยเหลือในการพัฒนาการจัดการเรียนสอนร่วมกันระหว่างครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ จิระวดี สินทร ที่ว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นการรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีวิชาชีพเดียวกันบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร นำไปสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้สึกพึงพอใจต่อการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model อยู่ในระดับมากที่สุด (จิระวดี สินทร, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่า 1) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 3 ด้าน 11 สมรรถนะ และ 34 ตัวบ่งชี้ โดยจำแนกได้ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ 15 ตัวบ่งชี้ 2) สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ 11 ตัวบ่งชี้ และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ 8 ตัวบ่งชี้ 2) ดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model เท่ากับ 0.47 3) หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมี 9 องค์ประกอบ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ทำให้ครูสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีสมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และมีสมรรถนะด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model หลังอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้ 1) ก่อนการนำหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model ไปใช้ ควรศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างละเอียด โดยวางแผนการดำเนินงาน ประสานงานวิทยากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ ให้เรียบร้อย 2) ควรสร้างบรรยากาศแห่งสุนทรียสนทนาให้เกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรม เพื่อให้ครูผู้สอนได้ร่วมแลกเปลี่ยนและฝึกการสะท้อนคิด สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรตรวจสอบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK Model โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) 2) ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด TPACK Model ที่ส่งผลต่อทักษะการคิดของผู้เรียน เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงนวัตกรรม เป็นต้น 3) เนื่องจากแนวคิด TPACK Model เชื่อว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการสอนของครูและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดแผนการฝึกอบรมให้ครูได้ฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยี AI ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและมีการประยุกต์ใช้งานอย่างแพร่หลายใน

ปัจจุบัน จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) ซึ่งเป็นความสามารถที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถพิจารณาเลือกใช้ AI ได้อย่างมีวิจารณญาณ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2565). รายงานการนิเทศการจัดการเรียนการสอน. นครพนม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2.
- จิระวดี สินทร. (2562). ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพกับการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานในบัณฑิตวิทยาลัยสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชญาภัทร์ สมกระโทก. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยประยุกต์แนวความคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของครูสุศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสุศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ แก้วพินงาม. (2559). แนวทางในการผสมผสานดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อการสอนภาษา. วารสารภาษาปริทัศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 33(1), 241-266.
- ทิตนา แสงระวี และเรชา ชูสุวรรณ. (2565). ครูไทยกับการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 9(4), 13-26.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภาณุมาศ เกสรศิริวงศ์. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: แนวทางปฏิบัติสำหรับครู. วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ, 2(2), 214-228.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล. (2562). การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิไลวรรณ สิทธิ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2562). รูปแบบการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูเพื่อสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 23 เมษายน 2567 จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/communications-technology-competencies-for-thai-teachers-in-the-21st-century/>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2561). คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิต และการพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.



- สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(2), 2843-2854.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Lee, C. J. & Kim, C. (2014). An implementation study of a TPACK-based instructional design model in a technology integration course. Educational Technology Research and Development, 62(2014), 437-460.
- Lendis, E. I. (2014). Teaching in a 21st century educational context: A case study to explore the alignment between vision, instruction and the needs of a 21. in century workplace. Duquesne University.

การพัฒนาความสามารถในการแปลภาษาอาหรับด้วยแบบฝึกทักษะสำหรับนักศึกษา
สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*
THE DEVELOPMENT OF ARABIC TRANSLATION PROFICIENCY THROUGH
SKILL-BASED EXERCISES FOR STUDENTS IN THE ARABIC FOR HEALTH BUSINESS
AND TOURISM PROGRAM AT YALA RAJABHAT UNIVERSITY

มะซมดี สะอะ

Masamdi Saa

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

Corresponding author E-mail: masamdi.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยวที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการพัฒนาทักษะการแปล ก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับเพื่อพัฒนาความสามารถในการแปลภาษาอาหรับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 24 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ จำนวน 8 ชุด 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแปลภาษาอาหรับ 3) แบบสอบถามถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ สถิติที่ใช้ในการในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับมีค่าเท่ากับ 77.24/78.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ความสามารถแปลภาษาอาหรับหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แบบฝึกพัฒนาทักษะการแปลที่ได้รับจากการวิจัยนี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้สอนในการพัฒนาทักษะด้านการแปลของนักศึกษาซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลขั้นสูงของนักศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ, ความสามารถในการแปล, ผลปฏิบัติของนักศึกษา

Abstract

The research aims to 1) Develop and evaluate the effectiveness of Arabic translation skill exercises to meet the 75/75 standard criteria, 2) Compare the Arabic translation ability of students enrolled in the Arabic for Health Business and Tourism Program before and after using the

*Received March 9, 2025; Revised April 25, 2025; Accepted April 30, 2025



researchers-developed Arabic translation exercises in the course “Development of Translation Skills” and 3) Examine students’ satisfaction with learning through the use of these exercises to enhance their Arabic translation skills. This study is experimental research and sample group consisted of 24 students enrolled in the second semester of the 2023 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included: 1) Eight sets of Arabic translation skill exercises, 2) an Arabic Translation proficiency test, and 3) A student satisfaction questionnaire using a five-point rating scale. Data analysis standard deviation, and t-test. The finding revealed that, 1) The effectiveness of the Arabic translation skill exercises was 77.24/78.33, meeting the established criteria, 2) Students’ Arabic translation ability after using the exercises was significance higher than before at the .05 level; and 3) Overall, students expressed a high of satisfaction with the exercises. The translation skill exercises developed from this research serve as a valuable tool for instructors in enhancing students’ translation skills, which can be adapted for teaching and further improving students’ academic translation proficiency.

Keywords: Arabic Translation Exercises, Translation Proficiency, Student Performance

บทนำ

การแปลถือเป็นทักษะสำคัญของโลกยุคสมัยซึ่งไร้พรมแดนกันระหว่างกันของผู้คน ยุคแห่งเทคโนโลยี การสื่อสารที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงคนและสังคมเข้าด้วยกัน การติดต่อปฏิสัมพันธ์ผ่านการสื่อสารด้วยภาษาที่เป็นที่เข้าใจกัน ความต้องการด้านทักษะการแปลจึงเพิ่มขึ้นในยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน (Almutawa, F. & Izwaini, S., 2015) การแปลภาษาจึงมีความสำคัญอย่างมากในยุคสมัยนี้ การแปลมีบทบาทสำคัญถือเป็นเครื่องมือ การสื่อสารของแต่ละชนชาติ ทักษะการแปลถือเป็นทักษะที่จำเป็นในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจระหว่างกัน (Ross, N. J., 2000) การแปลเป็นการสื่อสารแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ด้วยกระบวนการการแปลภาษาจึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกัน ดังนั้น บริบทวัฒนธรรมจึงแฝงอยู่ในตัวหนังสือ ด้วยเหตุนี้ การแปลจึงต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับเมื่อถ่ายทอดสู่ภาษาปลายทาง ถึงแม้ว่าการร้อยเรียงตัวอักษรและประโยคของอีกภาษาหนึ่งผู้แปลก็ต้องคงไว้ ซึ่งวัฒนธรรมเดิมของภาษาต้นฉบับ ผู้แปลจึงเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการการแปลจึงต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทวิภาษาเป็นอย่างดีเพื่อการแปลถ่ายทอดความได้ครบสมบูรณ์ของภาษาต้นทางและปลายทาง (รัชนิโรจน์ กุลธำรง, 2552) ผู้แปลต้องความเข้าใจโครงสร้างภาษา ไวยากรณ์ ความหมายของคำ บริบทการใช้ภาษาและวัฒนธรรมที่แฝงไว้ภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง เพื่องานแปลจะเป็นการแปลตรงกับใจความเดิมความต้องการของผู้เขียนในภาษาต้นทาง รวมถึงสามารถใช้คำที่มีหลายระดับถ่ายทอดออกสู่ภาษาปลายทางได้เป็นอย่างดี (เตือนจิตต์ จิตต์อารี, 2553)

จากการสอนรายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอาหรับ นักศึกษาขาดทักษะด้านการแปลและขาดความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างภาษาอาหรับ ขาดความรู้ความเข้าใจคำศัพท์ภาษาอาหรับที่มีหลายนัยความหมาย ระดับความหมาย คำกริยา ไม่สามารถผันคำให้สอดคล้องกับพจน์ กาลและเพศของประธานในประโยคหรือคำได้อย่างถูกต้องและไม่สามารถใช้กริยากรรมกริยา อกรรมกริยา ตลอดจนใช้สรรพนามไม่สอดคล้องกับประธานของประโยค ตลอดจนการร้อยเรียงประโยคยังผิดพลาดไวยากรณ์ภาษาอาหรับ จากปัญหาดังกล่าวทำให้การแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอาหรับของนักศึกษาไม่ถูกต้อง บางครั้งมีการใช้คำศัพท์ไม่ตรงกับบริบทและวัฒนธรรมคนอาหรับ การแปลจึงขาดความถูกต้องและใจความไม่เป็นที่เข้าใจตามความมุ่งหมายของภาษาต้นทางที่ต้องการสื่อและการเรียบเรียง

ประโยคที่ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างประโยคภาษาอาหรับ การที่ผู้เรียนขาดความเข้าใจในโครงสร้างภาษาปลายทาง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างภาษาต้นทางกับปลายทางทำให้ผู้แปลเกิดข้อผิดพลาดในการแปลทั้งโครงสร้างภาษา การใช้คำศัพท์ผิดความหมาย เรียบเรียงประโยคผิดหลักไวยากรณ์ (ผ่องศรี ลือพร้อมชัย, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อิสริยาภรณ์ ทองทับ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการแปลคำที่มีความหมายหลายนัยของนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า นักศึกษามีการแปลและใช้ความหมายของคำไม่ถูกต้อง ขาดลีลาการใช้ภาษา ร้อยเรียงประโยคผิดหลักไวยากรณ์ (อิสริยาภรณ์ ทองทับ และคณะ, 2567)

จากการสอนรายวิชาพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับผู้เรียนไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านการใช้คำศัพท์และใช้โครงสร้างประโยคไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถแปลและร้อยเรียงประโยคภาษาอาหรับได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสาเหตุเกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้คำศัพท์และร้อยเรียงประโยคตามโครงสร้างภาษาอาหรับในการแปลประโยคภาษาไทยเป็นภาษาอาหรับ จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในบทบาทอาจารย์ผู้สอนจึงมีความมุ่งมั่นและสนใจที่จะพัฒนาความสามารถของนักศึกษาในการแปลจากภาษาไทยเป็นอาหรับ จึงได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาต่างประเทศ พบว่าการใช้แบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิผลกับผู้เรียน เพราะผู้เรียนได้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติจึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และเกิดความสนุกสนานในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถแปลประโยคภาษาไทยเป็นภาษาอาหรับ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแบบฝึกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของนักศึกษาในการแปลจากภาษาไทยเป็นอาหรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75
2. เปรียบเทียบความสามารถในการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หลังการใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 24 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอาหรับ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษาและการสอนอิสลามศึกษา จำนวน 1 คน มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์



และผู้เชี่ยวชาญที่สำเร็จการศึกษาปริญญาโท เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอาหรับ มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประโยคภาษาไทยและภาษาอาหรับ

2.1.1 ศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอาหรับ เพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว ฉบับปรับปรุงปี 2564

2.1.2 วิเคราะห์เนื้อหา ผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาเพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน

2.1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประโยคภาษาไทยและภาษาอาหรับ จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 16 ชั่วโมง ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน กริยา กรรม จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน กริยา กรรมตรง กรรมรอง จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา กรรม จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา ขยายกริยา กรรม จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา ขยายกริยา กรรม ขยายกรรม จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา ขยายกริยา กรรม ขยายกรรม คำบุพบท คำนาม จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา ขยายกริยา กรรม ขยายกรรม คำบุพบท คำเชื่อม คำนาม จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 ประโยค ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา ขยายกริยา กรรม ขยายกรรม คำบุพบท คำเชื่อม คำนาม คำบุพบทบอกเวลา จำนวนเวลาเรียน 2 ชั่วโมง

2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินค่า IOC ซึ่งผลของการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.97

2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 สัปดาห์

2.2 แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

2.2.1 ศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 กำหนดเนื้อหาและสร้างแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ จำนวน 8 แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ เรื่อง ประโยคภาษาไทย ที่ประกอบด้วย ประธาน ขยายประธาน กริยา ขยายกริยา กรรม ขยายกรรม คำบุพบท คำเชื่อม คำนาม คำบุพบทบอกเวลา

2.2.3 สร้างแบบประเมินแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ จำนวน 8 ชุด ชุดละ 5 ข้อ

2.2.4 นำแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับและแบบประเมินคุณภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่า IOC ซึ่งผลของการหาคุณภาพของแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับโดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.93

2.2.5 นำแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 แบบทดสอบวัดการแปลภาษาอาหรับ

2.3.1 ศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการสร้างแบบประเมินความสามารถการแปลภาษาอาหรับจากแนวคิดของ (Mirdef, Al Qasyoti, 2023)

2.3.2 ศึกษาและวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาและผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาเพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบ

2.3.3 สร้างเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแปลภาษาอาหรับโดยมีการปรับแก้จากแนวคิด (Mirdef, Al Qasyoti, 2023)

2.3.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแปลภาษาอาหรับให้ครอบคลุมเนื้อหา คำอธิบายรายวิชาและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่งเป็นแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน จำนวน 8 ข้อ

2.3.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแปลภาษาอาหรับเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) พบว่าแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.88

2.3.6 นำแบบประเมินทักษะการทดลองไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 24 คน

2.4.1 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจและการพัฒนาข้อคำถามแบบปลายปิด (อารีย์ วชิรวรการ, 2542) โดยมีลักษณะเป็นมาตราวัด 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

2.4.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยแบบประเมินความพึงพอใจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 5 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งหมด 15 ข้อ นำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาความชัดเจนความครอบคลุมของข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ผลการหาคุณภาพ พบว่า ค่า IOC มีค่าเท่ากับ 0.90

2.4.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 24 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 วันที่ 22 ธันวาคม 2566 ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแปลภาษาอาหรับ จำนวน 8 ข้อ

3.2 วันที่ 7 มกราคม ถึง 23 กุมภาพันธ์ 2567 ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

3.3. วันที่ 1 มีนาคม 2567 ให้ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแปลภาษาอาหรับ จำนวน 8 ข้อ และทำแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

3.4 นำคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบความสามารถในการแปลภาษาอาหรับ และคะแนนทักษะที่ได้จากการทำแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับในแต่ละแผนการเรียนรู้ทั้งหมด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากค่าร้อยละของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียนของแบบฝึกทักษะ



การแปลภาษาอาหรับที่มีต่อการพัฒนาทักษะการแปลภาษาอาหรับของนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (E1) กับค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการแปลภาษาอาหรับ (E2) มาหาค่าเฉลี่ย

4.2.การเปรียบเทียบความสามารถในการแปลภาษาอาหรับก่อนและหลังเรียนโดยแบบฝึกทักษะ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าที (t-test) แบบกลุ่มไม่อิสระ

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับสามารถแสดงผลการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับได้ตามตาราง

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ประสิทธิภาพ
การทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน (E1)	24	80	61.79	5.66	77.24
การทำแบบทดสอบหลังเรียน (E2)	24	40	31.33	2.76	78.33

จากตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 77.24 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียนถูกต้องมีค่าเท่ากับ 78.33 แสดงว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับมีค่าเท่ากับ 77.24/78.33 เมื่อเทียบตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 ปรากฏว่าแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาความสามารถในการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ และการสื่อสารภาษาอาหรับโดยแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับมีคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่าระดับ .05 ส่วนผลการประเมินระดับความสามารถในการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับและการสื่อสารภาษาอาหรับได้ผลคะแนนเปรียบเทียบระดับความสามารถตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถทางการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับและการสื่อสารภาษาอาหรับก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

ผลการเรียนรู้การใช้แบบฝึกทักษะ	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
ก่อนการใช้แบบฝึกทักษะ	24	40	27.25	2.69	16.49	0.00*
หลังการใช้แบบฝึกทักษะ	24	40	31.33	2.76		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.000 < 0.05$)

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการแปลภาษาอาหรับด้วยแบบฝึกทักษะการแปลสำหรับนักศึกษา รายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนมีผล ($\bar{X}$ = 31.33, S.D. = 2.76) สูงกว่าผลการเรียนรู้ก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 27.25, S.D. = 2.69)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของรายวิชาการพัฒนาทักษะภาษาอาหรับ ที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ ผู้วิจัยให้นักเรียน จำนวน 24 คน ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มี ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ ในด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งหมด จำนวน 15 ข้อ จากนั้นนำค่าระดับที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D) ซึ่งผลวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ

รายการ	$\bar{X}$	S. D	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.71	0.55	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	0.71	มาก
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.68	0.58	มาก
รวม	4.63	0.61	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับในภาพ รวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อด้านเนื้อหา มากที่สุดเป็นลำดับแรก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 รองลงมานักศึกษาพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.68 และพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการพัฒนาแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและ การสื่อสารภาษาอาหรับ พบว่า

1. การพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน 75/75 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ มีค่าเท่ากับ 77.24/78.33 ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจมีเหตุผล ดังนี้

การที่ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับมีประสิทธิภาพดีตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากแบบฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะที่ผู้วิจัยได้ ออกแบบขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ของเนื้อหาจากง่ายไปหายาก จึงทำให้ผู้เรียนสามารถแปลความได้ ซึ่งผล การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังโดยใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับมีคะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 27.25 คะแนน และ 31.33 คะแนน ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ค่าประสิทธิภาพตัว หลังสูงกว่าค่าประสิทธิภาพตัวแรกและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการทำ แบบทดสอบหลังเรียนเป็นการทดสอบการแปลภาษาอาหรับที่มีลักษณะเป็นแบบทดสอบเดียวกันกับแบบทดสอบ ก่อนเรียน และนอกจากนี้ ผู้เรียนมีประสบการณ์นำทักษะการแปลที่เรียนและฝึกฝนจากแบบฝึกแต่ละครั้งไป ประยุกต์ใช้ในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแปลหลังเรียน จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการนำ ทักษะดังกล่าวมาใช้ในการทำแบบทดสอบหลังเรียนมากขึ้น ซึ่งความชำนาญและพัฒนาการด้านการแปลเกิดจาก



ประสบการณ์การนำทักษะมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินตจุฑา สนปี และทำรังลักษณ์ เอื้อนครินทร์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียง โฟนิิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองพระ จังหวัดพิจิตร พบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะมีเกณฑ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าเท่ากับ 83.26/80.25 ซึ่งแบบฝึกทักษะเหมาะสมกับผู้เรียน ไม่ยากไม่ง่ายจนเกินไป และคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ (จินตจุฑา สนปี และทำรังลักษณ์ เอื้อนครินทร์, 2566) สอดคล้องกับถวัลย์ มาศจรัส ว่าความชำนาญเกิดขึ้นจากการฝึกฝนและกระทำซ้ำ ๆ ซึ่งการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน จะทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ติดนานและคงทน และมีความคล่องแคล่วและสามารถทำสิ่งนั้นได้ดี (ถวัลย์ มาศจรัส, 2550) ความชำนาญเกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติทำซ้ำ ๆ จนเกิดความคล่องซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล, รุ่งภัสสรณ์ ศรีธาธานพัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า แบบฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ มีค่าเท่ากับ 77.15/79.58 ซึ่งแบบฝึกทักษะการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้และนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นหลังจากใช้แบบฝึกทักษะ (รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล และรุ่งภัสสรณ์ ศรีธาธานพัฒน์, 2564)

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการแปลภาษาอาหรับสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแปลภาษาอาหรับของนักศึกษา หลังการใช้แบบฝึกการแปลภาษาอาหรับสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่าระดับ 0.05 การนำเสนอเนื้อหาบทเรียนและแบบฝึกเป็นไปตามลำดับขั้นตอนทั้งนี้เพราะผู้เรียนยังได้มีการฝึกฝนการแปลภาษาอาหรับเป็นลำดับขั้นจากง่ายไปยากและซับซ้อนจนครบทั้ง 8 บทเรียน การกระทำซ้ำ ๆ ดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคย อีกทั้งกระบวนการสร้างแบบฝึกมีการนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และฝึกฝนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งนำเสนอประโยคเบื้องต้นที่ง่ายและไม่ซับซ้อนต่อผู้เรียนอย่างเป็นระบบตามโครงสร้างภาษา ตลอดจนมีการใช้คำศัพท์ที่ง่ายและแพร่หลายในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนและสามารถทำแบบฝึกทักษะการแปลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถฝึกฝนทำซ้ำ ๆ ได้และสามารถปรับเปลี่ยนคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันได้ เป็นเหตุทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางการแปลภาษาอาหรับอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ ความหมาย และการร้อยเรียงประโยคได้ถูกต้องตามโครงสร้างประโยคภาษาอาหรับ ทั้งนี้ ผู้เรียนเลือกใช้คำศัพท์ได้อย่างหลากหลายถูกต้องตามความหมาย บริบทภาษาและเรียบเรียงประโยคได้ถูกหลักไวยากรณ์ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hamdiah Hamdiah. et al. ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการแปลจากภาษาอาหรับเป็นภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งรัฐออร์อนีรี บันดาร์ อาเจห์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งการฝึกฝนในการแปลช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการแปลของนักศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นและการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (Hamdiah Hamdiah. et al., 2024)

3. ความพึงพอใจของนักศึกษารายวิชาการพัฒนาทักษะการแปล สาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาหลังการใช้แบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแบบฝึกการแปลภาษาอาหรับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ มีค่าระดับความพึงพอใจค่าเฉลี่ยรวม 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 โดยด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายผลดังนี้ 3.1 ด้านเนื้อหา โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจในด้านเนื้อหามากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 โดยมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหา ก็คือ ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสม

กับระดับความสามารถของผู้เรียนซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้มากโดยใช้แบบฝึกทักษะอย่างมาก อาจเป็นเพราะเนื้อหาที่เรียนมีความยากง่ายเหมาะสมกับความรู้ด้านคำศัพท์ ความหมายของคำ วลีและประโยคภาษาอาหรับและความสามารถของนักศึกษาในการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอาหรับซึ่งชุดฝึกทักษะการแปลภาษาช่วยให้นักศึกษามีทักษะและแปลได้จึงมีความพึงพอใจสูงกว่าด้านอื่น การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีแบบฝึกทักษะช่วยทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด นักศึกษามีความพึงพอใจเนื่องจากสามารถฝึกฝนและทบทวนเนื้อหาในเวลาเรียนได้ ตรวจสอบความถูกต้องของตนเองจากการทำแบบฝึกทักษะ พร้อมทั้งทราบผลการพัฒนาของตนเอง สอดคล้องกับวิจัยของ สุลัยญา หะยีหามะ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า มีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 (สุลัยญา หะยีหามะ และคณะ , 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤเดช สุริยะวงศ์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning) เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญมากซึ่งด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 (นฤเดช สุริยะวงศ์ และคณะ , 2568)

สืบเนื่องจากประสบการณ์สอนรายวิชาการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารภาษาอาหรับ พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาข้างต้นยังไม่ได้รับการแก้ไขจึงพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยแบบฝึกทักษะการแปล ผลจากการวิจัยมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งช่วยให้ผู้สอนเข้าใจวิธีการสอนการแปลภาษาและสามารถนำไปใช้กับเนื้อหาที่ซับซ้อนในระดับที่สูงขึ้นและนักศึกษามีพัฒนาการด้านการแปลดีขึ้น แบบฝึกพัฒนาทักษะการแปลที่ได้รับจากการวิจัยถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้สอนในการพัฒนาทักษะของนักศึกษาซึ่งสามารถนำไปใช้กับรายวิชาการแปลภาษาต่าง ๆ ทั้งนี้สามารถต่อยอดด้วยพัฒนาเป็นตำราหรือหนังสือการเรียนการสอนในอนาคตได้ และมหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือพื้นที่อื่นที่เปิดการเรียนการสอนภาษาอาหรับควรนำรูปแบบวิธีการสอนเช่นนี้ไปปรับใช้กับการเรียนการสอนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแปลภาษาอาหรับด้วยแบบฝึกทักษะสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอาหรับเพื่อธุรกิจสุขภาพและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พบว่า 1) ประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับมีค่าเท่ากับ 77.24/78.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ความสามารถแปลภาษาอาหรับหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการแปลภาษาอาหรับในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แบบฝึกพัฒนาทักษะการแปลจากการวิจัยนี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้สอนในการพัฒนาทักษะของนักศึกษาซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้ 1) ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนทักษะการแปลภาษาอาหรับด้วยการพัฒนาแบบฝึกขึ้นมาเองเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกหัดเสริมทักษะการแปลภาษาอาหรับในรายวิชาการแปลขั้นสูง 2) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกหัดเสริมทักษะการแปลภาษาอาหรับแบบกลุ่ม



เอกสารอ้างอิง

- จินต์จุฑา สนปี และทำรงค์ลักษณ์ เอื้อนครินทร์. (2566). การพัฒนาความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงโฟนิิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองพระ จังหวัดพิจิตร. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(2), 151-162.
- เดือนจิตต์ จิตต์อารี. (2553). แปลให้เป็นแล้วเก่ง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ ชุดนวัตกรรมการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นฤเดช สุริยะวงศ์ และคณะ. (2568). การใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning) เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 19(1), 1-24.
- ผ่องศรี ลือพร้อมชัย. (2560). การแปลให้เก่ง คู่มือนักแปลมืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด.
- รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล และรุ่งภัสสรณ์ ศรีธาธณพัฒน์. (2564). การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต. วารสารบัณฑิตแสงโคกคำ, 6(2), 227-239.
- รัชนิโรจน์ กุลธารัง. (2552). ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลัญญา หะยี่หามะ และคณะ. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 32(3), 176-186.
- อารีย์ วชิรวรการ. (2542). การวัดผลและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อิสริยาภรณ์ ทองทับ และคณะ. (2567). ปัญหาการแปลคำที่มีความหมายหลายนัยของนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ. วารสารภาษาปริทัศน์, 39(2567), 23-45.
- Almutawa, F. & Izwaini, S. (2015). Machine Translation in the Arab World: Saudi Arabia as a Case Study. *Journal of translation and Technical Communication Research*, 8(2), 382-414.
- Hamdiah Hamdiah. et al. (2024). Development of translate skill from Arabic texts into Indonesian for students at the State Islamic University (UIN) Ar-Raniry Banda Aceh. *Jurnal Ilmu Bahasa Arab dan Pembelajarannya*, 14(1), 22-29.
- Mirdef, Al Qasyoti. (2023). Al I'tilaa' Al ma' refi' Muqabil Al makhzoon Al lughawie. Riyadh: GCC Centre for translation, Arabisation and Promotion of Arabic.
- Ross, N. J. (2000). Interference and intervention: Using Translation in the EFL Classroom. *Modern English Teacher*, 9(3), 61-66.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย*

FACTORS INFLUENCING THE PURCHASING DECISION OF ACCOUNTING SOFTWARE PACKAGES OF ACCOUNTING FIRMS REGISTERED IN THAILAND

เพชรรัตน์ ฝาภูมิมา*, เบญจวรรณ ลิ้เจริญ, เตือนใจ แสงทอง

Petcharat Papoomma*, Benjawan Leecharoen, Thaunjai Sangthong

คณะกรรมการจัดการธุรกิจและการเงิน มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business and Finance Management, Rattana Bandit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ppapomma@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ได้อย่างเหมาะสมกับธุรกิจ ผลจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย ได้แก่ 1) ปัจจัยภาพลักษณ์ขององค์กร เป็นการรับรู้ที่ลูกค้ามีต่อองค์กร ประกอบด้วย เอกลักษณ์องค์กร ชื่อเสียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการติดต่อระหว่างบุคคล 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมขององค์กร ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการ บุคคล และลักษณะทางกายภาพ 3) ปัจจัยคุณสมบัติของโปรแกรม เป็นชุดของคุณลักษณะและความสามารถ ประกอบด้วย การใช้งาน ความน่าเชื่อถือ ประโยชน์ใช้สอย การบำรุงรักษา และด้านความปลอดภัย และ 4) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี เป็นกระบวนการที่ผู้ใช้อยอมรับและนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อประโยชน์ ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน พฤติกรรมของผู้ใช้ และการใช้งานจริง ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย ห้าด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ปัญหา ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ เพื่อประโยชน์ขององค์กร ซึ่งการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่สำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญในการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี และพัฒนาระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการมากยิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี, เทคโนโลยี

Abstract

This article aims to review the literature related to factors influencing the purchasing decision of accounting software packages of accounting firms registered in Thailand as a guideline for making



decisions to purchase accounting software packages appropriate for the business. The results of the literature review found that the factors affecting the decision to purchase accounting software packages of accounting firms registered in Thailand are: 1) Organizational image factors, which are the perception that customers have of the organization, consisting of corporate Identity, reputation, physical Environment, and contact Personal, 2) Marketing mix factors (7Ps), which include Product, Price, Place, Promotions, Process, People, and Physical Evidence, 3) Program attribute factors, which are a set of characteristics and capabilities, consisting of usability, reliability, utility, maintenance, and safety. 4) Technology acceptance factors, which are the process by which users accept and use new technologies for their benefits, consisting of perceived benefits, perceived ease of use, attitudes toward use, user behavior, and actual use, which will affect the decision to purchase accounting software packages of accounting firms registered in Thailand in five dimensions: problem perception, knowledge seeking, alternative evaluation, purchase decision, and post-purchase behavior, for the benefit of the organization. The decision to purchase accounting software packages is considered an important factor. At accounting firms registered in Thailand, it is important to consider purchasing ready-made accounting software and develop more efficient accounting systems to further increase the value of the business.

Keywords: Purchasing Decision, Accounting Software Packages, Technology

บทนำ

ในปัจจุบันการจัดทำบัญชีขององค์กรมีบทบาทที่สำคัญมาก โดยในอดีตการทำบัญชี จะทำด้วยระบบมือ และใช้เวลาในการทำบัญชีค่อนข้างนาน ซึ่งความรวดเร็วในการตัดสินใจข้อมูลซ้ำ รวมถึงความผิดพลาด ที่เกิดขึ้นของข้อมูล ดังนั้น ในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการแข่งขันที่สูงและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรโดยส่วนใหญ่ จึงมีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีเข้ามาช่วยในการจัดทำบัญชี เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลทางการเงินและการจัดทำรายงานการเงินสำหรับองค์กร และโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี (Accounting software packages) เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบริหารข้อมูลของฝ่ายบริหาร สนับสนุนสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจข้อมูลที่เร็วมากขึ้น การประมวลผลข้อมูลทางบัญชีและการเงินได้รวดเร็ว ช่วยให้การวางแผนการบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเสนอรายงานเกี่ยวกับรายการค้าที่เกิดขึ้น และประโยชน์ในด้านการจัดเก็บและเรียกใช้ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ประหยัดเวลา ลดต้นทุนด้านเอกสาร สามารถปรับแต่งให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานได้ตามการใช้งาน

แม้ว่าโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีเป็นเครื่องมือที่สำคัญ แต่ก็ยังคงพบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ ความซับซ้อนในการใช้งาน บางโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี อาจมีระบบและวิธีการที่ซับซ้อน ทำให้ผู้ใช้งานต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และเข้าใจการใช้งานอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถใช้งานโปรแกรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพการปรับแต่งและการปรับกำหนด บางองค์กรอาจมีความต้องการพิเศษหรือแตกต่างจากโครงสร้างและการทำงานของโปรแกรมสำเร็จรูป ทำให้ต้องมีการปรับกำหนดเพื่อให้โปรแกรมสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรความเข้ากันได้กับระบบอื่น บางกรณีองค์กรอาจมีการใช้ระบบอื่น ๆ เช่นระบบบัญชีหลัก ระบบซื้อ-ขาย หรือระบบบริหารจัดการคลังสินค้า โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีบางตัวอาจต้องมีการปรับแต่งหรือการรวมระบบกับระบบอื่นเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรอบรู้ในกฎหมายและการบัญชีท้องถิ่น การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีในประเทศไทยต้องมีความรู้และคำนึงถึงกฎหมายและหลักการ อย่างไรก็ตาม การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี

ในสำนักงานบัญชีอาจมีความหลากหลาย ตามลักษณะธุรกิจของแต่ละองค์กรให้เหมาะสมกับความต้องการและขนาดขององค์กรอีกด้วย (ไทยเบส, 2567)

สำหรับสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญขององค์กรที่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการการเงินและข้อมูลทางการเงินขององค์กร เพื่อการตัดสินใจในทางธุรกิจ การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ การติดตามประสิทธิภาพของธุรกิจ การสร้างงานทางการเงิน รวมถึงความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ โดยมีโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพื่อใช้ในการรับงานทำบัญชี ยื่นภาษี และปิดงบการเงินให้องค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและสร้างรายได้ให้กับสำนักงานบัญชีได้มากยิ่งขึ้น โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่เลือกซื้อควรเป็นโปรแกรมที่เข้ากันได้กับกฎหมายและข้อกำหนด ทั้งนี้ โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีช่วยให้สำนักงานบัญชีทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (นรินทร์ทอง, 2567) จากความสำคัญของโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีส่งผลให้การตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย ด้วยเหตุผล ดังนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย ได้แก่ 1) ภาพลักษณ์ขององค์กร เป็นปัจจัยแรกที่พิจารณา ซึ่งประกอบด้วยเอกลักษณ์องค์กร ชื่อเสียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการติดต่อระหว่างบุคคล เอกลักษณ์องค์กรที่ชัดเจนทำให้ลูกค้าสามารถจดจำและแยกแยะองค์กรได้ง่าย เพิ่มความเชื่อมั่นในองค์กรและผลิตภัณฑ์ ชื่อเสียงที่ดีช่วยส่งเสริมความไว้วางใจและการยอมรับในผลิตภัณฑ์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี เช่น องค์กร ที่สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยจะสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ในขณะที่การติดต่อระหว่างบุคคล ที่มีประสิทธิภาพและการบริการลูกค้าที่ดี จะทำให้ลูกค้ารู้สึกมั่นใจและเลือกใช้บริการ (Smith, R. & Doe, J., 2024) 2) ส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งครอบคลุมผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการ บุคคล และลักษณะทางกายภาพ ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้ามีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ ราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงได้ง่าย และสะดวกส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า การส่งเสริมการตลาด ที่มีประสิทธิภาพช่วยกระตุ้นความสนใจและการตัดสินใจซื้อ ความสามารถและความเป็นมิตรของพนักงานในการให้คำแนะนำและบริการลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ กระบวนการให้บริการของผู้จำหน่ายที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสร้างความประทับใจต่อลูกค้า (Baumgartner, H. & Pieters, R., 2023); (Digdowiseiso, K. & Sari, Y.K., 2024) 3) คุณสมบัติของโปรแกรม ประกอบด้วย ด้านการใช้งาน ความน่าเชื่อถือ ประโยชน์ใช้สอย การบำรุงรักษา และความปลอดภัย โปรแกรมที่มีฟังก์ชันครบถ้วนและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีมีโอกาส ในการถูกเลือกสูง โปรแกรมที่ทำงานได้เสถียรและน่าเชื่อถือช่วยให้ลูกค้ามั่นใจในการใช้งาน การใช้งานง่ายและไม่ซับซ้อนทำให้ลูกค้าพึงพอใจ และตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น โปรแกรมที่สามารถบำรุงรักษา และอัปเดต ได้ง่ายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ความปลอดภัยของข้อมูลยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ลูกค้ามั่นใจ ในการใช้งาน (Ibrahim, N. & colleagues, 2022); (Alkhatib, E. & Al-Tahat, M. D., 2022) และ 4) การยอมรับเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสุดท้ายที่พิจารณา ซึ่งรวมถึงการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน พฤติกรรมของผู้ใช้ และการใช้งานจริง ลูกค้าจะเลือกซื้อโปรแกรมหากเห็นว่าโปรแกรมนั้นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้จริง การรับรู้ว่าโปรแกรมใช้งานง่ายช่วยลดความกังวลและความยุ่งยากในการปรับตัว ทศนคติที่ดีต่อการใช้โปรแกรมมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ พฤติกรรม การใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้งานในปัจจุบันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรม การทดลองใช้งานจริงช่วยให้ลูกค้าตัดสินใจได้ง่ายขึ้นเมื่อได้สัมผัสกับคุณสมบัติและประโยชน์ของโปรแกรม (Khassawneh, O. & Lutfi, A., 2023)



ดังนั้น บทความนี้จึงนำเสนอปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย สรุปได้ว่าทั้งสี่ปัจจัยหลักที่กล่าวมาข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย ในการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีให้เหมาะสมต่อธุรกิจ หรือปรับปรุงระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

การตัดสินใจซื้อ คือ กระบวนการที่ผู้บริโภคจะพิจารณาและเลือกซื้อสินค้า หรือบริการที่ตอบสนองในความต้องการหรือแก้ไขปัญหของตนเอง โดยพิจารณาจากข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมทางการตลาด และแรงจูงใจจากปัจจัยภายนอก แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเข้าใจว่าเหตุใดผู้บริโภคจึงเลือกซื้อสินค้าหรือบริการหนึ่งแทนที่จะเลือกอีกแบบ กระบวนการตัดสินใจซื้อแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงปัญหา ผู้บริโภคทราบว่าตนเองมีความต้องการหรือปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการหาสินค้าหรือบริการเพื่อแก้ปัญหานั้น 2) การค้นหาข้อมูล เมื่อรู้ถึงความต้องการ ผู้บริโภคจะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ ทั้งจากแหล่งข้อมูลภายใน และภายนอก 3) การประเมินทางเลือก ผู้บริโภคจะนำข้อมูลที่รวบรวมมาเปรียบเทียบและประเมินสินค้าหรือบริการต่าง ๆ เพื่อเลือกสิ่งที่เหมาะกับความต้องการและคุ้มค่าที่สุด 4) การตัดสินใจซื้อ หลังจากพิจารณาทางเลือกแล้ว ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด กระบวนการนี้อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น โปรโมชั่น ราคา หรือคำแนะนำจากผู้อื่น 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ หลังจากการซื้อ ผู้บริโภคจะประเมินความพึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการ หากพอใจจะส่งผลต่อการซื้อซ้ำหรือแนะนำผู้อื่น แต่หากไม่พอใจอาจส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของแบรนด์ (Kotler, P. & Keller, K. L., 2020)

นพสร ทานะชัน ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจซื้อ หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า โดยเริ่มจากการรับรู้ความต้องการของตนเอง นำไปสู่การค้นหาข้อมูล เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม หลังจากนั้นจะมีการประเมินทางเลือก ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ และในบางกรณีอาจได้รับอิทธิพลจากความเสี่ยงที่ผู้บริโภครับรู้ได้ (นพสร ทานะชัน, 2564)

Kotler P. & Keller K. กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ในการตัดสินใจซื้อ คือ การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และความรู้สึกภายหลังการซื้อ และกระบวนการตัดสินใจมี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (Kotler P. & Keller K., 2022)

1. การรู้ถึงความต้องการจำเป็นหรือต้องการในสินค้าหรือบริการ เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้น ภายในของผู้บริโภคเองว่าตนเองมีความรู้ถึงความต้องการหรือความจำเป็นที่จะต้อง การบริโภคสินค้าหรือบริการนั้น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ อาจมีสิ่งกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการ หรือความจำเป็นด้วยเช่นกัน

2. การแสวงหาข้อมูล ซึ่งภายหลังจากที่ผู้บริโภคเกิดความต้องการ หรือความจำเป็นในสินค้าหรือบริการนั้น ๆ แล้ว ผู้บริโภคจะทำการค้นหาข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคอาจค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง เช่น การอ่านหนังสือ การสอบถาม หรือการขอคำแนะนำจากบุคคลอื่น การหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต การอ่านข้อความที่กล่าวถึงสินค้า หรือบริการในเว็บบล็อก เป็นต้น

3. การประเมินทางเลือก หลังจากผู้บริโภคค้นหาข้อมูลแล้ว ขั้นตอนต่อมาผู้บริโภค จะทำการประเมินทางเลือกเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยระหว่างสิ่งสองสิ่งหรือหลายสิ่งทั้งนี้ สิ่ง que ผู้บริโภค มักจะทำการประเมินทางเลือก ได้แก่ ชื่อเสียงของตราสินค้า ราคาของสินค้า คุณภาพของสินค้า ความนิยมของสินค้าหรือบริการ เป็นต้น โดยแนวความคิดพื้นฐานที่ช่วยเหลือในกระบวนการ ประเมินผล พฤติกรรมผู้บริโภคมีหลายประการ

4. การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภค ตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยจะวางแผนซื้อสินค้าว่า จะซื้อเมื่อไหร่ ซื้อที่ไหน ซื้ออย่างไร การซื้อนับได้ว่าเป็นขั้นที่สำคัญ เนื่องจากว่าเป็นขั้นตอนที่สินค้า หรือบริการจะได้ถูกผู้บริโภคนำไปบริโภค ซึ่งในทางการตลาดถือได้ว่าเป็นการประสบความสำเร็จ อย่างหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับองค์กร

5. พฤติกรรมหลังการซื้อ โดยในขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการให้ความสนใจต่อลูกค้า เป็นกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้ามีความรู้สึกที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ องค์กร และตราสินค้า หลังจากมีการซื้อแล้ว ผู้บริโภคจะได้ รับประสบการณ์ในการบริโภค ซึ่งอาจจะได้รับ ความพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ ถ้าพอใจผู้บริโภค จะรับทราบถึงข้อดีต่าง ๆ ของสินค้า ทำให้เกิดการ ซื้อซ้ำได้ หรือมีการแนะนำแก่ลูกค้ารายใหม่ได้ แต่ถ้าไม่พอใจ ผู้บริโภคอาจเลิกซื้อสินค้า ในครั้งต่อไป จนอาจส่งผลเสียต่อเนื่องเกิดการบอกต่อลูกค้า รายอื่น ๆ ได้ ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าน้อยลง ตามไปด้วย สรุปได้ว่า ขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจ ซื้อสินค้า หรือบริการแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน ผู้บริโภคอาจต้องใช้เวลาในการตัดสินใจนาน และต้องการข้อมูลมาก

สรุปได้ว่า การตัดสินใจซื้อ คือ กระบวนการที่ผู้บริโภคพิจารณาเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหา โดยพิจารณาจากข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น ความต้องการส่วนบุคคล การตลาด และแรงจูงใจจากสิ่งรอบตัว กระบวนการนี้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงปัญหา 2) การค้นหาข้อมูล 3) การประเมินทางเลือก 4) การตัดสินใจซื้อ และ 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ โดยแต่ละขั้นตอนมีอิทธิพลต่อกันและสามารถส่งผลต่อความพึงพอใจหรือไม่พอใจของผู้บริโภค ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำหรือการแนะนำผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ องค์กรสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้วางแผนกลยุทธ์การตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์ขององค์กร

Sulina Zebua & Rindang Widuri ได้ให้ความหมาย ภาพลักษณ์องค์กร ว่าเป็นการรับรู้โดยรวมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับองค์กร ซึ่งเกิดจากความน่าเชื่อถือ ความเป็นมืออาชีพ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ รวมถึงส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบบัญชีคลาวด์ (Sulina Zebua & Rindang Widuri, 2023)

Smith, R. & Doe, J. ได้ให้ความหมาย ภาพลักษณ์องค์กร ว่าเป็นการรับรู้โดยรวมของลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ คุณภาพบริการ และความเป็นมืออาชีพขององค์กร ภาพลักษณ์องค์กรถูกสร้างขึ้นจากประสบการณ์ของลูกค้า การสื่อสารทางการตลาด และการสร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์ที่ดีช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์และบริการ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อหรือเลือกใช้ซอฟต์แวร์บัญชี (Smith, R. & Doe, J., 2024)

LeBlanc, G. & Nguyen, N. สามารถแยกภาพลักษณ์ขององค์กรในธุรกิจให้บริการออกเป็นองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (LeBlanc, G. & Nguyen, N., 1996)

1. เอกลักษณ์ขององค์กร (Corporate Identity) หมายถึง ความเกี่ยวข้องของด้านรูปลักษณะต่าง ๆ ของบริษัท เช่น ชื่อเสียงของบริษัท โลโก้ ราคา การบริการ ระดับคุณภาพของการโฆษณาสามารถสังเกตได้อย่างง่าย ชัดเจน โดยที่สามารถนำมาเปรียบเทียบในแต่ละองค์กรได้ และยังเป็นดัชนี ของพฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ว่า นั่นคือ สิ่งที่สามารถควบคุมได้โดยบริษัท เพราะว่าภาพลักษณ์ขององค์กร คือ ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากใจของลูกค้า ซึ่งเกิดขึ้นด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่ควบคุมโดยบริษัท

2. ชื่อเสียง (Reputation) การให้บริการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งได้รับชื่อเสียง มีกิตติศัพท์ที่สามารถรับประกันได้ ซึ่งได้มาหรือมีการกระทำที่คงที่ตลอดเวลา เช่น ความน่าเชื่อถือในการให้บริการซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จะ



ประเมินคุณภาพในการบริการได้ ชื่อเสียงในการให้บริการขององค์กรจะสร้างขึ้นจนเกิดความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ การแก้ไขปัญหาอันอาจเกิดขึ้นให้กับลูกค้าได้ ซึ่งหมายถึง ระบบการจัดการภายใน อันประกอบด้วย ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กร บุคลิกภาพ พร้อมทั้งด้านบรรยากาศ และการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อระหว่างจุดประสงค์ของบริษัท เป็นภาพลักษณ์สู่ลูกค้ายิ่งไปกว่านั้นบรรยากาศยังเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้พนักงานได้มีแรงจูงใจที่จะให้บริการอย่างมีคุณภาพ

4. การให้บริการ (Service Delivery) คุณภาพของการบริการที่ลูกค้าได้รับ รวมถึงประสบการณ์ที่ดีหรือไม่ดีในการใช้บริการ เช่น การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ความรวดเร็วและความสุภาพของพนักงาน

5. การติดต่อระหว่างบุคคล (Contact Personal) ที่ส่งผ่านบุคลาการขององค์กรในการแสดงออกความเอาใจใส่ ความเป็นมิตร สุภาพ ความสามารถในการปฏิบัติต่อลูกค้า

สรุปได้ว่าภาพลักษณ์ขององค์กรเกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เอกลักษณ์ องค์กร ชื่อเสียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการติดต่อระหว่างบุคคล โดยผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร เอกลักษณ์องค์กรสะท้อนภาพลักษณ์ผ่านชื่อเสียงและการบริการ ชื่อเสียงสร้างความน่าเชื่อถือ สภาพแวดล้อมช่วยสร้างประสบการณ์เชิงบวก การบริการที่มีคุณภาพส่งเสริมความพึงพอใจ และการติดต่อระหว่างบุคคลสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยเพิ่มความไว้วางใจและการยอมรับในตัวองค์กร

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

ปิยะวิทย์ ทิพรส และคณะ ให้ความหมาย ส่วนประสมทางการตลาด Service Marketing Mix เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ใช้หลักการของส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), สถานที่ (Place), การส่งเสริมการขาย (Promotion), กระบวนการ (Process), บุคคล (People) และหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณค่าและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของลูกค้าในธุรกิจบริการ ทั้งนี้ การเลือกเน้นองค์ประกอบใดจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละประเภทธุรกิจ (ปิยะวิทย์ ทิพรส และคณะ, 2567)

Kotler P. & Keller K. ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจ และความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมทางการตลาดจะมีเพียง 4 ตัวแปร เท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมาเมื่อมีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ กระบวนการ (Process) บุคคล (People) และลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้น จึงรวมเรียกได้ว่า เป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps (Kotler P. & Keller K., 2022)

Wirtz, J. & Lovelock, C. ผู้เขียนหนังสือ กลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจหนังสือ "Services Marketing: People, Technology, Strategy" ได้นิยาม กลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix) หมายถึง การจัดการและวางแผนส่วนผสมทางการตลาดที่มีองค์ประกอบ 7 ประการ หรือที่เรียกว่า 7Ps ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่ (Place) การส่งเสริมการขาย (Promotion) กระบวนการ (Process) บุคคล (People) และหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) องค์ประกอบเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างคุณค่า (Value) และตอบสนองความต้องการ (Customer Needs) ของลูกค้าในภาคธุรกิจบริการ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสินค้าทั่วไป รายละเอียดขององค์ประกอบ 7Ps ในธุรกิจบริการ ตามแนวคิดของ Wirtz, J. & Lovelock, C.

เพื่อให้กลยุทธ์การตลาดในธุรกิจบริการมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบทั้ง 7Ps จึงต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของธุรกิจบริการ ดังนี้ (Wirtz, J. & Lovelock, C., 2021)

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) ในธุรกิจบริการ ผลิตภัณฑ์หมายถึงบริการหลักที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า เช่น การขนส่ง การดูแลสุขภาพ หรือการศึกษา นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการบริการเสริมที่ช่วยเพิ่มมูลค่า เช่น การบริการหลังการขาย การช่วยเหลือพิเศษ เป็นต้น

2. ราคา (Price) การตั้งราคาในธุรกิจบริการมีความซับซ้อน เพราะต้องคำนึงถึงต้นทุนที่ไม่จับต้องได้ เช่น ค่าแรงงาน ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ของผู้ให้บริการ การกำหนดราคาต้องสะท้อนคุณค่าและคุณภาพที่ลูกค้ารับรู้ อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่น เช่น การใช้ราคาช่วงเวลาพิเศษ (Peak/Off-peak Pricing) หรือโปรโมชั่น

3. สถานที่ (Place) ธุรกิจบริการต้องเลือกสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการให้บริการ เช่น ท่าเล ที่ตั้ง การเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับบริการออนไลน์ เพื่อขยายการเข้าถึงและเพิ่มความสะดวกให้ลูกค้า

4. การส่งเสริมการขาย (Promotion) การประชาสัมพันธ์บริการเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ ธุรกิจควรใช้สื่อหลากหลาย เช่น โฆษณา การตลาดแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) หรือรีวิวจากลูกค้า รวมถึงการสร้างกิจกรรมหรือโปรโมชั่นพิเศษเพื่อกระตุ้นความสนใจ

5. กระบวนการ (Process) การออกแบบกระบวนการให้บริการที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ และง่ายต่อการใช้งาน ช่วยลดความยุ่งยากให้กับลูกค้า เช่น การใช้ระบบจองคิวออนไลน์หรือระบบชำระเงินอัตโนมัติ กระบวนการที่ราบรื่นยังช่วยสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า

6. บุคคล (People) บุคลากรเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจบริการ เพราะเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรง การคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างความประทับใจและรักษาคุณภาพการให้บริการ

7. หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) แม้บริการจะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่ลูกค้าสามารถประเมินคุณภาพได้จากหลักฐานทางกายภาพ เช่น บรรยากาศในสถานที่ให้บริการความสะอาด เครื่องแบบพนักงาน หรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง ธุรกิจควรใช้หลักฐานทางกายภาพเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดี

สรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์, ราคา, สถานที่, การส่งเสริมการขาย, กระบวนการ, บุคคล และหลักฐานทางกายภาพ ซึ่งเป็นกลยุทธ์เพื่อเพิ่มคุณค่าและตอบสนองความต้องการเฉพาะของลูกค้า โดยเฉพาะในภาคธุรกิจบริการที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากสินค้าทั่วไป แนวคิดนี้เน้นการจัดการแต่ละองค์ประกอบอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและความพึงพอใจแก่ลูกค้า ทั้งในด้านคุณภาพ บรรยากาศ และการบริการที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของโปรแกรม

ณัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล ได้ให้ความหมายของ คุณสมบัติของโปรแกรม ว่าเป็นลักษณะของโปรแกรมที่มีคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้ โดยประกอบด้วย ด้านการใช้งาน ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านบำรุงรักษา และด้านความปลอดภัยคุณสมบัติเหล่านี้ช่วยในการเลือกโปรแกรมบัญชีที่เหมาะสมกับความต้องการขององค์กรและทำให้การตัดสินใจในการเลือกใช้โปรแกรมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล, 2565)

พัชร จันทรวินุตร์ และพรณทิพย์ อย่างกลั่น ได้ให้ความหมายของ คุณสมบัติของโปรแกรมบัญชี หมายถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญที่โปรแกรมบัญชีควรมีเพื่อให้สามารถรองรับการดำเนินงานทางบัญชีของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและสะดวก ซึ่งอาจรวมถึงความสามารถในการคำนวณและประมวลผลข้อมูลทางบัญชีได้อย่าง



ถูกต้อง, ความง่ายในการใช้งาน, ความปลอดภัยของข้อมูล, การสร้างรายงานที่ครบถ้วน และความสามารถในการเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ ภายในองค์กร เป็นต้น (พัชรี จันทรวิสูตร และพรณทิพย์ อย่างกลั่น, 2566)

สุดาวดี อินโท และจิรพงษ์ จันทรังาม ได้ให้ความหมายของ คุณสมบัติของโปรแกรมหมายถึง บริการที่ครอบคลุมถึงการให้ใช้กำลังประมวลผล หน่วยจัดเก็บข้อมูล และระบบออนไลน์ต่าง ๆ จากผู้ให้บริการ เพื่อลดความยุ่งยากในการติดตั้ง ดูแลระบบ ช่วยประหยัดเวลา และลดต้นทุนในการสร้างระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายเอง ซึ่งก็มีทั้งแบบบริการฟรีและแบบเก็บ (สุดาวดี อินโท และจิรพงษ์ จันทรังาม, 2566)

สรุปได้ว่า คุณสมบัติของโปรแกรม หมายถึงลักษณะสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้งานโปรแกรมให้เหมาะกับองค์กร เช่น การใช้งาน ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย และการบำรุงรักษา โปรแกรมบัญชีควรมีความสามารถในการคำนวณ ประมวลผล และสร้างรายงานได้อย่างถูกต้องและสะดวก พร้อมเชื่อมโยงกับระบบอื่นได้ นอกจากนี้ บางโปรแกรมยังให้บริการผ่านระบบออนไลน์ ลดความยุ่งยากในการติดตั้งและดูแลระบบ และช่วยประหยัดต้นทุนทั้งในด้านเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี

ธนากร ศรีสุข ให้ความหมายของการยอมรับเทคโนโลยีว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือองค์กรรับรู้และยอมรับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่จะใช้หรือไม่ใช้เทคโนโลยีที่มีการนำเสนอ โดยการยอมรับเทคโนโลยีจะได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัย เช่น ความสะดวกสบายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้งาน (Perceived Usefulness) เป็นต้น (ธนากร ศรีสุข, 2566)

การยอมรับหรือการตัดสินใจที่จะใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ที่มีส่งผลโดยตรงต่อผู้ใช้โดยการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานและการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานที่มีผลต่อพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยี โดยมี 3 ปัจจัยหลัก คือ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และทัศนคติ ดัดแปลงและประยุกต์มาจากทฤษฎีของการกระทำตามหลักเหตุและผล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจและการพยากรณ์พฤติกรรมของมนุษย์ (Davis, F. D., 1989)

การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) หมายถึง ความมีประโยชน์จะเป็นตัวกำหนดการรับรู้ในระดับบุคคล กล่าวคือ แต่ละคนก็จะรับรู้ได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของเขาได้อย่างไรบ้าง

การรับรู้ความง่าย (Perceived Ease of Use) หมายถึง ความง่ายในการใช้จะเป็นตัวกำหนดการรับรู้ในแง่ของปริมาณหรือความสำเร็จที่จะได้รับว่าตรงกับที่ต้องการหรือไม่ งานจะสำเร็จตรงตามที่คาดไว้หรือไม่

ทัศนคติต่อการใช้ (Attitude Toward Using) หมายถึง ทัศนคติและความสนใจที่จะใช้ระบบพฤติกรรม

ความตั้งใจที่จะใช้ (Behavior Intention to Use) หมายถึง พฤติกรรมในการสนใจที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความตั้งใจใช้งานระบบ (Intention to use) หมายถึง ความตั้งใจของผู้ใช้ที่พยายามนำเทคโนโลยีมาใช้งาน และความเป็นไปได้ที่ผู้ใช้จะยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีต่อเนื่อง

การใช้จริง (Actual System Use) หมายถึง การใช้งานจริงของระบบหรือเทคโนโลยีที่ผู้ใช้ได้เลือกใช้หรือยอมรับแล้ว โดยเป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงจากการนำระบบหรือเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้งานโปรแกรมบัญชี ในชีวิตประจำวันหรือในการทำงาน โดยการใช้ระบบจริง ๆ จะสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับและการปรับตัวของผู้ใช้ต่อเทคโนโลยีที่ได้รับการยอมรับมาก่อนหน้านี้จากการพิจารณาความสะดวกสบายและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้งาน (Davis, F. D., 1989)

สรุปได้ว่าการยอมรับเทคโนโลยีหมายถึงการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อสร้างประโยชน์หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้งาน โดยบุคคลหรือองค์กรจะต้องรับรู้ถึงความสะดวกสบายในการใช้งานและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ การนำเทคโนโลยีมาใช้ทำให้ผู้ใช้งานมีประสบการณ์และทักษะที่เพิ่มขึ้น รวมถึงช่วยให้การใช้งานเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันหรือในองค์กรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน พฤติกรรมของผู้ใช้ และการใช้งานจริง

แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี

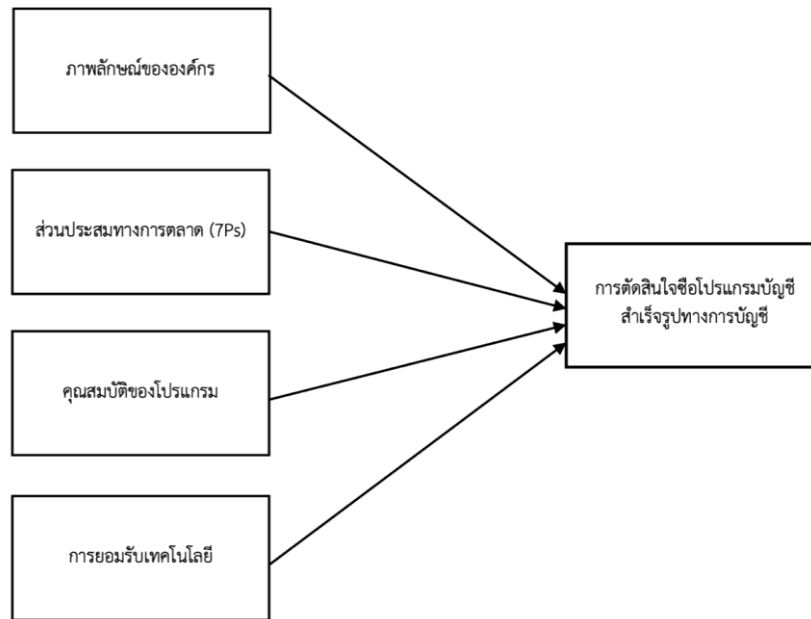
ณัฐ ฐ์ ณริน ได้ให้ความหมายของ โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี คือ โปรแกรมที่ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยในงานบัญชีโดยเฉพาะ ซึ่งสามารถใช้ในการจัดเก็บข้อมูลการเงิน การบันทึกข้อมูลการทำธุรกรรมทางบัญชี เช่น การบันทึกสมุดรายวัน การบันทึกบัญชีแยกประเภท และการจัดทำรายงานการเงินต่าง ๆ โปรแกรมเหล่านี้สามารถช่วยให้การทำงานบัญชีมีความแม่นยำและรวดเร็วขึ้น ช่วยลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดจากการทำงานด้วยมือ และสามารถสร้างรายงานที่จำเป็นได้ในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ เพื่อให้การทำงานมีความสะดวกยิ่งขึ้น (ณัฐ ฐ์ ณริน, 2568)

โปรแกรมบัญชี (Accounting Software) เป็นแอปพลิเคชันพื้นฐานที่ช่วยให้นักบัญชีสามารถทำบัญชีสำหรับการตรวจสอบภายในและภายนอกได้ง่ายมากขึ้น เนื่องจากการตรวจสอบ เป็นเครื่องมือหลักในการประเมินสถานะทางการเงินของธุรกิจ เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายผ่านเครื่องมือทางการเงิน เช่น บัญชีแยกประเภท บัญชีเจ้าหนี้ลูกหนี้ การซื้อขายหุ้น สินค้าคงคลังและการเรียกเก็บเงิน (โปรซอฟท์ คอมเทค, 2567)

พินิจ สิตลวรารักษ์ ได้ให้ความหมายของ โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี (Accounting Software Package) หมายถึง โปรแกรมที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับงานบัญชีโดยเฉพาะ เป็นโปรแกรมที่บันทึก ประมวลผล และเสนอรายงานเกี่ยวกับรายการค้าที่เกิดขึ้นของกิจการ การบันทึกมักเกี่ยวข้องกับการลงบัญชีในสมุดรายวัน การผ่านบัญชีไปสมุดบัญชีแยกประเภท และสรุปผลรายการค้าในงบการเงินต่าง ๆ โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีประกอบด้วย ชุดคำสั่งหลายชุดเก็บอยู่ในแฟ้มโปรแกรม (Program File) เราใช้ชุดคำสั่งเหล่านี้สร้าง “แฟ้มข้อมูล” ของกิจการ ซึ่งแฟ้มข้อมูลนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะหลัก ๆ ได้แก่ แฟ้มหลัก เช่น แฟ้มเจ้าหนี้ แฟ้มลูกหนี้ เป็นต้น และแฟ้มรายการค้า ได้แก่ รายการค้า ที่เกิดขึ้นในแต่ละงวดบัญชี (พินิจ สิตลวรารักษ์, 2565)

จากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี หมายถึง โปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อช่วยในงานบัญชี เช่น การบันทึกสมุดรายวัน บัญชีแยกประเภท และจัดทำรายงานทางการเงิน ช่วยเพิ่มความแม่นยำ ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน โปรแกรมเหล่านี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการใช้งาน นักบัญชีใช้โปรแกรมบัญชีในการตรวจสอบและประเมินสถานะทางการเงินให้สอดคล้องกับกฎหมาย โปรแกรมสำเร็จรูปนี้จะมีชุดคำสั่งสำหรับบันทึก ประมวลผล และรายงานรายการค้าของกิจการ โดยมีแฟ้มหลักและแฟ้มรายการค้าแยกจากกันอย่างชัดเจน

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทยได้เสนอแผนภาพโมเดล ตามภาพที่ 1 ซึ่งแสดงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ได้แก่ ภาพลักษณ์ขององค์กร ส่วนประสมทางการตลาด คุณสมบัติของโปรแกรม และการยอมรับเทคโนโลยี ผลการศึกษานี้ได้เสนอโมเดลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทยเพื่อให้ผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีสามารถปรับใช้ปัจจัยสำคัญเหล่านี้ ให้เหมาะสมต่อธุรกิจ ปรับปรุงเลือกระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพ



ภาพที่ 1 แผนภาพโมเดลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี

สรุป

การศึกษานี้ได้เสนอโมเดลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย โดยผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีให้เหมาะสมต่อธุรกิจ หรือปรับปรุงพัฒนาระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นรวมถึงเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการรับงานได้มากยิ่งขึ้น ปัจจัยทั้งสี่มีดังนี้ 1) ภาพลักษณ์ขององค์กร เป็นการรับรู้ที่ลูกค้ามีต่อองค์กร ซึ่งเกิดจากการสะสมประสบการณ์และการสื่อสารขององค์กรที่มีผลต่อวิวัฒนาการและการรับรู้ของผู้คนต่อองค์กรนั้น ๆ ภาพลักษณ์ขององค์กรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ เอกลักษณ์องค์กร ชื่อเสียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการติดต่อระหว่างบุคคล 2) ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) หรือ Marketing Mix 7Ps หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางการตลาดขององค์กร เพื่อสร้างความสอดคล้องและเพื่อให้ผลลัพธ์ทางการตลาดที่เป็นไปตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotions) กระบวนการ (Process) บุคคล (People) และลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) 3) คุณสมบัติของโปรแกรม ชุดของคุณลักษณะและความสามารถเฉพาะตัว ที่โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีมี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการใช้งานและประสิทธิภาพของผู้ใช้ รวมถึงการรวมบัญชีบริษัทย่อยในโปรแกรมเดียวกัน และประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การใช้งาน ความน่าเชื่อถือ ประโยชน์ใช้สอย การบำรุงรักษา และด้านความปลอดภัย 4) การยอมรับเทคโนโลยี เป็นกระบวนการที่ผู้ใช้หรือกลุ่มผู้ใช้ยอมรับและนำเทคโนโลยีใหม่หรือโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีมาใช้เพื่อประโยชน์ขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ทศนคติที่มีต่อการ ใช้งาน พฤติกรรมของผู้ใช้ และการใช้งานจริง ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารังต่อไป ควรศึกษาว่ามีปัจจัยเชิงสาเหตุอะไรบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนภายในประเทศไทย วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลจากการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถพัฒนาเป็นโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสำนักงานบัญชีในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐ ฐ์ ณริน. (2568). โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี คืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2568 จาก <https://www.dynamics-motion.com/>
- ณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล. (2565). ปัจจัยพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรม นวนคร จังหวัดปทุมธานี. วารสารศิลปศาสตร์ และวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9(1), 1-18.
- ไทยเบส. (2567). 10 อันดับซอฟต์แวร์บัญชีในประเทศไทย 2024. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2567 จาก <https://thaibestbrands.com>
- ธนากร ศรีสุข. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโปรแกรมบัญชีบนมือถือผ่านเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้ง. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 8(1), 23-35.
- นพสร ทานะชั้น. (2564). การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย. วารสารวิจัยการบัญชีและการจัดการ, 10(3), 112-125.
- นรินทร์ทอง. (2567). หน้าที่ของสำนักงานบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 31 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.narinthong.com/accounting/หน้าที่ของสำนักงานบัญชี/>
- ปิยะวิทย์ ทิพรส และคณะ. (2567). ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลของส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้ของมาสเตอร์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อซอฟต์แวร์บัญชีออนไลน์ของผู้ประกอบไทยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารสุทธิปริทัศน์, 38(2), 51-70.
- โปรซอฟท์ คอมเทค. (2567). โปรแกรมบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2567 จาก <https://www.prosoft.co.th/>
- พัชรี จันทรวิสูตร์ และพรณทิพย์ อย่างกลิ่น. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีในการดำเนินงานด้านระบบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคกลางตอนบน. วารสารวิจัยการบัญชี, 12(4), 89-103.
- พินัญ สัตถวรารค์. (2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2567 จาก <https://anyflip.com>
- สุดาวดี อินโท และจิรพงษ์ จันทรงาม. (2566). ปัจจัยที่ส่งต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชีเชื่อมต่อผ่านระบบเครือข่ายโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้ง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของธุรกิจจำหน่ายสินค้าและบริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 6(3), 54-68.
- Davis, F. D. (1989). Technology acceptance model: TAM. Al-Suqri, MN, Al-Aufi, AS. Information Seeking Behavior and Technology Adoption, 205(219), 15-27.
- Alkhatib, E. & Al-Tahat, M. D. (2022). Accounting Information System and Organizational Effectiveness: Evidence from SMEs Manufacturing Companies. Retrieved November 19, 2024, from <https://shorturl.asia/E650n>
- Baumgartner, H. & Pieters, R. (2023). การสำรวจความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารบัญชีการจัดการและการตลาด: การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบัญชีลูกค้า. วารสารการควบคุมการจัดการ, 35(2), 123-145.
- Digdowiseiso, K. & Sari, Y. K. (2024). ผลกระทบของการตลาดดิจิทัล คุณภาพผลิตภัณฑ์ และคุณภาพการบริการต่อความพึงพอใจของลูกค้าผ่านการตัดสินใจซื้อ: กรณีศึกษาซอฟต์แวร์บัญชีที่แม่นยำใน พื้นที่ จาโบเดตาเบก. วารสารศึกษากการตลาด, 12(3), 45-67.



- Ibrahim, N. & colleagues. (2022). Influence of digital accounting system usage on SMEs performance: The moderating effect of COVID-19. *Sustainability*, 14(22), 15048-15063.
- Khassawneh, O. & Lutfi, A. (2023). ผลกระทบของระบบสารสนเทศทางการบัญชีต่อการตัดสินใจในองค์กร สปริงเกอร์ลิงค์. Retrieved November 19, 2024, from <https://link.springer.com>
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2020). *Marketing Management*. London: Pearson.
- LeBlanc, G. & Nguyen, N. (1996). The key determinants of service quality in the hospitality industry. *Journal of Hospitality Management*, 15(1), 43-50.
- Smith, R. & Doe, J. (2024). The influence of organizational image on customer decisions Regarding accounting software. *Journal of Technology Marketing*, 18(1), 45-62.
- Sulina Zebua & Rindang Widuri. (2023). Analysis of factors affecting adoption of cloud Accounting in Indonesia. *Journal of Accounting and Finance*, 28(2), 114-128.
- Wirtz, J. & Lovelock, C. (2021). *Services marketing: People, technology, strategy*. London: World Scientific Publishing.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน

ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี*

FACTORS AFFECTING EXECUTIVE THINKING OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN
IN CHILD DEVELOPMENT CENTER, RATCHABURI PROVINCEดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม^{1*}, วราภรณ์ คำทับทิม², สันติ ศรีสวนแดง²Duangruetai Seamkhumhom^{1*}, Varaporn Kamtubtim², Sunti Srisuantang²¹วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีราช คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ราชบุรี ประเทศไทย¹Boromarajonani College of Nursing, Chakiraj Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ratchaburi, Thailand²คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม ประเทศไทย²Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University Kamphaeng Saen campus, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: duangruetai@ckr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครอง จำนวน 300 คู่ ที่เข้ารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 49.97$, $S.D. = 9.90$) ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย ($\beta = .170$, $p < .05$) การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ ($\beta = .136$, $p < .05$) และ ความเครียดของผู้ปกครอง ($\beta = .133$, $p < .05$) ตัวแปรทั้งหมดรวมกันทำนายการคิดเชิงบริหารได้ ร้อยละ 9 ($R^2 = .090$, $p < .05$) ผลจากการวิจัยเสนอแนะให้บุคลากรด้านสุขภาพควรให้ความรู้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับช่องทางการประเมินความเครียดและหาทางออกของความเครียดเพื่อป้องกันการส่งผ่านความเครียดผ่านการเลี้ยงดูสู่บุตรขณะอยู่ที่บ้าน อีกทั้งควรให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ส่งเสริมการคิดเชิงบริหารเพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจและสามารถบูรณาการผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในขณะที่เด็กอยู่บ้านได้ อาทิ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยแก่เด็ก ผู้ปกครองควรอธิบายเหตุผลให้เด็กรับทราบความผิดอย่างใจเย็นเข้าใจ และควรเปิดโอกาสให้เด็กหาแนวทางแก้ไขด้วยตนเองเพื่อลดโอกาสในการทำผิดซ้ำในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: การคิดเชิงบริหาร, เด็กก่อนวัยเรียน, การอบรมเลี้ยงดูเด็ก, ความเครียดของผู้ปกครอง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

This research aimed to study the executive Functions of preschool children by studying child factors, family factors and factors affecting executive Functions of preschool children in child development centers in Ratchaburi Province. The sample consisted of 300 pairs of preschool



children and their parents who received services at the child development centers under the Department of Local Administration in Ratchaburi Province. Multi-stage random sampling was used. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The results of the research found that Executive Functions of preschool children was at a moderate level ($M = 49.97$, $S.D. = 9.90$). Factors that significantly affected executive thinking of children were parenting that promoted discipline ($\beta = .170$, $p < .05$), parenting that promoted inconsistent discipline ($\beta = .136$, $p < .05$), and parental stress ($\beta = .133$, $p < .05$). All variables together predicted executive thinking by 9 percent ($R^2 = .090$, $p < .05$). The results of the research suggest that health personnel should provide knowledge to parents or caregivers about channels for assessing stress and finding solutions to stress in order to prevent the transmission of stress through childcare to children while at home. In addition, knowledge about childcare that promotes executive Functions should be provided so that parents have knowledge and understanding and can integrate it through organizing learning experiences while children are at home. For example, in raising children to promote discipline, parents should explain the reasons to children to acknowledge their mistakes calmly and understandably, and should give children the opportunity to find solutions by themselves to reduce the chances of repeating the same mistakes in the future.

Keywords: Executive Functions, Preschool-Aged Children, Parenting Behaviors, Parental Stress, Child Development Center

บทนำ

การคิดเชิงบริหาร (Executive Functions: EF) เป็นการทำหน้าที่ระดับสูงของสมองช่วยให้มนุษย์ควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ จนเกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมาย (Goal directed behaviors) (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) ตามแนวคิดของ Center on the Developing Child ระบุองค์ประกอบของการคิดเชิงบริหารในเด็ก ประกอบด้วย ทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การหยุด/การยับยั้งพฤติกรรม การยืดหยุ่นทางความคิด การควบคุมอารมณ์ ความจำขณะทำงาน และการวางแผนจัดการ (Center on the Developing Child at Harvard University, 2015) การคิดเชิงบริหารมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีอิทธิพลทางบวกต่อความพร้อมทางการเรียน (Micalizzi, L. et al., 2019) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพ และคุณภาพชีวิต (Zysset, A. E. et al., 2018) ส่วนเด็กที่มีการคิดเชิงบริหารบกพร่องจะนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมและปัญหาสังคมตามมาในอนาคต (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) การคิดเชิงบริหารเป็นทักษะที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็วในช่วงวัยเยาว์ (Hendry, A. et al., 2016); (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย วางแผนจัดลำดับการทำงาน คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรม (World Health Organization, 2016) เด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นช่วงเวลาสำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงบริหาร

การคิดเชิงบริหารในเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านตัวเด็ก การเลี้ยงดู และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็กมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ อายุ (Meuwissen, A. S. et al., 2015) ระดับพัฒนาการโดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษา (ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ, 2562); (Gooch, D. et al., 2016) พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก (Devine, R. T., & Hughes, C., 2014) ความเครียด (Bernier, A. et al., 2010) และภาวะทุพโภชนาการ (Roberts,

S. B. et al., 2020) 2) ปัจจัยด้านผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ได้แก่ ระดับการศึกษา (Ardila, A. et al., 2017) ความเครียด (Wagner, S. L. et al., 2016) การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง (Cuevas, K. et al., 2014) คุณภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง (Khalil, T. H. et al., 2023) พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็ก (ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ, 2562); (Vasic, Z. et al., 2017) และสถานภาพสมรสของผู้ปกครอง (Rhoades, B. L. et al., 2011) 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ของครอบครัว (Vernon-Feagans, L. et al., 2016); (Meuwissen, A. S. et al., 2015) โครงสร้างของครอบครัว (Bernier, A. et al., 2012) 4) ปัจจัยด้านครูผู้สอน ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก (Vandenbroucke, L. et al., 2017) การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็ก (Neuenschwander, R. et al., 2017) ความเครียดในการทำงาน (Neuenschwander, R. et al., 2017) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการคิดเชิงบริหาร (กษกร ศรีสังข์ และคณะ, 2564) และการคิดเชิงบริหารของครู (Patrawala, N. M., 2018) และ 5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม การสอนทักษะ และการจูงใจเด็กให้ใช้ทักษะการคิดเชิงบริหาร (Dawson, P., & Guare, R., 2023) โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (ภาณุศักร หงษ์ทองและคณะ, 2019) บริหารงานแบบมีส่วนร่วม (กษกร ศรีสังข์ และคณะ, 2564) การใช้วินัยเชิงบวกของครู (Sutipan, P., et al., 2012) การพัฒนาหลักสูตรการคิดเชิงบริหาร การจัดกิจกรรม/การจัดประสบการณ์ (วไลพร เมฆไตรรัตน์ และปริยาภรณ์ คงแก้ว, 2564) คุณภาพการจัดการเรียนการสอน (Korucu, I. et al., 2019) และคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Lohndorf, R. T. et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการคิดเชิงบริหารควรเริ่มจากการเตรียมความพร้อมด้านตัวเด็กให้มีความพร้อมในการต่อยอดการเรียนรู้ โดยต้องอาศัยการดูแลสุขภาพและการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ปกครองเป็นสำคัญ

ปัญหาของเด็กก่อนวัยเรียนของประเทศไทย มีพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 42 โดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า ร้อยละ 47.5 ปัญหาอีกตัวที่พบมากที่สุด คือ ด้านขาดความมุ่งมั่นพยายาม และขาดทักษะในการแก้ไข ปัญหา (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) นอกจากนี้เด็กก่อนวัยเรียนมีคะแนนการคิดเชิงบริหารต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 28.32 (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2561) หากเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาการคิดเชิงบริหารจะทำให้เด็กสามารถควบคุมกำกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม รู้จักคิดถึงผลดี ผลเสีย ก่อนตัดสินใจลงมือทำ คิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำงานเสร็จทันเวลาโดยไม่ยึดติดกับอุปสรรคเพียงเล็กน้อย หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น เด็กก่อนวัยเรียนจึงช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารให้กับเด็ก เพื่อเตรียมพร้อมก้าวเข้าสู่วัยเรียน วัยรุ่น และวัยทำงาน ให้สามารถปรับตัว อยู่ร่วมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถตั้งเป้าหมายชีวิตได้อย่างชัดเจน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และเป็นทุนมนุษย์ที่ช่วยในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศชาติต่อไป

จังหวัดราชบุรีมีเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 23,896 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากร จากรายงานประกันคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของจังหวัดราชบุรี พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนมีปัญหาด้านพัฒนาการ ร้อยละ 23 (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) ปัญหาโภชนาการ ฟันผุ และมีโรคประจำตัว (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) นอกจากนี้รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดราชบุรี พบว่า สถานการณ์เชิงกลุ่มเป้าหมายด้านเด็กและเยาวชน มีประชากรอายุต่ำกว่า 18 ปี มีภาวะยากลำบาก ครอบครัวมีรายได้น้อย และครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว มีปัญหาพฤติกรรมหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการตั้งครุฑก่อนวัยอันควรในกลุ่มวัยรุ่น (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) อีกทั้งสถานการณ์ด้านครอบครัว พบว่า มีความอ่อนแอ 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสัมพันธภาพ และมิติด้านโครงสร้างของครอบครัว ไว้วถือนักจิตวิทยาชาวรัสเซียเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการที่เด็กสร้างความรู้ขึ้นจากการสังเกต การใช้ประสาทสัมผัส และประสบการณ์จากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมมาสร้างเป็นความเข้าใจตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กผ่านสื่อภาษา การมีปฏิสัมพันธ์



ระหว่างบุคคล การชี้แนะ การกระตุ้นหรือการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กเรียนรู้ โดยผู้ใหญ่ เช่น พ่อ แม่ และครูจะเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาใหม่ (Vygotsky, L. S., 1978) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านตัวเด็กและปัจจัยด้านครอบครัว เนื่องจากเป็นตัวแปรที่สามารถพัฒนาได้ ซึ่งการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนจะทำให้ทราบถึงสภาพปัจจัยด้านเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนจังหวัดราชบุรี เพื่อใช้แนวทางในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านเด็ก และปัจจัยด้านครอบครัว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทำนาย (Predictive research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ในปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ พัฒนาการ พื้นฐานอารมณ์ ภาวะโภชนาการ และปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ความเครียดของผู้ปกครอง พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง และการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครอง ที่เข้ารับบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 209 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างเป็นคูปักครองและเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 300 คู่ จากการใช้โปรแกรม G*power ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 208 คน และเพิ่มข้อมูลสูญหาย (Missing Data) ร้อยละ 45 โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน รายละเอียด ดังนี้ 1) จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 10 อำเภอ สุ่มเลือกมา 5 อำเภอ 2) สุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอละ 6 ศูนย์ จำนวน 30 ศูนย์ 3) สุ่มเด็กก่อนวัยเรียนจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์ละ 1 ห้องเรียน และสุ่มเด็กในห้องเรียน 10 คน รวมจำนวน 300 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้

1. เด็กก่อนวัยเรียนอายุระหว่าง 3 - 5 ปี 11 เดือน 29 วัน จำนวน 300 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็นเด็กที่ไม่มีภาวะสมาธิสั้น ออทิสติก มีโรคทางสมอง หรืออยู่ระหว่างการรักษาอาการทางสมอง ผู้ปกครองยินยอมให้เด็กเข้าร่วมการวิจัย และเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ เด็กปฏิเสธหรือไม่ให้ความร่วมมือในการคัดกรองพัฒนาการ และผู้ปกครองโดยชอบธรรมไม่ยินยอมให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

2. ผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 300 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า คือ เป็นผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กก่อนวัยเรียน สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ และเกณฑ์การคัดออก คือ ไม่ยินยอมให้ข้อมูลในการอบรมเลี้ยงดูเด็กขณะอยู่ที่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 7 ชุด ดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ น้ำหนักส่วนสูง และประวัติสุขภาพ

แบบสอบถามเกี่ยวกับพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก ผู้วิจัยใช้ของพนิดา ศิริอำพันธ์กุล และจุไรรัตน์ กีบาง (พนิดา ศิริอำพันธ์กุล และจุไรรัตน์ กีบาง, 2564) ข้อคำถาม 40 ข้อ ค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.0 Cronbach's alpha coefficient method = 0.87 แบ่งพื้นฐานอารมณ์ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ พื้นอารมณ์ลูกเลี้ยงยาก อารมณ์ลูกเลี้ยงยากในบางเรื่อง และพื้นฐานอารมณ์ลูกไม่เลี้ยงยาก/เลี้ยงง่าย

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครอง จำนวน 9 ข้อ เพศ อายุ ความเกี่ยวข้องกับเด็ก สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

แบบสอบถามความเครียดของผู้ปกครอง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม The 10 - items Perceived Stress Scale (T-PSS-10) ของ Cuevas, K. et al (Cuevas, K. et al., 2014) พัฒนาเป็นฉบับภาษาไทยโดย Wongpakaran & Wongpakaran (Wongpakaran & Wongpakaran, 2010) ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น Conbrach's alpha coefficient เท่ากับ 0.85 แบ่งความเครียดเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ต่ำ ปานกลาง และสูง

แบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นของเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครอง ผู้วิจัยใช้ของดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ (ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ, 2562) มีข้อคำถาม 29 ข้อ แบ่งพฤติกรรมการเล่นออกเป็น 4 แบบ คือ การเลี้ยงดูเชิงบวก การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ และการส่งเสริมวินัย โดยค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการเล่นดูแบบใดมากที่สุดว่าผู้ปกครองมีพฤติกรรมการเล่นเด็กแบบนั้น

แบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง ผู้วิจัยพัฒนาโดยการคิดเชิงบริหารประกอบด้วย 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเริ่มต้นทำงาน ความจำขณะทำงาน การแก้ไขปัญหา การวางแผนและการจัดการระบบ การตรวจสอบงาน การจัดระเบียบวัสดุ การหยุดยั้งพฤติกรรม การประเมินตนเอง การปรับเปลี่ยนความคิด และการควบคุมอารมณ์ มีข้อคำถามจำนวน 65 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 พิสัยคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 65 - 260 คะแนน การแปลผล การคิดเชิงบริหารออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย และควรปรับปรุง

ชุดที่ 2 แบบบันทึกสำหรับผู้วิจัย ประกอบด้วย 2 แบบบันทึก ได้แก่

แบบคัดกรองพัฒนาการของเด็ก ผู้วิจัยประเมินด้วยตนเองโดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM) พัฒนาโดยศิริพร กัญชนะ (ศิริพร กัญชนะ, 2558) มีค่าความไว (sensitivity) ร้อยละ 96.04 และความจำเพาะของแบบทดสอบ (Specificity) ร้อยละ 64.64 (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) แปลผลการคัดกรองพัฒนาการเป็น 2 แบบ ได้แก่ สมวัย หรือสงสัยล่าช้า

แบบบันทึกภาวะโภชนาการของเด็ก ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวเด็ก มาบันทึกลงแบบบันทึกภาวะโภชนาการ ประกอบด้วย เพศ วันเดือนปีเกิด อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง และนำมาเทียบกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงในการติดตามการเจริญเติบโตของเด็ก 2 - 5 ปี ของสำนักงานโภชนาการกระทรวงสาธารณสุข แบ่งเป็นภาวะผอม ภาวะสมส่วน และภาวะอ้วน (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน พัฒนาโดย นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล และคณะ ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครูประจำชั้นหรือครูผู้ดูแลเด็ก มีรู้จัก ค้นหาเด็ก และมีการเวลาในการดูแลเด็กไม่ต่ำกว่า 3 เดือน แบบประเมินมีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.0 มีข้อคำถามทั้งสิ้น 32 ข้อ ประกอบด้วย ทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การหยุด การยับยั้งพฤติกรรม การยืดหยุ่นทางความคิด การควบคุมอารมณ์ ความจำขณะทำงาน และการวางแผนจัดการ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อบอกความถี่ของพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา พิสัยคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 - 128 คะแนน การแปลผล นำคะแนนดิบมาลงกราฟ T-Score ให้ตรงกับช่วงอายุของเด็ก แปลผลการคิดเชิงบริหารออกเป็น 5 ระดับ คือ T-Score > 60 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารดีมาก 56 - 60 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารดี 45 - 55 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารปานกลาง 40 - 44 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารควรพัฒนา และถ้า < 40 หมายถึง เด็กมีการคิดเชิงบริหารควรปรับปรุง (นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล และคณะ, 2561)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครอง และแบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครองให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาปฐมวัยและด้านบริหารการศึกษา 2) ด้านวิจัยศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา 3) ด้าน



จิตวิทยาพัฒนาการ และวิจัยการศึกษา 4) อาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ 5) ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.98

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของเด็กและผู้ปกครอง แบบสอบถามการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง และแบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นของเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครองที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครองที่เข้ารับบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 30 คู่ แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองได้ค่า Cronbach's Alpha = .901

3. การให้ครูประจำชั้น/ครูผู้ดูแลที่อยู่ห้องเดียวกัน ประเมินเด็กคนเดียวกัน จำนวน 3 คน คำนวณความเที่ยงตรงด้วยวิธี Interrater reliability ได้ร้อยละ 100

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอเก็บข้อมูลวิจัยจากสาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์สุขภาพและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ถึงนายกเทศมนตรี และขอให้ครู/ผู้ดูแลประเมินการคิดเชิงบริหารของเด็ก

2. ผู้วิจัยเข้าพบผู้อำนวยการกองการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยประสานครูเพื่อขอพบผู้ปกครองในวันจัดกิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ขอเชิญผู้ปกครองที่สนใจเข้าร่วมรับฟังโครงการวิจัย หากผู้ปกครองยินดีเข้าร่วมการวิจัย ขอให้ลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

4. ขอให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองและเด็ก แบบสอบถามพฤติกรรมการเล่นของผู้ปกครอง แบบวัดความเครียดของผู้ปกครอง แบบวัดการคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง และขอให้ครูประเมินการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน

5. ผู้วิจัยคัดกรองพัฒนาการเด็กภายหลังการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า คะแนนการคิดเชิงบริหารมีการกระจายตัวเป็นโค้งปกติ มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ระหว่าง -.639 -.176 ($< .75$) แสดงว่าไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (multicollinearity) จึงใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้มีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชบุรี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2567 รหัสรับรอง P006/2567 โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงให้เห็นว่าข้อมูลที่ให้จะเกิดประโยชน์โดยรวม และมีการปกป้องสวัสดิภาพของอาสาสมัครผู้ยินยอมโดยไม่บันทึกชื่อ นามสกุล และไม่เปิดเผยข้อมูลให้ผู้อื่นทราบ และแจกแบบสอบถามหลังได้รับคำยินยอมจากอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัยทุกราย พร้อมทั้งแจ้งสิทธิการยกเลิกเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด และไม่มีผลกระทบในเชิงลบแต่อย่างใด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เป็นมารดา ร้อยละ 72.3 มีอายุระหว่าง 19 - 79 ปี ($M = 34.31$, $S.D. = 9.29$) ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 83.67 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 51.34 มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 49.34 มีความเพียงพอของรายได้ ร้อยละ 66 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 2 - 4 คน ร้อยละ 52.67 โดยปัจจัยด้านครอบครัว ความเครียดของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 23.82$, $S.D. = 4.48$) รูปแบบการเลี้ยงดูเด็กแบบเลี้ยงดูเชิงบวกอยู่ในระดับมาก ($M = 55.35$, $S.D. = 10.30$) การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมออยู่ในระดับน้อย $M = 4.67$, $S.D. = 2.82$) การเลี้ยงดูเชิงลงโทษอยู่ในระดับน้อย ($M = 14.55$, $S.D. = 5.96$) การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 18.22$, $S.D. = 2.46$) การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครองอยู่ในระดับดี ($M = 168.32$, $S.D. = 25.53$)

2. ข้อมูลทั่วไปของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82 อายุระหว่าง 3 - 5 ปี 4 เดือน ($M = 3.89$, $S.D. = 0.62$) มีน้ำหนักระหว่าง 9 - 39 กิโลกรัม ($M = 15.93$, $S.D. = 3.62$) มีส่วนสูงระหว่าง 75 - 120 เซนติเมตร ($M = 98.87$, $S.D. = 6.95$) โดยปัจจัยด้านเด็ก พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก เป็นพื้นฐานอารมณ์ลูกเลี้ยงยาก ในบางเรื่อง ($M = 2.18$, $S.D. = 0.52$) พัฒนาการ สมวัยครบ 5 ด้าน ร้อยละ 32 โดยด้านที่สงสัยล่าช้ามากที่สุด คือ ด้านการใช้ภาษา ร้อยละ 35 รองลงมา ได้แก่ ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ด้านการเข้าใจภาษา และด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ตามลำดับ (ร้อยละ 30, 29, 19.3 และ 19 ตามลำดับ) ภาวะโภชนาการของเด็กส่วนใหญ่อยู่ในภาวะสมส่วน ร้อยละ 78.7 มีภาวะอ้วน ร้อยละ 16.3 และมีภาวะผอม ร้อยละ 5 การคิดเชิงบริหารของเด็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 49.99$, $S.D. = 9.09$) การคิดเชิงบริหารของเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยพัฒนาการด้านการหยุด การยับยั้งพฤติกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($M = 50.06$, $S.D. = 9.91$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนดิบ คะแนนมาตรฐานและระดับของพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารโดยรวมและองค์ประกอบรายด้านของเด็กก่อนวัยเรียนในราชบุรี ($n = 300$)

การคิดเชิงบริหาร	คะแนน				คะแนนมาตรฐาน (T-score)				ระดับ
	Min	Max	Mean	S.D.	Min	Max	Mean	S.D.	
การหยุด การยับยั้งพฤติกรรม	5	46	31.42	6.40	21	77	50.06	9.91	ปานกลาง
การยืดหยุ่นทางความคิด	1	20	14.81	4.18	21	66	49.85	9.65	ปานกลาง
การควบคุมอารมณ์	2	20	14.35	4.22	23	68	49.94	9.82	ปานกลาง
ความจำขณะทำงาน	0	26	19.43	4.18	0	77	49.75	10.18	ปานกลาง
การวางแผนจัดการ	2	25	20.44	3.79	21	71	49.70	9.53	ปานกลาง
รวม	27	128	100.46	19.18	21	77	49.97	9.91	ปานกลาง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านเด็กกับการคิดเชิงบริหาร ภาวะผอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการคิดเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.128$, $p < .05$) ส่วนปัจจัยด้านผู้ปกครอง พบว่า การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ และการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบริหารของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .121$, $.158$ และ $.176$, $p < .05$) ดังตารางที่ 2



ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเด็กและปัจจัยด้านครอบครัวกับการคิดเชิงบริหาร

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. พัฒนาการของเด็ก	1										
2. พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก	.006	1									
3. ภาวะผอม	.011	.001	1								
4. ภาวะสมส่วน	-.018	.026	-.441**	1							
5. ความเครียดของผู้ปกครอง	-.096	-.280**	-.087	.050	1						
6. การเลี้ยงดูเชิงบวก	-.028	-.181**	.062	.057	.168**	1					
7. การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ	-.026	.118*	-.019	-.078	-.272**	.244**	1				
8. การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ	-.028	.138*	-.032	-.085	-.205**	.105	.000	1			
9. การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย	-.028	.066	.004	-.059	.052	.342**	.098	.316**	1		
10. การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง	.331	-.639**	.007	.067	-.087	-.086	.373	.071	.036	1	
11. การคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน	.022	-.061	-.128*	.037	.099	.024	.121*	.158**	.176**	-.032	1

* $p < .05$, ** $p < .01$

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี พบว่าการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยเป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .170$, $p < .05$) รองลงมา คือ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ ($\beta = .136$, $p < .05$) และความเครียดของผู้ปกครอง ($\beta = .133$, $p < .05$) โดยปัจจัยทั้ง 10 ตัว สามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ร้อยละ 9 ($R^2 = .090$, $p < .05$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตัวแปรด้านเด็กและด้านปกครองที่มีอิทธิพลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็ก ($n = 300$)

ตัวแปรทำนาย	B	SE	β	t	Sig
ค่าคงที่	33.425	6.925		4.827	.000
พัฒนาการของเด็ก	.247	.456	.031	.542	.588
พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก	-1.631	1.482	-.086	-1.100	.272
ภาวะผอม	-4.246	2.899	-.094	-1.471	.142
ภาวะสมส่วน	.631	1.549	.026	.408	.684
ความเครียดของผู้ปกครอง	.295	.140	.133	2.105	.036
การเลี้ยงดูเชิงบวก	-1.479	.888	-.110	-1.665	.097
การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ	1.353	.685	.136	1.975	.049
การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ	.991	.740	.091	1.339	.182
การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย	4.117	1.553	.170	2.650	.008
การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง	.001	.028	.003	.035	.972

$R = .300$, $R^2 = .090$; SEE = 9.614; $F = 2.861$; Sig of $F = .002$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ การคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน = $33.425 + .247$ (พัฒนาการของเด็ก) + -1.631 (พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก) + -4.246 (ภาวะผอม) + $.631$ (ภาวะสมส่วน) + $.295$ (ความเครียดของผู้ปกครอง) + -1.479 (การเลี้ยงดูเชิงบวก) + 1.353 (การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ) + $.991$ (การเลี้ยงดูเชิงลงโทษ) + 4.117 (การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย) + $.001$ (การคิดเชิงบริหารของผู้ปกครอง)

อภิปรายผล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาปัจจัยด้านเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย 10 ตัว สามารถรวมทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ร้อยละ 9 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านเด็ก และปัจจัยด้านครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การคิดเชิงบริหารของเด็กอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ พัฒนาการของเด็ก พื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ภาวะผอม ภาวะสมส่วน ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านผู้ปกครองพบว่า การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอและ ความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ปณิตดา ธนเศรษฐกร เกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก คือ การสอนและฝึกฝนเด็กให้มีพฤติกรรมตามที่พ่อแม่ ผู้ปกครองคาดหวังโดยไม่ใช้ความรุนแรงโดยยึดหลักการ 5T ได้แก่ Teach คือ การสอน และ Train คือ การฝึกฝน ซึ่งนอกจากการสอนและการฝึกฝนแล้ว การใช้การสร้างวินัยเชิงบวกให้ได้ผล ยังต้องเสริมอีก 3T คือ Target Behavior คือ การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย Trust คือ ความเชื่อมั่นไว้ใจ และ Time คือ การใช้เวลาในการฝึกฝนพฤติกรรมเป้าหมาย และการสานความผูกพัน อย่างไรก็ตามการเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองส่งเสริมวินัยให้กับเด็กนั้นจะเป็นการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง อดทนต่อสิ่งกระตุ้น ฝึกการคิด การวางแผนจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา มุ่งมั่น รู้จักการบริหารเวลาเพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามที่รับมอบหมายหรือข้อตกลงที่ได้กำหนดร่วมกับผู้ปกครองไว้ (ปณิตดา ธนเศรษฐกร, 2565)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ และความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้นั้น ถ้าผู้ปกครองเลี้ยงดูเด็กแบบส่งเสริมวินัยเด็กจะมีการคิดเชิงบริหารที่ดี การส่งเสริมวินัย (Other discipline Practices) ซึ่งเป็นการเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกับเด็กเพื่อฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมกำกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยผู้ปกครองมีการชื่นชมและเสริมแรงเมื่อเด็กทำได้ถูกต้องและอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเมื่อเด็กทำผิด (Shelton, K. K. et al., 1996) การมีวินัยในตัวเองมีความสำคัญในการเรียน การทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการศึกษาของ Vasic, Z. et al ศึกษาความสามารถทำนายพฤติกรรม การเลี้ยงดูกับการคิดเชิงบริหารในเด็กและวัยรุ่นอายุ 9 - 14 ปี จำนวน 169 คน ในประเทศเยอรมัน ผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารในเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($b = -.05, p < .05$) (Vasic, Z. et al., 2017) เนื่องจากการที่เด็กรับผิดชอบและทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจของเด็กในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และมีสมาธิจดจ่อ มุ่งมั่น ตลอดจนการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก (Vasic, Z. et al., 2017) ส่วนการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ (Inconsistent discipline) สามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ ($\beta = .136, p < .05$)



การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอ เป็นการที่ผู้ปกครองตั้งกฎ กติกา ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก แต่เมื่อเด็กทำผิดข้อตกลงผู้ปกครองไม่ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงทุกครั้ง (Shelton, K. K. et al., 1996) โดยผลการศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอกับการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนมีทั้งที่ มีความสัมพันธ์และไม่มีความสัมพันธ์ ดังนี้

การศึกษาในประเทศเยอรมันของ Vasic, Z. et al ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .47, p = .22$) (Vasic, Z. et al., 2017) โดยพฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอทำนายความผิดพลาดในการทดสอบด้วย Erikson flanker task ซึ่งเป็นการทดสอบการคิดเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .04, p < .05$) โดยอภิปรายผลว่าการส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอนั้น เด็กจะเรียนรู้ในการปรับพฤติกรรมไม่ต่อเนื่อง ไม่เกิดการเรียนรู้จากความผิดพลาดจากการกระทำก่อนหน้า ทำให้เด็กไม่สามารถควบคุมกำกับตนเองให้ปฏิบัติตามวินัยได้ ซึ่งทักษะการควบคุมกำกับตนเองมีความสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการเรียน (Vasic, Z. et al., 2017)

ความเครียดของผู้ปกครอง สามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ ($\beta = .133, p < .05$) ความเครียด เป็นภาวะของอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับปัญหาและทำให้รู้สึกถูกกดดัน วุ่นวายใจ กลัว วิดกกังวล ส่งผลให้สภาวะสมดุลของร่างกายและจิตใจเสียไป (ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์, 2554) การที่ผู้ปกครองมีความเครียดซึ่งอาจเกิดจากการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน หรือจากความยากจนจะมีผลกับดูแลเอาใจใส่เด็ก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็ก การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการทำกิจกรรมของครอบครัว ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wagner, S. L. et al พบว่า ความเครียดของผู้ปกครองสามารถทำนายการคิดเชิงบริหารของเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 6.32, p = .014$) ทั้งนี้ ผู้ปกครองที่มีความเครียดจะมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กลดลง เช่น การพูดคุย การเล่น การทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เด็กขาดการได้รับการส่งเสริมการคิดเชิงบริหาร ซึ่งต้องอาศัยผู้ปกครองในการช่วยสอน เสนอแนะ หรือช่วยจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ (Wagner, S. L. et al., 2016)

ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดสถานการณ์หรือและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็ก หากผู้ปกครองมีความเครียดจะลดการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก เช่น การพูดคุย การเล่น ลดการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึก ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมกำกับตนเอง (Vernon-Feagans, L. et al., 2016); (Kimberly, G. N. et al, 2005) จากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความเครียดของผู้ปกครองมีความสำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงบริหารในเด็กก่อนวัยเรียน เนื่องจากผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ จัดสถานการณ์หรือและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับช่วงวัย และเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็ก หากผู้ปกครองมีความเครียด จะลดการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก เช่น การพูดคุย การเล่น ลดการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึก ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมกำกับตนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 300 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 82 อายุ 3 - 5 ปี ภาวะโภชนาการสมส่วน ร้อยละ 78.70 พัฒนาการสมวัยทั้ง 5 ด้าน ร้อยละ 32 เด็กมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่สมวัยร้อยละ 81 รองลงมา ได้แก่ การเข้าใจภาษา การช่วยเหลือตนเองและสังคม กล้ามเนื้อมัดเล็ก และการใช้ภาษา (สมวัยร้อยละ 80, 71, 70 และ 65 ตามลำดับ)การคิดเชิงบริหารของเด็กอยู่ในระดับปานกลาง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี ได้แก่ การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัย การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมวินัยไม่สม่ำเสมอและ ความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเด็กมีความสำคัญ เนื่องจากการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารในเด็กก่อนวัยเรียนนั้นต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กที่มีความต่างแต่ละคน ผู้ปกครองต้องใส่ใจให้โอกาสเด็กลงมือทำด้วยตนเองโดยให้ทางเลือก และให้คำชี้แนะหรือข้อเสนอให้เด็กเลือกตัดสินใจ รู้จักคาดการณ์ รู้จักลองผิดลองถูกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เก็บเป็นประสบการณ์ในการปรับใช้ครั้งต่อไป เรียนรู้จักการผิดหวัง และสมหวังเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ นอกจากการเลี้ยงดูที่让孩子มีการเติบโตทางร่างกายแล้ว วิธีการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพจะมีขั้นตอน รายละเอียด และวิธีการที่ต้องอาศัยการวางแผนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย จึงจะสามารถส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าความเครียดของผู้ปกครองส่งผลต่อการคิดเชิงบริหารของเด็ก การที่ผู้ปกครองมีความเครียดในชีวิตประจำวันซึ่งอาจเกิดจากการทำงานหรือการใช้ชีวิตประจำวันนั้น ทำให้ต้องมีการตั้งกฎระเบียบร่วมกับบุตร มีการจัดตารางเวลาในการใช้ชีวิตแต่ละวัน และ让孩子ช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งตัว การรับประทานอาหาร หรือการช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น กรอกน้ำเพื่อแช่เย็น หรือล้างแก้วพลาสติก หรือช่วยถูบ้าน เป็นต้น เด็กก่อนวัยเรียนเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้ในชีวิตของเด็กให้เติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติเป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย วางแผนจัดลำดับการทำงาน คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรม การที่เด็กจะมีความพร้อมในการเรียนรู้นั้น เด็กต้องมีการพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง รู้จักการควบคุมอารมณ์และแสดงออกพฤติกรรมอย่างเหมาะสม หากเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาการคิดเชิงบริหารจะทำให้เด็กสามารถควบคุมกำกับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม รู้จักคิดถึงผลดี ผลเสีย ก่อนตัดสินใจลงมือทำ คิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำงานเสร็จทันเวลาโดยไม่ยึดติดกับอุปสรรคเพียงเล็กน้อย หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้เสนอแนะว่าผู้ปกครอง ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ควรร่วมมือในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยเพื่อต่อยอดในการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรประเมินความเครียดและหาแนวทางในการลดความเครียดเพื่อลดการส่งผ่านความเครียดมายังเด็กก่อนวัยเรียน บุคลากรด้านสุขภาพ ครู/ผู้ดูแล และควรส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาให้เหมาะสมกับวัยของเด็กเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็ก นอกจากนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาเครื่องมือประเมินการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กภายใต้บริบทสังคมไทย รวมถึงควรศึกษาปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัจจัยด้านครู และด้านสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างครอบคลุมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กชกร ศรีสังข์ และคณะ. (2564). กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความสามารถของสมองในการบริหารจัดการชีวิตของ เด็กปฐมวัยในโรงเรียนบ้านใหม่ (วันครู 2503). วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 44(2), 110-124.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). การบูรณาการความร่วมมือ 6 กระทรวงการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตกลุ่มเด็กปฐมวัย (0 - 6 ปี) พ.ศ. 2565-2569. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://ecd.onec.go.th/law-policy/plan/6942/>



- _____. (2566). สถิติสำคัญ พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงฤทัย เสมอคุ้มหอม และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบริหารของเด็กก่อนวัยเรียน. *The Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council*, 34(4), 80-94.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ. (2561). การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4650>
- ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2565). วินัยเชิงบวก ทักษะสร้างความสุขและภูมิคุ้มกันทางความคิดเด็กยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <https://op.mahidol.ac.th/ga/posttoday-11/>
- พนิดา ศิริอำพันธ์กุล และจุไรรัตน์ กีบาง. (2564). พื้นอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเด็กปฐมวัย. *J Ment Health Thai*, 29(1), 80-92.
- ภาณุศักร หงษ์ทองและคณะ. (2019). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง (EXECUTIVE FUNCTION: EF) ของเด็กปฐมวัย. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(6), 2766-2786.
- วไลพร เมฆไตรรัตน์ และปรียาภรณ์ คงแก้ว. (2564). การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมทักษะสมอง EF (Executive Function) ของเด็กปฐมวัยที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 11(2), 15-30.
- ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์. (2554). ความเครียด และวิธีแก้ความเครียด. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/xWvju>
- ศิริพร ภัยชนะ. (2558). หลักการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิด - 5 ปี ด้วย DSPM และ DAIM. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/T2zve>
- Ardila, A. et al. (2017). The influence of the parents' educational level on the development of executive functions. *Developmental neuropsychology*, 28(1), 539-560.
- Bernier, A. et al. (2010). From external regulation to self-regulation: Early parenting precursors of young children's executive functioning. *Child development*, 81(1), 326-339.
- _____. (2012). Social factors in the development of early executive functioning: A closer look at the caregiving environment. *Developmental science*, 15(1), 12-24.
- Center on the Developing Child at Harvard University. (2015). Enhancing and Practicing Executive Function Skills with Children from Infancy to Adolescence. Retrieved October 8, 2023, from <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/executive-function>
- Cuevas, K. et al. (2014). What's mom got to do with it? Contributions of maternal executive function and caregiving to the development of executive function across early childhood. *Developmental science*, 17(2), 224-238.
- Dawson, P. & Guare, R. (2023). *Coaching Students with Executive Skills Challenges*. (2nd.). New York: Guilford Publications.
- Devine, R. T. & Hughes, C. (2014). Relations between false belief understanding and executive function in early childhood: A meta-analysis. *Child development*, 85(5), 1777-1794.

- Gooch, D. et al. (2016). The development of executive function and language skills in the early school years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(2), 180-187.
- Hendry, A. et al. (2016). Executive function in the first three years of life: Precursors, predictors and patterns. *Developmental Review*, 42(1), 1-33.
- Khalil, T. H. et al. (2023). Impact of maternal, paternal mental state talk and quality of parenting on executive function of preschoolers. *Early Child Development and Care*, 193(1), 109-120.
- Kimberly, G. N. et al. (2005). Neurocognitive correlates of socioeconomic status in kindergarten children. *Dev Sci*, 8(1), 74-87.
- Korucu, I. et al. (2019). Examining associations between the home literacy environment, executive function, and school readiness. *Early Education and Development*, 31(3), 455-473.
- Lohndorf, R. T. et al. (2019). Preschoolers' problem behavior, prosocial behavior, and language ability in a Latin-American context: The roles of child executive functions and socialization environments. *Early Childhood Research Quarterly*, 48(3), 36-49.
- Meuwissen, A. S. et al. (2015). Fathers matter: The role of father parenting in preschoolers' executive function development. *Journal of experimental child psychology*, 140(1), 1-15.
- Micalizzi, L. et al. (2019). Effects of socioeconomic status and executive function on school readiness across levels of household chaos. *Early childhood research quarterly*, 47(2), 331-340.
- Neuenschwander, R. et al. (2017). Teacher stress predicts child executive function: Moderation by school poverty. *Early Education and Development*, 28(7), 880-900.
- Patrawala, N. M. (2018). Teachers' Executive Functioning Abilities and Levels of Occupational Stress. In Research report. University of Northern Colorado.
- Rhoades, B. L. et al. (2011). Demographic and familial predictors of early executive function development: Contribution of a person-centered perspective. *Journal of experimental child psychology*, 108(3), 638-662.
- Roberts, S. B. et al. (2020). Effects of food supplementation on cognitive function, cerebral blood flow, and nutritional status in young children at risk of undernutrition: randomized controlled trial. *bmj*, 370(1), 1-17.
- Shelton, K. K. et al. (1996). Assessment of parenting practices in families of elementary school-age children. *Journal of clinical child psychology*, 25(3), 317-329.
- Sutipan, P. et al. (2012). The impact of the 101s positive discipline teacher training on teacher practices and preschoolers' executive function skills. Retrieved October 8, 2023, from <https://shorturl.asia/yOjS2>
- Vandenbroucke, L. et al. (2017). The development of executive functioning across the transition to first grade and its predictive value for academic achievement. *Learning and Instruction*, 49(25), 103-112.
- Vasic, Z. et al. (2017). The association between parenting behavior and executive functioning in children and young adolescents. *Frontiers in psychology*, 8, 472. <https://shorturl.asia/rpA2z>



- Vernon-Feagans, L. et al. (2016). Predictors of behavioral regulation in kindergarten: Household chaos, parenting, and early executive functions. *Developmental psychology*, 52(3), 430. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4760868/>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: the Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wagner, S. L. et al. (2016). Higher cortisol is associated with poorer executive functioning in preschool children: The role of parenting stress, parent coping and quality of daycare. *Child Neuropsychology*, 22(7), 853-869.
- Wongpakaran & Wongpakaran. (2010). Retrieved October 9, 2023, from https://www.cmu.edu/dietrich/psychology/stress-immunity-disease-lab/scales/pdf/pss_10_thai.pdf
- World Health Organization. (2016). Early child development-Child health and development. Retrieved October 8, 2023, from <http://www.who.int/topics/early--child-development/child-health-development/en/>
- Zysset, A. E. et al. (2018). Predictors of executive functions in preschoolers: findings from the SPLASHY study. *Frontiers in psychology*, 9(2060), 1-11.

โซ่อุปทานสินค้าเกษตรไทยผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์:
ปัญหาและการศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม*
THE SUPPLY CHAIN OF THAI AGRICULTURAL PRODUCTS THROUGH E-COMMERCE
CHANNELS: ISSUES AND A STUDY USING CONSTRUCTIVIST GROUNDED THEORY

วิษณุพันธ์ แสนรัมย์*, พัทธ์ชัย ศิริวงศ์

Witsunan Saenram*, Pitak Siri Wong

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: witsunan1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและปัญหาของโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย และสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมในบริบทการจัดการโซ่อุปทาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีฐานรากตามแนวคิดของ Charmaz ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรที่จำหน่ายสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ตัวแทนโลจิสติกส์ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและปัญหาของโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจำหน่ายโดยตรงจากเกษตรกร 2) การจำหน่ายผ่านผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่ง 3) การจำหน่ายผ่านห้างค้าปลีกสมัยใหม่ และ 4) การจำหน่ายผ่านผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเฉพาะทาง แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์ ด้านการจัดการคุณภาพสินค้า และด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยีโซ่อุปทาน สินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เกิดจากการประกอบสร้างทางสังคม 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติการปรับตัวของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มิติการพัฒนาระบบนิเวศทางธุรกิจ และมิติการสร้างควมยั่งยืน ทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมในบริบทการจัดการโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การบูรณาการข้อมูล แบบเรียลไทม์ การปรับตัวทางดิจิทัล และการพัฒนาระบบเชื่อมโยงในระดับนโยบาย ทฤษฎีความสมดุลโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การจัดการคุณภาพสินค้า การบริหารทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการตอบสนองความต้องการ แบบเรียลไทม์

คำสำคัญ: รูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตร, พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, ทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม

Abstract

This study aimed to examine the patterns and challenges of agricultural supply chains distributed through e-commerce channels in Thailand and to develop a constructivist grounded theory within the context of supply chain management. The research employed a qualitative



approach using Charmaz's constructivist grounded theory methodology. The key informants included farmers selling agricultural products through e-commerce, platform providers, logistics representatives, and government officials, totaling 30 participants. Data were collected through in-depth interviews, non-participant observations, and document analysis. The findings revealed four distinct supply chain models: 1) Direct sales by farmers, 2) Sales through aggregators or wholesalers, 3) Sales via modern retail stores, and 4) Sales through specialized platform providers. Each model exhibited unique advantages and limitations. The key challenges identified include logistics issues, product quality management, and data integration and technology adoption. The agricultural supply chain in Thailand's e-commerce sector is shaped by social construction in three main dimensions: stakeholders adaptation, business ecosystem development, and sustainability building. These dimensions led to theoretical propositions, namely: Digital Supply Chain Ecosystem Theory, which comprises real-time data integration, digital adaptation, and policy-level connectivity development and Supply Chain Balance Theory, which includes product quality management, sustainable resource management, and real-time demand responsiveness. The study recommends developing a centralized platform to systematically integrate supply chain data, implementing digital skill development programs for farmers, and improving infrastructure to support the sustainable growth of e-commerce in the agricultural sector.

Keywords: Agricultural Supply Chain, E-Commerce, Constructivist Grounded Theory

บทนำ

ในสังคมยุคดิจิทัลพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรด้วยช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้กลายเป็นช่องทางสำคัญสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยในประเทศไทย โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรในบริบทดังกล่าว พบว่า โซ่อุปทานสินค้าเกษตรในช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยยังขาดประเด็นการศึกษาที่ครอบคลุมเมื่อเทียบกับประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี เช่น จีนและอินเดีย (Chen, X. et al., 2020) ช่องว่างงานวิจัยที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นเพียงมิติการตลาดและเทคโนโลยี แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานในมิติการตลาดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ และความยั่งยืนในระยะยาว (Pingali, P., 2007) ขาดการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเชิงระบบแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงทั้งมิติเทคโนโลยี การจัดการ และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ (Kumar, V. et al., 2019) และขาดการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบโซ่อุปทานแบบดั้งเดิมและแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในบริบทสินค้าเกษตร (Saengadsapaviriya, P. & Kiatcharoenpol, S., 2022)

ในบริบทประเทศไทยเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยกำลังเผชิญความท้าทายสำคัญ 3 ประการ ประการแรก ข้อจำกัดด้านทักษะและความรู้ดิจิทัลโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุ ประการที่สอง การขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท มีเพียงร้อยละ 35 ของพื้นที่เกษตรกรรมที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และเกษตรกรที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 29 ของเกษตรกรทั้งหมด ซึ่งอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับธุรกิจอื่น ๆ และมีเพียงร้อยละ 57 ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูล (อัศวพัชร เจริญพานิช, 2564) ประการที่สาม ความไม่พร้อมของระบบโลจิสติกส์ในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะสำหรับสินค้าที่ต้องควบคุมอุณหภูมิ

โดยมุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ผ่านมุมมองและประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทานแบบประกอบสร้างทางสังคมตามแนวคิดของ Charmaz, K. เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้ง จะนำไปสู่การพัฒนางνώความรู้เกี่ยวกับรูปแบบโซ่อุปทานที่เหมาะสม และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของภาคการเกษตรไทยในยุคดิจิทัล (Charmaz, K., 2014)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง รูปแบบและสภาพปัญหาของโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพปัญหาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรฯ รูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตรฯ และสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในบริบทประเทศไทย ผ่านการตีความและการสร้างความหมายร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล เป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของภาคการเกษตรไทยในยุคดิจิทัลตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อความเจริญของภาคการเกษตรอย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย
3. เพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม (Constructivist Grounded Theory) การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในบริบทประเทศไทย โดยมุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ผ่านมุมมองและประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคม (Constructivist Grounded Theory) ตามแนวทางของ (Charmaz, K., 2014) ที่ปรับปรุงจากแนวคิดการสร้างทฤษฎีฐานรากดั้งเดิม (Grounded Theory) (Glaser, B. & Strauss, A., 1967) ในการวิจัยนี้ เน้นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมในลักษณะที่เป็นพลวัต โดยใช้มุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักวิจัย ผู้วิจัยทำหน้าที่ตีความข้อมูล สร้างความหมายร่วมกัน และปรับปรุงผลการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่สร้างความรู้ใหม่ แต่ยังสะท้อนความเข้าใจในบริบทที่ซับซ้อนของสังคม เพื่อทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในบริบทประเทศไทย การเลือกใช้วิธีวิทยานี้ต้องการทำความเข้าใจถึงกระบวนการทางสังคม ที่ซับซ้อนค่านึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทาน วิธีวิทยานี้เน้นการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ การตีความ และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูล

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรที่จำหน่ายสินค้าผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อย 1 ปี จำนวน 15 ราย เพื่อให้ครอบคลุมประเภทสินค้าและรูปแบบการจำหน่ายที่หลากหลาย ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 5 ราย ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาและบริหารแพลตฟอร์ม สำหรับสินค้าเกษตร ผู้ให้บริการโลจิสติกส์สินค้าเกษตร จำนวน 5 ราย ที่มีความเชี่ยวชาญในการขนส่งสินค้าเกษตร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ราย จากหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับสินค้าเกษตร เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่สำคัญ คือ ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง และมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบบบันทึกการสังเกตที่ระบุประเด็นและพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตอย่างชัดเจน แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารที่กำหนดประเด็นการวิเคราะห์สอดคล้องกับกรอบการวิจัย บันทึกภาคสนาม (Field Notes) สำหรับจดบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ และแนวทางการจัดกลุ่มสนทนาที่ระบุประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้ ก่อนการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและลึกซึ้ง ประกอบด้วย วิธีการแบบปฐมภูมิ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลหลักทุกกลุ่ม ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 60 - 90 นาทีต่อครั้ง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) กระบวนการจัดการข้อมูล เช่น การรวบรวมผลผลิต การบรรจุ การขนส่ง และการจัดการคำสั่งซื้อผ่านแพลตฟอร์ม วิธีการทุติยภูมิ ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบาย แผนงาน รายงานผลการดำเนินงาน และคู่มือการปฏิบัติงาน และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) กับตัวแทนจากทุกกลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามแนวทางของวิธีวิทยาการวิจัยแบบการสร้างความทฤษฎีฐานราก แบบประกอบสร้างทางสังคม (Charmaz, K., 2014) เริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามแนวทาง การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างทฤษฎีฐานราก แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การให้รหัส (Coding) เบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดแบบบรรทัดต่อบรรทัด โดยกำหนดรหัสที่สะท้อนการกระทำ พฤติกรรม และกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจความหมายพื้นฐานของข้อมูล 2) การให้รหัสแบบมุ่งเน้น (Focus Coding) เป็นการนำรหัสเบื้องต้นที่มีความสำคัญและพบบ่อยมาจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ที่มีความหมายในระดับที่สูงขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นแบบแผนและความสัมพันธ์ของข้อมูล 3) การให้รหัสเชิงทฤษฎี (Theoretical Coding) เป็นการนำหมวดหมู่ที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา ตลอดกระบวนการวิเคราะห์ ได้บันทึกความคิด (Memo) เพื่อบันทึกการตีความ การเชื่อมโยงแนวคิด และข้อสังเกตต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลทำควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูล เพื่อให้สามารถปรับแนวทางการเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับประเด็นที่ค้นพบใหม่ได้อย่างเหมาะสมและใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยดำเนินการใน 3 ด้าน ตามแนวคิดของ (Denzin, N. K., 2017) ดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2016) โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายในโซ่อุปทาน ได้แก่ เกษตรกรที่จำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากภูมิภาคต่างๆ ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งรายใหญ่และรายย่อย ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย (Patton, M. Q., 2014) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานจริง เช่น การจัดการคำสั่งซื้อ การบรรจุสินค้า และการขนส่ง การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบาย แผนงาน รายงานผลการดำเนินงาน และคู่มือปฏิบัติงาน 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีเป็นกระบวนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดหรือมุมมองทฤษฎีที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และความสมบูรณ์ของการวิจัย (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 2013) วิธีการนี้ช่วยให้นักวิจัยสามารถตรวจสอบ ความสอดคล้องและข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ในการอธิบายปรากฏการณ์เดียวกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ได้รับ การพัฒนาอย่างหลากหลายตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และความพร้อมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในระบบโซ่อุปทาน จำแนกได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการจำหน่ายโดยตรงจากเกษตรกร รูปแบบนี้เกษตรกรดำเนินการจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยตนเองโดยไม่ผ่านตัวกลาง เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ประกอบการการเกษตรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์ ดังที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเกษตรกรรายหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า: “กลุ่มที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็น Young Smart Farmer มีไลฟ์สด แต่ไม่เยอะ เกษตรกรรุ่นเก่าบอกว่า ไม่พร้อมเรื่องเทคโนโลยี” รูปแบบนี้มักใช้ช่องทาง Facebook, TikTok และ Line Official เป็นหลัก เนื่องจากรูปแบบนี้เข้าถึงง่ายและมีต้นทุนต่ำ การดำเนินการในรูปแบบนี้ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยี พบว่า เกษตรกรจำนวนมากโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ ในภาคการเกษตร ยังขาดทักษะที่จำเป็นในการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล แม้การขายผ่านช่องทางออนไลน์จะช่วยลดต้นทุน แต่การจัดการคุณภาพสินค้า การบรรจุภัณฑ์ การจัดส่ง และการตอบสนองต่อคำสั่งซื้อ ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ เกษตรกรที่ไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานเหล่านี้อาจเผชิญปัญหาเรื่องความพึงพอใจ ของลูกค้าและความน่าเชื่อถือในระยะยาว การเข้าถึงเทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตในพื้นที่ชนบท ยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ แม้การใช้งานสมาร์ทโฟนจะเพิ่มขึ้นในกลุ่มเกษตรกร แต่ความเร็วและคุณภาพของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในบางพื้นที่อาจไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการขายสินค้าออนไลน์อย่างราบรื่น เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในพื้นที่ชนบท เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) รูปแบบการจำหน่ายผ่านผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่ง รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของการจำหน่ายโดยตรง โดยมีผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่งทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ในการรวบรวมสินค้าจากเกษตรกรหลายราย และพัฒนาแพลตฟอร์มสำหรับจำหน่ายสินค้าทั้งในรูปแบบธุรกิจ สู่ธุรกิจ (B2B) เช่น ร้านอาหารหรือค้าปลีก และธุรกิจสู่ผู้บริโภค (B2C) เช่น คริวเรือนทั่วไป ดังกรณี ของตลาดสี่มุมเมืองออนไลน์ที่ผู้บริหารได้ให้ข้อมูลเชิงลึกว่า “ตลาดสี่มุมเมืองออนไลน์ เป็นอีก Business Unit ของตลาดสด เป็น platform กลางให้พ่อค้าแม่ค้ามาขายของโดย ร้อยละ 80-90 เป็น B2B (ร้านอาหาร)” กลุ่มลูกค้าหลักของรูปแบบนี้แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ ร้านอาหาร และคริวเรือน โดยมีลักษณะการดำเนินงาน ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะด้านการจัดส่งที่มีการแบ่งรอบการจัดส่งที่ชัดเจน ดังที่ผู้บริหารได้อธิบายว่า “มีรอบจัดส่งมากถึง 4 รอบ รอบแรก สั่งซื้อภายใน 21.00 น. จะได้รับสินค้าภายใน 04.00 - 06.00 น. รอบ 2 สั่งซื้อภายใน 23.00 น. จะได้รับสินค้าภายใน 06.00 - 09.00 น. รอบ 3 สั่งซื้อภายใน 02.00 น. จะได้รับสินค้าภายใน 09.00 - 12.00 น. รอบ 4 สั่งซื้อภายใน 06.00 น. จะได้รับสินค้าภายใน 13.00 - 16.00 น.” รูปแบบนี้มีข้อดีหลายประการ ได้แก่ สามารถจัดการคุณภาพสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการขนส่งที่เป็นมาตรฐาน มีอัตราการร้องเรียนต่ำ แต่ต้นทุนการดำเนินงานสูง โดยเฉพาะค่าขนส่ง 3) รูปแบบการจำหน่ายผ่านห้างค้าปลีกสมัยใหม่ รูปแบบนี้พัฒนาโดยห้างค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีความพร้อมด้านเงินทุนและเทคโนโลยี จากการสัมภาษณ์ผู้บริโภค พบว่า มีพฤติกรรมการใช้แพลตฟอร์มที่หลากหลาย ดังที่ผู้บริโภคท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “เคยซื้ออาหารสดออนไลน์ เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อปลา เนื้อหมู เนื้อไก่ ผ่านแอปพลิเคชัน Lotus's ร้อยละ 70 MakroPro ร้อยละ 10 และ Big C PLUS ร้อยละ 20 ซื้ออาทิตย์ละ 1 ครั้ง มูลค่าการซื้อ 1,000 - 2,000 บาท/ครั้ง มักซื้อพร้อมกับสินค้าอื่น ๆ” รูปแบบนี้มีจุดแข็ง ด้านระบบการจัดการโซ่อุปทานที่ครบวงจร แต่จากการศึกษาพบว่ามีข้อจำกัดหลายประการ ดังที่ผู้บริโภค ได้สะท้อนประสบการณ์ว่า “สินค้าที่ได้รับ เช่น สินค้าบางชนิดไม่สด การขนส่งควบคุมเวลาได้ยาก ช่วงเวลาที่สินค้าไปส่ง เราต้องรอรับ เวลาไม่แน่นอน ต้องรอมาส่งสินค้า ปัญหาที่พบ คือ ได้สินค้าไม่ตรงกับที่สั่งซื้อ บางครั้งส่งผิด ได้สินค้าที่ลักษณะคล้ายกัน แต่ก็รับสินค้า



เนื่องจากไม่ยากนักจัดส่งใหม่" การจัดการในรูปแบบนี้มีจุดแข็ง ได้แก่ การมีระบบการจัดการโซ่อุปทานที่ครบวงจร การมีเครือข่ายสาขาและศูนย์กระจายสินค้าครอบคลุม การมีอำนาจต่อรองกับผู้ผลิตและผู้จัดส่งสูง การมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และมีความน่าเชื่อถือในแง่แบรนด์ ส่วนข้อจำกัดที่พบคือการควบคุมคุณภาพสินค้าสดทำได้ยาก พบปัญหาเรื่องความตรงต่อเวลา การจัดการสินค้าทดแทนกรณีของขาดหรือหมดยังไม่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารกับลูกค้าระหว่างการจัดส่งยังมีข้อจำกัด แนวทางการพัฒนาที่ควรดำเนินการคือ การปรับปรุงระบบควบคุมคุณภาพสินค้าสด การจัดส่งให้ตรงเวลามากขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับลูกค้า การพัฒนาระบบการจัดการสินค้าทดแทนที่เหมาะสม 4) รูปแบบ การจำหน่ายผ่านผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเฉพาะทาง รูปแบบนี้ได้รับการพัฒนาโดยผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นเฉพาะสินค้าเกษตรและอาหารสด เช่น Freshket มีการจัดการที่แตกต่างและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้บริหาร ได้อธิบายลักษณะการดำเนินงานว่าองค์กรมีศูนย์คัดัดแต่ง (Processing Center) ทำหน้าที่รับอาหารสด เช่น ผักและเนื้อสัตว์ มาผ่านกระบวนการตกแต่งให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้ยังมี ศูนย์กระจายสินค้า (Distribution Center) ที่ใช้การส่งสินค้าผ่านท่าเปลี่ยนสินค้า (Cross-Docking) สินค้าที่มาถึงศูนย์กระจายสินค้าจะถูกส่งต่อไปยังปลายทางทันทีหรือภายในระยะเวลาสั้นที่สุด โดยไม่ต้องเก็บสินค้าไว้ในคลังสินค้าที่รองรับเฉพาะสินค้าที่ผ่านกระบวนการแล้ว (Finished Goods) เพื่อช่วยลดระยะเวลาในการจัดเก็บสินค้าและเพิ่มความรวดเร็วในการจัดส่ง ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ "เรามี Processing Center รับอาหารสดผักและเนื้อสัตว์มาคัดแต่ง ให้ตรงตามความต้องการลูกค้า และมี Distribution Center เป็น Cross-Docking รับแต่ Finished Goods"

สภาพปัญหาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย มีดังนี้

1) ปัญหาด้านโลจิสติกส์ ต้นทุนการขนส่งสูงโดยเฉพาะสินค้าที่ต้องควบคุมอุณหภูมิ ดังที่ผู้ประกอบการรายหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า: "ค่าส่งแพง ยิ่งส่งเร็ว ต้นทุนยิ่งสูง ลูกค้าก็ยินดีจ่าย เดิมมีโปรโมชั่นค่าส่งเหมา 50 บาท ทำให้ขาดทุน ปีนี้จะส่งตามระยะทาง ไม่เกิน 200 บาท" นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการควบคุมคุณภาพระหว่างการขนส่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดด้านระบบการขนส่งแบบควบคุมอุณหภูมิ ดังที่นักวิชาการท่านหนึ่ง ได้อธิบายว่า: "ต้นทุนการขนส่งในพื้นที่ห่างไกลยิ่งสูงกว่าพื้นที่เมืองถึง 2 - 3 เท่า ส่งผลให้เกษตรกรต้องแบกรับต้นทุนที่สูงขึ้นหรือไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้" 2) ปัญหาด้านการจัดการคุณภาพสินค้า การรักษาคุณภาพสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทานเป็นหนึ่งในความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากส่งผลโดยตรง ต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีความอ่อนไหว เช่น ผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ ซึ่งมีแนวโน้มเน่าเสียง่าย หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาหลักเกิดขึ้นในกระบวนการควบคุมคุณภาพระหว่างการจัดเก็บและการขนส่ง สินค้าหลายรายการได้รับความเสียหายก่อนถึงมือผู้บริโภค เช่น ผักเหี่ยวเฉา ผลไม้ช้ำ หรือเนื้อสัตว์ที่เสียคุณภาพเนื่องจากอุณหภูมิไม่คงที่ในระหว่างการขนส่ง จากการสัมภาษณ์ ดังนี้ "เคยสั่งซื้อส้มผ่านบางแอปพลิเคชันส่งให้เพื่อนปรากฏว่าส้มเสียครึ่งหนึ่ง การเคลมผ่านบางแอปพลิเคชัน เคลมลำบากเพราะไม่รับประกัน" ระบบการรับประกันคุณภาพ ปัญหาสำคัญอีกประการ คือ การขาดระบบรับประกันคุณภาพที่น่าเชื่อถือ ดังที่ ผู้ประกอบการรายหนึ่งได้อธิบายว่า: "การเคลมมีบ้างเรื่องคุณภาพ เนื่องจากไม่สามารถดูได้ด้วยตาเปล่า เช่น เนื้อแดงไหม ถึงแม้ลูกค้าเลือกเองก็เลือกไม่ได้อย่างที่ต้องการ น้ำหนักมีการลดลงบ้างระหว่างขนส่ง แต่ให้ความสำคัญกับน้ำหนักตอนส่ง" การจัดการระบบห้องเย็น ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ได้พยายามแก้ไขปัญหาดูด้วยการลงทุนในระบบห้องเย็น ดังที่ผู้บริหาร Freshket ได้อธิบายว่า: "เรามี Processing Center และ Distribution Center ของตนเอง สำหรับกระจายสินค้าภายในกรุงเทพฯ มีห้องแช่เย็น แช่แข็ง 3 แห่ง การเคลม มีเพียงร้อยละ 0.01 เป็นเรื่องคุณภาพ" การพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ ผู้ประกอบการได้พัฒนาแนวทางการจัดการคุณภาพที่หลากหลาย ดังที่ผู้บริหารตลาดสี่มุมเมืองออนไลน์ได้อธิบายว่า "การขนส่งสินค้าอ่อนไหว เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อปลา ผลไม้นำเข้า ใช้รถแช่เย็น แช่แข็ง และมีทีมวางแผนช่วยวิเคราะห์การขนส่ง" แนวทางการแก้ไขปัญหาดูที่

ผู้ประกอบการดำเนินการคือการพัฒนาศูนย์กระจายสินค้าที่มีระบบควบคุมอุณหภูมิ การใช้บรรจภัณฑ์ที่ช่วยรักษาความเย็น การวางแผนเส้นทางขนส่งที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบติดตามและตรวจสอบคุณภาพ รวมทั้งการฝึกอบรมพนักงานในการจัดการสินค้าสด ความท้าทายสำคัญยังคงเป็นเรื่องของต้นทุนซึ่งส่งผลต่อราคาสินค้าและความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการรายย่อย 3) ปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยีเป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและการจัดการโซ่อุปทานโดยรวม จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาหลักที่ ได้แก่ การตรวจสอบย้อนกลับ ที่ยังไม่มีคุณสมบัติและขาดความรวดเร็ว การขาดการเชื่อมโยงข้อมูลภายในโซ่อุปทานแบบเรียลไทม์และความหลากหลายของแพลตฟอร์มการสื่อสารของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน เช่น การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน Line การโทรศัพท์ หรือแพลตฟอร์มเฉพาะทางเพิ่มโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาดในการประสานงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีได้อธิบายว่า “ระบบการตรวจสอบย้อนกลับยังทำได้ไม่สมบูรณ์ ใช้เวลา 3-4 ชั่วโมงถึงตรวจสอบย้อนกลับได้ ไม่ได้ Real Time ควรพัฒนาเทคโนโลยี RFID และใช้ AI ช่วยในการวิเคราะห์” สอดคล้องกับความเห็นของผู้บริหารแพลตฟอร์มที่กล่าวว่า “การเชื่อมโยงข้อมูล เมื่อมีคำสั่งซื้อจะแจ้งไปที่พ่อค้าแม่ค้า ส่วนการเคลมจะมี call center รับเรื่อง โดยมีทีม Customer Service 10 กว่าคน หรือลูกค้าอาจสื่อสารผ่าน Line Official” การสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังใช้ช่องทางที่หลากหลายและไม่เป็นระบบ ดังที่ผู้ประกอบการรายหนึ่งได้เล่าว่า “การติดต่อ supplier ใช้ Line เป็นหลัก การติดต่อ Rider ผ่านทางแอปพลิเคชันอีกระบบ การติดต่อลูกค้าผ่านทางแอปพลิเคชันร้อยละ 50 ผ่านทางเว็บไซต์ ร้อยละ 50” การแก้ไขปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยีจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการเสริมสร้างทักษะให้แก่เกษตรกร

การสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ปรากฏการณ์การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย เกิดจากการประกอบสร้างทางสังคมใน 3 มิติหลัก ดังนี้ 1) มิติการปรับตัวของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การปรับตัวเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน ในโซ่อุปทาน โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้ ดังที่ผู้บริหาร Freshket ได้สะท้อนมุมมองว่า “ฝั่งต้นน้ำ เกษตรกรทำได้ดี แต่ถ้าทำผลผลิตได้คงที่ก็ดี ส่วนฝั่งปลายน้ำ ต้องเข้าใจว่า ลูกค้าเราเป็นใคร เราต้องการอะไร เราได้จาก Demand Base แล้วค่อยผลิต ทำให้ลด Food Waste” การปรับตัวนี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีการทำงานที่แต่ละกลุ่มมีการปรับตัวที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี 2) มิติการพัฒนากระบวนการนิเวศทางธุรกิจเป็นกระบวนการที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบ เช่น ผู้ผลิต ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม หน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภค เพื่อสร้างความเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในโซ่อุปทานสินค้าเกษตร ระบบนิเวศทางธุรกิจที่ดีจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในทุกส่วนของโซ่อุปทาน จากการสัมภาษณ์ ดังนี้ “ความท้าทายทั้งหมดเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกัน ในลักษณะลูกโซ่ การขาดทักษะดิจิทัลทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ ได้อย่างเต็มที่ ขณะที่การขาดโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่เหมาะสมก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้” 3) มิติการสร้างควมยั่งยืน เป็นกระบวนการที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการพัฒนาเทคโนโลยี การจัดการ และการสร้างความร่วมมือ ดังที่ผู้บริหารแพลตฟอร์มรายหนึ่งได้เสนอว่า “โซ่อุปทานอาหารมีช่องว่างในการพัฒนาอีกมาก เรามีของดีอยู่เยอะ แต่อุปสงค์และอุปทานไม่พอดีกัน ผู้ประกอบการรายย่อยต้องร่วมมือกัน เพื่อประโยชน์ในภาพรวมของโซ่อุปทาน” จากการวิเคราะห์ทั้ง 3 มิติ นำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีฐานรากที่อธิบายว่า การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการปรับตัวการพัฒนากระบวนการนิเวศ และการสร้างความยั่งยืนเป็นองค์ประกอบสำคัญ



ความสำเร็จของการจัดการขึ้นอยู่กับความสามารถในการประสานองค์ประกอบเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ทฤษฎีนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ต้องอาศัย การมีส่วนร่วมและการปรับตัวของทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

รูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลายตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และความพร้อมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบโซ่อุปทาน จำแนกได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการจำหน่ายโดยตรงจากเกษตรกร เกษตรกรดำเนินการจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยตนเองโดยไม่ผ่านตัวกลาง เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ประกอบการการเกษตรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์ 2) รูปแบบการจำหน่ายผ่านผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่ง รูปแบบนี้มีข้อดีหลายประการ ได้แก่ สามารถจัดการคุณภาพสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการขนส่งที่เป็นมาตรฐาน มีอัตราการเคลมสินค้าต่ำ แต่ต้นทุนการดำเนินงานสูง โดยเฉพาะค่าขนส่ง 3) รูปแบบการจำหน่ายผ่านห้างค้าปลีกสมัยใหม่ พัฒนาโดยห้างค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีความพร้อมด้านเงินทุนและเทคโนโลยี รูปแบบนี้มีจุดแข็งด้านระบบการจัดการโซ่อุปทานที่ครบวงจร แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ การจัดการในรูปแบบนี้มีจุดแข็ง ได้แก่ การมีระบบการจัดการโซ่อุปทานที่ครบวงจร การมีเครือข่ายสาขาและศูนย์กระจายสินค้าครอบคลุม การมีอำนาจต่อรองกับผู้ผลิตและผู้จัดส่งสูง การมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และมีความน่าเชื่อถือในแง่แบรนด์ 4) รูปแบบการจำหน่ายผ่านผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเฉพาะทาง ได้รับการพัฒนาโดยผู้ประกอบการที่มุ่งเน้นเฉพาะสินค้าเกษตรและอาหารสด สอดคล้องกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยีจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการเสริมสร้างทักษะให้แก่เกษตรกร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567)

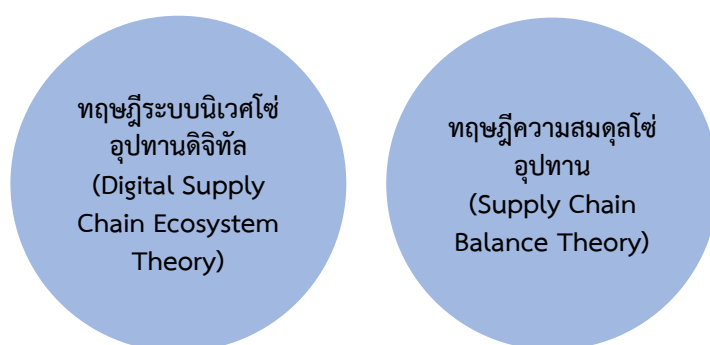
สภาพปัญหาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย มีดังนี้

1) ปัญหาด้านโลจิสติกส์ ต้นทุนการขนส่งสูงโดยเฉพาะสินค้าที่ต้องควบคุมอุณหภูมิ ยังพบปัญหาการควบคุมคุณภาพระหว่างการขนส่ง 2) ปัญหาด้านการจัดการคุณภาพสินค้า การรักษาคุณภาพสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทานเป็นหนึ่งในความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากส่งผลโดยตรง ต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีความอ่อนไหว เช่น ผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ ซึ่งมีแนวโน้มเสี่ยงง่ายหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Lambert, D. M. & Cooper, M. C. และ Christopher, M. ที่มีแนวคิดว่าการจัดการคุณภาพสินค้าและระบบโลจิสติกส์แบบควบคุมอุณหภูมิเป็นความท้าทายสำคัญ เนื่องจากต้นทุนสูง แนวทางการพัฒนา เช่น การใช้เทคโนโลยี RFID และ AI เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์และการตรวจสอบย้อนกลับ อาจช่วยลดปัญหานี้ได้ (Lambert, D. M. & Cooper, M. C., 2000); (Christopher, M., 2016) 3) ปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยี เป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและการจัดการโซ่อุปทานโดยรวม การแก้ไขปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยีจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการเสริมสร้างทักษะให้แก่เกษตรกร สอดคล้องกับแนวคิดของ Lambert, D. M. & Cooper, M. C. และ Christopher, M. ที่กล่าวว่า การจัดการคุณภาพสินค้าและระบบโลจิสติกส์แบบควบคุมอุณหภูมิเป็นความท้าทายสำคัญ เนื่องจากต้นทุนสูง แนวทางการพัฒนา เช่น การใช้เทคโนโลยี RFID และ AI เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์และการตรวจสอบย้อนกลับ อาจช่วยลดปัญหานี้ได้ (Lambert, D. M. & Cooper, M. C., 2000); (Christopher, M., 2016)

การสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ปรากฏการณ์การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย เกิดจากการประกอบสร้างทางสังคมใน 3 มิติหลัก ดังนี้ 1) มิติการปรับตัวของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การปรับตัวเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน ในโซ่อุปทาน โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและการเรียนรู้ 2) มิติการพัฒนาระบบนิเวศทางธุรกิจเป็นกระบวนการที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบ เช่น ผู้ผลิต ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม หน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภค เพื่อสร้างความเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในโซ่อุปทานสินค้าเกษตร ระบบนิเวศทางธุรกิจที่ดีจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในทุกส่วนของโซ่อุปทาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Davis, F. D. และ Rogers, E. M. การบูรณาการเทคโนโลยีเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภายในโซ่อุปทานยังไม่สมบูรณ์ สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่สามารถจัดการข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ การประยุกต์ใช้แนวคิด Digital Ecosystem และการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับเกษตรกรเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพของระบบ (Davis, F. D., 1989); (Rogers, E. M., 2014) 3) มิติการสร้างคามยั่งยืน เป็นกระบวนการที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการพัฒนาเทคโนโลยี การจัดการ และการสร้างความร่วมมือ จากการวิเคราะห์ทั้ง 3 มิติ นำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีฐานรากที่อธิบายว่า การจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการปรับตัวการพัฒนาระบบนิเวศ และการสร้างความยั่งยืนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ความสำเร็จของการจัดการขึ้นอยู่กับความสามารถในการผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ทฤษฎีนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการปรับตัวของทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Carter, C. R. & Rogers, D. S. และ United Nations ที่กล่าวว่า ความยั่งยืนของระบบทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพ และการลดของเสีย ใช้ข้อมูลจากผู้บริโภคเพื่อปรับการผลิตตามความต้องการ (Demand-based Production) ช่วยลดของเสียและเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ (Carter, C. R. & Rogers, D. S., 2008); (United Nations, 2015)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับทฤษฎีระบบนิเวศโซ่อุปทานดิจิทัล และทฤษฎีความสมดุลโซ่อุปทาน สามารถเขียนเป็นรูปโมเดลได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงทฤษฎีระบบนิเวศโซ่อุปทานดิจิทัลและทฤษฎีความสมดุลโซ่อุปทาน



1. ทฤษฎีระบบนิเวศโซ่อุปทานดิจิทัล (Digital Supply Chain Ecosystem Theory)

ข้อเสนอ ระบบนิเวศในโซ่อุปทานดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้รวบรวม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ไปจนถึงผู้บริโภค โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวกลางในการสร้างการเชื่อมโยงอย่างโปร่งใสและเรียลไทม์ องค์ประกอบสำคัญของทฤษฎี 1) การบูรณาการข้อมูลแบบเรียลไทม์ (Real-Time Data Integration): ข้อมูลในโซ่อุปทานต้องมีการเชื่อมโยงแบบเรียลไทม์ผ่านเทคโนโลยี เช่น Blockchain และ IoT เพื่อลดความซับซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดความสูญเสีย ในกระบวนการ 2) การปรับตัวทางดิจิทัล (Digital Adaptation): ความสำเร็จของระบบโซ่อุปทานดิจิทัลขึ้นอยู่กับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของผู้ผลิตและผู้ประกอบการ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การตลาดดิจิทัล และการวิเคราะห์ข้อมูล 3) การพัฒนาระบบเชื่อมโยงในระดับนโยบาย (Policy-Level Integration): การสนับสนุนจากภาครัฐในด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การให้ทุนสนับสนุน และการกำหนดมาตรฐานสำหรับระบบโซ่อุปทานดิจิทัล

2. ทฤษฎีความสมดุลโซ่อุปทาน (Supply Chain Balance Theory)

ข้อเสนอ การจัดการโซ่อุปทานในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงสมดุลระหว่างความต้องการของตลาด ความสามารถในการจัดการคุณภาพสินค้า และการลดต้นทุนในกระบวนการผลิตและขนส่ง องค์ประกอบสำคัญของทฤษฎี 1) การจัดการคุณภาพสินค้า (Product Quality Management) ความสำเร็จของโซ่อุปทานขึ้นอยู่กับความควบคุมคุณภาพสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่เน่าเสียง่าย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค 2) การบริหารทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Sustainable Resource Management) การใช้ทรัพยากร เช่น แรงงาน เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานอย่างสมดุล เพื่อลดต้นทุนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) การตอบสนองความต้องการ แบบเรียลไทม์ (Real-Time Demand Fulfillment) การตอบสนองต่อคำสั่งซื้อและการปรับเปลี่ยน ตามพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย มี 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบการจำหน่ายโดยตรงจากเกษตรกร 2) รูปแบบการจำหน่าย ผ่านผู้รวบรวมหรือผู้ค้าส่ง 3) รูปแบบการจำหน่ายผ่านห้างค้าปลีกสมัยใหม่ 4) รูปแบบการจำหน่ายผ่านผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเฉพาะทาง สภาพปัญหาโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่จำหน่ายผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศไทย มีปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโลจิสติกส์ 2) ด้านการจัดการคุณภาพสินค้า และ 3) ด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและเทคโนโลยี การสร้างทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยมี 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติการปรับตัว ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) มิติการพัฒนากระบวนวิธีทางธุรกิจเป็นกระบวนการที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบ 3) มิติการสร้างควมยั่งยืน ทฤษฎีนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาโซ่อุปทาน สินค้าเกษตรผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลง เชิงโครงสร้างที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการปรับตัวของทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบ ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จากการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีฐานรากแบบประกอบสร้างทางสังคมนำไปสู่ข้อเสนอเชิงทฤษฎี คือ ทฤษฎีระบบนิเวศโซ่อุปทานดิจิทัลและทฤษฎีความสมดุลโซ่อุปทาน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรพัฒนาระบบแพลตฟอร์มกลางที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ให้บริการโลจิสติกส์ แบบเรียลไทม์ โดยที่ภาครัฐช่วยสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท และการวิจัยและพัฒนาระบบบล็อกเชน ส่วนภาคเอกชนควรพัฒนาแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย รองรับผู้ใช้ทุกกลุ่ม 2) ควรดำเนินการ คือ การปรับปรุงระบบควบคุมคุณภาพสินค้าสด การจัดส่งให้ตรงเวลามากขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับลูกค้า การพัฒนาระบบ

การจัดการสินค้าทดแทนที่เหมาะสม 3) ควรหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผู้ประกอบการดำเนินการ คือ การพัฒนา ศูนย์กระจายสินค้าที่มีระบบควบคุมอุณหภูมิ การใช้บรรจุภัณฑ์ที่ช่วยรักษาความเย็น การวางแผนเส้นทางขนส่งที่มี ประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบติดตามและตรวจสอบคุณภาพ รวมทั้งการฝึกอบรมพนักงานในการจัดการสินค้าสด ความท้าทายสำคัญยังคงเป็นเรื่องของต้นทุน ซึ่งส่งผลต่อราคาสินค้าและความสามารถในการแข่งขันของ ผู้ประกอบการรายย่อย 4) ควรมุ่งเน้นการศึกษาความพร้อมในด้านทักษะดิจิทัลและศักยภาพของเกษตรกรในแต่ ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุและพื้นที่ชนบท 5) ควรมีการศึกษา เพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบโซ่อุปทานสินค้าเกษตร ที่เชื่อมโยงการใช้เทคโนโลยี เช่น บล็อกเชน และอินเทอร์เน็ตของ สรรพสิ่งเพื่อปรับปรุงการตรวจสอบย้อนกลับ การจัดการคำสั่งซื้อแบบเรียลไทม์ และการลดของเสียในระบบโลจิสติกส์

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก <https://oae.go.th/home>
- อัศวพัชร เจริญพานิช. (2564). การส่งเสริมให้เกษตรกรไทยใช้แอปพลิเคชัน ควรเริ่มที่ไหน. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2568 จาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/statistical-articles/Stat_Article_30nov21.html
- Carter, C. R. & Rogers, D. S. (2008). A framework of sustainable supply chain management: Moving toward new theory. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 38(5), 360-387.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. New York City: Sage Publications.
- Chen, X. et al. (2020). E-commerce and agricultural supply chain innovation: Case studies from China. *Journal of Agricultural Economics*, 72(3), 452-465.
- Christopher, M. (2016). *Logistics & supply chain management*. Bangkok: Pearson Education.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. New York State: Sage Publications.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Denzin, N. K. (2017). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: Routledge.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The discovery of grounded theory*. Hawthorne, New York: Aldine.
- Kumar, V. et al. (2019). Supply chain management in e-commerce: The case of fresh produce. *Journal of Business Logistics*, 40(4), 360-372.
- Lambert, D. M. & Cooper, M. C. (2000). Issues in supply chain management. *Industrial Marketing Management*, 29(1), 65-83.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (2013). *Naturalistic inquiry*. California: Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*. (4th ed.). Sage: Publications.
- Pingali, P. (2007). Agricultural growth and economic development: A view through the globalization lens. *Agricultural Economics*, 37(1), 1-12.
- Rogers, E. M. (2014). *Diffusion of innovations*. Bangkok: Free Press.



- Saengadsapaviriya, P. & Kiatcharoenpol, S. (2022). Traditional versus e-commerce supply chains for agriculture: A comparative study in Thailand. *Supply Chain Management Journal*, 50(6), 720-735.
- United Nations. (2015). Sustainable Development Goals. Retrieved January 20, 2025, from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/106391567056944729/pdf/World-Bank-Group-Partnership-Fund-for-the-Sustainable-Development-Goals-Annual-Report-2019.pdf>

นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย*

THE POLICIES AND MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION FOR
THE ELDERLY IN THAILANDสุวิมล เจียรธรรวานิช^{1*}, ธรรมมา เจียรธรรวานิช², พันธศักดิ์ พลสารัมย์³Suwimol Jaitalawanich^{1*}, Thamma Jaitalawanich², Pansak Polsaram³¹คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย¹Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand²คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²Faculty of Engineering, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand³คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย³Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: suwimol.j@mail.rmutk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษานโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยมีขอบเขตการศึกษา คือ นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยศึกษาตามองค์ประกอบรวม 5 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร ด้านหลักสูตร และด้านบริการสนับสนุน จำนวนสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งสิ้น 154 แห่ง จำแนกเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 23 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 12 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาราชภัฏ 38 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาราชชมงคล 9 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 72 แห่ง ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 39 ท่าน และทำแบบสอบถามผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาระดับนโยบาย จำนวน 390 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า ด้านนโยบายและแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เป็นปัจจัยที่สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุด มีนโยบายสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนหลากหลายทุกช่วงวัย รองมา คือ ด้านคุณสมบัติผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) ผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุสามารถเข้าเรียนได้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานได้ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ผู้บริหารมีแนวคิดให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้โดยการเรียนแบบออนไลน์และไม่จำกัดวุฒิและอายุของผู้เรียน ด้านผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) ผู้สอนมีความรู้และทัศนคติที่จำเป็นในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนหลากหลายวัยรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ และด้านบริการสนับสนุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) มีการจัดสรรทุนการศึกษาสนับสนุนให้กับผู้เรียนเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: นโยบาย, สภาพการจัดการศึกษา, ระดับอุดมศึกษา, ผู้สูงอายุ



Abstract

The primary objective of this research article is to study the policies and management conditions of higher education for the elderly in Thailand. The scope of the study focuses on the policies and educational management at the higher education level for elderly learners in Thailand, examining five key components: instructors, learners, administrators, curricula, and support services. The total number of higher education institutions surveyed was 154, comprising 23 autonomous public universities, 12 government universities, 38 Rajabhat universities, 9 Rajamangala universities of technology, and 72 private universities. The research involved interviews with 39 university administrators and questionnaires completed by 390 policy-level university administrators. The findings reveal that, overall, policy and planning were rated at a high level ($\bar{X} = 3.95$), representing the most emphasized factor among higher education institutions. Institutions have policies supporting education for learners of all ages. This is followed by learner qualifications, also rated at a high level ($\bar{X} = 3.84$); elderly learners are able to participate in blended learning programs. The curriculum component was also rated at a high level ($\bar{X} = 3.75$), showing a diverse range of teaching approaches with a learner-centered focus, particularly for elderly groups. Administrators were rated at a high level ($\bar{X} = 3.67$); they promote inclusive learning through online platforms without restrictions on age or educational background. Instructors were rated at a high level ($\bar{X} = 3.62$); they possess the necessary knowledge and attitude to continuously develop their potential in teaching learners of all ages, including the elderly. Finally, support services were also rated at a high level ($\bar{X} = 3.57$), with specific scholarships and financial aid allocated for elderly learners.

Keywords: Policy, Education Management, Higher Education, Elderly

บทนำ

รัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญในกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงส่งเสริมแผนนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับงานผู้สูงอายุ คือ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) โดยมีเหตุผลของการจัดทำแผน โดยในปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะ ที่เรียกว่า "ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (population aging)" อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยการกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา จึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่าง ๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้น ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาวิจัยต่อการติดตามประเมินผล การปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะ ๆ ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ระบุในมาตรา 54 และมาตรา 80 ถึงภารกิจที่จะต้องมีการส่งเสริมผู้สูงอายุ และปี พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุไทยขึ้นอันเป็นภารกิจที่สังคม และรัฐพึงมีต่อผู้สูงอายุ ซึ่งจากเหตุผลข้างต้นเป็นไปเพื่อให้ถึงเป้าหมายแห่งความมั่นคงของสังคม (วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557) สมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ได้มีมติรับรองความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และเพิ่มคุณค่า การมีชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ โดยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกระบวนการเพื่อสร้าง ความเจริญงอกงามของผู้สูงอายุ เป็นหนทางที่ผู้สูงอายุได้พัฒนา

ศักยภาพของตนในการพัฒนาประเทศทั้งใน ระดับปัจเจกบุคคลและสังคม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ในส่วนของโครงสร้างประชากรของประเทศ พบว่าสังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ ปี 2548 โดยในปี 2563 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุรวมกว่า 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.57 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าภายในปี 2566 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 สูงถึงร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมด สวนทางกับประชากรวัยเรียนและวัยแรงงาน ที่มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 3 - 21 ปี ที่จะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 20.66 ของประชากรทั้งหมดในปี 2570 หรือลดลงกว่า 715,000 คน ภายในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ทุกช่วงวัยที่ผ่านมาได้มีความพยายามปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทั้งการยกระดับมาตรฐานการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรม การเรียน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างด้านการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระควบคู่กับมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมภาคีการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา และการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษาในหลายรูปแบบ อาทิ การจัดการศึกษา ทวิภาคี สหกิจศึกษา รวมถึงความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยค้นหาเด็กและผู้เรียน ที่ด้อยโอกาส และจัดสรรเงินอุดหนุนผ่านกลไกของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ตลอดจนรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงรัฐพึงให้ความช่วยเหลือ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีความคล่องตัวและสอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น (ราชกิจจานุเบกษา , 2561)

จากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) โดยทำการแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องคือ ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้าน ผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริม การศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริม ให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสมรวมถึงปัญญาผู้สูงอายุไทย ข้อ 3 กล่าวว่า “ผู้สูงอายุควร ได้รับโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การบริการทางสังคม อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต” (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545)

การประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2565) มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ การส่งเสริมศักยภาพวัยผู้สูงอายุ โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการมีงานทำของ ผู้สูงอายุให้พึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ และร่วมเป็นพลังสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนและประเทศ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัย สมรรถนะทางกาย ลักษณะงาน และ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มวัย ซึ่งมีเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความ มั่นคงในชีวิต มีทักษะการดำรงชีวิต เรียนรู้พัฒนาตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคม เพิ่มขึ้น โดยตัวชี้วัด เป็นร้อยละผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีงานทำและรายได้เหมาะสม ค่าเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในทุก ๆ 5 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2565)



จากปัญหาของสังคมไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การศึกษาวิจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัย ให้สามารถใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมมีความจำเป็น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของประชากรผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ มีมาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม พึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต มีทักษะการดำรงชีวิต เรียนรู้พัฒนาตลอดชีวิตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทข้อมูลที่เป็นเอกสาร ประกอบด้วย

รายงานการประเมินตนเอง รายงานประจำปี ข้อมูลที่สืบค้นจากฐานข้อมูลในระบบ อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงอายุ ข้อมูลสภาพปัจจุบัน

2. ประเภทบุคคล

มีจำนวนสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งสิ้น 154 แห่ง จำแนกเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 23 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 12 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาราชภัฏ 38 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาราชชมงคล 9 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 72 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562)

ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา ระดับอธิการบดี หรือรองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดี หรือระดับนายกสภามหาวิทยาลัยหรือกรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน 39 ท่าน

ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาระดับนโยบาย ได้แก่ ระดับคณบดี รองคณบดี หรือผู้ช่วยคณบดี จำนวน 390 ท่าน โดยศึกษาตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร ด้านหลักสูตร และด้านบริการสนับสนุน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์สาระ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ขั้นตอนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความพร้อม ศักยภาพ การดำเนินงานรวมทั้งปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงวัยในประเทศไทย เป็นการเก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาตัวแทน ระดับอธิการบดี หรือ รองอธิการบดี หรือ ผู้ช่วยอธิการบดี หรือ นายกสภามหาวิทยาลัย หรือกรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน 5 กลุ่ม 39 สถาบัน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม เก็บข้อมูลแบบสอบถามในลักษณะประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามผู้บริหารมหาวิทยาลัยระดับนโยบาย ได้แก่ระดับคณบดี หรือรองคณบดี หรือผู้ช่วยคณบดี ตัวแทนทั้ง 39 แห่ง มหาวิทยาลัยละ 10 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 390 คน โดยศึกษาตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร ด้านหลักสูตร และด้านบริการสนับสนุน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ศึกษาด้านสภาพปัจจุบัน ความพร้อม ศักยภาพ การดำเนินงานรวมทั้งปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงวัย

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความพร้อม ศักยภาพ การดำเนินงานรวมทั้งปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงอายุในประเทศไทย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความพร้อม ศักยภาพ การดำเนินงานรวมทั้งปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงอายุในประเทศไทย เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาตัวแทน ระดับอธิการบดี หรือ รองอธิการบดี หรือ ผู้ช่วยอธิการบดี หรือนายกสภามหาวิทยาลัย หรือกรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน 5 กลุ่ม 39 สถาบัน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศ

1. นโยบาย หรือแนวคิด ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สถาบันอุดมศึกษามีนโยบายการศึกษาเพื่อผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยเน้นการพัฒนาความสุขทางจิตใจและทักษะในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ที่ยังมีศักยภาพในการนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพได้ ผ่านหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นกิจกรรมและการเรียนรู้ในชั้นเรียน สามารถเก็บเป็นโมดูลและเทียบโอนหน่วยกิตได้

2. ศักยภาพและการปรับตัว ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ทุกสถาบันการศึกษามีการปรับตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากสังคมปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น และจำนวนเยาวชนลดน้อยลง การสอนสำหรับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุจะแตกต่างจากผู้เรียนในวัยปกติ โดยต้องคำนึงถึงสุขภาพร่างกายและสภาพจิตใจของผู้เรียนเป็นหลัก ประกอบกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อให้มีความพร้อมทางด้านร่างกายในส่วนสำคัญ รวมถึงเรื่องงบประมาณในการเรียน ต้องมีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนให้พร้อม เพื่อจะได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตร ส่วนสาขาที่เปิดสอนในแต่ละสาขาวิชาจะแตกต่างกันตามมหาวิทยาลัยนั้น ๆ โดยผู้บริหารจะวิเคราะห์จากเหตุผลต่าง ๆ ประกอบกับผู้เรียนมีความสนใจเรื่องใดมากเป็นพิเศษ

3. นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ ในด้านผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สถาบันการศึกษามีผู้สอนที่มีประสบการณ์และสามารถปฏิบัติได้จริง รวมถึงบางส่วนเป็นผู้สูงอายุที่เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี อย่างไรก็ตาม บางสถาบันยังขาดผู้สอนที่เชี่ยวชาญในการสอนผู้สูงอายุโดยตรง และมีอาจารย์ไม่เพียงพอในบางสาขาวิชา ส่วนปัจจัยภายนอกพบว่าสถาบันได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ และมีการเปิดหลักสูตรระยะสั้นที่เชื่อมโยงกับชุมชนและเชิญผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรภายนอกมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน

4. นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ ในด้านผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่เป็นจุดเด่น การเรียนส่วนใหญ่ในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น เพื่อเปิดโอกาสให้กับผู้สูงอายุที่ไม่มีวุฒิปริญญาเข้ามาเรียนเพิ่มเติมได้ในภาคปกติและภาคพิเศษ การสอนจะเป็นการสอนภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบการอภิปราย การสัมมนา การทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ส่วนจุดด้อยของผู้เรียน คือเรื่องสุขภาพความพร้อมทางร่างกายอาจจะเป็นอุปสรรคในการเรียน ทางสถาบันอุดมศึกษาควรมีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ และผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยสถาบันให้ความสำคัญของการศึกษาของกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้เรียนให้นำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในอนาคต ส่วนอุปสรรคในด้านผู้เรียน คือเรื่องสุขภาพที่ยังไม่พร้อมและเรื่องเงินทุนในการศึกษาต่ออาจจะไม่เพียงพอ รวมทั้งการเดินทางมายังสถานที่เรียนในบางแห่งอีกด้วย



5. นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ ในด้านผู้บริหาร

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้านผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติที่มุ่งส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้รูปแบบการสอนผสมผสานระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการสอนเพื่อให้ทันสมัยและตอบโจทย์สังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารมองว่า ผู้สูงอายุยังมีปัญหาในการใช้เทคโนโลยี จึงต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาในกลุ่มนี้

ในด้านปัจจัยภายนอก ผู้บริหารเห็นว่า ความร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการจัดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสายงานที่สนใจ โดยการร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนจะส่งเสริมนโยบายการศึกษาให้ตอบสนองตลาดแรงงานได้ดีขึ้น แต่ยังมีอุปสรรคจากความเหลื่อมล้ำในการศึกษาไทยที่ต้องการการแก้ไข

6. นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ ในด้านหลักสูตร

ผลการวิเคราะห์ด้านหลักสูตร พบว่า หลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีความยืดหยุ่นสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้โดยใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต เพื่อสะสมจนจบการศึกษาระดับปริญญา หลักสูตรควรปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์สังคมและความสนใจของชุมชนผู้สูงอายุ เช่น การเรียนเพื่อประกอบอาชีพหลังเกษียณ วิธีการสอนต้องใช้การประยุกต์หลายรูปแบบและยกตัวอย่างที่เข้าใจง่าย

ด้านปัจจัยภายนอก พบว่า การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการจัดหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ เนื้อหาต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเลือกเรียนเรื่องใกล้ตัวที่มีผลต่อการดำรงชีวิต

7. นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ ในด้านบริการสนับสนุน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่เป็นจุดเด่นในด้านการบริการสนับสนุน สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมในเรื่องสถานที่เรียน การจัดภูมิสถาปัตย์ให้กับผู้สูงอายุ มีจุดอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้บางสถาบันยังมีหอพักรองรับสำหรับผู้เรียนที่อยู่ไกลจากสถานศึกษา ให้มีความสะดวกเพิ่มมากขึ้น ส่วนจุดด้อย คือ เรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน เช่น งบประมาณในการซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่มีเพียงพอสำหรับผู้เรียน และนอกจากนี้ยังขาดบุคลากรผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในด้านกลุ่มผู้สูงอายุโดยตรงซึ่งค่อนข้างหายากและมีน้อย และผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสในด้านการบริการสนับสนุน หน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงินและมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้เพิ่มเติมในบางเรื่องสำหรับผู้เรียนสนใจ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม เก็บข้อมูลแบบสอบถามในลักษณะประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามผู้บริหารมหาวิทยาลัยระดับนโยบาย ได้แก่ระดับคณบดี หรือรองคณบดี หรือผู้ช่วยคณบดี ตัวแทนทั้ง 39 แห่ง มหาวิทยาลัยละ 10 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 390 คน โดยศึกษาตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร ด้านหลักสูตร และด้านบริการสนับสนุน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ศึกษาด้านสภาพปัจจุบัน ความพร้อม ศักยภาพ การดำเนินงานรวมทั้งปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงอายุ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณารายด้าน สรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศ

1. ด้านนโยบายและแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เช่น สถาบันการศึกษาของท่านมี นโยบาย หรือ แนวคิด ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนหลากหลายวัยรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนต่างวัย สถาบันการศึกษาของท่านมี แผน ให้การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการสอน สมัยใหม่มาผสมผสาน (Blended Learning) ทำให้ผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์ได้ เป็นต้น

2. ด้านผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เช่น ผู้สอน มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่จำเป็นในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการจัดการเรียน การสอนสำหรับผู้เรียนหลากหลายวัยรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ ยกเว้น 2 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้สอนภายในสถาบันสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเน้นการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 1.00) และเชิญอาจารย์พิเศษจากภายนอกมาสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเน้นการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.93)

3. ด้านคุณสมบัติผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เช่น ผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุสามารถเข้าเรียนได้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) และผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุมีความรู้พื้นฐานด้านการใช้อุปกรณ์สื่อสารพื้นฐานที่จำเป็นได้ เป็นต้น

4. ด้านผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เช่น ผู้บริหารมีแนวคิดให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้โดยการเรียนแบบออนไลน์ และไม่จำกัดวุฒิและอายุของผู้เรียน ซึ่งสามารถรับประกาศนียบัตร อนุปริญญาหรือปริญญาบัตร ตามข้อกำหนดของแต่ละหลักสูตรได้ ยกเว้น 1 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และมีผู้ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลกับผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.96)

5. ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เช่น มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ และมีการจัดหลักสูตรการเรียนหรือ อบรมระยะสั้น ที่สามารถพัฒนากลุ่มผู้สูงอายุให้มีศักยภาพสอดคล้องกับบริบทและตอบสนองต่อความต้องการของภาครัฐและเอกชน และเป็นการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุได้ ยกเว้น 1 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.92)

6. ด้านบริการสนับสนุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เช่น หน่วยงานมี การจัดสรรทุนการศึกษาและเงินทุนกู้ยืม เพื่อการศึกษาโดยภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา หรือ องค์กรภายนอก สนับสนุนให้กับผู้เรียนเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และหน่วยงานมีการจัดอำนวยความสะดวกทาง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุ ยกเว้น 1 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หน่วยงานมีการจัดสรรทุนการศึกษาและเงินทุนกู้ยืม เพื่อการศึกษาโดยภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา หรือองค์กรภายนอก สนับสนุนให้กับผู้เรียนเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.86)

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องเรื่อง นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุในประเทศไทย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านผู้สอน

ควรคัดเลือกผู้สอน วิทยาการที่มีความรู้ความสามารถและมีความรู้เบื้องต้นในการดูแลผู้สูงอายุ โดยสอดคล้องกับ อาชีวญา รัตนอุบล และคณะ ที่พบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอันหนึ่งในด้านผู้สอน คือ ยุทธศาสตร์ที่เน้นความสำคัญในการขับเคลื่อนขององค์กรที่เป็นกลไกในพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุในพื้นที่โดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กศน. ตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน มีทรัพยากรและมีผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ โดยสถาบันอุดมศึกษาสามารถทำการประสานกับชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งมีการจัดตั้งอยู่แล้วในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่สถาบัน



ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญที่เชื่อมโยงกับชุมชนและเชิญผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรภายนอกมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน (อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, 2554)

2. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่สนใจในการทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติ และอยากให้มีการประเมินผลตามสภาพจริงจากการปฏิบัติ โดยอาจอยู่ในรูปแบบการแสดงผลงานเพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุ โดยสอดคล้องกับ Macdonald, K. ที่พบว่า เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนในฐานะเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมผู้เรียนให้ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียน สามารถแลกเปลี่ยนถอดบทเรียนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนต่อกันได้ (Macdonald, K., 2018)

3. ด้านผู้บริหาร

ควรมีการสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน โดยสอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ ที่พบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอันหนึ่งในด้านบริหาร คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการจัดกิจกรรม โดยผู้บริหารในรูปคณะกรรมการจากหลากหลายหน่วยงานร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์และนโยบายของชุมชนที่เน้นในเรื่องการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นผู้สนับสนุนตามความสนใจหรือความจำเป็นของผู้สูงอายุ มีการศึกษาดูงาน การเรียนรู้ตามสภาพจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้กับศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุอื่น ๆ โดยเป็นการเรียนรู้แบบพหุวัย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มุ่งพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ (อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, 2554)

4. ด้านหลักสูตร

ควรเน้น 1) หลักสูตรชีวิต 2) หลักสูตรวิชาชีพ และ 3) หลักสูตรวิชาการ เป็นการพัฒนาชีวิตเป็นหลัก และมีความสอดคล้องกับของประเทศไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส หลักสูตรทั่วไปในมหาวิทยาลัยวัยที่สามมีเนื้อหาตั้งแต่ ความรู้ทางด้านศิลปะ การศึกษา การสนทนา คอมพิวเตอร์ งานฝีมือ การละคร ประวัติศาสตร์ ภาษาวรรณคดี ดนตรี วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และปรัชญา บางกลุ่มผู้เรียนได้รับการออกแบบให้ศึกษาแบบบูรณาการ เช่น การรวมความรู้ด้านสังคม เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน (ธรรมมา เจียรธรวานิช และคณะ, 2566)

5. ด้านบริการสนับสนุน

ควรมีสถานที่และสื่อการเรียนรู้ ปลอดภัย เพียงพอต่อกลุ่มผู้สูงอายุ และมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและงบประมาณในการบริการสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ ที่พบว่า ด้านบริการสนับสนุนของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งไม่เสียค่าใช้จ่าย บางแห่งเสียค่าใช้จ่ายแต่ได้รับการลดค่าเล่าเรียนถึงร้อยละ 50 เนื่องจากเป็นสวัสดิการทางสังคมที่ผู้สูงอายุได้รับจากรัฐบาล และสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งมีที่พักและมีสิ่งอำนวยความสะดวกในกรณีที่ผู้สูงอายุต้องเดินทางไกลในการมาเรียนและร่วมกิจกรรม (อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, 2552)

พบว่า นโยบายระบบการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าภาพจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือ กระทรวงศึกษาธิการ/กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ถึงแม้ว่ารูปแบบการส่งเสริมส่วนใหญ่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ยังมีผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เป็นรูปแบบในระบบ และยังมีคามเหมือนกัน คือ การเรียนเพื่อความสุข และเน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้สูงอายุกับนักศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างวัย ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่หลายประเทศดำเนินการอยู่ และหลายวิธีการสามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้

ดังนั้น ประเทศไทยได้มีนโยบายและกฎหมายรองรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุไว้ค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว เพียงแต่หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมและสถาบันอุดมศึกษาต้องมีการพัฒนาให้มากขึ้น และต้องส่งเสริมภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้นด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน ความพร้อม ศักยภาพ การดำเนินงานรวมทั้งปัญหาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมสูงอายุในประเทศไทยพบว่า 1) นโยบาย หรือแนวคิด ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีนโยบายการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยมีเนื้อหาสาระวิชาเน้นสร้างความสุขทางจิตใจ เน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการความพร้อม และทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี 2) ศักยภาพและการปรับตัว ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้สูงอายุ ทุกสถาบันการศึกษามีการปรับตัว การสอนสำหรับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุจะแตกต่างจากผู้เรียนในวัยปกติ โดยต้องคำนึงถึงสุขภาพร่างกายและสภาพจิตใจของผู้เรียนเป็นหลัก ประกอบกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อให้มีความพร้อมทางด้านร่างกายในส่วนสำคัญ 3) นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) พบว่า สถาบันมีผู้สอนที่มีประสบการณ์และสามารถปฏิบัติได้จริง รวมถึงบางส่วนเป็นผู้สูงอายุที่เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี แต่บางสถาบันยังขาดผู้สอนที่เชี่ยวชาญในการสอนผู้สูงอายุ และมีอาจารย์ไม่เพียงพอในบางสาขาวิชา ในด้านปัจจัยภายนอก สถาบันได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญในการเรียนการสอน และบางสถาบันยังเปิดหลักสูตรระยะสั้นที่เชื่อมโยงกับชุมชน พร้อมเชิญผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรภายนอกเพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง 4) นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) พบว่า หลักสูตรส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีวุฒิปริญญาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในภาคปกติและภาคพิเศษ การเรียนการสอนจะผสมผสานระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ เช่น การอภิปราย การสัมมนา และกิจกรรมต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จุดด้อยของผู้เรียนคือปัญหาสุขภาพและความพร้อมทางร่างกายที่อาจเป็นอุปสรรคในการเรียน สถาบันควรมีการอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านปัจจัยภายนอก สถาบันให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มศักยภาพและเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต แต่ยังมีอุปสรรคจากปัญหาสุขภาพ การขาดเงินทุน และการเดินทางมายังสถานที่เรียน 5) นโยบายการศึกษาของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เน้นการศึกษาตลอดชีวิตที่เปิดโอกาสให้ทุกเพศทุกวัยเรียนได้โดยไม่จำกัดอายุ โดยใช้การสอนแบบผสมผสานและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อให้ทันสมัยและตอบโจทย์สังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารมองว่า ผู้สูงอายุยังต้องเพิ่มความรู้ด้านเทคโนโลยี เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สื่อสาร ซึ่งยังเป็นปัญหาสำคัญ ในด้านปัจจัยภายนอก ผู้บริหารเห็นโอกาสจากความร่วมมือระหว่างองค์กรภายนอกและมหาวิทยาลัยในการจัดหลักสูตรร่วม เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการและอาชีพของผู้เรียน แต่ยังมีอุปสรรคจากความเหลื่อมล้ำในการศึกษาไทยที่ต้องได้รับการแก้ไข 6) นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) พบว่า หลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่ยืดหยุ่น สามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต และสะสมหน่วยกิตจนครบระดับปริญญา หลักสูตรควรปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์สังคมและความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น การเรียนเพื่อประกอบอาชีพหลังเกษียณ การสอนควรใช้วิธีการหลากหลายและยกตัวอย่างที่เข้าใจง่าย ในด้านปัจจัยภายนอก การเปิดโอกาสให้มีความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนเป็นสิ่งสำคัญ เนื้อหาที่สอนต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน โดยผู้สูงอายุมัก



เลือกเรียนเรื่องใกล้ตัวที่มีผลต่อการดำรงชีวิต 7) นโยบายและสภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านบริการสนับสนุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนใหญ่มีความพร้อมด้านสถานที่เรียน และการจัดภูมิสถาปัตยกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงมีจุดอำนวยความสะดวกและห้องพักสำหรับผู้เรียนที่อยู่ไกลจากสถานศึกษา แต่จุดด้อยคือปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอในการจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสาร รวมถึงการขาดบุคลากรผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านผู้สูงอายุ ในด้านโอกาสจากปัจจัยภายนอก หน่วยงานภายนอกช่วยสนับสนุนทางการเงินและให้ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ได้มีข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์และเป็นข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้ 1) สถาบันระดับอุดมศึกษาภายในประเทศไทยส่วนใหญ่มีความพร้อมเบื้องต้นและมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาในหลากหลายวัย ซึ่งรวมถึงผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุด้วย ควรเพิ่มการส่งเสริมพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ในการเตรียมความพร้อมในทุกๆระดับ 2) โดยสถาบันระดับอุดมศึกษามีมุมมองที่เหมือนกันคือเน้นการเรียนเพื่อความสุขทางจิตใจและทักษะในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นตามความถนัด ของผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุ มีระบบสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีทัศนคติและความเข้าใจในการสอนผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุ 3) ผู้สอนจำเป็นต้องมีการสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร กลุ่มผู้เรียนผู้สูงอายุ และภาคเอกชนหรือชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง โดยมีหน้าที่ในการร่วมออกแบบหลักสูตรและระบบบริหารจัดการกับภาคเอกชนหรือชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามที่ได้กำหนดร่วมกัน 4) ผู้เรียนที่จบหลักสูตรต้องเป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด โดยมีการเตรียมความพร้อมในด้านวิชาการและทักษะในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ 5) รูปแบบในด้านหลักสูตรควรมีรูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสาน (Hybrid Learning) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มผู้เรียนผู้สูงอายุ และไม่มีเนื้อหาที่มากเกินไปในแต่ละช่วงของการเรียนรู้ ดังนั้น หลักสูตรที่เหมาะสมจึงควรอยู่ในรูปของโมดูล (Module) โดยศึกษาในแต่ละโมดูลให้จบในแต่ละรายวิชา (Non-Degree) ซึ่งหากผู้เรียนมีความสนใจเรียนครบทั้งหลักสูตร ทางสถาบันอุดมศึกษาสามารถให้ทำการเทียบโอนหน่วยกิตโดยผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อรับปริญญา (Degree) ต่อไปได้ 6) ในการออกแบบหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ ซึ่งการสร้างหลักสูตรควรเกิดจากร่วมกันออกแบบ (Co-Design) ทั้ง สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชนหรือชุมชน และผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนและระบบบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งการออกแบบหลักสูตรให้ผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุมีสมรรถนะที่ต้องการ หลักสูตรควรกำหนด Year Learning Outcomes (YLOs) ผลลัพธ์การเรียนรู้รายปี และเมื่อผู้เรียนศึกษาจนครบหลักสูตรจะมีสมรรถนะเป็นไปตาม Program Learning Outcomes (PLOs) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร 7) ด้านบริการสนับสนุน สถาบันอุดมศึกษาควรมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เช่น โปรแกรม AI ต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือในการเรียนรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุ 8) มีมาตรการสนับสนุนให้สถาบันระดับอุดมศึกษา มีความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำระบบฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลตำแหน่งงานที่รับสมัคร ข้อมูลทุนการศึกษา ข้อมูลผู้ประกอบการที่ให้การสนับสนุน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวทางในการศึกษาตรงกับความต้องการตลาดแรงงานต่อไป 9) หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรมีนโยบายส่งเสริมทางด้านนี้ว่าเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป ควรมีการวางเป้าหมาย จัดทำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และพัฒนาแผนที่นำทางการจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อสังคมผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ คณะครู ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ วัฒนศิริ และ คณะครู ศาสตราจารย์ ดร.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัดของ ผู้วิจัย สำหรับความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริฉันทน์ สิริกุล เทชพาหพงษ์ และคณาจารย์ สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครู ศาสตราจารย์ ดร.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). สมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.dop.go.th/th>
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ธรรมมา เจริญธรวานิช และคณะ. (2566). แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสังคมผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 9(1), 121-138.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก ราชกิจจานุเบกษา 13 ตุลาคม 2561.
- _____. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2568 จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). ประชากรไทยในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2567 จาก <http://www.cps.chula.ac.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). สถิติอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2567 จาก <https://info.mhesi.go.th/>
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2552). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่วัยแรงงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- _____. (2554). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- Macdonald, K. (2018). A Review of the literature : The Needs of Nontraditional Students in Postsecondary Education. Strategic Enrollment Management Quarterly, 5(4), 159-164.

พื้นที่ทางสังคมในขอบเขตโครงร่างที่ว่างและสภาวะสบาย

กรณีศึกษา: ที่ว่างกลางแจ้งในกรุงเทพมหานคร*

SOCIAL SPACE IN SPATIAL CONFIGURATION AND OUTDOOR THERMAL COMFORT FRAMEWORK CASESTUDY OUTDOOR SPACE IN BANGKOK

พุกัน สายด้วง*, สุกตยติ จารุณช

Pugun Saiduang*, Sukotyut Charunut

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Architecture, Silpakom University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pugun_sa@mutto.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมต่อบทบาทของพื้นที่ทางสังคมที่ควรเป็น โดยเลือกตัวอย่างพื้นที่ในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะแตกต่างกัน 3 พื้นที่ คือ สถานีรถไฟหัวลำโพง แยกปทุมวัน และชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์จำลองการเกิดเงา ซึ่งเป็นอิทธิพลหลักต่อสภาวะสบายเชิงอุณหภูมิ และนำพื้นที่ร่มเงามาหาค่าเฉลี่ย โดยค่าที่ได้เป็นการซ้อนทับกันใน 3 ช่วงเวลา คือ เช้า 8.00 น. กลางวัน 12.00 น. เย็น 17.00 น. ของช่วงเดือนที่องค์การพระอาทิตย์ทำมุมแตกต่างกัน 2 ตำแหน่ง คือ ช่วงเดือนพระอาทิตย์อ้อมเหนือหนึ่งวัน และอ้อมใต้หนึ่งวัน พร้อมกับสังเกตการณ์พฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้คนด้วยการนับจำนวนคนเข้าใช้พื้นที่ สะกดรอย และการจับภาพชั่วขณะ โดยเก็บข้อมูล 2 ช่วงประเพณีวัน คือ ช่วงวันธรรมดา (จันทร์ - ศุกร์) และช่วงวันหยุด (เสาร์ - อาทิตย์) ผลจากการศึกษาพื้นที่ตัวอย่างสามารถสรุปรูปแบบความสัมพันธ์เป็นลักษณะทางกายภาพและพฤติกรรมทางสังคมได้ 4 รูปแบบ คือ 1) แบบโครงข่ายพื้นที่กว้าง 2) แบบโครงข่ายพื้นที่กระชับ 3) แบบปิดล้อมพื้นที่กว้าง 4) แบบปิดล้อมพื้นที่กระชับ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีคุณสมบัติเชิงพื้นที่และผลิตลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการศึกษาเป็นเพียงข้อสรุปจาก 3 พื้นที่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งความซับซ้อนของพื้นที่ทางสังคมต้องการการทำความเข้าใจในหลากหลายพื้นที่ แต่องค์ความรู้ที่ได้สามารถเป็นแนวทางเบื้องต้นในการออกแบบกายภาพให้กับพื้นที่ว่างอื่น ๆ ที่ต้องการให้เกิดบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกับบทสรุป 4 รูปแบบของงานวิจัยนี้ เพื่อให้ความเป็นสังคมบรรจุอยู่ในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบหรือผู้ที่มีอำนาจกำหนด รวมถึงตอบสนองการใช้งานของผู้คนได้อย่างเหมาะสมมีชีวิตชีวา

คำสำคัญ: พื้นที่ทางสังคม, โครงร่างที่ว่าง, สภาวะสบาย

Abstract

This study aimed to find the most appropriate model for the role of social space by selecting three sample areas in Bangkok with different characteristics: Hua Lamphong Station, Pathumwan Intersection, and Khlong Toei Flat 1 - 10 Community. A computer program was used to simulate shadowing, which is the main influence on thermal comfort. The shaded area was then averaged.

The values obtained were overlapping in 3 time periods: morning 8.00 a.m., noon 12.00 p.m., and evening 5.00 p.m. of the months when the sun angles differ in 2 positions: the months when the sun is in the north for 1 day and the months when the sun is in the south for 1 day. The behavior of people using the space was observed by gate count, movement trace, and snape shot. The data was collected in 2 types of days: weekdays (Monday-Friday) and holidays (Saturday-Sunday). The results from the study of the sample areas can be summarized into 4 types of physical and social behavioral relationships: 1) Wide space network pattern 2) Compact space network pattern 3) Wide space enclosed pattern 4) Compact space enclosed pattern, Each model has different spatial properties and produces different social characteristics. However, the study is only a conclusion from 3 areas in Bangkok. The complexity of social space requires repetition in many areas, but the knowledge gained can be a preliminary guideline for physical design of other open spaces that need to have a role and function similar to the conclusion of the 4 pattern of this research, in order for sociality to be included in the space according to the objectives of the designer or those with authority, including responding to people's use appropriately and lively.

Keywords: Social Space, Spatial Configuration, Outdoor Thermal Comfort

บทนำ

ท่ามกลางการปลูกฝังแนวคิดแบบประโยชน์ใช้สอยนิยม (Functionalism) ในยุคการพัฒนาเมืองสมัยใหม่ (Modernism) ที่เน้นในการออกแบบกายภาพตามนักออกแบบจะเห็นควรสร้างสรรค์ Mumford, L. นักประวัติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา ได้วิพากษ์วิจารณ์การขยายตัวของเมืองและโครงสร้างการจัดการพื้นที่เมืองในยุคสมัยใหม่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย การขยายตัวอย่างรวดเร็วและไร้ทิศทางทำให้โครงสร้างของเมืองเปลี่ยนไป พื้นที่เมืองมีขนาดใหญ่ขึ้นเกินการควบคุม พื้นที่ว่าง พื้นที่สาธารณะ หลุดจากความสัมพันธ์เชิงสังคมในด้านการใช้งานหรือทำกิจกรรมร่วมกัน (ปรานอม ต้นสุขนันท์, 2562) แผนผังที่สร้างขึ้นภายใต้แนวคิดแบบยุคสมัยใหม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์และโจมตีอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุผลที่ว่าทำให้ความมีชีวิตชีวาในเมืองนั้นหายไป ถึงแม้ว่าผู้คนในเมืองจะย้ายออกสู่พื้นที่ที่พัฒนาใหม่นอกชานเมือง แต่ดูเหมือนว่าเมืองที่ขยายออกไปไม่ได้นำชีวิตสังคมของผู้คนตามไปด้วย และยังช่วงชิงสังคมในพื้นที่เมืองแบบดั้งเดิมให้สูญหายไป ด้วยเหตุนี้ นักคิดนักวิจัย หรือนักออกแบบรุ่นหลังต่างเริ่มหันมาศึกษาระบบและกลไกการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับชีวิตและผู้คน ด้วยความคิดที่ว่าความมีชีวิตชีวาที่หายไปนั้น ได้ถูกกลืนเลื่อนไปตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนและออกแบบแล้ว (Gehl, J. & Svarre, B., 2013)

การออกแบบพื้นที่ทางสังคม (Social space) เป็นการพิจารณาที่ว่างที่ผู้คนใช้รวมกลุ่มปฏิสัมพันธ์ด้วยพื้นฐานจากมนุษย์ที่ผลิตพื้นที่ในแบบฉบับของมนุษย์เอง เพื่อกำหนดบทบาทการใช้งาน ขอบเขตครอบครอง หรือแสดงความสุขหรือทั้งนี้ จำเป็นต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว รูปแบบของโครงร่างที่ว่างรวมถึงลักษณะทางกายภาพเป็นหนึ่งในแง่มุมที่สำคัญในการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตัวเพื่ออธิบายธรรมชาติของพื้นที่ทางสังคมได้ (สันต์ สุวัจนารักษ์, 2564) อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ดังกล่าวไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างได้ครอบคลุม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน สภาพาสบาย (Thermal comfort) จะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่ทางสังคม โดยมีร่มเงาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มหรือลดขอบเขตสภาพาสบายในเขตร้อนชื้น โครงการวิจัยเรื่อง “Thermal comfort in outdoor urban space in Singapore” เป็นโครงการวิจัยที่ถือว่าใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ขนาดใหญ่ในประเทศสิงคโปร์คือ 2059 คน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นวิธีการปรับตัวของผู้คนเพื่อให้อยู่ในสภาพาสบายในสภาพอากาศที่รู้สึกร้อน



เกินไป โดยคนส่วนใหญ่เลือกที่จะหลบจากแสงแดดภายใต้ร่มไม้หรือแผงป้องกันอื่น ๆ ที่กันแดดได้เป็นหลัก (Yang, W. et al, 2013) สอดคล้องกับการศึกษาในมาเลเซีย ได้แสดงให้เห็นถึงการชอบทำกิจกรรมในพื้นที่ร่มเงาของสวนสาธารณะในการขยายขอบเขตความสบายให้กว้างขึ้น (Nasir, R. A. et al, 2012) ทั้งนี้ โครงสร้างที่ว่างและสภาวะสบายยังไม่ถูกพิจารณาร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่างกลางแจ้งในเมืองอย่างกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองในเขตร้อนชื้นที่มีแสงแดดรุนแรงเกือบตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมกลางแจ้ง การออกแบบพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อการใช้งานพื้นที่ เช่น การมีลานโล่งขนาดใหญ่ที่ผู้คนไม่ใช้งาน รวมถึงการต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือรูปแบบทางสังคมเพื่อให้อยู่ในสภาพแวดล้อมได้ เช่น การดำเนินชีวิตประจำวันในอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ที่ปรับอากาศ การใช้รถยนต์เพื่อหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าสบาย เหล่านี้ทำให้บางพื้นที่เสียเหงาขาดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไม่มีชีวิตชีวาและอาจถูกทิ้งร้างในที่สุด ทั้งนี้ เป้าหมายหนึ่งในแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ฉบับปรับปรุงให้เป็นเมืองที่มีการเชื่อมโยงเมืองที่มีความคล่องตัวและระบบบริการสาธารณะแบบบูรณาการ (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2556)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของ โครงสร้างที่ว่าง สภาวะสบาย และพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้คน เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมต่อบทบาทของพื้นที่ทางสังคมที่ควรเป็น ทั้งนี้ องค์กรความรู้ดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางในการออกแบบพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่เมือง ภายใต้แนวคิดการดำรงอยู่ของควมมีชีวิตชีวาในพื้นที่ทางสังคมก่อนการพัฒนาเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างที่ว่าง สภาวะสบาย ที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมกลางแจ้งในพื้นที่ทางสังคมของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อระบุลักษณะเฉพาะทางกายภาพของพื้นที่ที่สัมพันธ์กับรูปแบบทางสังคม
3. เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมต่อบทบาทของพื้นที่ทางสังคมที่ควรเป็น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 3 กระบวนการ ดังนี้

1. เลือกพื้นที่ตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ โครงสร้าง สัดส่วนความสูงอาคารต่อพื้นที่โล่งที่แตกต่างกัน 3 พื้นที่ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) สถานีรถไฟฟ้าหัวลำโพง 2) แยกปทุมวัน 3) ชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 จากนั้นแบ่งเป็นพื้นที่ย่อยด้วยการสร้างขอบเขตสมมติของหน่วยพื้นที่ด้วยรูปทรงเรขาคณิตปลายปิด จากขอบเขตปิดล้อมที่คาดว่าจะมองเห็นให้ครอบคลุมพื้นที่ใหญ่ที่สุดหรือที่เรียกว่า Convex space โดยประยุกต์จากเครื่องมือวิจัยของ Space Syntax (ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ, 2547) โดยกลุ่มประชากรตัวอย่างจะเป็นผู้ที่เข้าใช้พื้นที่และอยู่ในพื้นที่ตามช่วงเวลาทำการเก็บข้อมูลวิจัย

2. ทำแผนที่ร่มเงาด้วยแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ เป็นระเบียบวิธีที่ประยุกต์จากแนวคิดการศึกษาสภาวะสบายในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่พิจารณาเฉพาะตัวแปรร่มเงา โดยใช้โปรแกรม Sketch Up สร้างแบบจำลอง 3 มิติ ระบุตำแหน่ง Geographic location ตามแผนที่ที่ได้จากโปรแกรม จากนั้นแสดงภาพเงาด้วยคำสั่ง Shadow โดยกำหนดเป็นสามช่วงเวลาระหว่างวัน เช้า 8.00 - 9.00 น. เย็น 12.00 - 13.00 น. เย็น 16.00 - 17.00 น. และเลือกสองวันในตำแหน่งดวงอาทิตย์ที่แตกต่างกัน หนึ่งวันดวงอาทิตย์โคจรทางทิศเหนือ และหนึ่งวันดวงอาทิตย์โคจรทางทิศใต้ จากนั้นนำภาพที่แสดงเงามาซ้อนทับกันเพื่อหาค่าเฉลี่ยของแสงเงาในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนด

3. สังเกตการณ์ (Observation) เป็นตัวแปรที่ใช้บ่งบอกร่องรอยความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในโครงร่างที่ว่าง โดยพฤติกรรมที่บันทึกประยุกต์ใช้รูปแบบกิจกรรมกลางแจ้งของ Jan Gehl โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มกิจกรรมจำเป็น เช่น เดิน ไปทำงาน 2) กลุ่มกิจกรรมทางเลือก เช่น นั่งพักผ่อน ยืนมองคนเดินไปมา 3) กลุ่มกิจกรรมทางสังคม เช่น จับกลุ่มคุยกัน ชื่อของ (Gehl, J., 2011) สำหรับการเก็บข้อมูลจะเป็นแบบเชิงประจักษ์ ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีการสัญจรอิสระ ที่ว่าพื้นที่เปิดทางเลือกให้ผู้คนสัญจรได้อย่างอิสระ และคนมีแนวโน้มที่จะเลือกเดินเส้นทางที่สั้นและตรงที่สุด และมีมุมมองที่ต่างกันออกไปเมื่อเกิดการเคลื่อนไหว (Hillier, B. et al, 1993) ร่วมกับแนวคิดสภาวะสบายแบบปรับตัว (Adaptive Outdoor thermal comfort) ที่เปิดโอกาสให้ผู้คนปรับตัวเพื่อขยายขอบเขตความสบายได้ (พิมลศิริ ประจาสาร, 2559) โดยแบ่งการเก็บข้อมูลเป็นลำดับ ดังนี้

การนับจำนวนอัตราการเข้าใช้พื้นที่ (Gate Count Observation) เป็นการตั้งด่านและนับผู้ที่สัญจรด้วยการเดินผ่านในแต่ละด่าน ใช้เวลานับในแต่ละด่านประมาณ 10 นาที แบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา (ช่วงเช้าเวลา 8.00 - 9.00 น. ช่วงเที่ยงเวลา 12.00 - 13.00 น. ช่วงเย็น 17.00 - 18.00 น. เพื่อหาค่าเฉลี่ยของการเข้าใช้พื้นที่ ในแต่ละวัน

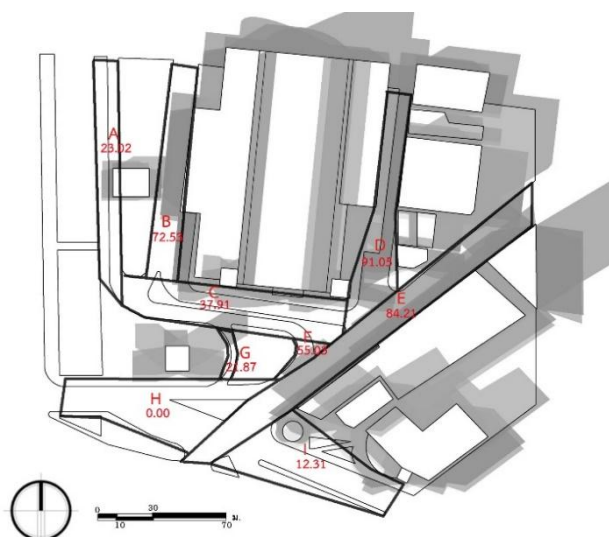
การสังเกตรูปแบบทิศทางการเลือกใช้พื้นที่สัญจร (Movement Traces Observation) ของตัวแทนกลุ่มกิจกรรมจำเป็น เป็นการสังเกตและติดตามคนที่เข้าใช้พื้นที่ศึกษาพร้อมทั้งบันทึกในแผนที่ โดยนำจำนวนคนที่ต้องติดตามมาจากการนับผู้ที่สัญจรผ่านในแต่ละด่าน (Gate Count Observation) นำมากำหนดจำนวนติดตามแต่ละด่าน ในการติดตามจะเลิกตามเมื่อผู้โดนตามออกจากพื้นที่ศึกษาในด้านใดด้านหนึ่ง และบันทึกจุดหยุดตามตำแหน่งจริง และถ้าหยุดเกินห้านาทีจะไม่ตามต่อ โดยแบ่งช่วงเวลาเดินตามออกเป็นช่วงเช้าเวลา 8.00 - 9.00 น. ช่วงเที่ยงวันเวลา 12.00 - 13.00 น. ช่วงเย็นเวลา 17.00 - 18.00น. หรือได้ครบตามจำนวนการนับ ผู้ที่สัญจรผ่านในแต่ละด่าน

การสังเกตพฤติกรรมการจับจองพื้นที่ โดยใช้วิธีการจับภาพชั่วขณะ (Snapshot observation) ของตัวแทนกลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคม เป็นการเก็บข้อมูลพฤติกรรมการจับจองเพื่อใช้งานพื้นที่ในขณะทำการสังเกตการณ์ โดยขั้นตอนที่หนึ่งแบ่งช่วงเวลาสังเกตการณ์เป็นช่วงเช้าเวลา 8.00 - 9.00 น. ช่วงเที่ยงวันเวลา 12.00 - 13.00 น. ช่วงเย็นเวลา 17.00 - 18.00น. ของวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และวันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ และแบ่งพฤติกรรมข้อมูล ในกรณีนี้แบ่งเป็นพฤติกรรมทางเลือก เช่น ยืนคอย นั่งพักผ่อนคนเดียว และพฤติกรรมทางสังคม เช่น ชื่อของ รับประทานอาหาร นั่งหรือยืนจับกลุ่มคุยกัน ขั้นตอนที่สองแบ่งพื้นที่ที่สังเกตการณ์เป็นช่วง ๆ ในกรณีนี้ใช้พื้นที่ย่อย Convex space เป็นแนวเก็บข้อมูล ณ ชั่วขณะ ขั้นตอนที่สามเก็บข้อมูลโดยการถ่ายรูปรอบตัว ขั้นตอนสุดท้ายบันทึกพฤติกรรมลงในแผนที่

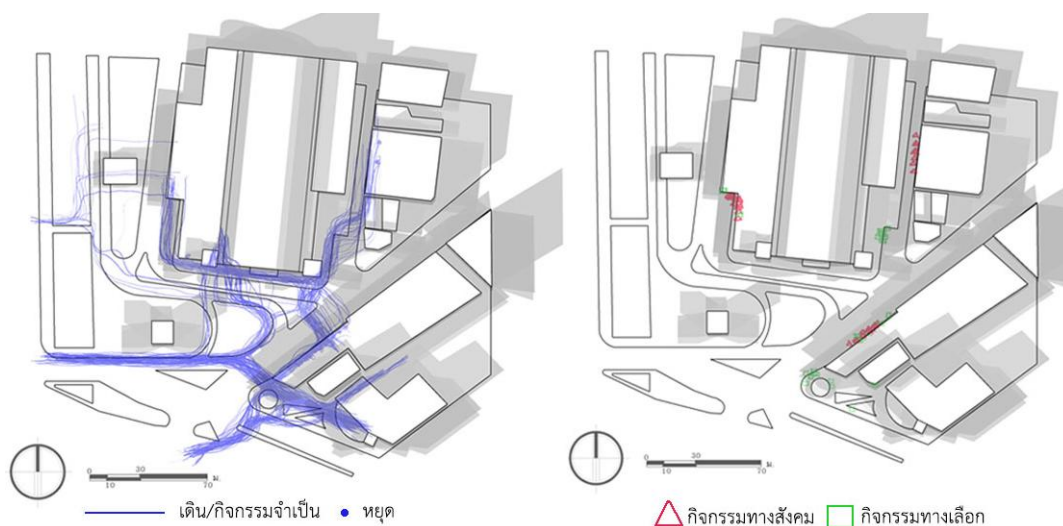
ผลการวิจัย

แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนตามพื้นที่ตัวอย่าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จากการศึกษาที่ว่างบริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง พบว่า โครงร่างมีลักษณะโล่งกว้างมีโครงข่ายเส้นทางเชื่อมต่อได้ดี พื้นที่ร่มเงาเล็กน้อย มีกลุ่มกิจกรรมจำเป็นจำนวนมากกว่าอีก 2 กลุ่ม กิจกรรมอย่างเห็นได้ชัด ปรากฏมากในพื้นที่ H, C และ I การไหลของกลุ่มกิจกรรมจำเป็นไม่สัมพันธ์กับพื้นที่ที่น่าสบายจากร่มเงา เช่นพื้นที่ H และ I ปรากฏอยู่มากทั้งที่มีร่มเงาเล็กน้อย กลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมกระจุกตัวตามขอบอาคารที่มีร่มเงาสูง ปรากฏมากในพื้นที่ B, D, และ E บรรยากาศโดยรวมผู้คนสัญจรเร็วไม่พูดคุยหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน



ภาพที่ 1 อัตราส่วนเฉลี่ยพื้นที่ที่ร่มเงาบริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง



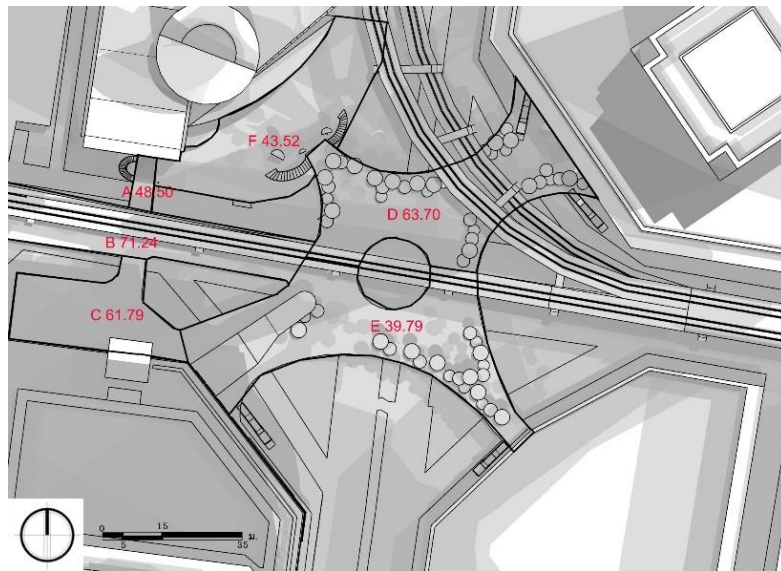
ภาพที่ 2 พฤติกรรมการใช้พื้นที่บริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง

ตารางที่ 1 ปริมาณการใช้พื้นที่แยกตามพฤติกรรมและอัตราส่วนพื้นที่ที่ร่มเงาบริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง

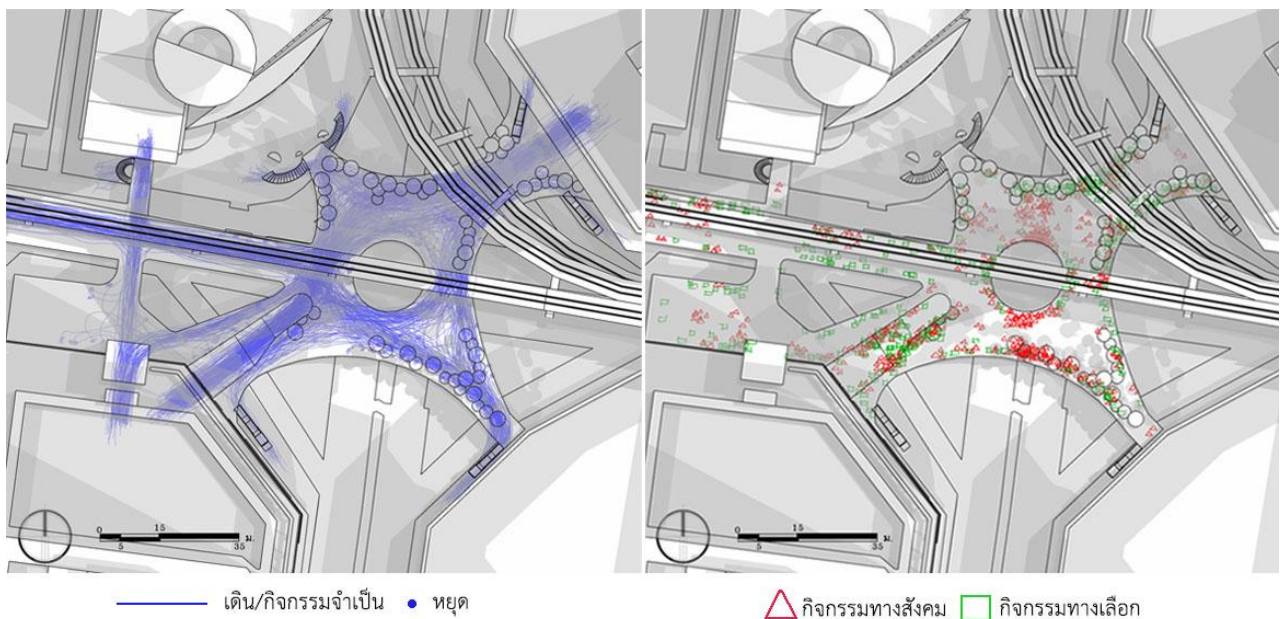
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
พื้นที่ที่ร่มเงา	23.02	72.53	37.91	91.05	84.21	55.03	21.87	0.00	12.31
กิจกรรมจำเป็น	7	24	18	5	41	12	38	73	23
กิจกรรมทางเลือก	0	4	0	9	5	0	0	0	11
กิจกรรมทางสังคม	0	12	0	8	11	0	0	0	0

จากตารางที่ 1 พบว่า ปริมาณของกิจกรรมทางเลือกและกิจกรรมทางสังคมสัมพันธ์สอดคล้องกับอัตราส่วนพื้นที่ที่ร่มเงา เมื่ออัตราส่วนพื้นที่ที่ร่มเงาสูงมีแนวโน้มที่กิจกรรมทางเลือกและกิจกรรมทางสังคมจะมีปริมาณมาก เช่นเดียวกับพื้นที่ที่มีอัตราส่วนพื้นที่ที่ร่มเงาต่ำมีแนวโน้มที่กิจกรรมทางเลือกและกิจกรรมทางสังคมจะมีปริมาณน้อย

2. จากการศึกษาที่ว่างบริเวณลานโล่ง Skywalk แยกปทุมวันพบว่า โครงร่างที่ว่างมีลักษณะโล่งล้อมรอบด้วยอาคารสูง พื้นที่ร่มเงาเฉลี่ยมาก มีการผสมผสานกันอย่างหนาแน่นของทั้ง 3 กลุ่มกิจกรรม กลุ่มกิจกรรมจำเป็นหนาแน่นที่สุดในพื้นที่ D และ E ซึ่งมีพื้นที่ร่มเงาแน่น กิจกรรมทางสังคมกระจุกตัวบริเวณพื้นที่ D และ E เช่นกัน โดยเฉพาะพื้นที่ E มีปริมาณพื้นที่ร่มเงาแน่นที่สุด กิจกรรมทางเลือกกระจายอยู่ตามขอบของที่ว่าง โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีร่มเงาสูงตามขอบอาคารและแผงบังแดด บรรยากาศโดยรวมเป็นพื้นที่ที่คึกคักมีชีวิตชีวาตลอดทั้งวันโดยเฉพาะช่วงเย็นที่ไม่มีแดด ผู้คนทำกิจกรรมทางสังคม ถ่ายรูป พูดคุยเป็นกลุ่ม เคลื่อนที่ไม่เร็ว และนั่งมองคนเดินไปมาอย่างมีชีวิตชีวา



ภาพที่ 3 อัตราส่วนเฉลี่ยพื้นที่ร่มเงาบริเวณลานโล่ง Skywalk แยกปทุมวัน



ภาพที่ 4 พฤติกรรมการใช้พื้นที่บริเวณลานโล่ง Skywalk แยกปทุมวัน

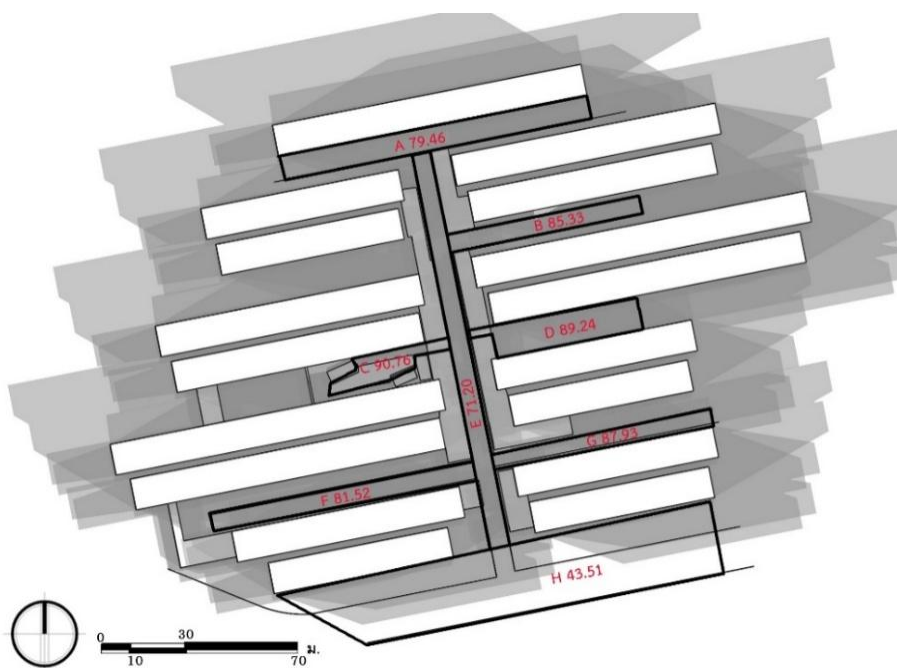


ตารางที่ 2 ปริมาณการใช้พื้นที่แยกตามพฤติกรรมและอัตราส่วนพื้นที่ร่มเงาบริเวณลานโล่ง Skywalk แยกปทุมวัน

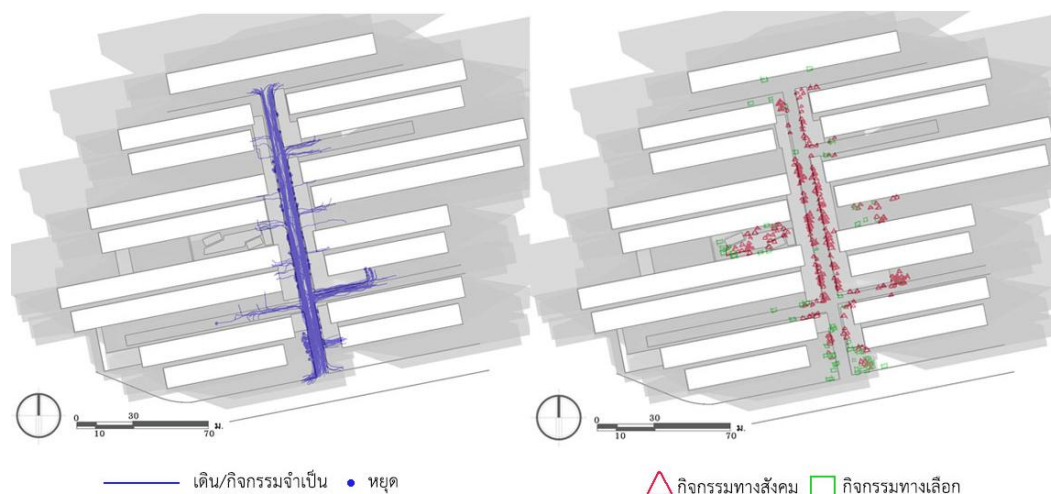
	A	B	C	D	E	F
พื้นที่ร่มเงา	48.50	71.24	61.79	63.70	39.79	43.52
กิจกรรมจำเป็น	69	143	161	346	298	84
กิจกรรมทางเลือก	3	57	38	152	131	0
กิจกรรมทางสังคม	2	40	27	185	228	0

จากตารางที่ 2 ไม่พบความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของอัตราส่วนร่มเงากับปริมาณกิจกรรมการใช้พื้นที่อย่างชัดเจน อาจมีอิทธิพลอื่นที่ทำให้เกิดการกระจุกตัวของกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ ในกรณีนี้ผู้คนทำกิจกรรมถ่ายภาพตามจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถทนต่อสภาพแวดล้อมได้ชั่วขณะ

3. จากการศึกษาที่ว่างบริเวณชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 พบว่า โครงร่างที่ว่างมีลักษณะกระชับมีสิ่งปกคลุมสูงเมื่อเทียบกับที่ว่าง พื้นที่ร่มเงาเฉลี่ยสูงมาก มีการผสมผสานกันอย่างหนาแน่นของทั้ง 3 กลุ่มกิจกรรม โดยเฉพาะกลุ่มกิจกรรมทางสังคม กลุ่มกิจกรรมจำเป็นหนาแน่นที่สุดในพื้นที่ E กิจกรรมทางสังคมกระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณ โดยเฉพาะพื้นที่ D กิจกรรมทางเลือกมีปริมาณน้อยที่สุดกระจายอยู่ตามที่ว่างริมขอบอาคาร บริเวณที่ว่างระหว่างอาคารที่เป็นพื้นที่ปิดล้อมปลายตัน มีกลุ่มกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางเลือกกระจุกตัวอยู่มาก โดยปราศจากกลุ่มกิจกรรมจำเป็น เช่น พื้นที่บริเวณ C และ D บรรยากาศโดยรวมเป็นพื้นที่ที่ตึกคึกคักมีชีวิตชีวา โดยเฉพาะช่วงเย็นหลังเลิกงาน ผู้คนทำกิจกรรมทางสังคมกันอย่างหนาแน่นและสนิทสนมจนบุคคลภายนอกรู้สึกแปลกแยก



ภาพที่ 5 อัตราส่วนเฉลี่ยพื้นที่ร่มเงาบริเวณชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10



ภาพที่ 6 พฤติกรรมการใช้พื้นที่บริเวณบริเวณชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10

ตารางที่ 3 ปริมาณการใช้พื้นที่แยกตามพฤติกรรมและอัตราส่วนพื้นที่ร่มเงาบริเวณชุมชนคลองเตยแฟลต 1-10

	A	B	C	D	E	F	G	H
พื้นที่ร่มเงา	79.46	85.33	90.76	89.24	71.20	81.52	87.93	43.51
กิจกรรมจำเป็น	33	10	5	6	127	9	25	73
กิจกรรมทางเลือก	4	2	11	5	20	4	1	14
กิจกรรมทางสังคม	2	5	32	12	165	8	25	9

จากตารางที่ 3 ไม่พบความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของอัตราส่วนร่มเงากับปริมาณกิจกรรมการใช้พื้นที่อย่างชัดเจน โครงร่างที่ว่างอาจมีอิทธิพลมากกว่าร่มเงาในการเลือกทำกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนพื้นที่ร่มเงาที่ใกล้เคียงกัน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกลางแจ้ง โครงร่างที่ว่าง และสภาวะสบาย ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะทางกายภาพบางประการที่มีอิทธิพลต่อสังคมมนุษย์ในพื้นที่นั้น โดยสามารถสรุปรูปแบบโครงสร้างของพื้นที่ทางสังคมในขอบเขตปัจจัยข้างต้นได้ ดังนี้

1. โครงร่างแบบโครงข่ายพื้นที่กว้าง ลักษณะเป็นลานโล่งที่มีขอบเขตเปิดขนาดใหญ่ องค์ประกอบปิดล้อมมีอัตราส่วนความสูงต่อความกว้างของพื้นที่ลานโล่งต่ำ มีการเชื่อมต่อระหว่างลานโล่งกับพื้นที่ต่อเนื่องหลายเส้นทางและมีระบบโครงข่ายที่สามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่อื่นได้ไกล พื้นที่ต่อเนื่องที่เชื่อมต่อกันมีขนาดใหญ่เป็นสัดส่วนใกล้เคียงกับลานโล่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่โล่งกว้างจึงทำให้มีปริมาณแสงแดดมาก ร่มเงาแน่น มีซอกมุมหรือพื้นที่ขนาดเล็กพื้นที่ปลายตันประกอบอยู่น้อย ทำให้มีมุมมองที่เห็นได้ไกลสามารถเชื่อมโยงหรือทำความเข้าใจทิศทางได้ง่าย มักเป็นทางผ่านหรือชุมทางเชื่อมต่อที่สามารถรองรับการไหลเวียนของการสัญจรได้ดี สำหรับลักษณะทางสังคมมีปริมาณของกลุ่มกิจกรรมจำเป็นมากกว่ากลุ่มกิจกรรมอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่ต้องหลบเลี่ยงจากสภาพแวดล้อมเช่น การเดินให้ไวหรือการใช้รถยนต์ กลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมจะกระจุกตัวตามขอบขององค์ประกอบปิดล้อมเนื่องจากมีร่มเงาที่ต่ำกว่า ผู้คนจะปฏิเสธพื้นที่น้อยเนื่องจากต้องรีบเคลื่อนที่หนีแดด หรือปฏิเสธพื้นที่กันไม่ได้เลยเนื่องจากใช้รถยนต์ กลุ่มกิจกรรมทางเลือกมีที่ให้เลือกหยุดอยู่น้อยหรือเมื่อตัดสินใจหยุดแล้วจะรู้สึกไม่น่าสนใจเนื่องจากไม่มีอะไรให้มองเช่นเดียวกับกลุ่มกิจกรรมทางสังคม ดังนั้นบรรยากาศจึงเต็มไปด้วยผู้คนจำนวนมากที่สัญจรด้วยความเร็วและผ่านพื้นที่ไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รู้สึกเห็นผู้คนเบาบางกว่าจำนวนที่ใช้งานจริง ประกอบกับคนที่คุยกันอยู่หรือหยุดใช้พื้นที่ที่กระจุกอยู่ตามขอบขอบพื้นที่จึงไม่เห็นการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนมากนัก พื้นที่ที่เห็นได้ในกรณีศึกษาคือพื้นที่ลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง



2. โครงร่างแบบโครงข่ายพื้นที่กระชับ ลักษณะเป็นลานโล่งที่มีขอบเขตเปิดขนาดเล็กกระชับ องค์ประกอบปิดล้อมมีอัตราส่วนความสูงต่อความกว้างของพื้นที่ลานโล่งสูง มีการเชื่อมต่อระหว่างลานโล่งกับพื้นที่ต่อเนื่องหลายเส้นทางและมีระบบโครงข่ายที่สามารถเชื่อมต่อสู่พื้นที่อื่นได้ดี พื้นที่ต่อเนื่องที่เชื่อมต่อนักมีขนาดเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกับลานโล่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่โล่งแคบกระชับจึงทำให้มีปริมาณร่มเงามากแต่น้อย มีชอกมุมหรือพื้นที่ขนาดเล็กหรือพื้นที่ปลายตันบางส่วนประกอบกับเส้นทางเชื่อมต่อนักมีขนาดแคบทำให้มุมมองที่เห็นได้มีจำกัดจึงทำให้ความเข้าใจขอบเขตที่ว่างหรือทิศทางได้ไม่ดี แต่มักเป็นทางผ่านหรือชุมทางเชื่อมต่อที่สามารถรองรับการไหลเวียนของการสัญจรที่มีศักยภาพเชื่อมต่อในระดับเล็กหรือพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับลักษณะทางสังคมในกลุ่มกิจกรรมกลางแจ้งจะมีปริมาณมาก กลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมจะกระจุกตัวตามขอบขององค์ประกอบปิดล้อมและพื้นที่ที่มีร่มเงา กลุ่มกิจกรรมจำเป็นจะแทรกตัวอยู่ระหว่างพื้นที่ดังกล่าวและเคลื่อนผ่านพื้นที่ไปอย่างไม่เร่งรีบ บ้างหยุดอยู่ชั่วขณะหรือเป็นเวลานาน ผู้คนจะมีปฏิสัมพันธ์กันมากและดูมีชีวิตชีวาเนื่องจากมีความหลากหลายของกลุ่มกิจกรรมที่ผสมผสานกัน กลุ่มกิจกรรมทางเลือกถูกดึงดูดให้หยุดอยู่นั่งพักในร่มเงามองผู้คนเดินไปเดินมา เช่นเดียวกับกลุ่มกิจกรรมทางสังคมจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการติดต่อค้าขายเนื่องจากปริมาณและความหลากหลายของผู้คน ดังนั้น บรรยากาศจึงดูคึกคักพลุกพล่าน เต็มไปด้วยผู้คนทำกิจกรรมที่หลากหลาย ดูคุ้นเคยและปลอดภัย พื้นที่ที่เห็นได้ในกรณีศึกษาคือพื้นที่ลานโล่ง Skywalk แยกปทุมวัน

3. โครงร่างแบบปิดล้อมพื้นที่กว้าง ลักษณะเป็นลานโล่งที่มีขอบเขตปิดล้อมกว้าง องค์ประกอบปิดล้อมมีอัตราส่วนความสูงต่อความกว้างของพื้นที่ลานโล่งต่ำ มีการเชื่อมต่อระหว่างลานโล่งกับพื้นที่ต่อเนื่องน้อย พื้นที่ต่อเนื่องที่เชื่อมต่อนักมีขนาดเป็นสัดส่วนแคบกว่าพื้นที่ลานโล่งแต่มีโครงข่ายเชื่อมต่อสู่พื้นที่อื่นได้ คุณลักษณะเฉพาะทางกายภาพ เนื่องจากเป็นพื้นที่โล่งกว้างจึงทำให้มีปริมาณร่มเงาน้อยมีแดดมาก มีชอกมุมหรือพื้นที่ขนาดเล็กหรือพื้นที่ปลายตันบางส่วน มีขอบเขตที่ค่อนข้างชัดเจนประกอบกับเส้นทางเชื่อมต่อนักมีขนาดแคบทำให้มุมมองที่เห็นได้มีจำกัดแต่สามารถทำความเข้าใจทิศทางหรือขอบเขตพื้นที่ที่ปิดล้อมได้ดี มักเป็นจุดหมายปลายทางหรือพื้นที่รวมกลุ่มที่รองรับผู้คนจากพื้นที่ข้างเคียง สำหรับลักษณะทางสังคม พื้นที่นี้จะประกอบไปด้วย ทุกกลุ่มกิจกรรมกลางแจ้งที่มีปริมาณใกล้เคียงกัน กลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมจะกระจุกตัวตามขอบขององค์ประกอบปิดล้อมและพื้นที่ที่มีร่มเงา กลุ่มกิจกรรมจำเป็นจะแทรกตัวอยู่ระหว่างพื้นที่ดังกล่าวและเคลื่อนผ่านพื้นที่ไปไม่ทั้งเร่งรีบและไม่เร่งรีบ บางครั้งจะหยุดอยู่เป็นเวลานาน ผู้คนจะมีปฏิสัมพันธ์กันและดูมีชีวิตชีวาในระดับหนึ่งเนื่องจากมีความหลากหลายของกลุ่มกิจกรรมที่ผสมผสานกัน แต่ความมีชีวิตชีวานี้จะอยู่บางช่วงเวลาเช่น ในช่วงที่มีสภาพอากาศดีหรือในช่วงเวลาที่ต้องทำกิจกรรมเฉพาะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน กลุ่มกิจกรรมทางเลือกอาจถูกดึงดูดให้หยุดอยู่นั่งพักในร่มเงามองผู้คนเดินไปเดินมา เช่นเดียวกับกลุ่มกิจกรรมทางสังคมจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการติดต่อค้าขายเนื่องจากปริมาณและความหลากหลายของผู้คน แต่อาจรู้สึกเบาบางเนื่องจากพื้นที่มีขอบเขตใหญ่ทำให้ไม่รับรู้ถึงความพลุกพล่านคึกคัก ดังนั้น บรรยากาศจึงดูเรียบเหงากว่าที่เป็นทำให้รู้สึกไม่คุ้นเคยปลอดภัยมากนักสำหรับคนภายนอกพื้นที่ พื้นที่ที่เห็นได้ในกรณีศึกษาคือพื้นที่บริเวณชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 ช่วงซอยหลัก และพื้นที่บางจุดของลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง

4. โครงร่างแบบปิดล้อมพื้นที่กระชับ ลักษณะเป็นลานโล่งที่มีขอบเขตปิดล้อมแคบกระชับ องค์ประกอบปิดล้อมมีอัตราส่วนความสูงต่อความกว้างของพื้นที่ลานโล่งสูง มีการเชื่อมต่อระหว่างลานโล่งกับพื้นที่ต่อเนื่องน้อยมาก พื้นที่ต่อเนื่องที่เชื่อมต่อนักมีขนาดเป็นสัดส่วนแคบกว่าพื้นที่ลานโล่งและมีโครงข่ายเชื่อมต่อสู่พื้นที่อื่นได้ไม่ดี บ้างมีลักษณะปลายตัน มีปริมาณร่มเงามากแต่น้อย มีขอบเขตที่ชัดเจนประกอบกับเส้นทางเชื่อมต่อนักมีขนาดแคบทำให้มุมมองที่เห็นได้มีจำกัดสามารถทำความเข้าใจทิศทางหรือขอบเขตพื้นที่ที่ปิดล้อมได้ดี มักเป็นจุดหมายหรือพื้นที่รวมกลุ่มที่รองรับผู้คนแค่บริเวณรอบ ๆ เท่านั้น สำหรับลักษณะทางสังคม พื้นที่นี้จะประกอบไปด้วยกลุ่มกิจกรรมทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ โดยกลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมจะกระจายตัวในทุกพื้นที่

จะเห็นกลุ่มกิจกรรมจำเป็นน้อยมากนอกจากพื้นที่ที่ใช้เชื่อมต่อหรือสัญจรในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่เท่านั้น ผู้คนในพื้นที่จะมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเช่น เล่น จีบกลุ่มคุยกัน หรือแม้กระทั่งนอน เนื่องจากมีพื้นที่ปิดล้อมที่ชัดเจนทำให้รู้สึกถึงความเป็นส่วนตัวประกอบกับมีสภาพแวดล้อมที่ปกป้องต่อสภาพอากาศได้ดีจึงเห็นผู้คนทำกิจกรรมเหล่านี้เป็นเวลานาน พื้นที่เข้าถึงยากเชื่อมต่อกับบริบทโดยรอบไม่ดีทำให้ไม่มีความหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีแต่เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ดังนั้น บรรยากาศสำหรับคนในพื้นที่จะรู้สึกเป็นมิตร ค่อนข้างปลอดภัยสบาย สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผย แต่สำหรับบุคคลภายนอกจะรู้สึกถึงความแปลกแยก ไม่ปลอดภัยจนกว่าจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และผู้คนสักระยะหนึ่งถึงสามารถรับรู้ถึงพื้นที่แห่งความคุ้นเคยและมีชีวิตชีวาของสังคมแบบเฉพาะตัว พื้นที่ที่เห็นได้ในกรณีศึกษาคือพื้นที่บริเวณสนามฟุตบอลชิกแซกและพื้นที่ชอยย่อยของชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10

อภิปรายผล

หากพิจารณาโครงร่างที่วางร่วมกับสภาวะสบายจะเห็นได้ชัดเจนว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้คน สามารถอภิปรายผลของความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

1. โครงร่างที่วางที่เชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายของพื้นที่บริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพงและลานโล่ง Skywalk แยกปทุมวัน ส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนที่ของผู้คนและปริมาณการใช้งานมีแนวโน้มสูง ตรงข้ามกับพื้นที่ปิดล้อมปลายตันหรือมีโครงข่ายเชื่อมต่อน้อยของชอยย่อยในชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 ไม่เกิดการเคลื่อนที่เข้าไปและปริมาณการใช้งานต่ำ สอดคล้องกับทฤษฎี Space syntax พื้นที่ที่อยู่ในตำแหน่งมีโครงข่ายเชื่อมต่อมากหรือมีค่าระดับความลึกต่ำจะมีแนวโน้มผู้คนจะใช้งานมาก พื้นที่ที่อยู่ในตำแหน่งมีโครงข่ายเชื่อมต่อน้อยหรือมีค่าระดับความลึกสูงจะมีแนวโน้มผู้คนจะใช้น้อย (Hillier, B., 1996) อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้อาจคลาดเคลื่อนหรือมีลักษณะเฉพาะอย่างอื่น เมื่อมีสภาวะสบายเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้งาน

2. สภาวะสบายส่งเสริมความมีชีวิตชีวาของพื้นที่ทางสังคมด้วยการทำให้ผู้คนเลือกใช้พื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมที่ต้องอาศัยคุณภาพของสภาพแวดล้อมสูง สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพพื้นที่ของกลุ่มกิจกรรมกลางแจ้งของ Gehl, J. โดยการศึกษาชี้ให้เห็นความสัมพันธ์บนพื้นที่ที่มีร่มเงาสูงทุกพื้นที่ศึกษา ผู้คนจะกระจุกรวมทำกิจกรรมทางเลือกและกิจกรรมทางสังคมตามขอบอาคารหรือบริเวณที่มีแผงบังแดด ส่วนพื้นที่ที่มีร่มเงาต่ำจะมีกิจกรรมจำเป็นแทรกตัวอยู่มากกว่า ทั้งนี้กลุ่มกิจกรรมทางสังคมมักมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลมากกว่าสภาวะสบายในร่ม เช่น นักท่องเที่ยวชอบที่จะยืนจิบกลุ่มถ่ายรูปชั่วคราวในตำแหน่งที่สำคัญของลานโล่ง Skywalk ปทุมวัน (Gehl, J., 2011)

3. ขนาดกว้าง - แคบของที่ว่าง มีอิทธิพลต่อตำแหน่งของกลุ่มกิจกรรมและบรรยากาศความคึกคัก เช่น ชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 ที่มีพื้นที่กระชับคึกคักมีชีวิตชีวาว่าบริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง กลุ่มกิจกรรมทางเลือกและกลุ่มกิจกรรมทางสังคมมีแนวโน้มกระจุกในพื้นที่แคบกระชับมากกว่าลานโล่งที่กว้างเกินไป ทำให้บรรยากาศในพื้นที่นั้นคึกคักมีชีวิตชีวาขึ้นมาได้ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงจิตวิทยาของ Gehl, J. ที่อธิบายถึงแรงดึงดูดในการเข้าใช้พื้นที่ พื้นที่ที่มีผู้คนใช้งานอยู่มากก็จะมีมากขึ้น พื้นที่ที่มีผู้คนใช้งานน้อยก็จะยิ่งน้อยลงเมื่อพื้นที่มีผู้คนอยู่มากจะทำให้รู้สึกถึงความมีชีวิตชีวาใช้งาน เมื่อพื้นที่มีผู้คนน้อยจะรู้สึกเปลี่ยวไม่น่าใช้งาน (Gehl, J., 2011)

4. โครงร่างที่วางที่มีโครงข่ายเชื่อมต่อที่ดีส่งเสริมการใช้รถยนต์ แต่ปริมาณการใช้รถยนต์สัมพันธ์กับความเป็นสังคมของพื้นที่ แนวคิดและการทดลองของ Appleyard, D. แสดงให้เห็นถึงการทำลายสภาพสังคมในพื้นที่ที่มีปริมาณรถยนต์จำนวนมาก (Appleyard, D. et al, 1981) สอดคล้องกับบริเวณลานโล่งหน้าสถานีรถไฟหัวลำโพงที่เป็นชุมทางรถยนต์แต่กลับไม่พบความมีชีวิตชีวาของสังคมบริเวณนั้น



5. โครงร่างที่ว่างที่มีโครงข่ายเชื่อมต่อไม่ดี ปิดล้อม ปลายตัน ถึงแม้ว่าบางพื้นที่จะเป็นจุดอับอันตราย แต่หากมีองค์ประกอบโดยรอบ เช่น อาคารที่ปิดล้อมมีขนาดเล็กและมีประตูหน้าต่างหันหน้าออกสู่ที่ว่าง เหมือนกับพื้นที่ชุมชนคลองเตยแฟลต 1 - 10 จะทำให้ที่ว่างนั้นปลอดภัยจากการช่วยกันสอดส่องดูแล ช่วยต่อการสนทนา ปฏิสัมพันธ์ รู้จักกันจนที่ว่างปิดล้อมนั้นเกิดความคุ้นเคย ปลอดภัย และเกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวาขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Jacobs, J. ที่เสนอรูปแบบดังกล่าวเพื่อระแวดระวังบ้านเกิดความปลอดภัยมีชีวิตชีวา (Jacobs, J., 1993)

6. ผลการศึกษาในเชิงปริมาณ (ตารางที่ 1 - 3) ไม่เห็นความสัมพันธ์ของอัตราส่วนพื้นที่ร่มเงาและกิจกรรมการใช้พื้นที่อย่างชัดเจน ชี้ให้เห็นถึงการมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่ที่หลากหลายและแตกต่างกันไป ในกรณีนี้หากพิจารณาพร้อมกับโครงร่างที่ว่าง (ภาพที่ 1 - 6) จะสามารถอธิบายพฤติกรรมได้ชัดเจนมากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเป็นการชี้ให้เห็นถึงรูปแบบทางกายภาพที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตของผู้คนในพื้นที่ทางสังคมอันเกิดจากความสัมพันธ์ของโครงร่างที่ว่าง สภาวะสบาย ที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งแสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ที่สัมผัสได้ โดยสามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ 1) แบบโครงข่ายพื้นที่ที่กว้าง 2) แบบโครงข่ายพื้นที่กระชับ 3) แบบปิดล้อมพื้นที่ที่กว้าง 4) แบบปิดล้อมพื้นที่ที่กระชับ ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่สาธารณะในเมือง ชุมชน หรือพื้นที่ว่างอื่น ๆ ที่ผู้คนใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทของพื้นที่ที่กำหนด รวมถึงตอบสนองการใช้งานของผู้คนได้อย่างเหมาะสมมีชีวิตชีวา อย่างไรก็ตามข้อสรุปนี้เป็นการศึกษาเพียงพื้นที่ตัวอย่าง 3 พื้นที่ ในกรุงเทพมหานครที่เป็นเขตร้อนชื้นแดดและแรงตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมกลางแจ้งและผลลัพธ์อาจไม่สอดคล้องกับพื้นที่ในเขตเมืองหนาว ประกอบกับการศึกษาเฉพาะปัจจัย โครงร่างที่ว่างและสภาวะสบายที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมกลางแจ้งเท่านั้น ซึ่งในพื้นที่ทางสังคมล้วนมีปัจจัยที่หลากหลายซับซ้อนมากขึ้นต่างกัน ดังนั้นการหาคำตอบให้ปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งควรพิจารณาจากบริบทเป็นสำคัญประกอบกับการทำซ้ำในหลากหลายพื้นที่ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และสามารถนำไปใช้ออกแบบพื้นที่ทางกายภาพได้อย่างเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ. (2547). วาที่กรรมของเมืองผ่านโครงสร้างเชิงสัณฐาน. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 2(2547), 63-76.
- ปรานอม ดันสุขานันท์. (2562). เมืองแห่งความสุข การออกแบบและวางผังเมือง. เชียงใหม่: ดองสามดีไซน์.
- พิมลศิริ ประจสาร. (2559). บทความปริทัศน์ วิธีการศึกษาการระบายอากาศด้วยวิธีธรรมชาติ เพื่อเพิ่มความสบาย. วารสารหน้าจั่ว คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 30(2559), 3-20.
- สันต์ สุวัจนราภินันท์. (2564). สำรวจพื้นที่ทางสังคม: อัตลักษณ์ ปฏิบัติการ และภาพตัวแทน. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2556). แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556 - 2575). สมุทรสาคร: พิมพ์ดี.
- Appleyard, D. et al. (1981). Livable streets. California: University of California Press.
- Gehl, J. & Svarre, B. (2013). How to study public life. Washington, DC: Island Press.
- Gehl, J. (2011). Life between buildings. Washington, DC: Island Press.
- Hillier, B. (1996). Space is the machine: A configuration theory of architecture. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hillier, B. et al. (1993). Natural Movement: or, Configuration and Attraction in Urban Pedestrian Movement. *Environmental and Planning B: Planning and Design*, 20(1), 29-66.
- Jacobs, J. (1993). *The death and life of great American cities*. New York: Random House.
- Nasir, R. A. et al. (2012). Psychological Adaptation of Outdoor Thermal Comfort in Shaded Green Space in Malaysia. *Social and Behavioral Sciences*, 68(2012), 865-878.
- Yang, W. et al. (2013). Thermal comfort in outdoor urban spaces in Singapore. *Building and Environment*, 59(2013), 426-435.

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา
ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้*

PROPOSED POLICY FOR DEVELOPING LEARNING LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DISRUPTIVE ERA AFFECTING SCHOOL
EFFECTIVENESS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN
THE SOUTHERN REGION

ทวิพงศ์ ศรีสุวรรณ*, สุพรรณิ สมานญาติ, สิริธร สินจินดาวงศ์

Tawipong Srisuwan*, Supanee Samanyart, Sirinthorn Sinjindawong

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: krutao@st.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ 2) พัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ และ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธีแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ที่เลือกแบบเจาะจงและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2) การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 811 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานเพื่อตอบสมมติฐานและ 3) การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายโดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การบูรณาการความหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างผ่านเกณฑ์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์นำไปใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย, ภาวะผู้นำการเรียนรู้, ประสิทธิภาพของโรงเรียน, ยุคพลิกผัน

Abstract

This research aimed to 1) Examine the components of learning leadership among school administrators in the disruptive era under the Secondary Educational Service Area Office in the southern region of Thailand, 2) Develop and validate a causal relationship model of learning leadership affecting school effectiveness, and 3) Propose a policy for developing learning leadership of school administrators in the disruptive era affecting school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office in the southern region. The study adopted an explanatory sequential mixed methods design, conducted in three phases. The first phase involved qualitative research through in-depth interviews and content analysis of data collected from 7 purposively selected experts to identify the core components of learning leadership. The second phase utilized quantitative research to validate the proposed causal model. Data were collected using questionnaires from 811 school administrators and teachers in the region using multi-stage random sampling and analyzed with descriptive and inferential statistics to test the hypotheses. The third phase consisted of a focus group discussion with nine experts, followed by content analysis and descriptive statistics to propose policy. The results revealed that learning leadership among school administrators in the disruptive era comprised six core components: Team Learning, Self-Directed Learning, Integration of Diversity, Environmental Management to Enhance Learning, Creativity, and Adopting of Advanced Technology to the Workplace. The analysis of the causal relationship model of learning leadership (SEM) demonstrated acceptable model fit indices, indicating that the model fits the empirical data well. The results of this study were used to develop a proposed policy aimed at systematically strengthening the learning leadership capabilities of school administrators in the disruptive era. This policy is intended to enhance the effectiveness of schools under the Secondary Educational Service Area Office in the southern region, ultimately contributing to a more efficient educational system.

Keywords: Proposed Policy, Learning Leadership, School Effectiveness, Disruptive Era

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกช่วงวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรมภายในโรงเรียน (Fullan, M., 2006) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ (Learning Leadership) ของผู้บริหารจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน



แม้ภาวะผู้นำการเรียนรู้จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและแนวทางที่ชัดเจนในการนำแนวคิดนี้ไปปรับใช้ (รัตนดา เลิศวิชัย และธีระ รุณเจริญ, 2560) ระบบบริหารสถานศึกษายังคงเน้นรูปแบบการบริหารเชิงโครงสร้างและอำนาจการสั่งการ มากกว่าการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน (Kohlreiser, G., 2013) นอกจากนี้ ความสามารถในการปรับตัวของผู้บริหารต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนโยบายการศึกษาใหม่ยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้โรงเรียนหลายแห่งไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ทันกับแนวโน้มของโลกและความต้องการของสังคมไทยในยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ยังคงขาดภาวะผู้นำการเรียนรู้ ในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ระบุว่า ผลการประเมิน PISA 2018 ของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 4 ของกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยการอ่าน 393 คะแนน คณิตศาสตร์ 419 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD อย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) นอกจากนี้ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ Learning Loss ในกลุ่มนักเรียน และเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาความสามารถของผู้บริหารในการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ที่ตอบโจทย์โลกยุคดิจิทัล สถานการณ์การศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 โดยมีเพียง 45.9% ของผู้เรียนที่มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการสถานศึกษายังคงขาดประสิทธิภาพในหลายมิติ โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน (ธีร์ ภวังคนันท์ และคณะ, 2565) และจากการสำรวจในกลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และขาดเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร นอกจากนี้ โรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าวยังเผชิญกับปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาในบางโรงเรียนยังไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ข้อจำกัดเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเชิงลึก เพื่อพัฒนาแนวทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในบริบทของประเทศไทย

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน จากการวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้จาก (ปราณี มาแสวง, 2565); (รมิดา เศรษฐบุติ, 2566); (ธีร์ ภวังคนันท์ และคณะ, 2565) นำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยเน้นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) การบูรณาการความหลากหลาย 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ รวมถึงการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผ่านกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจข้อมูลจากผู้บริหารและครู และการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย ผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาของ

ประเทศไทย และช่วยยกระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำพาโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Explanatory Sequential Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ดำเนินการในลำดับเชิงอธิบาย โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตรวจสอบและกำหนดองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และสุดท้ายใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยแบ่งกระบวนการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการศึกษากรณีโรงเรียนดีเด่น เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา นักวิชาการด้านภาวะผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้

2. วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยพัฒนาแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) โดยจัดทำชุดคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างรายการคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่า IOC มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องในระดับดีมาก



3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่ได้จากข้อมูลภาคสนาม โดยมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) การบูรณาการความหลากหลาย 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแบบตัวต่อตัว สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษากรณีโรงเรียนดีเด่น วิเคราะห์และสรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Structural Equation Modeling (SEM)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7,701 คน และกลุ่มตัวอย่าง (Hair, J. F. et al., 2014) จำนวน 811 คน

3. วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 กำหนดนิยามตัวแปรและร่างแบบสอบถาม โดยมีนิยามตัวแปรเชิงปฏิบัติและยกร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา โดยออกแบบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ (6 ด้าน 63 ข้อ) ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ (4 ด้าน 20 ข้อ) รวมทั้งหมด 86 ข้อ

4.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่า IOC มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องในระดับดีมาก

4.4 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Pilot Study) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Pilot Group) จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง

4.5 ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้สูง พร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 811 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบออนไลน์ (Google forms) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling: SEM) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร โดยใช้โปรแกรม LISREL

ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อวิพากษ์และยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย

2. ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโยบายและการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน

3. วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญในด้านนโยบายและการบริหารสถานศึกษา

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้

4.1 การสร้าง คู่มือการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจกระบวนการในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน โดยคู่มือนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข การกำหนดแนวทางการพัฒนา และการประเมินผลของข้อเสนอ จะนำคู่มือการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ไปใช้ในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4.2 การสร้าง แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบาย ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน การสร้างประเด็นการสนทนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนความคิดเห็นในเรื่องความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอเชิงนโยบายได้ที่พัฒนาขึ้น

4.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยที่ผู้วิจัยนำแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ตรวจสอบความเหมาะสม แล้วปรับปรุงแบบบันทึกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาในการก่อนนำไปใช้จริงในการสนทนากลุ่ม

4.4 การสร้าง แบบประเมินข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้วิจัยจะสร้างแบบประเมินข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ แบบประเมินนี้จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอที่พัฒนาขึ้นได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ

4.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยจะตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งหมดโดยการทบทวนจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์และเหมาะสมสำหรับการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้รูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom meeting บันทึกและถอดเทปการสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยจำแนกประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้สังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย



ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ปได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) ผู้บริหารสามารถสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร และกระตุ้นให้ครูและบุคลากรร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียน (X1)

1.2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ผู้บริหารมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (X2)

1.3 การบูรณาการความหลากหลาย (Integration of Diversity) การนำแนวคิดหรือความรู้ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในองค์กร (X3)

1.4 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Creating a Learning Environment) สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา (X4)

1.5 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity & Innovation) ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำเสนอนวัตกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียน (X5)

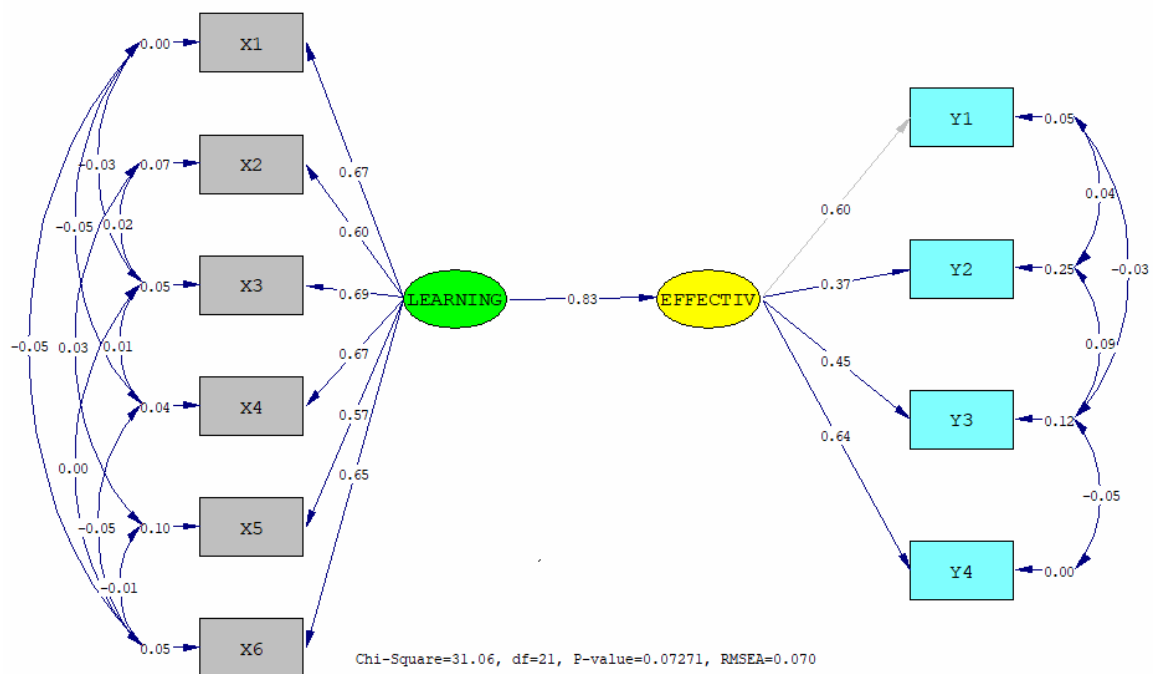
1.6 การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ (Technology Integration) ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการเรียนรู้ (X6)

นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน (Internal Factors) เช่น ทักษะจิตของผู้บริหาร ความสามารถในการเรียนรู้และปัจจัยภายนอก (External Factors) เช่น นโยบายทางการศึกษา สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ Structural Equation Modeling (SEM) มีผลการวิจัยยืนยันว่า 6 องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับประสิทธิภาพของโรงเรียน (SCHOOL EFFECTIVENESS) แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของครู (Y1) ความสามารถในการพัฒนาทัศนคติทางบวกของนักเรียน (Y2) ความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา (Y3) และความพึงพอใจในการทำงานของครู (Y4) และผลที่พบจากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นภายหลังการปรับโมเดล พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 31.06 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 21 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07271 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกันสนิท ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.48 ค่า RMSEA = 0.070 ค่า GFI = 0.94

ค่า AGFI = 0.85 ซึ่งผ่านเกณฑ์ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามที่กำหนด (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) โดยเฉพาะค่า RMSEA ที่ต่ำกว่า 0.08 และค่า p-value ที่ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าโมเดลไม่มีความแตกต่างจากข้อมูลจริงอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งเส้นทางภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์ถ่วงน้ำหนักมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนได้อย่างมีนัยสำคัญแสดงดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์รูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดล

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาจากผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งประกอบด้วย แนวทางเชิงนโยบายได้ 5 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 การพัฒนาศักยภาพผู้นำผ่านการอบรมเชิงลึกและต่อเนื่องโดยมีหลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบเฉพาะด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ทักษะการจัดการความรู้ และภาวะผู้นำเชิงสร้างแรงบันดาลใจ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ปีละ 2 ครั้ง ใช้กระบวนการพี่เลี้ยงทางวิชาชีพ (Mentoring) และประเมินผลการอบรมจากพฤติกรรมการนำไปใช้จริง

3.2 สร้างระบบส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นต้นแบบในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กรเพื่อสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกันโดยการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น Open Class หรือ Co-Teaching และพัฒนากระบวนการสะท้อนคิด (Reflective Practice) อย่างเป็นระบบ



3.3 บุคลากรเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นภาวะผู้นำยุคใหม่ที่ต้องใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเสริมการสื่อสาร การติดตามผล และการจัดการความรู้ การพัฒนาระบบแสดงข้อมูลแบบภาพรวมในรูปแบบที่เข้าใจง่าย (Dashboard) เช่น กราฟ, แผนภูมิ, ตัวเลขสถิติ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามสถานการณ์, ตัดสินใจ, และวางแผนงานการบริหารจัดการของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Microsoft Teams, Google Workspace และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เฉพาะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 สนับสนุนเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร จะช่วยยกระดับภาวะผู้นำและคุณภาพโรงเรียนโดยรวม การจัดตั้งเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ ระดับเขตพื้นที่ฯ ส่งเสริมการสื่อสารข้ามโรงเรียน (Peer Learning Visit) ประชุมแลกเปลี่ยนแผนพัฒนาระหว่างผู้บริหาร ทุกไตรมาส

3.5 จัดระบบติดตามและประเมินภาวะผู้นำการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งภาวะผู้นำการเรียนรู้ ควรถูกติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการสะท้อนผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อผู้เรียนและองค์กร การพัฒนาแบบ ประเมินตนเอง (Self-Assessment) และแบบประเมิน 360 องศา ใช้ KPI ที่เชื่อมโยงกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน รายงานผลและแนวทางพัฒนาในแผนพัฒนาโรงเรียนประจำปี

ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายทั้ง 5 ด้าน มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ พบว่า มีผลการประเมินในภาพรวมทุกด้าน อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.98 S.D. = 0.15) และสามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที ในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและระดับนโยบายกระทรวงฯ โดยควบคู่กับการสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสม

อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) การบูรณาการความหลากหลาย 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษานิเทศก์โรงเรียนดีเด่น พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้สูงจะแสดงออกผ่านพฤติกรรมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นทีม สนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถบูรณาการความหลากหลายของแนวคิด นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ จำเริญดี และคณะ ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การบูรณาการ และ 6) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เนื่องจากแต่ละองค์ประกอบนั้นเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างสภาพการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษานำพาโรงเรียนไปในทิศทางที่ดี

พัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูและสร้าง ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงสุดสำหรับผู้เรียน (จิราภรณ์ จำเริญดี และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี มาแสวง พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญ สามารถกำหนดทิศทางของสถานศึกษาที่ส่งผลให้การบริหาร สถานศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้เรียนตาม บรรลุเป้าหมายและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด (ปราณี มาแสวง, 2565)

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ผลการวิเคราะห์หลังปรับโมเดล พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 31.06 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 21 ค่า ความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07271 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกันสนิท ค่าไค-สแควร์ สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.48 ค่า RMSEA = 0.070 ค่า GFI = 0.94 ค่า AGFI = 0.85 ซึ่งผ่านเกณฑ์ความสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามที่กำหนด (สุภามาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) โดยเฉพาะค่า RMSEA ที่ต่ำกว่า 0.08 และค่า p-value ที่ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า โมเดลไม่มีความแตกต่างจากข้อมูลจริงอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้ง เส้นทางภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์ถ่วงน้ำหนัก มาตรฐานเท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนได้อย่าง มีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวสนับสนุนว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่เพียงเป็นปัจจัยสำคัญใน การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน แต่ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การพัฒนา ทักษะคิดทางบวก การแก้ปัญหาในสถานศึกษา และความพึงพอใจของครู ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ที่ได้รับการยืนยันในโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุ (SEM) ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การบูรณาการความหลากหลาย การจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยี และผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโมเดล เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (p-value > 0.05 และ RMSEA < 0.08) ยังยืนยันถึงความถูกต้องของการออกแบบเครื่องมือวัด และการนิยามตัวแปรเชิงโครงสร้างอย่างรอบด้านโดยเฉพาะ อย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้เป็นทีม และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญในยุคที่การศึกษาต้อง รับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ทั้งสองด้านนี้แสดงถึงศักยภาพของผู้บริหารในการเชื่อมโยง ครูและบุคลากรเข้าด้วยกันผ่านเป้าหมายร่วม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับกระบวนการบริหารและการเรียนรู้ ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Kohlreiser, G. ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผู้นำต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น มีความสามารถในการสร้าง สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ และกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งแสดงความเป็น ผู้นำแบบกระจายอำนาจ ซึ่งสามารถดึงศักยภาพของทีมงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kohlreiser, G., 2013) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่อิงจากแนวทางของ Antonacopoulou, E & Bento, R. ที่ให้ความสำคัญกับผู้นำในฐานะผู้เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และต้องมีความสามารถในการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร (Antonacopoulou, E & Bento, R., 2003) ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ในสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร (พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร, 2566)



ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สริชา คำหนัก พบว่า การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ในโรงเรียน มีความสอดคล้องกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน โดยการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (สริชา คำหนัก, 2567) นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยของ ปัทมววรรณ ยิ่งอำนาจชัย ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะของครูอย่างมีนัยสำคัญ (ปัทมววรรณ ยิ่งอำนาจชัย, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต พันธัง ที่ยืนยันว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานของครูอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ พบว่ามีทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ ทักษะคิดของผู้บริหาร ความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ และการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ รวมถึงปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายทางการศึกษา บริบทของโรงเรียน และการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (อนุชิต พันธัง, 2564)

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ โดยประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ผลแบบประเมินนี้ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$ S.D. = 0.15) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิยังช่วยเสริมให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ในเชิงการประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้โดยมีการออกแบบแนวนโยบายที่สามารถปรับใช้ได้จริง ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำเชิงวิชาชีพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การบูรณาการเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการจัดระบบประเมินผลภาวะผู้นำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ มิใช่เพียงแนวคิดเชิงทฤษฎีที่คลุมเครือ แต่เป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้ภายใต้บริบทการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคใต้ที่มีความหลากหลายทั้งด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดของ สมชาย เทพแสง ที่กล่าวถึง การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ผ่านผู้นำที่มีพฤติกรรมสื่อสารที่ชัดเจน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับบริบทการทำงานของครู โดยผู้นำการเรียนรู้ต้องสามารถกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานอย่างมีเป้าหมายและประสิทธิผลทั้งในระดับบุคคลและองค์กร (สมชาย เทพแสง, 2556) มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำในยุคใหม่นอกจากจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการแล้ว ยังต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่สามารถตอบสนองต่อความไม่แน่นอน และสามารถขับเคลื่อนโรงเรียนด้วยความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับความพึงพอใจของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสะท้อนมิติที่ลึกซึ้งของความเป็นผู้นำเชิงระบบที่ไม่ได้มองเพียงภาระงานบริหารในเชิงโครงการหรือกิจกรรม แต่ครอบคลุมถึงการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยที่ผู้บริหารต้องสามารถทำงานในเชิงออกแบบ (Design Thinking) ควบคู่กับการตัดสินใจเชิงข้อมูล (Data-informed Decision Making) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) เพื่อบริหารองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์และหลักฐานรองรับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายที่แนะนำให้มีการสร้างระบบ Dashboard ในโรงเรียนและการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและประเมินผล ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่อิงกับข้อมูลจริงอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาผู้นำยุคใหม่ด้วยความสามารถในการบูรณาการวิทยาการสมัยใหม่และความเข้าใจบริบทเฉพาะพื้นที่ นอกจากนี้การส่งเสริมเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ยังแสดงให้เห็นความเข้าใจเชิงลึก

ในแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning Leadership) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Halbert, J. & Kaser, L. ที่เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารไม่ทำงานโดดเดี่ยว แต่เชื่อมโยงตนเองเข้ากับเครือข่ายของผู้นำที่มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาโรงเรียน โดยการใช้การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติและการเรียนรู้จากกันและกันเป็นเครื่องมือสำคัญ ผลการวิจัยจากภาพรวมทั้งหมดนี้ จึงมิได้เพียงตอบคำถามเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเปิดพื้นที่ใหม่ในการออกแบบนโยบายการพัฒนาผู้นำสถานศึกษาในระดับระบบ โดยใช้ภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นจุดตั้งต้นของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ยึดโยงกับเป้าหมายการยกระดับคุณภาพโรงเรียนอย่างแท้จริง (Halbert, J. & Kaser, L., 2013) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การบูรณาการเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการจัดระบบประเมินผลภาวะผู้นำ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ที่มีความหลากหลายทั้งด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม (พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รมิดา เศรษฐบุตติ ได้เสนอไว้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำในบริบทไทยต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัด และนโยบายระดับมหภาค ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างโรงเรียนที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ด้วยศักยภาพในการเชื่อมโยงการพัฒนาครู การจัดการความรู้ และการนำเทคโนโลยีมาผนวกเข้ากับกระบวนการบริหารอย่างลงตัว ซึ่งไม่เพียงส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยั่งยืน และสามารถเป็นต้นแบบของการบริหารเชิงนวัตกรรมในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งปกติในบริบทของยุคพลิกผัน (Disruptive Era) ที่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางเทคโนโลยี สังคม และการศึกษาดำเนินไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ภาวะผู้นำการเรียนรู้จึงกลายเป็นคุณลักษณะจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการประคับประคององค์กรให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (รมิดา เศรษฐบุตติ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผัน โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยผลการศึกษพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การบูรณาการความหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ จากการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยผ่านการตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วย SEM ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้มีผลบวกและสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน จากผลการศึกษาได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาผู้นำผ่านการอบรมเชิงลึกและต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสร้างเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา และ 5) การจัดระบบติดตามและประเมินภาวะผู้นำการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่ และระดับชาติ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ ควรส่งเสริมการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ในระดับนโยบาย โดยกระทรวงศึกษาธิการควรใช้ผลการวิจัยในการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำ 6 องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโรงเรียน ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา



ครั้งต่อไป ควรศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา และศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ควรพัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการประเมินภาวะผู้นำการเรียนรู้ในบริบทของระบบการศึกษาไทย รวมถึงศึกษาผลกระทบของปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม สังคม และเทคโนโลยี ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ จำเริญดี และคณะ. (2567). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 26(2), 183-200.
- ธีร ภูวกันันท์ และคณะ. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 1(2), 35-46.
- ปราณี มาแสวง. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหาร หลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วารสารคณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 5(1), 57-66.
- ปัทมววรรณ ยิ่งอานวยชัย. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. Journal of MCU Peace Studies, 9(7), 45-60.
- พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร. (2566). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย-อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- รมิดา เศรษฐบดี. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตนดา เลิศวิชัย และธีระ รุญเจริญ. (2560). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารบริหาร การศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 17(ฉบับพิเศษ), 669-683.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา : กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมชาย เทพแสง. (2556). ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ : รูปแบบของภาวะผู้นำสมัยใหม่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 10(19), 121-129.
- สริศา คำหนัก. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วารสาร มณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(2), 143-157.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2564). การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัดของประเทศไทย ปี 2564. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <http://www.bopp.go.th/?p=3310>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนุชิต พันธัง. (2564). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 18(82), 113-124.
- Antonacopoulou, E & Bento, R. (2003). Methods of Learning Leadership Taught And Experiential Graduate Research: University of Manchester.
- Fullan, M. (2006). The new meaning of educational change. (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- Hair, J. F. et al. (2014). Multivariate data analysis. (7th ed.). London: Pearson Education.
- Halbert, J. & Kaser, L. (2013). Innovative learning environment: Developing Leadership in British Columbia in Leadership for 21st. Century Learning: OECD.
- Kohlreiser, G. (2013). Learning Leadership. New York: IMD Real World Real Learning.

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านหนองวิล จังหวัดอุบลราชธานี*

CREATIVE COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT MODEL OF BAN NONG WILAI COMMUNITY, UBON RATCHATHANI PROVINCE

ปวีรรัต สมนึก

Pariwat Somnuek

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani, Thailand

Corresponding author E-mail: pariwat.s@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน 2) พัฒนาระบบการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชน และ 3) เสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมให้กับชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยเดินทางมาเที่ยวชุมชน จำนวน 400 คน สุ่มแบบสะดวก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน เป็นคณะกรรมการชุมชน ตัวแทนกลุ่มโฮมสเตย์ และตัวแทนเทศบาลตำบลเขมราฐ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 2) การพัฒนาระบบการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชน ใช้กระบวนการอย่างมีส่วนร่วมกับตัวแทนของชุมชนโดยมีคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน ณ ชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทดลองจัดทำรูปแบบของตนเอง และสรุปบทเรียน และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับชุมชน คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ในเรื่องของวัสดุที่นำมาปรุง และเทคนิควิธีการปรุงอาหาร ซึ่งในปัจจุบันชุมชนมีการประยุกต์ให้เข้ากับค่านิยมของนักท่องเที่ยว ได้จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในทุกเย็นวันเสาร์ในบริเวณถนนคนเดินของชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ชุมชนบ้านหนองวิล, จังหวัดอุบลราชธานี

Abstract

The research aimed to 1) Assess the community's tourism potential, 2) Develop a process for building knowledge in creative community tourism management for the community, and 3) Propose an appropriate creative community tourism management model for the community.

*Received April 6, 2025; Revised April 26, 2025; Accepted April 30, 2025

This research was a mixed-methods study. The sample consisted of 400 people who had visited the community, selected by convenience sampling. Data were collected using a questionnaire and analyzed using percentages, means, and standard deviations. Thirty key informants were the community committee, homestay group representatives, and representatives of Khemmarat Subdistrict Municipality, using purposive sampling. Data were collected using in-depth interviews and focus group discussion techniques, and descriptive content analysis. The research results revealed that 1) The overall community's tourism potential was at a high level, except for community organization and community participation, which had a moderate tourism potential. 2) The development of a process for building knowledge in creative community tourism management for the community used a participatory process with community representatives, with experts in creative economy model management providing advice on effective practices, as well as organizing workshops, study visits at model communities for creative economy tourism management, experimenting with their own models, and summarizing lessons learned. And the creative community tourism management model that is appropriate for the community is the food cultural tourism model that is unique to the locality in terms of the ingredients used for cooking and cooking techniques. Currently, the community has adapted it to suit the popularity of tourists by organizing a food tourism model every Saturday evening in the community walking street area.

Keywords: Tourism Management Model, Creative Tourism, Nong Wilai Community, Ubon Ratchathani Province

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อันส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แม้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น มีการลงทุนและสร้างรายได้เข้าประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงทุกระบบและพร้อมที่จะเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบกับการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566) การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีพื้นฐานจากแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีพัฒนาการมาสู่การกำหนดแนวทางการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากสังคมวงกว้างว่า เป็นเครื่องมือหนึ่งที่น่าไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ดี ในยุคที่มีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแพร่หลายนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้เป็นเข็มทิศในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุผลสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (วรพงศ์ ผูกู, 2562)

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองที่มีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงและเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม งานประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติ ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว อาทิเช่น



งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี แหล่งท่องเที่ยวสามพันโบก วัดสิรินธรวรารามภูพร้าว และผลิตภัณฑ์ผ้ากบับ และหมุยอุบลฯ เป็นต้น ทำให้เป็นจังหวัดเมืองรองที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ จังหวัดอุบลราชธานียังมีชุมชนท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นจำนวนมาก (กุลวดี ละม้ายจีน และคณะ, 2564) นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ และตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเขมราฐ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับแขวงสาละวัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน และมีสถาปัตยกรรมของชุมชนที่สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านเรือนที่สร้างด้วยไม้เก่าแก่ หายาก มีความโดดเด่นและงดงามในด้านวัฒนธรรม (ศรีศักดิ์ พิกุลแก้ว, 2556) ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองวิไลที่มีลักษณะของหมู่บ้านที่ประกอบด้วยทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเข้าไปด้วย ได้แก่ ฐานชุมชนการเรียนรู้การจัดการขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) สภาพสังคมเป็นสังคมกึ่งเมือง ฐานทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงต่ำ ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย นับถือศาสนาพุทธ และมีประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งยังคงปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ภายในชุมชนมีที่พักนักเดินทาง และโฮมสเตย์ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากชุมชนบ้านหนองวิไล จะเป็นชุมชนที่มีความได้เปรียบทางด้านพื้นที่และวัฒนธรรมแล้ว ทางชุมชนยังได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานฯ ประเภทชุมชนปลอดขยะ ชุมชนขนาดกลาง ประจำปี พ.ศ. 2561 อีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นชุมชนปลอดขยะต้นแบบของจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การลดปริมาณขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะในครัวเรือน และการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน จนทำให้ชุมชนได้รับความสนใจจากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาศึกษาดูงานด้านบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ (ศันัญชล สุ่มสมบูรณ์, 2562)

อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนของผู้วิจัย พบว่า ชุมชนบ้านหนองวิไลยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทำให้คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน อีกทั้ง ชุมชนยังขาดพื้นที่รองรับและให้บริการ นักท่องเที่ยวด้านการเลือกซื้อสินค้า เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการค้าขายในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ที่จะจัดกิจกรรมการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ส่วนนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มจะท่องเที่ยวแบบเรียนรู้เป็นกลุ่มขนาดเล็กมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยที่ผ่านมาชุมชนยังไม่ได้มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการดำเนินการโดยองค์กรชุมชนเอง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านหนองวิไล จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน พัฒนาระบบการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชนฯ และเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนฯ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิไล อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนาระบบการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชนบ้านหนองวิไล อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหนองวิไล อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิง

คุณภาพ เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิลประเภอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์การชุมชนและการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาระบบการสร้างองค์ความรู้ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชนฯ ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การทดลอง และการสรุปบทเรียน และนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสม สำหรับชุมชนบ้านหนองวิล จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ผู้ที่เคยเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ในชุมชนบ้านหนองวิล อำเภอนามน จังหวัดอุบลราชธานี ในทุกวันเสาร์ของแต่ละเดือน ช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม ปี พ.ศ. 2567 จำนวน 105,232 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่เคยเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านหนองวิล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Best, J., 2016) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ (Yamane, T., 1976) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น ที่ 95 รวมทั้งสิ้น 400 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ซึ่งมีเกณฑ์ การคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ตัวแทนกรรมการหมู่บ้านที่เป็นผู้นำชุมชนบ้านหนองวิล ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการของชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ จำนวน 10 คน 2) ตัวแทนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์และบ้านพักโฮมลอร์ดของ ชุมชนบ้านหนองวิล ที่มีหน้าที่ในการให้บริการที่พักและอาหาร เครื่องดื่มให้กับคณะผู้มาเยือนชุมชน จำนวน 10 คน และ 3) ตัวแทนเทศบาลตำบลเขมราฐ ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของ ชุมชนให้มีประสิทธิภาพ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกการประชุม กลุ่มย่อย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามในแบบสอบถามด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 และนำแบบสอบถามที่ได้รับการ เสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try Out) กับผู้ที่เคยมาเที่ยวชุมชนที่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของ Cronbach, L. J. ได้ค่า สัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของข้อคำถาม = 0.995 (Cronbach, L. J., 1990)

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) โดยการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูล พบว่า ได้ข้อค้นพบมา เหมือนกัน แสดงว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้องและเกิดการอิมตัวของข้อมูล เช่น การเปรียบเทียบข้อมูลจาก การสังเกตกับการสัมภาษณ์ การตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูลในเรื่องเดียวกันแต่ต่างเวลา รวมถึงเปรียบเทียบ ข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากผู้ให้ข้อมูลหลายๆคน ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2563)

เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้เทคนิคการประชุม กลุ่มย่อยด้วยแบบบันทึกข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยผู้วิจัยขอหนังสือ จากคณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยว ชุมชนบ้านหนองวิล โดยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมรับคืนด้วยตนเองและนำแบบสอบถามที่ ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ส่วนการวิจัย



วิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตรงประเด็นตามกรอบแนวคิดระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเนื้อหาการสัมภาษณ์เป็นไปด้วยบรรยากาศแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อนำมาอภิปรายผล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิไล จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลสรุปเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 1 และ 2) ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิไล จังหวัดอุบลราชธานี แสดงได้ดังตารางที่ 1



ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 21 - 30 ปี การศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพ เช่น เป็นแม่บ้าน เกษตรกร สมรสแล้ว

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิไล

ด้านที่	ประเด็น	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{X}$	S.D.	สรุปผล
1	ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน	3.67	.87	มาก
2	องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม	3.32	.82	ปานกลาง
3	การบริหารจัดการของชุมชน	3.61	.87	มาก
4	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน	4.07	.89	มาก
รวม		3.66	.86	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิไลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.66) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.67) ด้านการบริหารจัดการของชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.32) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.07) ยกเว้น ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.32)

ผลการศึกษาการพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชนบ้านหนองวิล จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการพัฒนาผ่านตัวแทนกลุ่มกรรมการของชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ของชุมชน และกลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ เทศบาลตำบลเขมราฐ จำนวน 30 คน โดยมีกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชน ซึ่งมีกระบวนการพัฒนา ได้แก่ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย เนื้อหาของการสืบค้นให้ได้ “เรื่องราว” ของชุมชน การร้อยเรียงให้ได้บรรณ และ การออกแบบอย่างมีลีลาเหนือชั้นน่าประทับใจ ปรากฏดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการของชุมชนโดยได้รับความสนับสนุนจาก อพท.

2) การศึกษาดูงาน จากชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน คือ ชุมชนบ้านชะจอม อำเภอลือชัย จังหวัดอุบลราชธานี โดยเรียนรู้การทำกระยาสารทหมากกระบกของชุมชน และ 3) การทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โดยตัวแทน ได้แก่ กลุ่มบ้านพักโฮมลอร์ดและบ้านพักโฮมสเตย์ของชุมชน ทำหน้าที่ทดลองจัดกิจกรรมของชุมชน ที่ได้ผ่านการระดมความคิดเห็นและสรุปบทเรียนร่วมกัน ได้แก่ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน โดยขอความร่วมมือจากคณาจารย์และนักศึกษาสาขาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ให้มาเป็นนักท่องเที่ยวทดลองในการเรียนรู้การทำอาหารคาวหวานพื้นถิ่นของชุมชน และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นนักท่องเที่ยวในการประเมินรสชาติของอาหารให้กับตัวแทนของชุมชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนนักศึกษาคนหนึ่งที่ว่า ... “การได้มาเป็นนักท่องเที่ยวทดลอง โดยได้มาทำอาหารพื้นถิ่นที่เป็นแบบเฉพาะของบ้านหนองวิล นับได้ว่าเป็นการเปิดโลกทัศน์ของการเรียนรู้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นอย่างดี”... (นิติพงศ์ เรืองฐานุศักดิ์, 25267)

ผลนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านหนองวิล จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ประกอบด้วยเมนูอาหารคาว ได้แก่ เมนูน้ำพริกปลายอน ต้มยำไก่บ้านใส่ข่าและยอดมะพร้าวอ่อนและเมนูข้าวผัดน้ำผัก ส่วนเมนูอาหารหวาน ได้แก่ พุดดิ้งมะพร้าวอ่อน โดยกลุ่มตัวแทนของชุมชนบ้านหนองวิล ได้ช่วยกันสรุปบทเรียนผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน จนได้เมนูอาหารคาวหวานที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านหนองวิล ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง เหนือสุดของจังหวัดอุบลราชธานีที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย โดยใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นของตนเองทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของตัวแทนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์คนที่ 1 ที่อธิบายว่า “ชุมชนของเรามีการเรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ คือ น้ำผักกาดหิน ที่มีเฉพาะที่บ้านหนองวิลนี้เท่านั้น” (กรรณิการ์ เชื้อสระคู, 2567) ปรากฏดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 เมนูอาหารเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านหนองวิไล

ทั้งนี้ ตัวแทนของชุมชนบ้านหนองวิไล ได้จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในทุกเย็นวันเสาร์ในบริเวณถนนคนเดินของชุมชนจริง โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองมาประกอบอาหารรับประทานด้วยตนเอง ผ่านการแนะนำและสาธิตจากตัวแทนของชุมชน และจำหน่ายในราคาหัวละ 100 บาท ประกอบด้วยเมนูอาหารคาวหวานที่ชุมชนช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้นมา โดยใช้เมนูอาหารเพียง 1 เมนู ในการให้นักท่องเที่ยวทดลองทำ โดยสลับเมนูทุกสัปดาห์ ซึ่งจากการจัดทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของตัวแทนชุมชนเป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ผลปรากฏว่า ได้รับการดำเนินงานของตัวแทนชุมชนบ้านหนองวิไล ได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวที่เยี่ยม ชมแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนคือ ถนนคนเดินเขมราฐราษฎร์ธานี อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนักท่องเที่ยวคนหนึ่งที่ว่า ... “อาหารที่ทำจากฝีมือของคนในท้องถิ่นที่เป็นแบบฉบับของตนเอง นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ นอกจากนั้น การได้ลงมือทำอาหารด้วยตนเอง นับได้ว่าเป็นสิ่งที่เสริมสร้างประสบการณ์ที่มีค่าด้วย”... (ปณิดา ทองมี, 2567)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชน นับได้ว่าเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการลงมือทำอาหารร่วมกับตัวแทนของชุมชนบ้านหนองวิไล และนักท่องเที่ยวสามารถนำอาหารที่ทำจากฝีมือของตนเองกลับไปรับประทานได้เอง นับเป็นการสร้างประสบการณ์อันทรงคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิไล ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 21 - 30 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพ เช่น เป็นแม่บ้าน เกษตรกร สมรสแล้ว มีองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 ด้านได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากว่า ชุมชนบ้านหนองวิไลยังไม่มีตัวแทนของชุมชนที่ทำหน้าที่เรื่อง การจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนโดยเฉพาะ มีเพียงแต่คณะกรรมการบริหารหมู่บ้านเท่านั้น ดังนั้น ผลของการประเมินศักยภาพในความคิดเห็นของผู้ที่เคยมาเยือนชุมชนจึงอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ ระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงนา สวนศรี ที่พบว่า ผลของการประเมินศักยภาพในความคิดเห็นทางการท่องเที่ยวของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลาง ควรที่จะมีการพัฒนาองค์ความรู้กระบวนการจัดการ (พจนา สวนศรี, 2564) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์

ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ตามองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนได้นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้มีประสิทธิภาพ และการสร้างการรับรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตเดิมของคนในชุมชน 2) ในด้านองค์กรชุมชน คนในชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งยังไม่พบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านนี้แต่อย่างใด 3) ในด้านการจัดการ พบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในช่วงเริ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือกับการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 4) ด้านการเรียนรู้ พบกิจกรรมที่ชุมชนได้พัฒนาขึ้นจากสิ่งแวดล้อมในชุมชนประกอบกับการให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างแท้จริง (วารยาภา มิ่งศิริธรรม และวีรธรณ โปรรุ่งโรจน์, 2564) และยังได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุตถนอม ตันเจริญ ที่พบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด ส่วนการเรียนรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากสื่อแผ่นพับที่ผู้วิจัยได้จัดทำและเผยแพร่ผ่านกิจกรรมบริการวิชาการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือนมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อรายได้ของชุมชน สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมากที่สุด (สุตถนอม ตันเจริญ, 2561)

การพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนบ้านหนองวีไล จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้สามารถจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ของตนเอง โดยใช้กระบวนการอย่างมีส่วนร่วมกับตัวแทนของชุมชนโดยมีคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า การพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้กับชุมชน ด้วยกระบวนการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการศึกษาดูงาน ณ ชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และกระบวนการทดลองจัดทำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง ตลอดจนกระบวนการสรุปบทเรียนจนได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง เนื่องจากว่า กระบวนการสร้างองค์ความรู้ให้กับตัวแทนชุมชนให้สามารถมีความเข้มแข็ง และสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพได้ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีผู้รู้ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้จุดประกายความคิดและติดอาวุธทางปัญญาให้กับตัวแทนของชุมชน นอกจากนี้จากผลการวิจัยในประเด็นศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวีไลอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนยังขาดองค์หลักที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะ ดังนั้น การได้รับการมอบหมายจากคณะกรรมการหมู่บ้านให้กลุ่มบ้านพักโฮมลอร์ดและบ้านพักโฮมสเตย์ของชุมชน ได้ทำหน้าที่นี้จึงนับว่าเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมทินี ทะนงกิจ และคณะ ที่พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ 1) การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่และมีเอกลักษณ์เฉพาะมาให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ 2) รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวพูดคุยแลกเปลี่ยนและลงมือทำด้วยตนเอง 3) บทบาทของผู้จัดการท่องเที่ยวเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวและดำเนินกิจกรรม และ 4) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวเอื้อต่อเจ้าของพื้นที่และผู้มาเยือนกระบวนการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการบุคลากรจะต้องชี้แจงรายละเอียดที่สำคัญให้ผู้มาเยือนได้เตรียมตัว มอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ 2) ขั้นตอนจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บุคลากรจะทำหน้าที่ตามข้อตกลง มาตรฐานโฮมสเตย์และหลักการท่องเที่ยว



เชิงสร้างสรรค์ 3) ขั้นการประเมินผลบุคลากรจะทำให้ผู้มาเยือนประเมินความพึงพอใจและให้ข้อเสนอแนะจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานต่อไป ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 2) การบริหารจัดการภายในองค์กร 3) คุณลักษณะของบุคลากร และปัจจัยร่วม 2 ประการ คือ 1) ความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ 2) ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากปัญหาจากผลการวิจัยข้างต้น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยว การบริหารจัดการองค์การประเภทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว และการพัฒนาความสามารถในการทำงานของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนได้ (เมทินี ทะนงกิจ และคณะ, 2561) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหนองวิไล จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ประกอบด้วย เมนูอาหารคาว ได้แก่ เมนูน้ำพริกปลายอน และเมนูข้าวผัดน้ำผัก ส่วนเมนูอาหารหวาน ได้แก่ พุดดิ้งมะพร้าวอ่อน โดยได้จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในทุกเย็นวันเสาร์ในบริเวณถนนคนเดินของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมการลงมือทำอาหารร่วมกับตัวแทนของชุมชนและนำอาหารที่ทำจากฝีมือของตนเองไปรับประทานได้อย่างภาคภูมิใจ เนื่องจากว่า คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าบนพื้นฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ได้ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ที่เหมือนเดิม จากการลงมือทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เอกลักษณ์ท้องถิ่นและเข้าถึงความรู้สึกที่มีต่อชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Vungsai, C. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้คนในชุมชนเชื่อมั่นในตนเอง มากยิ่งขึ้น ถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แท้จริง ดังนั้น หากจะพูดถึง “เสาหลักของ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร” (Vungsai, C., 2017) ที่แต่ละชุมชนควรหยิบมาบอกเล่าเพื่อทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารในชุมชนมีความน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ 1) Farming System เริ่มต้นจากแหล่งกำเนิดอาหาร แปลงผัก สวนผลไม้ ไร่ สวน หรือท้องนา ในแนวทางเกษตรปลอดภัย สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของอาหารต่อสุขภาพและการกินดีมีสุข 2) Story of Food คุณค่าของเรื่องราวเบื้องหลังที่ทำให้คุณค่าของอาหารแต่ละจานโดดเด่นและเป็นที่จดจำ อาหารหนึ่งจานรวบรวมเรื่องราวมรดกภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการกิน วิธีการนำเสนออาหาร ล้วนแต่เป็นการสร้างสรรค์ความดีมาให้เกิดการลิ้มรสอาหาร อาหารจึงเป็นมากกว่าอาหารเสมอ 3) Creative Industries อุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นทุนมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาหารได้ทั้งสิ้น เพราะการนำเสนออาหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สะท้อนวิถีชีวิต รสนิยม และทิศทางของอาหารตามยุคสมัย นับตั้งแต่ภาชนะที่ใส่อาหาร ไปจนถึงนวัตกรรมด้านอาหาร รางวัลด้านอาหาร ดนตรี การแสดง วรรณกรรม ที่ล้วนสามารถทำให้ธรรมชาติของอาหารเป็นได้มากกว่าอิมพ์ทอง แต่สร้างสรรค์ให้อิมพ์ทอง อิมพ์ตา และอิมพ์ใจ และ 4) Sustainable Tourism ผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานของการท่องเที่ยว อนุรักษ์ ส่งเสริมเรื่องราวท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความคงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการเศษอาหารเหลือทิ้ง คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การปกป้องมรดกทางอาหารของท้องถิ่น ให้อาหารเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ เปิดประสบการณ์ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งและยั่งยืนแก่ผู้มาเยือน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่ได้กำหนดนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การเดินทางที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์จริงแท้ที่เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรม หรือคุณลักษณะพิเศษของพื้นที่นั้น และนำมาซึ่งความเชื่อมโยงกับผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นผู้รังสรรค์วัฒนธรรมที่มีชีวิตนั้น” (UNESCO, 2006) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Richards, G. ที่ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวม ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวจำนวนมากหันไปให้ความสนใจกับการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า และการสร้างสรรค์ นอกจากนั้น ความสนใจเดิมที่นักท่องเที่ยวมักให้ความสำคัญกับคุณค่าของวัฒนธรรมชนชั้นสูงก็ปรับเปลี่ยนมาให้ความสนใจกับวิถีชีวิตสามัญเพิ่มมากขึ้น เช่น ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชนที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบและมีส่วนร่วมในชีวิตจริงของผู้คนจากเดิมที่เคยเป็นแต่ผู้ชม ทำให้สอดคล้องกับทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันและในขณะเดียวกันถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ได้ไปเยี่ยมเยือน ซึ่ง (Richards, G., 2011) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับตัวแทนของชุมชนบ้านหนองวิลในการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการอาหารของชุมชนที่ดี โดยควรที่จะต้องมีการทำอาหาร ความคิดสร้างสรรค์ การบริหารจัดการ ความละเอียดรอบคอบและความแม่นยำ การทำงานภายใต้ความกดดัน และความรู้ด้านโภชนาการและความปลอดภัยทางอาหาร

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิล ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 21 - 30 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพ เช่น เป็นแม่บ้าน เกษตรกร สมรสแล้ว มีองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้านได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านองค์กรชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนบ้านหนองวิล ได้ใช้กระบวนการอย่างมีส่วนร่วมกับตัวแทนของชุมชน ได้แก่ กระบวนการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ กระบวนการศึกษาดูงาน ณ ชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และกระบวนการทดลองจัดทำรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง ตลอดจนกระบวนการสรุปบทเรียนจนได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง และผลการวิจัยในประเด็นศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหนองวิลอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนยังขาดองค์หลักที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะ ดังนั้น การได้รับการมอบหมายจากคณะกรรมการหมู่บ้านให้กลุ่มบ้านพักโฮมลอว์ดและบ้านพักโฮมสเตย์ของชุมชน ได้ทำหน้าที่นี้จึงนับว่าเหมาะสม รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหนองวิล ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ประกอบด้วย เมนูอาหารคาว ได้แก่ เมนูน้ำพริกปลายอน และเมนูข้าวผัดน้ำผักรสเผ็ด ส่วนเมนูอาหารหวาน ได้แก่ พุดดิ้งมะพร้าวอ่อน โดยได้จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารในทุกเย็นวันเสาร์ในบริเวณถนนคนเดินของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมการลงมือทำอาหารร่วมกับตัวแทนของชุมชนและนำอาหารที่ทำจากฝีมือของตนเองไปรับประทานได้อย่างภาคภูมิใจ โดยมีข้อเสนอแนะ 3 ประการ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรลงพื้นที่โดยร่วมมือกับเทศบาลตำบลเขมราฐในการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ควรนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้ภูมิชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น มาสร้างสรรค์คุณค่า ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสร้างความผูกพันกับชุมชน เรียนรู้วัฒนธรรมอาหารอย่างลึกซึ้ง การได้กินอาหารตามวิถีถิ่นนับเป็นเสน่ห์ของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่นิยมแชร์ประสบการณ์ผ่านโซเชียลมีเดีย “วิถีเข้าใจกิน เข้าใจถิ่น” จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรพัฒนากระบวนการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนในด้านอื่นๆ ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนท้องถิ่น



เอกสารอ้างอิง

- เมทินี ทะนงกิจ และคณะ. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 14(1), 77-78.
- กรรณิการ์ เชื้อสระคู. (10 พฤศจิกายน 2567). ลักษณะการปรุงอาหารพื้นถิ่นของชุมชนบ้านหนองวิไล. (ปริวรรต สมนึก, ผู้สัมภาษณ์)
- กุลวดี ละม้ายเงิน และคณะ. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองรองชุมชนชะลอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 12(1), 77-88.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 -2570). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- นิติพงศ์ เรืองฐานุศักดิ์. (7 กันยายน 2567). ความคิดเห็นต่อการทดลองจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านหนองวิไล. (ปริวรรต สมนึก, ผู้สัมภาษณ์)
- ปณิดา ทองมี. (15 ธันวาคม 2567). ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านหนองวิไล. (ปริวรรต สมนึก, ผู้สัมภาษณ์)
- พจนา สวนศรี. (2564). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2562). ปรัชญาแห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 23 เมษายน 2567 จาก <https://www.randdcreation.com/content/5112/ปรัชญาแห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน>
- วรายาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2564). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 11(1), 38-49.
- ศันัญชล สุ่มสมบูรณ์. (2562). ใครอยากเห็นบ้านเมืองสะอาดไปที่เขมราฐนะ. เรียกใช้เมื่อ 23 เมษายน 2567 จาก <https://www.kkh.go.th/wp-content/uploads/2024/08/PCT-thaland-2567-เล่มเนื้อหา-30-08-67-12.00.pdf>
- ศรีศักดิ์ พิกุลแก้ว. (2556). สารคดี “บรรลุมหรรฐ,” ใน สุขคติท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการเรียนรู้เขมราฐ. Healthy Planet, หน้า 10-26.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี. (2567). รายงานสถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี ประจำปี 2567. อุบลราชธานี: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี.
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 8(2), 32-44.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2563). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. (2016). Research in Education. Noida: Pearson India.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing.(5th ed.). New York: Harper Collins.
- Richards, G. (2011). Creativity and Tourism: The State of the art. Annals of tourism research, 38(4), 1225-1253.
- UNESCO. (2006). Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism: discussion report of the planning meeting for the 2008 International Conference on Creative Tourism. New York: Unesco Digital Library.

Vungsai, C. (2017). Food Will Keep Us Alive. Retrieved April 15, 2024, from <http://www.tatreviewmagazine.com>

Yamane, T. (1976). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน



1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิด รายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการใดมาก่อน **วารสารมีกำหนดออกปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้**

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษ หน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพ และตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็น ตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูล ครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับ เนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 1 Tab และ หัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ 1 บรรทัด



7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัด ได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับเข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น วารสาร ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/ 1 บทความ ทั้งนี้วารสารขอปฏิเสธการอ้างอิงหรือข้อมูลการอ้างอิงที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ หรือเว็บไซต์ (URL) เนื่องจากไม่สามารถระบุฐานข้อมูลชัดเจน เพื่อสามารถสืบค้นภายหลังได้



การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง “...โดยการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบครบวงจรทั้งการเรียนรู้การผลิต (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, 2563) ทั้งนี้เพื่อค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จนนำไปสู่การจัดการปัญหาของตนเองได้....” เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งคนเดียวกัน เผยแพร่ปีเดียวกัน แต่ผลงานต่างกัน ให้กำหนดลำดับของเอกสารอ้างอิงโดยใช้ตัวอักษรอิงตามลักษณะภาษาของเอกสารอ้างอิง ต่อท้ายปีที่เผยแพร่แทน เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560 ก) (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560 ข) (Kemp, S., 2020 A) (Kemp, S., 2020 B) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สัจฉิน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจอพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

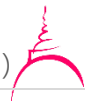
(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพือกสกัน. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.



(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) กฎหมาย, ระเบียบ, พระราชบัญญัติ หรือ ประกาศ ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตฺตฺติ หนัณมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.



Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25 -28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบโดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความ มีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสารฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ



โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย : Research article (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) 300 คำ

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) มีเนื้อความตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words



บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีรองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีรองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล



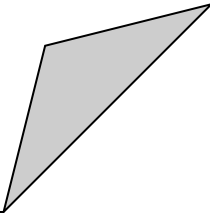
ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....



ภาพที่ 1 ชื่อภาพ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....





ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง
กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

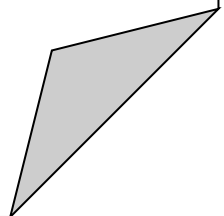
.....

.....

.....

.....

.....





องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบ.....
โมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการ.....
วิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16.pt) ตัวอย่าง ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)



โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ : Academic article (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุตำแหน่ง, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)
ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)
หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)
*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)
(16 pt)

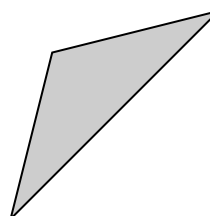
คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

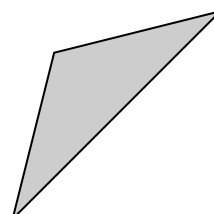
.....(16 pt).....





.....(16 pt).....

(16 p)



.....(16 pt).....

(16 pt)_____

